

Republika e Kosovës
Republika Kosova-Republic of Kosovo
Qeveria -Vlada-Government
Ministria e Arsimit, Shkencës dhe Teknologjisë

PLANI STRATEGJIK I ARSIMIT NË KOSOVË 2011-2016

Tabela e Përmbajtjes

PARATHËNIE	8
PËRMBLEDHJE EKZEKUTIVE	10
KAPITULLI 1: KONTEKSTI	15
1.1 Përparësitë zhvillimore kombëtare	15
1.2 Synimet e Planit Strategjik të Arsimit në Kosovë 2011 - 2016.....	17
1.3 Historiku	17
1.4 Strategjia për Zhvillimin e Arsimit Parauniversitar në Kosovë (2007-2017)	18
1.5 Strategjia për Zhvillimin e Arsimit të Lartë në Kosovë (2005-2015)	18
1.6 Udhërrëfytyesi për sektorin e arsimit – në drejtim të një qasje tërësektoriale.....	18
1.7 Zhvillimi i Planit Strategjik të Arsimit në Kosovë 2011 - 2016	19
1.8 Organizimi i Planit Strategjik të Arsimit Kosovar 2011-2016.....	20
KAPITULLI 2: PARAQITJE E PËRGJITHSHME E KONTEKSTIT TË POLITIKAVE	21
2.1 Situata demografike dhe ekonomike	21
2.2 Synimet dhe politikat kombëtare dhe raporti i tyre me Planin Strategjik	22
2.3 Vizioni dhe qëllimet e sektorit të arsimit.....	25
2.4 Struktura e sektorit të arsimit të Republikës së Kosovës	26
KAPITULLI 3: ZHVILLIMET DHE NISMAT AKTUALE NË SEKTORIN E ARSIMIT	27
3.1 Paraqitje e përgjithshme e arritjeve dhe sfidave kryesore sipas nënsektorëve	27
3.2 Intervenimet e tanishme në përkrahje të arsimit	39
3.3 Statistikat themelore arsimore.....	43
KAPITULLI 4: KORNIZA E POLITIKAVE DHE PRIORITETET NË SEKTORIN E ARSIMIT (2011-2016)	48
4.1 Vështrim i përgjithshëm i programit të planit strategjik.....	48
4.2 Prioritetet kryesore sektoriale	48
4.3 Paraqitje e objektivave të programit të nënsektorëve	50
4.4 Paraqitje e përgjithshme e çështjeve të ndërlidhura	51
4.5 Përmbledhje financiare	52
KAPITULLI 5: KORNIZA E PROGRAMIT STRATEGJIK	54
5.1 Edukimi parashkollor (EPSH) dhe edukimi parafillor (EPF)	56
5.2 Arsimi Parauniversitar (APU)	69
5.3 ARSIMI DHE AFTËSIMI PROFESIONAL (AAP)	91
5.4 Zhvillimi profesional i mësimdhënësve (ZHPD)	108
5.5 Arsimi i lartë (AL)	125
5.6 Arsimi dhe aftësimi për të rriturit dhe arsimi joformal (AARR).....	145
5.7 Teknologjia e informimit dhe e komunikimit (TIK)	155
5.8 Ndërtimi i kapaciteteve për MASHT-in dhe për agjencitë qendrore	165

KAPITULLI 6: ASPEKTE TË IMPLEMENTIMIT	168
6.1 Menaxhimi i PSAK-së 2011 - 2016	168
6.2 Funkcionet kryesore mbështetëse: Agjencitë qendrore në arsim – struktura organizative dhe përgjegjësitë	169
6.3 Fillimi i implementimit	173
KAPITULLI 7: MONITORIMI I PERFORMANCËS SË SEKTORIT TË ARSIMIT.....	174
7.1 Sistemet e monitorimit dhe rishikimit të performancës së sektorit.....	174
KAPITULLI 8: KORNIZA FINANCIARE DHE PRIORITETET.....	184
8.1 Përmbledhja financiare e zhvillimeve strategjike	184
8.2 Kostoja aktuale dhe niveli i financimit të sektorit	188
8.3 Financimi i Planit Strategjik për Arsimin e Kosovës 2011 - 2016	192
8.4 Përputhja e resurseve me kërkesat	196
8.5 Rekomandime për financimin e sektorit të arsimit	197
8.6 Modalitetet e sugjeruara të financimit.....	199
8.7 Caktimi i prioriteteve dhe skenarët.....	200
SHTOJCAT: SKICIM I HARTËS SË PÛRKRAHJES AKTUALE DHE ASAJ TË PLANIFIKUAR TË DONATORËVE PÛR NËNSEKTORËT E ARSIMIT	215

Glosari (Fjalori) i termave

AAK	Agjencia e Akreditimit e Kosovës
AAP	Arsimi dhe Aftësimi Profesional
AKK	Autoriteti Kombëtar i Kualifikimeve
AKPP	Agjencia e Kosovës për Promovim dhe Punësim
AKVS	Autoriteti për Kurrikula, Vlerësim dhe Standarde
ANV	Arsimi për Nevoja të Veçanta
AGJGJJ	Arsimi Gjatë Gjithë Jetës
BMZ	Ministria Federale e Gjermanisë për Bashkëpunim Ekonomik dhe Zhvillim
BE	Bashkimi Evropian
ECDL	Leja Evropiane për Ngasjen(përdorimin) e Kompjuterëve
EGJ	Edukimi për të gjithë
ETF	Fondacioni Evropian për Aftësim
EKPB	Ekipi i Kosovës për Promovimin e Bolonjës
ENQA	Asociacioni Evropian për Sigurimin e Cilësisë në Arsimin e Lartë
FQL	Fondi i Qeverisjes Lokale
GKAPU	Grupi Këshillëdhënës për Arsimin Parauniversitar
IPA	Instrumenti për Ndhim për Përafrim
IAL	Institucionet e Arsimin të Lartë
KAAP	Këshilli i Arsimin dhe Aftësimin Parauniversitar
KASH	Korniza Afatmesme e Shpenzimeve
KEC	Qendra Arsimore e Kosovës
KEK	Korniza Evropiane e Kualifikimeve
KKK	Korniza Kurrikulare e Kosovës
KKK	Korniza Kombëtare e Kualifikimeve
KKSH	Këshilli Kombëtar i Shkencës
KLPK	Komisari i Lartë për Pakica Kombëtare
KSHLM	Këshilli Shtetëror për Licencimin e Mësimdhënësve
LAPU	Ligji për Arsimin Parauniversitar
MASHT	Ministria e Arsimin, e Shkencës dhe e Teknologjisë
MEF	Ministria e Ekonomisë dhe e Financave
MFP	Menaxhimi i Financave Publike
MKK	Ministria e Komuniteteve dhe e Kthimit
MKRS	Ministria e Kulturës, Rinisë dhe Sporteve
MPMS	Ministria e Punës dhe e Mirëqenies Sociale
NVM	Ndërmarrje të Vogla e të Mesme
OEK	Oda Ekonomike e Kosovës
PSAK	Plani Strategjik për Arsimin në Kosovë 2011 -2016
PZHIA	Projekti për Zhvillim Institucional në Arsim (IDEP)
QK	Qendrat e Kompetencës
QP	Qendra e Përsosmërisë
QTSA	Qasja Tërësektoriale në Arsim

SHPP	Shërbimi Publik i Punësimit
SHPR	Shkalla e Përgjithshme e Regjistrimit (GER)
SHRR	Shkalla Relative e Regjistrimit
SIDA	Agjencia Suedeze për Zhvillim Ndërkombëtar
SDC	Agjencia Zvicerane për Bashkëpunim dhe Zhvillim
SITP	Sistemi i Informimit për Tregun e Punës
SMIA	Sistemi për Menaxhimin e Informatave në Arsim
SMZH	Synimet e Mileniumit për Zhvillim
SMZHH	Standardet e Mësimin dhe Zhvillimit të Hershëm
TIK	Teknologjia e Informimit dhe e Komunikimit
UNDP	Programi i Kombeve të Bashkuara për Zhvillim
UNICEF	Fondi i Kombeve të Bashkuara për Fëmijë
ZBGJ	Zyra e Barazisë Gjinore
ZHPM	Zhvillimi Profesional i Mësimdhënësve

Lista e Tabelave

3.1	Shqyrtim i përgjithshëm i përkrahjes nga partnerët zhvillimorë
3.2	Statistikat e arsimit themelor (Burimi: të dhënat e SMIA-s, MASHT)
4.1	Paraqitje e përgjithshme e kostos së planifikuar për sektorin e arsimit deri në vitin 2016 e përtej
5.1	Aspektet kryesore të trajtuara në programet nënsektoriale
5.2	Përmbledhje financiare e arsimit parashkollor
5.3	Përmbledhje financiare e arsimit parauniversitar
5.4	Përmbledhje financiare për AAP
5.5	Përmbledhje financiare për zhvillimin profesional të mësimdhënësve
5.6	Përmbledhje financiare për arsimin e lartë
5.7	Përmbledhje financiare për arsimin e të rriturve
5.8	Përmbledhje financiare për TIK-un
5.9	Përmbledhjet financiare të nënsektorëve
7.1	Matrica për monitorimin e politikave sektoriale në Kosovë 2011-2016
7.2	Treguesit bërthamë të PSAK-së për nënsektorë për KVP (bashkë me SMIA-n)
8.1	Paraqitje e përgjithshme e kostos së strategjisë zhvillimore
8.2	Caqet kryesore nënsektoriale
8.3	Ekstrakti i buxhetit shtetëror të Kosovës
8.4	Buxheti i realizuar për vitin 2009 sipas sektorëve në 000 €
8.5	Mesatarja e fondeve vjetore të vëna në dispozicion nga projektet në vijim
8.6	Përkrahja nga vendet partnere zhvillimore
8.7	Alokimet për sektorët e arsimit e të kulturës (KASH 2011)
8.8	Elementet kryesore të shpenzimeve në PSAK
8.9	Skenarët dhe prioritetizimet në arsimin parashkollor
8.10	Skenarët dhe prioritetizimet në arsimin parauniversitar
8.11	Skenarët dhe prioritetizimet në AAP
8.12	Skenarët dhe prioritetizimet në zhvillimin profesional të mësimdhënësve
8.13	Skenarët dhe prioritetizimet e arsimit të lartë
8.14	Skenarët dhe prioritetizimet e arsimit për të rriturit
8.15	Skenarët dhe prioritetizimet në TIK

Republika e Kosovës
Republika Kosova-Republic of Kosovo
Qeveria - Vlada - Government

Nr. 07/34
Datë: 25.08.2011

Në mbështetje të nenit 92 paragrafi 4. dhe 93 paragrafi (4) të Kushtetutës së Republikës së Kosovës, duke u bazuar në nenin 4 të Rregullores nr. 02/2011 për fushat e përgjegjësisë administrative të Zyrës së Kryeministrit dhe ministrive dhe paragrafit (3) të nenit 4 të Rregullores së Punës së Qeverisë së Kosovës nr. 01/2007, Qeveria e Republikës së Kosovës, në mbledhjen e mbajtur më 25 gusht 2011, mori

V E N D I M

1. Miratohet Strategjia e Arsimit në Republikën e Kosovës për periudhën 2011-2016.
2. Obligohet Ministria e Arsimit, Shkencës dhe Teknologjisë për zbatimin Strategjisë nga pika 1. e këtij vendimi.
3. Vendimi hyn në fuqi ditën e nënshkrimit.

Hashim THACI
Kryeministër i Kosovës

Iu dërgohet:
- Zëvendëskryeministrave
- të gjitha ministrive (ministrave)
- Sekretarit të Përgjithshëm të ZKM-ës
- Arkivit të Qeverisë

PARATHËNIE

Plani Strategjik i Arsimit në Kosovë 2011-2016 (PSAK), është zhvilluar si një plan gjashtëvjeçar që i lidh mësimin gjatë gjithë jetës dhe gjithëpërfshirjen në arsim dhe bazohet në një model të të nxënësve që u drejtohet të gjithë nxënësve, duke u ofruar mundësi të barabarta dhe arsimim cilësor. Strategjia është një ndërmarrje me shtrirje të gjerë që i pranon gjithëpërfshirjen dhe mësimin gjatë gjithë jetës si bazë të tërë sistemit arsimor dhe si të drejtë dhe obligim ndaj qytetarëve të vet. Me rëndësi vendimtare për organizimin e shërbimeve është edhe decentralizimi i strukturave menaxhuese përtej nivelit të komunave dhe zgjerimi i bazës financiare të arsimit.

Plani strategjik i ka tri qëllime:

- Të përkrahë, të bashkërendis, të rregullojë dhe të promovojë arsimim cilësor për të gjithë qytetarët;
- Të orientojë të gjithë nënsektorët në aktivitetet e tyre të rregullta afatmesme, në planifikimin vjetor dhe në hartimin e realizimit e buxhetit;
- Të sigurojë një bazë për bashkërenditjen dhe negociimin me agjencitë qeveritare, me partnerët zhvillimorë dhe me palët e tjera kryesore në sektorin e arsimit, për të përcaktuar shtrirjen dhe për të përdorur investimet dhe planifikimin afatgjatë në sektorin e arsimit të përfshira në suaza të një kornize unike të planifikimit dhe të një fondi për financim.

Plani Strategjik i Sektorit të Arsimit është ndarë në tetë fusha programore për të cilat janë zhvilluar rezultatet dhe treguesit specifikë. Këto tetë fusha programore janë dhënë në vijim:

1. Edukimi parashkollor (EPSH) dhe Edukimi Parafillor (EPF);
2. Arsimi Parauniversitar (APU);
3. Arsimi dhe Aftësimi Profesional (AAP);
4. Zhvillimi Profesional i Mësimdhënësve (ZHPM);
5. Arsimi i Lartë (AL);
6. Arsimi dhe Aftësimi për të Rriturit (AARR);
7. Teknologjia e Informimit dhe e Komunikacionit (TIK);
8. Ndërtimi i Kapaciteteve.

Fusha e tetë shërben për të treguar se suksesi në shtatë nënprogramet paraprahe do të bazohet në një menaxhim të mirë e energjik të tërë sektorit. Në këtë kuptim, do të forcohet menaxhimi sektorial si në nivel qendror dhe në atë komunal. PSAK-ja do të udhëhiqet nga MASHT-i, do të aplikojë qasje të përbashkëta për tërë sektorin dhe do të përparojë gjithnjë në drejtim të përdorimit të procedurave të

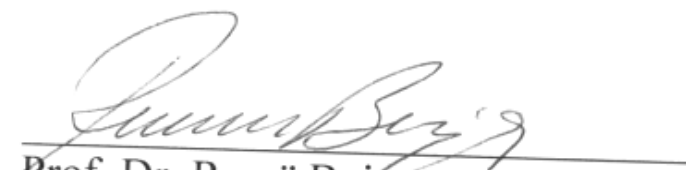
Qeverisë së Republikës së Kosovës për realizimin dhe llogaridhënien për të gjitha shpenzimet. Megjithëkëtë, PSAK-ja duhet të kundrohet si një dokument i gjallë dhe besohet se do të ndodhë përpunimi i mëtejshëm i strategjive nënsektoriale në fazat e ardhshme të planifikimit vjetor që do të marrin parasysh kapacitetet e tanishme dhe mundësitë buxhetore.

PSAK-ja ofron një buxhet dhe një plan orientues të financimit për vitet 2011-2016. Në këtë aspekt, kostoja e paraqitur duhet të shihet si një shpenzim plotësues mbi buxhetin ekzistues qeveritar për sektorin e arsimit. Ky buxhet do të duhej përshtatur me resurset në dispozicion dhe me kufijtë e epërm sektorial të kornizës afatmesme të shpenzimeve. Për këtë qëllim, janë përpunuar disa skenarë të ndryshëm në PSAK, si dhe është bërë rangimi, i cili pasqyron radhën e përparësisë për projektet dhe intervenimet e parapara. Kështu, financimi i përpjekjeve zhvillimore në këtë plan strategjik dhe shpenzimet përkatëse operationale, që dalin po nga këto investime zhvillimore, do të kërkojnë mobilizimin e resurseve prej burimeve të ndryshme. Në bazë të PSAK-së(2011-2016), të gjitha fondet e rëndësishme për sektorin e arsimit do të orientohen për përkrahjen e përparësive dhe intervenimeve qeveritare nëpërmjet programit të propozuar të shpenzimeve. Qëllimi i jonë është që të gjitha projektet aktuale arsimore dhe aktivitetet programore të integrohen gradualisht në PSAK me qëllim të sigurimit të bashkërenditjes më të mirë të përpjekjeve dhe për të avancuar qasjen dhe barazinë në arsim. PSAK, gjithashtu paraqet opsionet dhe shkallët e ndryshme të financimit për të orientuar vendosjen e përparësive dhe të afateve kohore të intervenimeve zhvillimore.

Zhvillimi i strategjisë ishte udhëhequr nga MASHT me punë analitike dhe me përkrahje këshillimore prej konsulentëve vendorë dhe ndërkombëtarë. Shumë palë të involvuara kanë qenë të kyçura në faza të ndryshme të formulimit të këtij plani. Disa Grupe Teknike Punuese, me anëtarë nga radhët e një sërë palësh të interesuara dhe takimet konsultative në mes të institucioneve kryesore dhe të ministrive sektoriale, kanë ndihmuar shumë në formulimin e një kornize të gjithëmbarshme dhe në zhvillimin e Planit Strategjik.

Do të doja të falënderoj të gjithë ata që kanë kontribuar në zhvillimin e këtij Planit Strategjik, dhe u drejtohem të gjitha palëve të interesuara dhe partnerëve zhvillimorë që ta ndihmojnë atë me tërë përkrahjen që e meriton. Le të bëjmë gjithë atë që mundemi në mënyrë që t'ia dalim së bashku.

Prishtine 16 October 2011

Prof. Dr. Ramë Buja
Ministër Arsimit, Shkencës dhe
Teknologjisë

PËRMBLEDHJE EKZEKUTIVE

Qeveria e Republikës së Kosovës dhe Ministria e Arsimit, Shkencës dhe Teknologjisë (MASHT), e njohin nevojën për planifikim më të mirë tërësektorial me qëllim të ruajtjes së sukseseve të arritura në sektorin e arsimit dhe për të adresuar fushat kryesore që duhen përmirësuar gjithandej sektorit të arsimit. MASHT-i është tejet i interesuar për të vendosur një qasje tërësektoriale dhe që përpjekjet e të gjithëve të sigurojnë prioretizimin e investimeve dhe të çojnë në drejtim të përmirësimit të performancës së sektorit. Një qasje tërësektoriale do t'u mundësojë MASHT-it dhe partnerëve zhvillimorë që të miratojnë një strategji afatgjate të përkrahjes për sektorin që do të rezultojë me planifikim të përmirësuar të investimeve të përfshira në një fond të përbashkët të financimit.

Plani Strategjik për Arsimin e Kosovës 2011 -2016 (PSAK), është një plan pesëvjeçar që lidh arsimin gjatë gjithë jetës me gjithëpërfshirjen në arsim dhe një model i të nxënimit për të arritur tek të gjithë nxënësit, si dhe ofron mundësi të barabarta në arsimim cilësor për të gjithë. Ky është plani kyç për investime në sektorin e arsimit. MASHT do të zhvillojë një plan vjetor të implementimit, i cili do të jetë një hap vendimtar për sigurimin e përkrahjes së vazhdueshme për sektorin e arsimit. Pos kësaj, MASHT do të krijojë edhe mekanizma për rishikimin e rregullt të performancës së sektorit, përfshirë edhe ndikimin e vendimeve kryesore investuese.

PSAK-ja ofron një mundësi të rëndësishme për ta bërë sistemin e arsimit më koherent dhe për të tejkaluar zbrazësitë në ofertën arsimore si dhe për të siguruar lidhjen në mes të nxënimit e përmbajtjes arsimore dhe prioritetëve të zhvillimit të qëndrueshëm kombëtar.¹ PSAK parasheh se sistemi i arsimit duhet t'i përshtatet më mirë dhe të reagojë më me ndjeshmëri ndaj kërkesave të tregut të punës; të jetësojë prioritetet kryesore të qeverisë dhe të realizojë qëllimet më të rëndësishme për zhvillim ekonomik. Këtu ofrohen një sërë strategjish për përmbushjen e prioritetëve të Qeverisë së Republikës së Kosovës, për realizimin e qaveve të synimeve zhvillimore të mileniumit dhe të nismës së Arsimit për të Gjithë (AGJ) deri në vitin 2015. Prioritetet dhe çështjet strategjike që trajtohen nga PSAK, përfshijnë:

- Zhvillimin dhe përkrahjen e një sistemi gjithëpërfshirës arsimor që siguron qasje të barabartë në arsimim cilësor;

¹Mësimi gjatë gjithë jetës nënkupton një formë inkluzive të arsimit dhe një paradigmë të të nxënimit që përfshin të gjithë – fëmijët, të rinjtë, gratë, minoritetet dhe të rriturit - në rolin e nxënësve. Ky gjithashtu përfshin edhe të mësuarit përgjatë tërë ciklit jetësor duke u nisur nga shkolla parafillore e deri te pensionimi duke përfutur nga metodat arsimore formale, joformale dhe informale. Sipas Komitetit të UNESCO-s për Zhvillimin e Arsimit në shekullin XXI-të, të nxënimit gjatë tërë jetës është një proces i vazhdueshëm icili ngrihet mbi katër shtylla themelore sipas të cilave njeriu duhet të: 'mësojë si të dijë; 'mësojë si të bëjë'; 'mësojë sitë jetë' dhe 'mësojë si të jetojë së bashku'.

- Zvogëlimin e numrit të ndërrimeve në shkolla, reduktimi i ndërrimeve të dyfishta, kryesisht në zonat urbane, përmes ndërtimit të shkollave të reja fillore e të mesme;
- Zhvillimin e ambienteve miqësore shkollore për fëmijët;
- Zhvillimin dhe përkrahjen e shërbimeve të zhvillimit në fëmijërinë e hershme;
- Zhvillimin dhe zgjerimin e shkollimit të mesëm të lartë;
- Përmirësimin e cilësisë së mësimdhënies e të nxënit dhe promovimin e rezultateve cilësore të të nxënit duke definuar dhe ndihmuar nxënësit që të mësojnë atë që duhet të mësojnë dhe përkrahja e të nxënit për të nxënë;
- Ristrukturimin e arsimit të mesëm dhe afirmimin e arsimit e aftësisimit të mesëm profesional;
- Zhvillimin e Qendrave të Kompetencës;
- Përshtatjen më të mirë të arsimit dhe punësimit, përfshirë edhe zhvillimin e arsimit dhe aftësisimit të lartë profesional si përgjigje ndaj kërkesave të tregut të punës;
- Përmirësimin e cilësisë së arsimit të lartë duke siguruar kontrollin e cilësisë, aplikimin e standardeve evropiane dhe shqyrtimin e organizimit të strukturave akademike;
- Zgjerimin e spektrit e të shërbimeve të arsimit të lartë dhe themelimin e universiteteve të reja;
- Themelimin e institucioneve hulumtuese brenda institucioneve të arsimit të lartpërmendur, ofrimin e shërbimeve për sektorin privat dhe për qëllime të tjera;
- Zhvillimin e Teknologjisë së Informimit e të Komunikimit (TIK) në të gjitha nivelet dhe segmentet e arsimit;
- Përcaktimin e zhvillimit të resurseve njerëzore si një prioritet kombëtar dhe krijimin e një kulture të mësimit gjatë gjithë jetës.

Qeveria e Republikës së Kosovës është e ndërgjegjësuar se qasja më e baraspeshuar ndaj zhvillimit të sektorit të arsimit ndihmon në tejkalimin e pabarazive në sistem që shpesh pengojnë zhvillimin koherent dhe të qëndrueshëm të sektorit. Qasja ose korniza tërësektoriale në arsim do t'i mundësojë qeverisë, por edhe partnerëve zhvillimor planifikimin dhe lëvizjen e përbashkët në drejtim të *caqeve* dhe të *rezultateve* të përshkruara në një plan të vetëm strategjik sektorial. PSAK-ja parasheh masa që do të sjellin ndryshime cilësore dhe të qëndrueshme në arsim, do ta përmirësojnë performancën e tërë sektorit dhe do të ndikojnë në rritjen e bazës së resurseve financiare në funksion të këtij zhvillimi. Intervenimet kryesore të PSAK-së janë paraqitur në Kapitullin 5 si programe prioritare nënsektoriale. PSAK-ja është e strukturuar rreth shtatë programeve prioritare në vijim:

1. Edukimi parashkollor (EPSH) dhe Edukimi parafillor (EPF)
2. Arsimi parauniversitar (APU)
3. Arsimi dhe aftësimi profesional (AAP)
4. Arsimi i lartë (AL)
5. Zhvillimi profesional i mësimdhënësve (ZHMP)
6. Arsimi dhe aftësimi i të rriturve (AARR)
7. Teknologjia e informimit dhe e komunikimit (TIK)
8. Ndërtimi i kapaciteteve (NK).

Në tërë PSAK-në përvijohet vetëdija se për zvogëlimin e pengesave në arsimin e rregullt formal kërkohet ndërtimi i një sistemi gjithëpërfshirës. Strategjitë, prioritetet dhe veprimet gjithëpërfshirëse do të jenë vendimtare për arritjen e Synimeve Zhvillimore të Mileniumit (SZHM) dhe politikën e gjithëmbarshme të qasjes së barabartë deri në vitin 2015.

Secili program nënsektorial i përmbahet një strukture të kornizës logjike dhe për secilin prioritet janë hartuar caqet, objektivat, aktivitetet dhe treguesit. Pos këtyre, në Kapitullin 7 janë paraqitur në mënyrë të përgjithësuar grupet e treguesve dhe mënyrat e verifikimit. Pas kësaj mbetet të zhvillohet një Plan vjetor implementues për secilin vit, i cili do t'i përcaktojë më për së afërmi prioritetet vjetore dhe përgjegjësitë për masat e ndryshme zhvillimore dhe alokimet përfundimtare të mjeteve.

Qeveria e Kosovës i ka dhënë përparësi integritit më të mirë të programeve dhe ndërlidhjes më të mirë të elementeve të sistemit. Njëkohësisht, të gjithë faktorët e përfshirë në sistem – qeveria, shoqëria civile, sektori privat dhe partnerët zhvillimorë – fitojnë role dhe përgjegjësi të reja në kornizën e re më koherente të ndërtuar nga strategjia sektoriale. Pos kësaj, nxënësit dhe përfituesit e tjerë të këtij sistemi do të hyjnë dhe do ta lëshojnë sistemin në etapa e nivele të ndryshme, por gjithnjë në suaza të një paradigme të mësimin gjatë gjithë jetës, ku ofrohen më shumë mundësi dhe shtigje për të lëvizur më lirshëm në mes të niveleve të ndryshme arsimore. Komuniteti, partnerët zhvillimorë, familjet, punëdhënësit dhe OJQ-të do të duhet të përfshihen më shumë në proceset e planifikimit.

Kosovës i duhet një sistem më efektiv dhe më efikas i arsimit. Për të arritur këtë, MASHT ka bërë ndryshime në strukturën e vet menaxheriale duke reformuar edhe sistemin e vet të llogaridhënies. Pos këtyre, kërkohet edhe forcimi i menaxhmentit në nivel qendror, regjional dhe komunal dhe përmirësimi i kapaciteteve për integrimin e aspekteve të barazisë gjinore në strukturat dhe praktikat menaxhuese. Rekomandimet që dolën nga *Programi i Zhvillimit të Kapaciteteve(2010)*² për zhvillimin e MASHT-it dhe të *agjencive qendrore*, e hartuar me ndihmën e partnerëve zhvillimorë, pritet të ndihmojnë në përmirësimin e menaxhimit të arsimit në të gjitha nivelet kryesore. Përpjekje të tjera do të bëhen për trajtimin e rekomandimeve për nevojat për ndërtim të kapaciteteve dhe për aftësim të menaxhmentit arsimor në nivel të komunave e të shkollave, në pajtim me politikat kombëtare për decentralizim dhe duke u bazuar në Raportin për Vlerësimin e Nevojave për Ndërtim të Kapaciteteve të Drejtorive Komunale të Arsimit në Kosovë³.

Partnerët zhvillimorë vazhdojnë të jenë ndër investitorët kryesorë në sektorin e arsimit duke dhënë ndihmë të rëndësishme për zhvillimin e sektorit të arsimit në Republikën e Kosovës. PSAK reflekton një vizion dhe përkushtim të përbashkët ndaj sektorit të arsimit të qeverisë, partnerëve zhvillimorë dhe

²Shih versionin punues të Planit për zhvillimin e kapaciteteve të MASHT-it (2010)

³Shih Raportin për vlerësimin e nevojave për ndërtim të kapaciteteve të Drejtorive Komunale të Arsimit në Kosovë(2010)

shoqërisë civile. Strategjia do të mundësojë vlerësime dhe parashikime gjithëpërfshirëse të kërkesave të sektorit të arsimit, një qasje më të baraspeshuar në zhvillimin sektorial, si dhe do të shërbejë për hartimin e një programi të fokusuar dhe më të koordinuar të asistencës zhvillimore gjatë periudhës së mbuluar me këtë plan. Bashkëpunimi më i mirë në mes të partnerëve zhvillimorë ka rëndësi vendimtare në ofrimin e kësaj ndihme. Plani do të ndihmojë MASHT-in dhe partnerët zhvillimorë në vlerësimin e investimeve të gjithëmbarshme programore dhe do të mobilizojë resurset e nevojshme për mbulimin e mungesave në financim.

Ministria e Arsimit, e Shkencës dhe e Teknologjisë, është duke futur në zbatim *parimet dhe procedurat* e menaxhimit për sektorin e arsimit të bazuar në performancë dhe, së bashku me ristrukturimin e organizimit të brendshëm të MASHT-it, po shkohet në drejtim të llogaridhënies më të madhe në sistem. Një element vendimtar në PSAK është forcimi i strukturave të Monitorimit dhe të Vlerësimit për të vlerësuar përparimin e bërë në sektor, përfshirë mbledhjen e të dhënave, raportimin, publikimin dhe komunikimin e rezultateve dhe nismave, studimin dhe përdorimin e tyre në hartimin e politikave dhe në vendimmarrje. Në këtë kuptim, MASHT do të hartojë një Kornizë për Vlerësimin e Performancës (KFP) për PSAK-në, në ndërkohë që është duke punuar me partnerët zhvillimorë për të përmirësuar Sistemin për Menaxhimin e Informatave në Arsim (SMIA) dhe është e vetëdijshme për nevojën e ndërtimit të kapaciteteve për raportimin lidhur me performancën e sektorit, në veçanti për performancën financiare në shkallë komunash.

Pos PSAK-së ekziston edhe Programi për Zhvillim të Kapaciteteve të MASHT-it dhe të Agjencive Qendrore për përkrahjen e implementimit të organizimit të ri të MASHT-it dhe tranzicionin e MASHT-it në rolet dhe përgjegjësitë e veta të reja në sektor. Programi mëton të përmirësojë kapacitetin e përgjithshëm menaxhues të MASHT-it dhe rutinat e procedurat e menaxhimit të resurseve njerëzore dhe financiare.

Me një kosto të përgjithshme zhvillimore prej 242 milionë € dhe me kostot shtesë operative prej 238 milionë € gjatë gjashtë viteve të PSAK-së, shihet qartë se financimi i strategjisë do të jetë një sfidë e rëndësishme. Kostoja e përgjithshme gjatë periudhës së PSAK-së është rrjedhimisht rreth 80 milionë €, ndërsa pjesa e mbetur e kostos operative, pas implementimit të strategjisë, është vlerësuar në 57,8 milionë € në vit. Kjo shumë krahasohet me një sektor që ka bartur një kosto të buxhetit publik prej 181 milionë eurosh në vitin 2009, dhe i cili ka përfituar nga kontributet jashtëbuxhetore të partnerëve zhvillimorë të vlerësuar në shumë prej 46 milionë € në vitin 2010 (përfshirë edhe një shumë për bashkëfinancim).

Për të thithur mjetet e nevojshme do të duhen ndërmarrë një sërë masash:

- Përputhje e përkrahjes së tanishme të jashtme me përkrahjen e kërkuar dhe përshtatjen e këtyre ndihmave me prioritetet qeveritare

- Analizë e opsioneve të tjera të financimit, përfshirë pagesat nga shfrytëzuesit, rialokimet nga sektorët e tjerë në sektorin arsimor dhe rialokimet përbrenda sektorit të arsimit, përkrahja nga partnerët e jashtëm dhe kreditë.

MASHT synon të krijojë një grup punues për analizë të mëtejme financiare për të definuar një drejtpeshim real në mes të burimeve të mundshme të financimit për strategjinë.

Pos kësaj, gjatë hartimit të planit strategjik është bërë zvogëlimi i disa investimeve që do të ishin të dëshirueshme, si për shembull heqja e dy ndërrimeve nga shkollat. Këtu gjithashtu përfshihen edhe skenarët e llogaritur në rast se nuk do të ishin në dispozicion mjetet e dëshiruara financiare, me ç'rast është paraparë një skenar që supozon ekzistimin e 70 % të mjeteve të dëshiruara dhe, i dyti, me 50 % të mjeteve të dëshiruara në dispozicion. Edhe projektet për secilin nënsektor janë ranguar me qëllim të lehtësimit të përcaktimit të përparësive. Kjo është menduar se do të jepte një bazë për analizat e kornizës afatmesme të shpenzimeve me rrotacion vjetor, plani operacional dhe diskutimet me partnerët.

KAPITULLI 1: KONTEKSTI

1.1 Përparësitë zhvillimore kombëtare

Aktualisht, sektori i arsimit në Republikën e Kosovës karakterizohet nga përpjekje intensive reformuese në të gjithë nënsektorët që kanë për qëllim të trajtojnë sfidat kryesore të rritjes së pjesëmarrjes dhe të përmirësimit të barazisë e cilësisë së arsimit në kushte të mjeteve të kufizuara në dispozicion. Gjatë dekadës së fundit janë miratuar akte të shumta ligjore e nënligjore, janë ndërtuar shumë shkolla dhe janë themeluar institucione të shumta të reja. Ka pasur përpjekje të konsiderueshme për përmirësimin e kurrikulave dhe për hartimin e sigurimin e teksteve të reja shkollore, të cilat tash duhet të mbështeten nga praktika të reja të mësimdhënies e të nxënies.

Përkundër përparimit të mirë në reformat arsimore, mbesin edhe shumë sfida që duhen përballur. Zbatimi i politikave të reja për arsimin e detyruar parafillor dhe për atë të arsimit të ulët do të kërkojë numër të shtuar të mësimdhënësve të aftësuar, më shumë mjete mësimore dhe më shumë klasa për të plotësuar kërkesat e tanishme për regjistrim në shkollat e mesme dhe për të zbritur mesataren e tanishme shumë të lartë prej 32.3 nxënësve për një klasë në shkollat e mesme të larta (të vendosura kryesisht në zonat urbane), krahasuar me 23.3 nxënës për një klasë në shkollat fillore e të mesme të ulëta. Sa i përket përkujdesjes dhe zhvillimit në fëmijërinë e hershme, atje vazhdon të ketë mungesë të madhe të mësimdhënësve/ edukatorëve të kualifikuar e të aftësuar për arsimin parashkollor. Cilësia e përkujdesjes dhe e edukimit është e kufizuar për shkak të numrit të vogël të mësimdhënësve të kualifikuar. Në pajtim me parimet e gjithëpërfshirjes, ky dokument do të kërkojë strategji të përshtatshme për të ndihmuar fëmijët dhe të rinjtë që kanë mbetur jashtë institucioneve arsimore.

Eliminimi i mospërfshirjes në shkollim, përmirësimi i shkallës së mbarimit të shkollimit dhe mbyllja e dallimeve gjinore në shkollim, në veçanti në mes dhe në fund të ciklit të arsimimit, do të varet shumë nga përmirësimi i cilësisë së arsimit, sigurimi i shpërndarjes më të barabartë të resurseve dhe nga eliminimi i arsyeve për ndërprerjen e shkollimit nga ana e fëmijëve që vijnë nga familje të varfra. Trendet e përgjithshme gjinore, si indeksi i barazisë gjinore, shkalla e regjistrimit dhe shifrat për regjistrimin e vajzave, tregojnë se gradualisht po mbyllet humnera e dallimeve në mes gjinive në nivelet më të ulëta të shkollimit, mirëpo, ka tendencë të zgjerimit në favor të djemve sa më lart që shkohet në shkallën e arsimimit.

Qeveria e Kosovës është e përkushtuar që të zhvillojë dhe të implementojë politika përfshirëse⁴ dhe të krijojë një ambient të përshtatshëm që afirmon qasjen më të mirë në arsimin e lartë për të gjithë,

⁴Politika gjithëpërfshirëse shoqërore në arsim dhe aftësim është një koncept i gjithëmbarshtëm i cili përfshin pjesëmarrjen e plotë nga të gjithë njerëzit, pa marrë parasysh dallimet e tyre sociale (si gjinia, përkatësia etnike, klasa shoqërore apo aftësitë e

përfshirë edhe komunitetet minoritare, nxënësit e studentët me aftësi të kufizuara dhe ata nga grupet e pafavorizuara, me qëllim të arritjes së përfshirjes të 35 % të grup-moshës (prej 18 deri 24 vjeç) në arsimin e lartë deri në vitin 2015. Do të shqyrtohen strategjitë për arritjen deri te fëmijët dhe të rinjtë që nuk janë përfshirë në shkollim, gjithnjë në përputhje me parimet e gjithëpërfshirjes. Ndër qëllimet kryesore përfshihen edhe promovimi i një mjedisi miqësor për fëmijët dhe afirmimi i arsimit gjithëpërfshirës.⁵ Shumica e fëmijëve me nevoja të veçanta arsimore nuk janë përfshirë në shkolla, gjë që parqet një sfidë që duhet trajtuar. Pos kësaj, duhet siguruar arsimimi cilësor i bazuar në nevojat e tyre individuale arsimore për fëmijët e përfshirë në shkollim.

Qeveria e Kosovës është e ndërgjegjësuar se, zhvillimi i arsimit dhe aftësimin profesional (AAP) është parakusht për përmirësim të qëndrueshëm të cilësisë së shërbimeve të ofruara. Synimi kryesor është promovimi i arsimit dhe aftësimin profesional të cilësisë së lartë në arsimin e mesëm të lartë (e më vonë edhe në arsimin terciar) në profilet dhe drejtimet përkatëse gjithnjë të bazuara në nevojat e tregut të punës në Kosovë e jashtë saj. Për shkak të një periudhe të gjatë të jostabilitetit, shumë persona të rritur nuk kanë pasur rastin të përfitojnë nga shkollimi i rregullt dhe kjo vlen në veçanti për gratë. Tranzicioni i tanishëm politik e ekonomik i sjell sfida të reja Kosovës për sigurimin e mundësive këtyre grupeve përmes zhvillimit të dijes dhe të shkathtësive.

Plani Strategjik për Arsimin e Kosovës 2011 -2016 (PSAK), është një plan pesëvjeçar që lidh arsimin gjatë gjithë jetës me përfshirjen në arsim dhe një model për të arritura të të gjithë nxënësve si dhe ofron mundësi të barabarta në arsimim cilësor për të gjithë. Ky është plani kyç për investime në sektorin e arsimit. Në tërë PSAK përvijohet vetëdija se, një sistem arsimor gjithëpërfshirës është parakusht për të ulur barrierat për përfshirje në arsimimin e rregullt shkollor. Strategjitë e arsimit gjithëpërfshirës, prioritetet e vendosura dhe veprimet e planifikuara do të jenë vendimtare për arritjen e Synimeve Zhvillimore të Mileniumit (SZHM) dhe politikë e gjithëmbarshme e qasjes së barabartë deri në vitin 2015.

kufizuara) në jetën ekonomike, shoqërore dhe kulturore. Kjo gjithashtu siguron edhe pjesëmarrjen e tyre në vendimmarrjen që ka ndikim në jetën e tyre dhe qasjen në të drejtat e tyre fundamentale.

⁵UNICEF-i ka zhvilluar një [kornizë për shkolla dhe sisteme arsimore miqësore për fëmijët të bazuar në të drejtat](#) që karakterizohen si "gjithëpërfshirëse, të shëndetshme dhe mbrojtëse për të gjithë fëmijët, efektive me fëmijët dhe të angazhuara me famijet dhe komunitetet dhe fëmijët". Shkollat mike për fëmijët synojnë të zhvillojnë një ambient të të nxënësve në të cilën fëmijët janë të motivuar dhe në gjendje të mësojnë. Mësimdhënësit janë miqësorë dhe të hapur për fëmijët dhe u përgjigjen të gjitha nevojave të tyre shëndetësore dhe të sigurisë.

1.2 Synimet e Planit Strategjik të Arsimit në Kosovë 2011 - 2016

Ky Plan Strategjik ka tri qëllime:

- (a) Të mbështesë, të orientojë, të koordinojë, të rregullojë dhe të afirmojë arsimim cilësor për të gjithë qytetarët;
- (b) Të udhëzojë të gjithë nënsektorët në praktikën e tyre të rregullta të planifikimit e të buxhetimit afatmesëm e vjetor; dhe
- (c) Të sigurojë një bazë për bashkërenditje e negociim në mes të agjencive qeveritare, partnerëve zhvillimorë dhe palëve të tjera të involvuara në sektorin e arsimit dhe të përcaktojë shtrirjen dhe përdorimin e planifikimit dhe të investimeve afatgjata në sektorin e arsimit, të përfshira në një kornizë unike të financave e të resurseve.

Përmes PSAK (2011-2016), të gjitha investimet e rëndësishme në sektorin e arsimit do të kanalizohen për të përkrahur prioritetet dhe intervenimet qeveritare nëpërmjet programit të propozuar të shpenzimeve. Kjo do të bëhet nën udhëheqjen e MASHT-it, duke aplikuar qasje të përbashkëta për tërë sektorin e arsimit dhe duke ecur në drejtim të aplikimit të procedurave të Qeverisë së Kosovës për alokimin dhe llogaridhënien lidhur me të gjitha mjetet e përdorura.

Një **Plan Vjetor i Implementimit** do të hartohet për secilin vit bashkërisht nga MASHT-i dhe nga partnerët zhvillimorë me qëllim të sigurimit të bazës për shqyrtim të performancës së sektorit të arsimit, përfshirë edhe ndikimin e vendimeve kryesore përkitazi me planifikimin dhe investimet.

1.3 Historiku

Ky Plan Strategjik për Arsimin në Kosovë për vitet 2011 – 2016, bazohet në *Strategjinë për Zhvillimin e Arsimit të Lartë në Kosovë(2005-2015)*, në *Strategjinë për Zhvillimin e Arsimit Parauniversitar në Kosovë(2007-2017)* dhe në *Kornizën Afatmesme të shpenzimeve 2011-2013 (KASH)*, të cilat së bashku me dokumente të tjera strategjike kanë kontribuar në hartimin e PSAK.

Procesi për hartimin e planit strategjik është udhëzuar edhe nga *Udhërrëfyesi për Sektorin e Arsimit: Qasja Tërësektoriale (2008)*, e cili e trason rrugën që duhet ndjekur Qeveria e Republikës së Kosovës dhe partnerët zhvillimorë me qëllim të operacionalizimit të kornizës strategjike sektoriale. *Udhërrëfyesi i Sektorit të Arsimit*, ka sugjeruar që dy strategjitë (e Arsimit të Lartë dhe ajo e Arsimit Parauniversitar) duhet të zhvillohen si një strategji unike e arsimit, e bazuar në kornizën e arsimit gjatë gjithë jetës. Pos kësaj, Udhërrëfyesi ka rekomanduar rreshtimin e aktiviteteve të partnerëve zhvillimorë prapa një strategjie të vetme sektoriale si një veprim vendimtar për të mundësuar më shumë pronësi e udhëheqje dhe për të mundësuar ndërtimin e një mjedisi më të qëndrueshëm institucional. Kjo përfshin edhe vlerësimin e sistemeve të menaxhimit të financave publike dhe identifikimin e mekanizmave përkatës të financimit për përkrahje në të ardhmen nga ana e partnerëve zhvillimorë.

1.4 Strategjia për Zhvillimin e Arsimit Parauniversitar në Kosovë (2007-2017)

Dokumenti më i rëndësishëm nënsektorial – Strategjia për Zhvillimin e Arsimit Parauniversitar në Kosovë 2007-2017 – u miratua zyrtarisht para se Kosova ta shpallte Pavarësinë e vet, më 17 shkurt 2008. Qeveria e re e që e mori pushtetin në janar 2008 e deklaroi vazhdimësinë e politikave të veta arsimore me ato të qeverisë paraprake në kuptimin e vazhimit të orientimeve strategjike të përcaktuara në dokument.

1.5 Strategjia për Zhvillimin e Arsimit të Lartë në Kosovë (2005-2015)

Qeveria e parë e zgjedhur e Kosovës, e miratoi Strategjinë për Zhvillimin e Arsimit të Lartë në Kosovë 2005-2015 në shtator 2004. Dokumenti është rezultat i një procesi me pjesëmarrje të gjerë dhe u hartua që të lehtësojë integrimin e Kosovës në Hapësirën Evropiane të Arsimit të Lartë duke e harmonizuar sistemin kombëtar të arsimit të lartë me parimet e Deklaratës së Bolonjës. Shumë nga masat e parapara në këtë strategji tashmë janë jetësuar; të tjera kanë filluar paksa të zbatohen ose janë bërë të panevojshme për shkak të ndryshimeve marramendëse në këtë nënsektor jo vetëm në Kosovë, por edhe ndërkombëtarisht.

1.6 Udhërrëfytesa për sektorin e arsimit – në drejtim të një qasje tërësektoriale

Përvoja ka treguar që qasja e bazuar në projekte për zhvillimin e arsimit, shpesh ka rezultuar në zhvendosje serioze vertikale dhe horizontale në sistemin e arsimit. Rrjedhimisht, disa nga projektet mbesin të pakoordinuara dhe, pasi që janë të vendosura në komuna të caktuara e kanë fokus të ndryshëm, atëherë ndodh që të paraqiten pabarazi lidhur me qasjen dhe cilësinë ndërmjet regjioneve, shkollave, gjinive dhe grupeve të pafavorizuara. Udhërrëfytesa për Sektorin e Arsimit të Kosovës, vë në pah rëndësinë e qasjes gjithëpërfshirëse dhe faktin se lëvizja kah qasja tërësektoriale mund të ofrojë mundësi për Qeverinë e Republikës së Kosovës dhe për partnerët zhvillimorë që të ecin në drejtim të koordinimit dhe të harmonizimit më të mirë në sektorin e arsimit.

Qasja tërësektoriale në zhvillimin e arsimit është iniciuar për të adresuar problemin e intervenimeve të copëzuara. Kjo qasje nënkupton mbledhjen dhe bashkimin e resurseve (njerëzore, financiare dhe materiale) nëpërmjet angazhimit të të gjitha palëve në planifikim, implementim, monitorim dhe vlerësim.

Qasja tërësektoriale zhvillimore, megjithatë, kërkon një marrëdhënie të re në mes të qeverisë dhe partnerëve zhvillimorë. Thelbi i qasjes tërësektoriale të aplikuar në Udhërrëfytesin për Sektorin e Arsimit në Kosovë është kërkimi për më shumë partneritet dhe më shumë bashkëpunim në mes të palëve të involvuara për të rritur bazën e resurseve për planifikim, implementim dhe monitorim në sektorin e arsimit. Për këtë qëllim, Qeveria e Kosovës dhe partnerët zhvillimorë janë angazhuar fuqimisht në planifikimin konceptual të kësaj strategjie. Udhërrëfytesa për Sektorin e Arsimit në Kosovë ka përcaktuar këto prioritete për të përmirësuar efektivitetin e ndihmave, efikasitetin dhe koordinimin:

- Përmirësimi i planifikimit strategjik dhe i të dhënave;
- Hartimi i një Plani gjithëpërfshirës për ndërtimin e kapaciteteve dhe për përdorim më të mirë të asistencës teknike;
- Përmirësimi i buxhetit të sektorit dhe financimi më i mirë i nevojave prioritare;
- Përmirësimi i performancës së sistemeve të MFP dhe minimizimi i rreziqeve;
- Koordinimi më i mirë i partnerëve zhvillimorë;
- Menaxhimi për rezultate dhe monitorimi i performancës së sektorit.

Udhërrëfyesi për Sektorin e Arsimit në Kosovë, gjithashtu kishte identifikuar disa aspekte të tjera me qëllim të përmirësimit të planifikimit strategjik dhe të lëvizjes në drejtim të një strategjie të unifikuar arsimore, duke përfshirë edhe:

- Përfshirjen e strategjive për fëmijërinë e hershme ose për arsimin parashkollor, arsimin dhe aftësimin profesional si dhe çështjet e ndërlidhura si për shembull çështjet gjinore dhe të drejtat e njeriut / të pakicave;
- Prioritete dhe skenare më të qarta, varësisht nga mjetet në dispozicion;
- Përfshirja në strategji e të dhënave, analizave dhe prioriteteve të vlerësimeve e implikimeve të buxhetit operacional;
- Lidhje më të mira me kornizën makroekonomike dhe e kufijve të epërm buxhetor në KASH;
- Të dhëna më të mira fillestare si pikënisje për strategjitë.

Disa caqe të rëndësishme strategjike lidhen me përmirësimin e kurrikulave, të cilësisë dhe të qasjes si rezultat i zhvillimit të një strategjie të vetme e koherente. Këto aspekte tashmë janë të përfshira në strategjitë ekzistuese, por kërkojnë planifikim më të hollësishëm.

1.7 Zhvillimi i Planit Strategjik të Arsimit në Kosovë 2011 - 2016

Kjo strategji paraqet një konsensus të gjerë, të nxjerrë nga parimet e akorduara me palët kryesore të involvuara në sektorin e arsimit. Qëllimet, objektivat politike dhe aktivitetet janë të përbashkëta për komunitetin arsimor në Republikën e Kosovës dhe janë rezultat i pjesëmarrjes së gjerë në diskutime, punëtori, dhe i një procesi të shqyrtimeve të vazhdueshme e të përsëritura.

PSAK-ja (2011-2016) është një përpjekje serioze e cila pranon *gjithëpërfshirjen dhe mësimin gjatë gjithë jetës si bazë të gjithë sistemit arsimor dhe si të drejta dhe obligime ndaj qytetarëve*. PSAK (2011-2016) ndërtohet mbi strategjitë për arsimin parauniversitar dhe për arsimin e lartë dhe mbi Udhërrëfyesin për Sektorin e Arsimit për të përmirësuar cilësinë, përfshirjen, barazinë, decentralizimin e strukturave menaxhuese (ku komunat luajnë rol vendimtar), si dhe zgjerimin e bazës financiare.

Ministria e Arsimit, e Shkencës dhe e Teknologjisë e udhëhoqi zhvillimin e strategjisë me punë analitike dhe me përkrahje nga konsulentët vendorë e ndërkombëtarë. Disa studime sipas nënsektorëve kryesorë ishin ndërmarrë me qëllim të sigurimit të informatave gjithëpërfshirëse dhe të përditësuara lidhur me

çështjet kryesore të nënsektorëve dhe me përparimin e arritur në krahasim me treguesit kryesorë. Këto studime kanë identifikuar sfidat kryesore dhe çështjet më të rëndësishme të ndërlidhura për secilin nënsektor. Plani Strategjik Arsimit i Kosovës është strukturuar në pajtim me studimet e kryera:

- Edukimi parashkollor;
- Arsimi parauniversitar;
- Arsimi dhe aftësimi profesional (AAP);
- Arsimi i lartë (përfshirë edhe një përditësim për strategjinë e kërkimeve shkencore);
- Zhvillimi i mësimdhënësve;
- Teknologjia e Informimit dhe e Komunikimit (TIK);
- Arsimi për të rriturit dhe arsimi joformal;
- Gjithpërfshirja sociale nëpërmjet arsimit dhe aftësimin.

Veçoritë kryesore dhe programimi i strategjisë u zhvilluan në disa punëtori konsultative me MASHT-in, partnerët zhvillimorë dhe me palët e tjera kryesore të involvuara në fushën e arsimit. Një numër i grupeve të vogla punuese ishin themeluar në përputhje me nënsektorët e identifikuar. Anëtarët e grupeve punuese përfshinin partnerët zhvillimorë dhe organizatat e ndryshme të angazhuara në nënsektorin përkatës, mësues, anëtarë të sindikatave të arsimit dhe palë të tjera të involvuara morën pjesë në punëtori.

Grupet punuese janë përqendruar në shqyrtimin e sfidave e nevojave aktuale në nënsektorin përkatës, si dhe në ofrimin e propozimeve për zhvillimet e ardhshme prioritare së bashku me implikimet e tyre financiare. Këto punëtori rezultuan me pajtimin e përgjithshëm lidhur me përmbajtjen, sfidat, objektivat dhe strategjitë e secilit nënsektor. Punëtoritë ofruan edhe një kosto paraprake si të përpjekjeve programore, ashtu edhe për ato operationale, si dhe siguruan një pasqyrë të prioriteteve të lidhura për skenarë dhe nivele të ndryshme të mjeteve në dispozicion.

1.8 Organizimi i Planit Strategjik të Arsimit Kosovar 2011-2016

Plani strategjik i arsimit kosovar, e merr vitin 2011 si bazë fillestare dhe ofron një projeksion strategjik deri në vitin 2016. Plani strategjik pasqyron si bazën filozofike të mësimin gjatë tërë jetës të përvetësuar nga MASHT-i. Pas hyrjes, Kapitulli 2 paraqet një pasqyrë të përgjithshme të kontekstit të politikave, ndërsa Kapitulli 3 bën një shëtitje nëpër zhvillimet e fundit në sektorin e arsimit. Rezultatet prioritare janë identifikuar në Kapitullin 4 dhe kornizat kryesore programore të nënsektorëve janë zhvilluar në Kapitullin 5. Implementimi dhe monitorimi i strategjisë me treguesit kryesorë të performancës janë skicuar në Kapitujt 6 dhe 7. Implikimet financiare dhe mobilizimi i resurseve janë paraqitur në Kapitullin 8. Skicimi i përkrahjes së tanishme dhe i përkrahjes së planifikuar nga ana e donatorëve për sektorin e arsimit është zhvilluar në Shtojcë.

KAPITULLI 2: PARAQITJE E PËRGJITHSHME E KONTEKSTIT TË POLITIKAVE

2.1 Situata demografike dhe ekonomike

Republika e Kosovës është shteti më i ri në Evropë. Ajo ka shpallur pavarësinë e vet më 17 shkurt 2008. Nga numri i përgjithshëm i banorëve të Republikës së Kosovës, që vlerësohet të jetë rreth 1.8 deri 2.2 milionë⁶, shqiptarët përbëjnë 88 %, serbët 7 % dhe komunitetet e tjera 5 % të popullatës së përgjithshme. Më se 35 % e popullatës janë të rinj (grup-mosha 0-18 vjeç), 50 % e saj janë nën moshën 25 vjeç dhe më shumë se 75 % janë më të rinj se 35 vjeç.

Kosova është një ndër vendet më të varfra të Evropës me rreth 44 % të popullatës që jetojnë nën kufirin e varfërisë, dhe ka një nga shkallët më të larta të papunësisë në Evropën Juglindore. Në bazë të statistikave të Shërbimit Publik të Punësimit (SHPP), përafërsisht 45.4 % e popullatës janë të papunë me rreth 345,000 persona të regjistruar si të tillë në zyrat e Ministrisë së Punës dhe Mirëqenies Sociale (MPMS). E tërë popullata ndikohet nga gjendja ekonomike, e në veçanti, të rinjtë, gratë dhe fëmijët⁷.

Problemi i papunësisë në Kosovë karakterizohet nga një shkallë e lartë, sidomos në radhët e popullatës së re (grup-mosha 16-24 vjeçare), ndër gratë dhe nga shkalla më e lartë e papunësisë në plan afatgjatë në zonat rurale se sa në zonat urbane. Nga numri i përgjithshëm i të papunëve të regjistruar, dy të tretat (përafërsisht 230,000 punëkërkuar) janë të pakualifikuar, ndërsa nga pjesa e mbetur gjysma (përafërsisht 60,000 punëkërkuar) janë gjysmë të kualifikuar ose me shkathtësi të tejkaluara ose, thënë ndryshe, me mangësi dhe mospërputhje të konsiderueshme në shkathtësitë e tyre.

Gjasat janë shumë të mëdha që problemet e rënda ekonomike do të vazhdojnë edhe në planin afatshkurtër dhe, rrjedhimisht, shifrat e mësipërme mbase mund edhe të rriten në të ardhmen e afërt pasi që rreth 20,000 persona të rinj hyjnë në tregun e punës çdo vit. Në KASH (2011-2013) vlerësohet se numri i të rinjve që hyjnë në tregun e punës çdo vit është i tillë që kërkon një shtim të rritjes ekonomike prej nivelit të tashëm prej 4.4 % në së paku 7 %, ashtu që të kontribuojë në uljen e shkallës së papunësisë. Punëdhënësit më të mëdhenj në Kosovë ende mbesin në sektorin publik dhe në disa ndërmarrje private të vogla e të mesme, të cilat ende janë në fazën fillestare zhvillimore. Industria vendore e bujqësisë dhe fermerët nuk janë në gjendje që të konkurrojnë me prodhimet ndërkombëtare dhe, megjithëse një vend kryesisht bujqësor, Kosova ende importon shumicën e ushqimit të vet nga vende të tjera. Në të njëjtën kohë, forca punëtore e Kosovës nuk i ka shkathtësitë dhe arsimimin e duhur për tregun vendor dhe për rrjedhat e reja në ekonomi. Kjo është në pajtim me qëndrimin e qeverisë që

⁶<http://esk.rks-gov.net/eng/index.php>&<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/kv.html>

⁷Statistical Office of Kosovo, Labor Force Survey for 2009

arsimi dhe aftësimi duhet të jenë në mesin e prioriteteve dhe si të tilla, të zhvillohen për të ofruar shkathtësitë e kërkuara nga tregu i punës.

Popullata e moshës shkollore vazhdon të shtohet. Bazuar në statistikat e MASHT për vitin 2010, në Kosovë janë 444, 029 nxënës/ fëmijë të moshës 0-18 vjeç në sistemin arsimor parauniversitar, nga të cilët përafërsisht 90 % janë shqiptarë, 7 % janë serbë, 1.3 % janë boshnjakë, 1.1 % ashkalinj, 0.3 % janë romë, 0.7 % turq, 0.4 % egjiptianë, dhe 0.01 % goranë.

2.2 Synimet dhe politikat kombëtare dhe raporti i tyre me Planin Strategjik

Arsimi është një ndër prioritetet kyçe të Qeverisë së Republikës së Kosovës dhe një nga sektorët më dinamikë të shoqërisë kosovare. Imperativi kombëtar zhvillimor është sigurimi i qasjes universale për të varfrit dhe grupet e pafavorizuara në arsimin e obliguar, duke shtuar kështu mundësitë për punësim dhe pjesëmarrje në aktivitetet ekonomike. E drejta për arsimim është e garantuar për të gjithë nga *Kushtetuta e Republikës së Kosovës* (prill 2008) dhe nga ligjet e tjera në fuqi, sipas të cilave institucionet publike sigurojnë mundësi të barabarta për secilin, në përputhje me aftësitë dhe nevojat e tyre. Përfshirja e minoriteteve trajtohet në Strategjinë për Integrimin e Komuniteteve romë, ashkalinj dhe egjiptianë në Kosovë (2007).

Implementimi i Planit të Ahtisarit parashihte aprovimin e rreth 100 ligjeve të reja dhe rishikimin e atyre ekzistuese nga ana e Kuvendit të Republikës së Kosovës, ndër të cilat përfshiheshin edhe disa ligje të lidhura me sektorin e arsimit. Objektivat e politikave u referohen në veçanti atyre fëmijëve, të rinjve, të rriturve e sidomos vajzave e grave, që për arsye të ndryshme, nuk kanë pasur mundësi arsimimi në të kaluarën dhe synojnë t'u ofrojnë mundësi tjetër për pjesëmarrje në arsim.

Tashmë është hartuar *Plani kombëtar për fëmijët me nevoja të veçanta arsimore (2010 – 2015)*, ndërsa është miratuar ligji i ri për përkrahjen financiare të familjeve me fëmijë me aftësi të kufizuara. Po ashtu, MASHT ka hartuar (Mars 2010) *Planin Strategjik për Arsimin Gjithëpërfshirës për fëmijët me nevoja të veçanta arsimore në arsimin parauniversitar në Kosovë (2010 – 2015)*, i cili parasheh identifikimin dhe intervenimin e hershëm për të rritur përfshirjen në arsim; sigurimi dhe forcimi i mekanizmave përkrahës për shkolla inkluzive dhe me qasje për personat me nevoja të veçanta; ndërmarrja e zhvillimit profesional për personelin arsimor; përmirësimi i infrastrukturës fizike për shkollat inkluzive dhe ngritja e vetëdijes lidhur me arsimin gjithëpërfshirës.

Një sërë politikash plotësuese lidhen me përmirësimin e pjesëmarrjes në arsim në të gjitha nivelet dhe synojnë të ofrojnë arsimim universal parafillor duke filluar nga viti shkollor 2010 – 2011 dhe të krijojnë kushte për arsimim të obliguar në nivelin e arsimit të mesëm të lartë në plan afatshkurtër deri afatmesëm. Vetëm në dy vitet e fundit, regjistrimi në këto nivele (parafillor dhe i mesëm) është rritur tashmë përkatësisht për rreth 10 % të numrit të përgjithshëm të nxënësve. Mirëpo, që të arrihen këto do të duhej forcuar marrëdhëniet në mes të arsimit formal dhe punësimit. PSAK-ja e trajton edhe nevojën për marrëdhënie më të mira në mes të arsimit e punësimit duke vendosur caqe dhe rezultate përkatëse.

Sektori i arsimit është i orientuar kah përmirësimi i cilësisë së arsimit. Kjo nënkupton ndryshime të konsiderueshme dhe sfiduese për implementimin e kurrikulave shkollore të bazuara në kompetenca. Korniza e re Kurrikulare e Kosovës (KKK) fokusohet në vënien e nxënësit në qendër, në kompetenca, në mësimin e integruar, në fleksibilitet, në mobilitet dhe në transparencë. Në Kornizë parashtrahet vizioni për hartimin dhe zbatimin e kurrikulave me nxënësin në qendër dhe të bazuara në kompetenca në Kosovë, të cilat do të integronin dhe reflektonin vlerat dhe parimet fundamentale të të drejtave të njeriut, bashkëjetesës, drejtësisë shoqërore dhe gjithëpërfshirjes. KKK-ja gjithashtu parasheh zgjidhje të ndryshme të cilat i marrin parasysh nevojat e nxënësve si dhe ofrojnë qasje të barabartë në arsimin cilësor për të gjithë.

KKK-ja parasheh edhe përshtatjen e kurrikulave me arsimin dhe aftësimin e mësimdhënësve, vlerësimin e nxënësve dhe me menaxhimin e klasës dhe të shkollave. Në këtë kuptim, kërkohet avancimi dhe aftësimi i mësimdhënësve. Është zhvilluar një sistem për licencimin e mësimdhënësve që të sigurohet zhvillim më koherent profesional, i cili lidhet me praktikën dhe mekanizmat e vlerësimit të punës së mësimdhënësve të cilat shërbejnë për përmirësimin e cilësisë së mësimdhënies e të nxënësit në klasa. Secili mësimdhënës në Kosovë duhet të plotësojë një standard minimal të diplomës katërvjeçare (baçelor) në arsim ose në një fushë përkatëse në përputhje me Kornizën e Re për Kualifikimin e Mësimdhënësve.

Legjislacioni

Një Ligj i ri për Arsimin Parauniversitar në Kosovë, do ta zëvendësojë Ligjin e vitit 2002 për Arsimin Fillor dhe të Mesëm në Kosovë. Pos që do të jetë në harmoni me Ligjin për Arsimin në Komunitet e Republikës së Kosovës, ligji i ri do të sjellë edhe disa risi në sistemin e arsimit, përfshirë edhe zgjatjen e arsimit të obliguar prej moshës 5 - 18 vjeç (13 vjet). Kërkesat e reja për kualifikimin e mësimdhënësve, statusin e ri të punësimit për mësimdhënësit dhe shtrirjen e mëtejme të përgjegjësisë prej komunave në shkolla.

Qeveria e Kosovës është duke implementuar reforma të rëndësishme në decentralizimin e shërbimeve të ofruara. Komunitet e Kosovës tash kanë një rol të ri, më të rëndësishëm në menaxhimin e arsimit, ndërkohë që edhe parimet e financimit dhe buxhetimit në nivel të komunave janë strukturuar ashtu që të jenë në harmoni me *Ligjin për Financimin e Pushtetit Lokal (FPL)*. *Ligji për Arsimin në Komunitet e Republikës së Kosovës (Ligji Nr. 03/L-068)*, u miratua në maj të vitit 2008 për të rregulluar organizimin e institucioneve dhe shërbimeve publike arsimore në të gjitha nivelet dhe parashtron përgjegjësitë dhe kompetencat e MASHT-it dhe të komunave në arsim. Disa nga këto dispozita nuk janë zbatuar ende; për shembull, shërbimet arsimore në gjuhën serbe vazhdojnë të funksionojnë në kuadër të sistemit arsimor të Republikës së Serbisë⁸.

⁸Në bazë të Propozimit gjithëpërfshirës për zgjidhjen e statusit (Shtojca III), bashkëpunimi me autoritetet përkatëse të Republikës së Serbisë mund të ndodhë për (a) zhvillimin e kurrikulimit e të teksteve shkollore (b) përkrahjen financiare (Neni

Ligji për Kualifikimet Kombëtare (nëntor 2008) ofron bazën ligjore për *Kornizën Kombëtare të Kualifikimeve*, e cila rregullohet nga *Autoriteti i ri Kombëtar për Kualifikime* (KKK). Regjistrimi në arsimin e lartë rregullohet pjesërisht nga *Ligji për Provimet Përfundimtare dhe për Provimin Shtetëror të Maturës* (Ligji 2008/ 03/L-018). Ky ligj i obligon të gjitha institucionet e arsimit të lartë që t'i pranojnë rezultatet nga shkollimi i mesëm i lartë (vlerësimi i brendshëm) dhe rezultatet e arritura në Provimin Shtetëror të Maturës (vlerësimi i jashtëm). Në të njëjtën kohë, ligjet e arsimit parauniversitar dhe të arsimit të lartë janë duke u rishikuar dhe do të harmonizohen me kornizën e re ligjore. Propozimligji për arsimin parauniversitar e zgjeron spektrin e arsimit të detyruar, ndërsa ligji për arsimin e lartë, pos tjerash, synon që të lehtësojë zhvillimin e ligjshëm dhe të përgjegjshëm të ofertës së arsimit të lartë nga institucione të fuqishme, dinamike dhe të krahasueshme me institucionet tjera në Hapësirën Evropiane të Arsimit të Lartë.

Arsimi parashkollor rregullohet nga *Ligji për Arsimin Parashkollor* (2006), *Standardet e Përgjithshme për Arsimin Parashkollor në Kosovë për moshën 3-6 vjeç* (2006), dhe arsimi gjithëpërfshirës në bazë të Planit Strategjik për Organizimin e Arsimit Gjithëpërfshirës në Kosovë 2010 – 2015. Edhe një numër i dokumenteve themelore për rregullimin e arsimit parashkollor gjithashtu do të rishikohen, ndërsa vazhdon puna për hartimin e *Standardeve për Zhvillim dhe Mësim në Fëmijërinë e Hershme* (0-6 vjeç), si dhe të Planit Strategjik Kombëtar për Parandalimin e Braktisjes (2009 -2014).

Ligji për Arsimin e të Rriturve (Ligji Nr. 02/L-24) ishte miratuar në qershor 2005 me qëllim të krijimit të një sistemi për arsimimin e të rriturve në Kosovë. Qëllimi i ligjit është që të afirmojë arsimin gjatë gjithë jetës për të gjithë. Ligji përcakton një kornizë të shërbimeve për arsimimin e të rriturve, përfshirë mësimin kompensues dhe shërbime të tjera arsimore e aftësuese për të rriturit, të cilat nuk rregullohen nga ligjet për *Arsimin Fillor e të Mesëm*, për *Arsimin e Lartë* dhe për atë të *Arsimit e Aftësisit Profesional*. Kjo kornizë nuk është e zbatueshme për arsimimin e të rriturve i cili organizohet nga institucionet e tjera qeveritare të parapara sipas Rregullores 2001/19 (e plotësuar), ose që organizohet nëpër institucione të tjera të aftësisit që nuk rregullohen nga ky Ligj.

Mësimi gjatë gjithë jetës

Mësimi gjatë gjithë jetës ka potencial që të përmirësojë jetën e të gjithë qytetarëve në Kosovë, duke u ofruar individëve mundësi për të avancuar shkathtësitë e tyre të punës dhe për të përcaktuar e ndjekur qëllimet personale zhvillimore. Gjatë viteve 2011-2016, MASHT do të përqendrojë përpjekjet e veta në mësimin gjatë gjithë jetës, duke i kushtuar kujdes të veçantë sigurimit dhe shpërndarjes së kurseve si dhe programeve aftësuese joformale për të rriturit. Rezultate më të dukshme dhe më të matshme janë

11) dhe (c) bashkëpunimin e drejtëpërdrejtë në mes të autoriteteve të decentralizuara komunale dhe institucioneve të Republikës së Serbisë (Neni 10).

arritur sidomos në luftimin e analfabetizmit në radhët e vajzave e të grave, si dhe duke investuar në po këtë grup të përfituesve në ofrimin e trajnimit e të shkathtësive themelore për jetën e përditshme. Grupi Qeveritar i Republikës së Kosovës, respektivisht Grupi Ndërministror për Punësim të Qëndrueshëm ka zhvilluar *Strategjinë për Zhvillim e Punësim të Qëndrueshëm* (SZHPQ). MASHT u ka dhënë përparësi të lartë programeve të arsimit për të rriturit dhe parasheh përdorimin e mjeteve buxhetore për organizimin e programeve themelore dhe profesionale aftësuese për të gjithë qytetarët e Kosovës me qëllim të zhvillimit të resurseve njerëzore.

2.3 Vizioni dhe qëllimet e sektorit të arsimit

Ky dokument ofron një plan koherent strategjik të sektorit të arsimit, i cili i trajton çështjet kyçe të kohës së hartimit të tij, ashtu që parasheh reagimin e sistemit të arsimit ndaj nevojave reale për ndërtimin e kapaciteteve në nënsektorët kryesorë të arsimit. Kështu, Plani Strategjik e vërteton qëllimin e Qeverisë së Kosovës për një reformë sektoriale inkluzive, e cila është e ndjeshme ndaj gjinive dhe e cila parasheh masa konkrete të përkrahjes që trajtojnë nevojat e grupeve më të varfra dhe më të cenueshme, duke mundësuar qasje të barabartë në arsim për të gjitha komunitetet, duke përkrahur mundësitë për punësim dhe pjesëmarrje në aktivitetet ekonomike, sidomos për gratë. PSAK gjithashtu fokusohet edhe në përmirësimin e qeverisjes arsimore përmes një administrate të përkushtuar e të zhvilluar arsimore në të gjitha nivelet, e cila ofron shërbime të avancuara arsimore.

Vizioni i arsimit është që të krijohet një sistem gjithëpërfshirës arsimor, i cili do të sigurojë për të gjithë qytetarët e Republikës së Kosovës qasje të barabartë në arsimim cilësor në të gjitha nivelet; një sistem që ofron për të gjithë njerëzit e Kosovës, shkathtësi përgjatë gjithë jetës për një dije të avancuar e të integruar në shoqërinë evropiane dhe për t'i kontribuar zhvillimit të qëndrueshëm afatgjatë të vendit përmes krijimit të vendeve të punës dhe të një kohezioni të avancuar social.

Qëllimet e sektorit të arsimit mëtojnë të ndërtojnë më tej mbi përparësitë e popullit të Kosovës duke qenë të ndërgjegjshëm për sfidat në rrugë për arritjen e këtij vizioni:

- Të lehtësojë dhe të promovojë zhvillimin e integruar të secilit individ;
- Të zhvillojë dhe të inkurajojë një sistem arsimor i cili plotëson kërkesat e Kosovës e të njerëzve të saj përmes mësimin të qëndrueshëm gjatë gjithë jetës;
- Të arrihen, të ruhen dhe të përmirësohen standardet dhe rëndësia e të gjitha niveleve të arsimit në Kosovë në nivel të standardeve evropiane;
- Të bëjë që përfitimet nga të gjitha nivelet e arsimit të jenë sa më gjerësisht në dispozicion të të gjithë popullit të Kosovës;
- Të promovojë shkencën dhe teknologjinë për një shoqëri moderne me vëmendje të veçantë ndaj TIK-ut;
- Të promovojë gjithëpërfshirjen në arsim dhe në aftësim për të varfrit dhe për personat e marginalizuar në shoqëri, ata me aftësi të kufizuara, si dhe për ata që nuk kanë mundur të përfitojnë nga arsimimi dhe, në veçanti, të përmirësojë mundësitë e arsimit për gratë dhe vajzat;

- Të promovojë gjithëpërfshirjen sociale si një koncept i gjithëmbarshtëm që përfshin pjesëmarrjen e të gjithëve, pa marrë parasysh dallimet e tyre sociale (si gjinia, përkatësia etnike, klasa dhe aftësia e kufizuar), në jetën ekonomike, shoqërore dhe kulturore;
- Të sigurojë pjesëmarrje të gjerë në vendimmarrje, për njerëzit që ndikohen nga ato vendime, dhe qasje në të drejtat e tyre fundamentale.

2.4 Struktura e sektorit të arsimit të Republikës së Kosovës

Një sërë institucionesh ofrojnë arsimim formal duke u nisur nga niveli parashkollor, përmes qendrave të kompetencës e deri te universitetet dhe kolegjet. Sistemi i arsimit përfshin arsimin parashkollor (fëmijët e moshës 0-3 dhe 4-5 vjeç) dhe klasën parafillore 0 për fëmijët e moshës 5-6 vjeçare; arsimi parauniversitar përfshin fëmijët e të rinjtë e moshës 6-18 vjeçare të cilët vijojnë njërin nga tri nivelet arsimore: shkolla fillore (fëmijët e moshës 6-11 vjeç në klasat 1-5), shkolla e mesme e ulët (moshën 11-15 vjeç në klasat 6-9) dhe arsimi i mesëm i lartë (mosha 15-18 vjeç në klasat 10-12/13). Arsimi i obliguar shtrihet prej klasës së parë (1) deri te klasa 12 në arsimin e mesëm të lartë ose fëmijët e moshës prej 6 deri 18 vjeç⁹. Kjo nënkupton se arsimi i detyruar mund të zgjerohet prej 9 në 13 vjet të arsimimit, që do të çonte deri në studime të arsimit të lartë të përgjithshëm ose profesional.

Arsimi parauniversitar është nësektori më i madh në kuadër të sektorit të arsimit në Republikën e Kosovës dhe shërben në bazë ditore rreth 20 % të popullatës së Kosovës. Arsimi terciar jouniversitar vazhdon prej moshës 18 vjeçare e më tej. Qeveria është duke planifikuar të bëjë të obliguar arsimin e mesëm të lartë dhe një vit të arsimit parafillor. Si rezultat i zhvillimit të kurrikulave të reja për arsimin profesional, Qeveria e Republikës së Kosovës është duke planifikuar shkrirjen e të gjitha programeve të arsimit profesional në klasat 10-12.

⁹Propozimligji për Arsimin Parauniversitar e vendos arsimin e detyruar prej nivelit 1 të ISCED (shih nenin 12.3)

KAPITULLI 3: ZHVILLIMET DHE NISMAT AKTUALE NË SEKTORIN E ARSIMIT

3.1 Paraqitje e përgjithshme e arritjeve dhe sfidave kryesore sipas nënsektorëve¹⁰

Janë duke u miratuar politika të reja dhe Qeveria e Kosovës është në proces të zbatimit të licencimit të mësimdhënësve, forcimit të decentralizimit të arsimit në nivel të komunave, sigurimit të teksteve shkollore falas në arsimin e obliguar, eliminimin e ndërrimit të tretë në shkollat e Kosovës, e të tjera. Pos këtyre, janë duke u rishikuar ligjet ekzistuese në pajtim me politikat e reja dhe po nxirren akte nënligjore për implementimin e tyre: për këtë qëllim janë nxjerrë më shumë se 20 udhëzime administrative vetëm gjatë tri viteve të fundit.

Me rritjen e rëndësisë së teknologjisë së informimit e të komunikimit në jetën tonë të përditshme po rritet edhe roli dhe rëndësia e individit në procesin e të nxënës. Qeveria është duke investuar në *teknologjinë e informimit e të komunikimit (TIK)* dhe po planifikon futjen në zbatim të të nxënës elektronik (e-learning) si qasje plotësuese për mënyrën më konvencionale të të mësuarit në klasë. Në Kosovë ka nevojë për një kornizë të politikave sipas të cilave TIK do të përdoret për të trajtuar problemet arsimore. Kjo është një fushë në të cilën do të duhen investime të konsiderueshme për të aftësuar mësimdhënësit dhe menaxherët që të shtojnë dijet dhe të ndryshojnë sjelljet e veta; autoritetet duhet të sigurojnë teknikë të kualifikuar dhe mjete të duhura financiare për sigurimin e pajisjeve, programeve softuerike, mirëmbajtjes dhe të përkrahjes teknike. Pos kësaj, teknologjia e informimit dhe e komunikimit mund të përdoret me shumë sukses edhe në mjedise të organizimit të arsimit joformal duke krijuar mundësi për mësim gjatë gjithë jetës. Angazhimi i të gjithë sektorëve dhe ndërtimi i shkathtësive të TIK-ut mund të krijojë shanse të reja për punësim, ndërsa inkurajimi i grave për të zotëruar këto shkathtësi mund të jetë një mënyrë për të promovuar fuqizimin ekonomik të grave.

Kurrikulumi i ri i bazuar në kompetenca që inkurajon “nxënien për të nxënë, zgjidhjen e problemeve, të kuptuarit kritik dhe njohjen e të nxënës paraprak” ofrojnë disa nga shkathtësitë dhe kompetencat kyçe të cilat duhen që të jetësohet të nxënës gjatë gjithë jetës – të ndihmuar nga teknologjia e informimit dhe e komunikimit. Këto kurrikula do të jenë edhe të ndjeshme ndaj aspekteve gjinore duke vënë theksin në barazinë gjinore dhe duke i sfiduar normat e tanishme sociale e gjinore. Ky kontekst i ri i të nxënës do të kërkojë një tip të ri të mësimdhënësit e të trajnerit. Mësimdhënësit do të duhet të përvetësojnë shkathtësi të reja për të mbajtur hapin me dijet e reja, me idetë pedagogjike dhe me teknologjitë e reja.

¹⁰Informatat dhe të dhënat e përditësuara janë marrë nga analizat e nënsektorëve të cilat janë zhvilluar si pjesë e këtij procesi të hartimit të planit strategjik sektorial. Po ashtu, të dhënat janë marrë edhe nga dokumente të shumta të tjera, përfshirë edhe Rishikimin e Shpenzimeve Publike në Kosovë të datës 5 maj 2010 dhe KASH-in 2011-2013.

Përderisa të nxënit bëhet më bashkëpunues, edhe mësimdhënësit do të duhej ta përcjellin atë me zhvillim të vazhdueshëm profesional, i cili duhet të afirmojë rrjetet e përkrahjes profesionale dhe organizatat e të nxënit në rajon. Zgjerimi i konceptit dhe i praktikave të arsimit gjithëpërfshirës për të përqafuar tërë spektrin e të rinjve që do të mund të kishin vështirësi për të siguruar qasje dhe pjesëmarrje në arsim mund të ndodhë duke marrë parasysh arsyet e ndryshme të përjashtimit e të diskriminimit dhe format e llojllojshme të segregimit që përfshijnë kontekste, histori dhe faktorë të ndryshëm që duhen trajtuar.

Përfshirja e minoriteteve

Ministria e Arsimit, e Shkencës dhe e Teknologjisë do të vazhdojë të zgjerojë mundësitë për të gjitha komunitetet (si për ato shumicë ashtu edhe për ato pakicë) që jetojnë në Republikën e Kosovës që të shkollohen në gjuhën e tyre amtare. Pos gjuhës shqipe, në Kosovë mësimi zhvillohet edhe në gjuhët serbe, boshnjake e turke. Dokumentacioni pedagogjik shkollor (ditari, dëftesat, libri amëz i nxënësve, diplomat dhe certifikatat) hartohen dhe botohen në gjuhët e komuniteteve. Vëmendje e veçantë i është kushtuar arsimimit të komuniteteve romë, ashkalinj dhe egjiptianë përmes një sërë masash për ngritjen e vetëdijes dhe për nxitjen e shkollimit për këto komunitete, përfshirë edhe zhvillimin e kurrikulave për gjuhën romë me elemente të kulturës e të historisë së tyre si lëndë zgjedhore.

Në vitin 2009 është themeluar *Komisioni i Pavarur* për rishikimin e kurrikulave dhe teksteve mësimore në gjuhën serbe me qëllim të integritet të këtij komuniteti në sistemin e arsimit, dhe po i njëjti do të vazhdojë njëkohësisht me rishikimin e kurrikulave dhe të teksteve shkollore në gjuhët e komuniteteve të tjera (turke dhe boshnjake)¹¹. Me ndihmën e Komisionarit të Lartë për Pakica Kombëtare (HCNM) të OSBE-së, është duke u hartuar një libër shkollor për nxënien e gjuhës shqipe nga nxënësit e komuniteteve joshqiptare, si dhe një libër tjetër shkollor për edukimin qytetar dhe ndërkulturor që do të përfshijë edhe një paraqitje pedagogjike të komuniteteve të cilat jetojnë në Kosovë.

Tashmë kanë filluar të zbatohen masa të tjera për nxitjen e përfshirjes në nivele të tjera të arsimit. MASHT është duke bashkëpunuar me Ministrinë për Komunitete dhe Kthim (MKK) dhe me UNDP-në për të ndarë 70 bursa për arsimin parauniversitar dhe 16 për arsimin universitar për nxënësit dhe studentët pjesëtarë të komuniteteve romë, ashkalinj dhe egjiptianë. Suedia është duke e përkrahur për të ofruar shërbime dhe shkathtësi cilësore për të rinjtë e të gjitha komuniteteve që jetojnë në Kosovë.

Përfshirja e fëmijëve me aftësi të kufizuara dhe me nevoja të veçanta arsimore në arsimin fillor

MASHT ka zhvilluar Planin Strategjik për arsimin gjithëpërfshirës për fëmijët me nevoja të veçanta arsimore në arsimin parauniversitar në Kosovë (2010-2015) dhe mbetet e përkushtuar ndaj rritjes së

¹¹Komisioni i Pavarur për Rishikimin e Kurrikulave dhe Teksteve Mësimore në gjuhën serbe.

nivelit të përfshirjes së fëmijëve me nevoja të veçanta arsimore në shkollat e rregullta dhe në shkollat e zonës së gravitimit.

Shkollat speciale do të ofrojnë edukim dhe arsimim për fëmijët me dëmtime të rënda dhe me aftësi të kufizuara të shumëfishta. Aktualisht në Kosovë janë shtatë shkolla speciale (pesë prej tyre janë shndërruar në Qendra Burimore që ofrojnë përkrahje për fëmijët me nevoja të veçanta arsimore që mësojnë në shkolla të rregullta, si dhe mësimdhënësve e prindërve të tyre) dhe 73 klasë të bashkëngjitura që funksionojnë në kuadër të shkollave të rregullta.

Një risi paraqet futja në zbatim e funksionit të mësimdhënësit të arsimit gjithëpërfshirës në tri shkolla të rregullta. Këta mësimdhënës ofrojnë shërbime për 40 nxënës me nevoja të veçanta arsimore në paralelet e rregullta (2009). Planifikohet që të shtohet numri i shkollave inkluzive për t'u shtrirë edhe në institucionet parashkollore dhe parafillore në të ardhmen e afërt. Të gjitha shkollat që janë ndërtuar kohëve të fundit ose ato që janë në ndërtim e sipër, janë të projektuara për të plotësuar edhe nevojat e nxënësve me nevoja të veçanta arsimore.

Cilësia e përkujdesjes dhe e edukimit në edukimin e fëmijërisë së hershme është e kufizuar për mungesë të mësimdhënësve të kualifikuar. Sa i përket përkujdesjes dhe zhvillimit në fëmijërinë e hershme, ende vërehet mungesa e madhe e edukatorëve të kualifikuar të edukimit parashkollor. Paraqitet nevoja që të hulumtohen dhe identifikohen strategjitë për sigurimin e qasjes për fëmijët e lënë anash dhe për të rinjtë që nuk janë përfshirë në edukim dhe shkollim në pajtim me parimet e gjithëpërfshirjes.

Çështjet gjinore

Pabarazitë gjinore janë të pranishme gjithandej në sistemin e arsimit. Rrjedhat e gjithëmbarshme si indeksi i barazisë gjinore, shkalla dhe përqindja e regjistrimit të vajzave dhe shifrat e regjistrimit të vajzave sugjerojnë se zbrazëtira gjinore është duke u mbyllur gradualisht në nivelet e ulëta të shkollimit. Mirëpo, sa më lart që të shkohet në shkallët e shkollimit kjo zbrazëti shtohet në favor të djemve. Përmirësimi i regjistrimit të përgjithshëm, kalueshmëria dhe mbyllja e zbrazëtisë së dallimeve gjinore, sidomos në mes dhe në pjesën e epërme të ciklit arsimor do të varet nga përmirësimi i cilësisë së arsimit, nga sigurimi i shpërndarjes më të drejtë të resurseve dhe nga përkrahja e ofruar për familjet e varfra në mënyrë që prindërit të mos kenë nevojë t'i ndalin fëmijët nga shkollimi.

Arsimimi i grave, i vajzave dhe i fëmijëve mbetet një çështje që do vëmendje të shtuar dhe që nënkupton rritjen e numrit të fëmijëve të përfshirë në shkollimin në fëmijëri të hershme ose në atë fillor si dhe rritjen e qasjes dhe mosbraktisjen e shkollimit të mesëm dhe të lartë nga ana e vajzave dhe e grave. Ne duhet t'i inkurajojmë më shumë gratë dhe vajzat që të shkollohen dhe të studiojnë lëndët jotradicionale e të regjistroheshin në shkolla të arsimit dhe aftësimi profesional. Aftësimi profesional do të ofrojë alternativa të mira për vajzat që nuk kanë mundësi të vijnë arsimin e lartë, për gratë të cilave u mungon arsimimi formal dhe për ato që duan të përmirësojnë statusin e vet ekonomik.

Zgjerimi i konceptit dhe i praktikave të arsimit gjithëpërfshirës për të përqafuar tërë spektrin e të rinjve që do të mund të kishin vështirësi për të siguruar qasje dhe pjesëmarrje në arsim, mund të ndodhë duke marrë parasysh arsyet e ndryshme të përjashtimit e të diskriminimit dhe format e llojllojshme të segregimit që përfshijnë kontekste, histori dhe faktorë të ndryshëm që duhen trajtuar. Një çështje shumë brengosëse lidhur me qasjen në arsim paraqet roli i arsimit dhe aftësisht profesional (AAP) në avancimin e gjithëpërfshirjes dhe kohezionit social. Kjo ka të bëjë pjesërisht me mënyrën e fragmentuar të hartimit dhe të implementimit të politikave arsimore, si dhe me fragmentimin e programeve për përgatitjen e mësimit për nivelet dhe për lëndë të ndryshme.

Struktura gjinore e mësimit në nivelet parashkollore dhe parafillore është bindshëm në favor të vajzave, mirëpo kjo pasqyrë ndryshon në të mirë të meshkujve sa më lart që të shikojmë në godinën arsimore. Në arsimin e mesëm të lartë vërehet një përmirësim i vazhdueshëm i indeksit të barazisë gjinore të femrave, mirëpo edhe përkundër kësaj, në këtë nivel të arsimit femrat ende përfaqësohen vetëm në masën 33 % në kuadër të trupit arsimor (sipas shifrave të vitit 2008/2009). Porse, edhe ky përfaqësim bie dukshëm në nivelet më të larta të arsimit. Kështu, në Universitetin e Prishtinës, vetëm 25 nga profesorët e rregullt janë femra.

Shkollat e mbingarkuara

Shumë shkolla në Kosovë ende punojnë në 2 ndërrime, ndërsa godinat shkollore shpesh nuk janë në gjendje të mirë dhe kërkojnë përmirësime cilësore në klasën dhe në mjedisin e mësimi. Shpenzimet rrjedhëse nuk planifikohen gjithnjë, gjë që rezulton me mirëmbajtje të dobët të objekteve shkollore. Kjo kërkon futjen në zbatim të një procesi të mirëfilltë të planifikimit e të menaxhimit të objekteve dhe zhvillimin e planeve për mirëmbajtjen e të gjitha objekteve shkollore në Kosovë. Gjithashtu, vërehet nevoja për shtrirjen dhe furnizimin më të madh të shërbimeve dhe të teknologjisë së informimit e të komunikimit dhe të mësimi elektronik (e-Learning) në të gjitha shkollat e Kosovës deri në vitin 2016.

Zbatimi i politikave për arsimin e detyruar parafillor dhe të mesëm të lartë, do të kërkojë një numër më të madh të mësimit në nivelet të aftësuar, më shumë materiale mësimore dhe më shumë dhoma mësimi për të plotësuar kërkesat e tanishme për regjistrim në shkollat e mesme të larta, si dhe për zvogëlimin e mesatares së tanishme prej 32.3 nxënës për një paralele në shkollat e mesme të larta në Kosovë (të vendosura kryesisht në zonat urbane) krahasuar me mesataren prej 23.3 nxënës në paralelet e arsimit fillor dhe të mesëm të ulët.

Prej vitit 2008, Ministria e Arsimit, e Shkencës dhe e Teknologjisë ka vazhduar aktivitetet e veta intensive për përmirësimin e infrastrukturës shkollore duke renovuar dhe ndërtuar anekse në objektet ekzistuese dhe duke ndërtuar e mobiluar shkolla të reja. Gjatë kësaj periudhe, MASHT ka arritur të përmirësojë dukshëm infrastrukturën shkollore duke ndërtuar 65 ndërtesa të reja shkollore, prej të cilave 58 janë shkolla fillore, 6 shkolla të mesme dhe një shkollë e Muzikës. Shumica prej tyre janë ndërtuar në zonat urbane me qëllim të absorbimit të nxënësve nga objektet e stërngarkuara. Rrjedhimisht, numri i

shkollave që punonin në tri e në katër ndërrime ka rënë nga 100 (rreth 10 % e numrit të përgjithshëm) sa ishin në vitin 2007 në 58 (nga maji i vitit 2009), prej të cilave vetëm një punon në katër ndërrime. Në vitin 2009, 41 shkolla fillore ishin në ndërtim e sipër, ndërsa për 11 shkolla me tri ndërrime po ndërtohen anekset me përkrahje nga partnerët zhvillimorë.

Qeveria e Kosovës mëton të zvogëlojë numrin e shkollave me dy ndërrime në të gjitha shkollat gjatë periudhës së PSAK-së. Shkollat e reja përbëhen nga klasa, laboratorë, seksionet e administratës, hapësira për shumë qëllime, qasje dhe pajisje për fëmijët me nevoja të veçanta dhe përparësi të tjera. Kështu, për të shtuar pjesëmarrjen në arsim, por edhe për eliminimin eventual të nevojës për ndërrime në shkollat kosovare, planifikohet ndërtimi i shkollave të tjera, duke arritur një rritje prej 10 % të hapësirës së përgjithshme shkollore në vetëm katër vjet.

Kurrikulumi dhe materialet mësimore

Një ndër përparësitë kyçe të Ministrisë së Arsimit, Shkencës dhe Teknologjisë është të zbatojë Kornizën e re Kurrikulare të Kosovës (KKK). Kjo është në pajtim të plotë me *Strategjinë për Zhvillimin e Arsimit Parauniversitar në Kosovë (2007-2017)*. Korniza e rishikuar e Kurrikulave të Kosovës merr plotësisht parasysh zhvillimet në sektorin e arsimit që nga viti 2000, legjislacionin e tanishëm dhe rrjedhat globale në arsim. Një grup i përkohshëm drejtues është themeluar në janar 2010 me detyrë që të krijojë Agjencinë e Kosovës për Kurrikulum, Standarde dhe Vlerësim.

Korniza e Kurrikulimit të Kosovës, paraqet një vizion për krijimin e shkollave moderne të cilësisë së lartë. Korniza do të shërbejë si bazë për zhvillimin e kurrikulave për fushat kurrikulare dhe për lëndët specifike duke filluar prej vitit 2010 e tutje. Korniza e Kurrikulimit të Kosovës është një dokument që e rregullon tërë "Sistemin e kurrikulimit" në Republikën e Kosovës. Aty përfshihen:

- Qëllimet dhe objektivat e përbashkëta të sistemit arsimor dhe
- Karakteristikat specifike të niveleve të ndryshme arsimore.

Kjo Kornizë është dokument kryesor i referimit për:

- Zhvillimin e kurrikulave e të silabuseve,
- Zhvillimin dhe përdorimin e mjeteve të mësim, dhe
- Krijimin e Udhëzuesve për aftësimin para shërbimit dhe në shërbim dhe për përkrahje të mësimdhënësve.

Ajo do t'i udhëheqë hartuesit e politikave, shkruarit e kurrikulave, administratën shkollore dhe udhëheqjen arsimore në procesin e hartimit, menaxhimit dhe të vlerësimit të aktivitetit e të efektivitetit të shkollave.

Në Kornizë aplikohet një qasje e bazuar në kompetenca dhe në rezultate të të nxëniet të cilat do t'i pajisin nxënësit më mirë me shkathësitë dhe kompetencat e duhura për tregun e punës dhe të dijes në

Kosovë. Këto qasje kërkojnë reforma dhe ndryshime tërësektoriale të lidhura me kurrikulumin, përgatitjen e mësimdhënësve në nivel të universitetit, aftësimin e mësimdhënësve pa shkëputje nga puna, menaxhimin e shkollave, zhvillimin e materialeve mësimore dhe me vlerësimin e punës së nxënësve.

Programi i gjuhës angleze

Ky program synon të trajtojë ndërtimin e kapaciteteve dhe zhvillimin e mësimdhënësve në sektorin e mësimin të gjuhës angleze. Ndër qëllimet e këtij programi përfshihen edhe zhvillimi i shkathtësive dhe i dijes së mësimdhënësve dhe ofrimi i trajnimeve përkatëse që do të mundësonin formimin dhe pajisjen e mësimdhënësve me kualifikimet e pranuar në sektorin publik në Republikën e Kosovës.

Edukimi parashkollor

Është dëshmuar se vijimi i edukimit parashkollor u jep fëmijëve përparësi të mëdha në shkollimin e mëvonshëm, mirëpo është konstatuar edhe roli i rëndësishëm i prindërve në procesin e edukimit të fëmijës. Vitet e hershme të të nxënësve janë vendimtare për zhvillimin e fëmijës. Qeveria e Kosovës është e përkushtuar ndaj qëllimeve të arsimit për të gjithë, që konkretisht synojnë: të zgjerojnë dhe të përmirësojnë përkujdesjen dhe edukimin gjithëpërfshirës në fëmijërinë e hershme, veçanërisht për fëmijët më të rrezikuar dhe për fëmijët e pafavorizuar, duke mbështetur një qasje të integruar që ngërthen procesin e edukimit, shkollimit, lojën e fëmijëve dhe përkujdesjen profesionale. Në bazë të ligjit të ri për arsimin parauniversitar, një vit i edukimit parashkollor është pjesë e arsimit të detyruar dhe përbëhet nga një kombinim i fushave të ushqimit/shëndetit/arsimit. Për fëmijët e moshës 0-3 vjeç, përkujdesja prindërore është vendimtare. Ajo do të kërkojë një përkufizim të qartë të objektivave që mëtohet të realizohen nëpërmjet një viti parashkollor dhe përmes qëndrimit ditor për fëmijët 0 deri 3 dhe 3 deri 5 vjeçar.

Duke ditur rëndësinë e përgatitjes së mirë për shkollë, është e një rëndësie vendimtare që të arrihet përfshirje e plotë në një vit të edukimit parashkollor në vend të zgjerimit të klasës parashkollor për fëmijët më të vegjël. Megjithatë, është një çështje shumë urgjente që të rritet pjesëmarrja në edukimin parashkollor, sidomos në zonat më pak të zhvilluara. Kështu shërbimet për fëmijët më të vegjël do të kërkojnë një qasje shumësektoriale bashkërisht me Ministrinë e Shëndetësisë (MSH) dhe me Ministrinë e Punës dhe të Mirëqenies Sociale (MPMS).

Qeveria po ashtu, është e ndërgjegjshme për rolin që duhet luajtur një shoqëri e organizuar për arritjen e cakut të vendosur për edukimin parashkollor; kështu, një pjesë e madhe e përpjekjeve do të përqendrohen në promovimin e partneriteteve publike - private. Ne gjithashtu, jemi të përkushtuar që të përkrahim punën e organizatave dhe të OJQ-ve që merren me aktivitete dhe projekte në edukimin parashkollor. Fillimi i procesit të decentralizimit do t'i shtojë mundësitë për kanalizimin e kësaj energjie dhe për zgjerimin e rrjetit të edukimit parashkollor. Planet komunale zhvillimore do të hartohen për të krijuar bashkim të energjive me nismat e tanishme të ofruesve privat.

Zhvillimi profesional i mësimdhënësve

Një nga prioritetet është edhe zhvillimi i një sistemi gjithëpërfshirës për aftësimin e mësimdhënësve, me vëmendje të veçantë për aftësimin e trajnerëve dhe për aftësimin e mësimdhënësve në shërbim, me qëllim të avancimit të kompetencave të tyre për të implementuar Kornizën e Kurrikulimit të Kosovës dhe për të ngritur standardin e mësimdhënies në mjedisin e të nxëniet në klasa. Procesi i licencimit të mësimdhënësve filloi në shtator 2008 përmes Udhëzimit administrativ 16/2008, i cili ka për qëllim të vendosë standardet e mësimdhënies, nivelet e pagave dhe të përcaktojë avancimin në karrierë përmes një sistemi të kredive. Ky proces bazohet në kualifikimet e fituara në universitet për të tërhequr mësimdhënës të aftë në sistem dhe në motivimin e tyre për zhvillim të vazhdueshëm profesional me qëllim të përmirësimit të të nxëniet në shkollat e Kosovës. Kjo do të sjellë deri te rritja e kërkesës dhe e nevojave për aftësim të mësimdhënësve pa shpëputje nga puna.

Sistemi i licencimit është i lidhur ngushtë edhe me sistemin e pagave. Në këtë kuptim, Këshilli Shtetëror për Licencimin e Mësimdhënësve (KSHLM) është themeluar për të hartuar politikat dhe për të mbikëqyrur procesin e licencimit të mësimdhënësve, ndërsa aktualisht përpjekjet janë përqendruar në zhvillimin profesional të mësimdhënësve. Në prill 2010 janë nxjerrë dy akte të rëndësishme nënligjore. Udhëzimi i ri administrativ 5/2010 për Licencimin e Mësimdhënësve vendos një sistem koherent për licencim dhe avancim në karrierë duke u bazuar në kualifikimet, përvojën, zhvillimin profesional dhe cilësinë në performancë, ndërsa Udhëzimi administrativ 4/2010 i vendos kriteret për akreditimin e ofruesve të shërbimeve dhe programeve për aftësimin e mësimdhënësve pa shpëputje nga puna. Punët janë në vijim për të zhvilluar një sistem profesional për vlerësimin e performancës së mësimdhënësve që do të shërbejë si bazë për promovimin e tyre dhe avancimin në karrierë. Ka nevojë për ridisnjimin e programit për përgatitjen e mësimdhënësve para shërbimit në përputhje me kërkesat e reja të Kornizës së Kurrikulimit të Kosovës.

KSHLM ka ndërtuar një sistem për zhvillimin profesional të mësimdhënësve i cili kërkon nga secili mësimdhënës që të vijojë së paku 100 orë të aftësimin pa shpëputje nga puna çdo pesë vjet për të fituar shkathtësitë e kërkuara për të ruajtur licencën e tyre të mësimdhënies. Këto shkathtësi lidhen me implementimin e kurrikulave dhe me aftësimet e tjera të zgjedhura. Më tutje, programi Licenca Evropiane për Ngasjen e Kompjuterëve (ECDL) ka filluar të zbatohet që nga viti 2009. Ky program është një përkushtim afatgjatë që të plotësojë të gjitha nevojat e mësimdhënësve dhe që të përmirësojë aftësitë e tyre për jetësimin e qëllimeve të Qeverisë për kompjuterizimin e të gjitha shkollave deri në vitin 2015.

Po ashtu, parashihet një sistem plotësues për zhvillim profesional që do të përfshijë aftësimin e vazhdueshëm të mësimdhënësve pa shpëputje nga puna (që do të bëhet e detyrueshme në propozimligjin e ri për arsimin parauniversitar) dhe avancimin e kualifikimeve të mësimdhënësve deri në

titullin baçelor që do të krijojë bazën për implementimin e kurrikulave të reja dhe për përmirësimin e mësimdhënies e të nxëniet në klasë. Sistemi i tanishëm për licencimin e mësimdhënësve, vlerësimi i paraparë i punës së mësimdhënësve, kualifikimi i mësimdhënësve pa shikëputje nga puna dhe reformimi i programeve universitare për përgatitjen e mësimdhënësve synojnë të plotësojnë standardet përkatëse dhe të përmirësojnë cilësinë e punës së mësimdhënësve.

Arsimi dhe aftësimi profesional në nivelin e arsimit të mesëm të lartë

Qeveria e Kosovës është e ndërgjegjshme që zhvillimi i arsimit dhe aftësimin profesional (AAP) është parakusht për përmirësim të qëndrueshëm të cilësisë së shërbimeve arsimore. Është themeluar një *Këshill për Arsimin dhe Aftësimin Profesional (KAAP)* dhe është zhvilluar *Korniza dhe Plani i Veprimit për një Kornizë të Sigurimit të Cilësisë* me qëllim të përshkrimit të mënyrave për monitorimin dhe vlerësimin e performancës së shkollave profesionale.

Arsimi profesional në Republikën e Kosovës, i shërben një pjese të madhe (56 %) të popullatës së nxënësve të arsimit të mesëm të lartë. Kjo shihet si një mundësi për të shtuar rëndësinë dhe ndikimin e këtij nënsektori në jetën e të rinjve. Edhe pse nuk është përfaqësuar sa duhet në buxhetin publik, ky nënsektor ka pranuar më shumë se një të tretën (38 %) e përkrahjes së gjithëmbarshme të partnerëve zhvillimorë në sektorin e arsimit. Reformat e tanishme përfshijnë qasjen e përmirësuar në AAP, integrimin e sistemit të ri modular të kurrikulave për të gjitha drejtimet dhe profilet në shkollat profesionale si dhe sigurimin e koherencës më të madhe në mes të nevojave të tregut dhe profileve e drejtimeve të ofruara në shkollat profesionale. *Korniza Kombëtare e Kualifikimeve (KKK)* në harmoni me Kornizën Evropiane të Kualifikimeve është në hartim e sipër, sikurse edhe akreditimi e licencimi i programeve aftësuese në arsimin profesional. Me qëllim të ndërtimit të një qasjeje sistematike për aftësimin e mësimdhënësve të arsimit profesional, kapaciteti menaxhues është duke u avancuar në të gjitha nivelet e AAP-së.

MASHT, në bashkëpunim me partnerët zhvillimorë është duke implementuar disa programe shkollore që synojnë të rrisin dijet dhe shkathtësitë e nxënësve për ekonominë e tregut. Një numër i konsiderueshëm i nxënësve kanë pasur rastin të kryejnë pjesën praktike të shkollimit të vet (në drejtimet dhe profilet përkatëse) në kompani të ndryshme prodhimi ose në kompani që ofrojnë shërbime si pjesë e realizimit të kurrikulave të profilit të tyre. Një bashkëpunim i tillë pritet të shtohet në vitet që po vijnë.

Një nga sfidat kryesore është se me të shpallur shkollimin deri në klasën 12 si të obliguar, duhet të krijohen mundësitë edhe për nxënësit me aftësi të kufizuara dhe me nevoja të veçanta arsimore, në mënyrë që ata të mund të vijnë dhe të mbarojnë shkollimin pas klasës së nëntë.

Bashkëpunimi me partnerët zhvillimorë ka rezultuar me investime të mëdha në ndërtimin dhe transformimin e gjashtë prej shtatë Qendrave të Kompetencës të arsimit profesional duke filluar nga viti

2009 – nga një në secilin rajon të Kosovës. Qendrat e Kompetencës mund të shihen si nisma më e dalluar për të shtuar atraktivitetin dhe prestigjin e AAP-së dhe për të lidhur aftësimin profesional me tregun e punës në bazë sektoriale. Në këtë kuptim, Qendrat e Kompetencës mund të jenë vendimtare për të shërbyer si model i karakteristikave kryesore të reformës arsimore siç janë autonomia, shërbimet e shumëfishta, mësimi me bazë në punë, dhe organizimi fleksibil pedagogjik. Suksesi në masë të madhe do të varet nga angazhimi i ndërmarrjeve dhe i përfaqësuesve të tyre sektorial dhe nga krijimi i lidhjeve me arsimin terciar.

Qëllimi strategjik i këtij investimi nuk është vetëm themelimi i institucioneve që do të jenë në gjendje të vetëfinancohen, por edhe që të identifikohen institucionet më cilësore nga shkollat ekzistuese profesionale për t'i përkrahur ato në përmirësimin e cilësisë së tyre përmes praktikave të mira të ofruara nga Qendrat. Kështu, qëllimi kryesor është promovimi i arsimit profesional i cilësisë së lartë në arsimin e mesëm (e më vonë edhe në arsimin e lartë) në të gjitha drejtimet dhe profilet duke u bazuar në nevojat e tregut të punës në Kosovë dhe jashtë vendit.

Aktualisht, janë funksionalizuar tri Qendra të Kompetencës, njëra që është në fazën e ndërtimit për të ofruar profile në shkathtësitë e ndërtimit e të tregtisë (Skenderaj), një që do të ofrojë programe të ekonomisë e të administratës (Malishevë), si dhe bujqësia në Therandë. Për të gjitha këto Qendra tashmë janë zhvilluar planprogramet dhe udhëheqja e tyre, ndërkaq mësimdhënësit janë duke u aftësuar. Do të themelohen gjithsej shtatë Qendra duke përfshirë: Infermierinë dhe Përkujdesjen shëndetësore në Ferizaj, atë të Tregtisë dhe Ekonomisë në Prizren dhe Pyltarinë në Pejë, ndërsa në Prishtinë një Qendër e TIK-ut.

Arsimi për të rritur dhe arsimi joformal

Për shkak të viteve të vështira politike, shumë të rritur nuk kanë mundur të shkollohen në arsimin formal. Duke qenë se Kosova është ende në fazat fillestare të zhvillimit të një sistemi për arsimin e të rriturve, shërbimet e arsimit profesional joformal nga ofruesit privat ende nuk janë rregulluar sa duhet. Tranzicioni i tanishëm politik e ekonomik paraqet sfida të shumta të reja për Kosovën në synimin e saj për të ofruar shanse përmes zhvillimit të dijeve dhe shkathtësive që të ndihmohen punëtorët dhe punëdhënësit për të garuar e t'u përshtaten nevojave të ekonomisë së tregut. Pos kësaj, për këtë nënsektor ka nevojë që të forcohet segmenti i SMIA-s si dhe të zhvillohet edhe më shumë Sistemi i Informatave për Tregun e Punës (SITP).

Sfidë tjetër është realizimi i një qasjeje sistematike dhe të koordinuar për zhvillimin e arsimit për të rriturit ndërmjet ministrive përkatëse dhe partnerëve të tjerë. Aktualisht, arsimi joformal është në kuadër të Sektorit të Arsimit Profesional të MASHT-it dhe bën menaxhimin e programeve të arsimit themelor për të rriturit. Arsimi joformal në pjesën që ka të bëjë me ofrimin e shkathtësive për punësim për të rriturit është më shumë përgjegjësi e Ministrisë së Punës dhe Mirëqenies Sociale (MPMS) dhe e

Ministrisë së Kulturës, Rinisë e Sporteve (MKRS). Janë disa ofrues privat ose institucione jofitimprurëse që ofrojnë trajnime të tilla për të rriturit, si për shembull qendra aftësuese “Don Bosko”, “Women for Women International-Kosovë”, Agjencia e Kosovës për Promovimin e Punësimit (AKPP) dhe programi i MASHT (i ndihmuar nga UNICEF) për luftimin e analfabetizmit në 19 qendra për lexim-shkrim për gratë në 19 komuna të Republikës së Kosovës. Më se 3000 gra dhe vajza nga zonat rurale kanë përfituar nga ky program, i cili është i barasvlershëm me nivelin e arsimimit të shkollës fillore. Certifikimi i nxënësve të cilët mbarojnë programin, rregullohet me një Udhëzim administrativ të nxjerrë nga MASHT-i. MASHT-i dhe MPMS-ja, MKRS-ja, si dhe ministritë tjera dhe partnerët socialë do të forcojnë dialogun dhe do të punojnë ngusht në partneritet për të vendosur për opsionet më të mira të një qasje të integruar të politikave për ofrimin e shërbimeve të arsimit joformal dhe të arsimit për të rriturit.

Ka nevojë të sigurohen programe specifike për ata të cilët kanë tejkaluar moshën e shkollimit të rregullt, të cilët nuk kanë qenë në shkollë ose kanë qenë të regjistruar vetëm për një kohë, por që kanë nevojë të certifikohen për mbarimin e arsimit të obliguar për të qenë në gjendje që të punësohen dhe të angazhohen në shoqëri.

Ministria e Punës dhe Mirëqenies Sociale (MPMS), i ka themeluar tetë qendra të aftësimit profesional (QAP) në shtatë rajone dhe një në Mitrovicën Veriore, si dhe 5 qendra të tjera mobile. Themelimi i Rrjetit të QAP-ve është masa e parë serioze për themelimin e një sistemi të drejtuar nga Qeveria për të trajtuar zhvillimin e shkathtësive të një numri të madh të të rriturve të papunë dhe të pakualifikuar. Aftësimi i ofruar në Qendrat Aftësuese u dedikohet vetëm punëkërkuessve të regjistruar në Shërbimin Publik të Punësimit nëpër zyrat rajonale dhe komunale të punësimit. Aty kanë përparësi personat e moshës 16-25 vjeç, gratë, minoritetet dhe personat me aftësi të kufizuara.

Shkollat profesionale në Kosovë gjithashtu funksionojnë si qendra për arsimin e personave të rritur për të plotësuar nevojat e të rinjve për të ashtuquajturin “mësim kompensues” dhe për organizimin e programeve arsimore me të rinjtë mbi moshën 15 vjeçare (gjatë vitit 2008/09 këto programe janë organizuar në 44 shkolla dhe më shumë se 3000 vijues janë certifikuar). Përputhshmëria e këtyre programeve me nevojat e tregut të punës dhe vëllimi i këtyre shërbimeve do të rriten duke filluar nga viti 2010.

Arsimi i lartë

Qeveria e Kosovës është e përkushtuar që të zhvillojë politika gjithëpërfshirëse dhe të sigurojë një mjedis të përshtatshëm që promovon qasje të shtuar në arsimin e lartë për të realizuar përfshirjen e 35 % të grup-moshës përkatëse (prej 18 deri 24 vjeç) në arsimin e lartë deri në vitin 2015. Numri i studentëve të regjistruar për herë të parë në arsimin e lartë është rritur dukshëm për të arritur pothuajse dyfishin (rreth 18,000 në vitin 2009) krahasuar me numrin e studentëve në vitin 2008 (8,000).

Megjithatë, rritja e regjistrimit kërkon masa përcjellëse për të ruajtur dhe përmirësuar cilësinë e arsimit. Numri i studentëve që nga komunitetet është rritur sikurse edhe numri i vendeve të rezervuara për

shqiptarët jashtë kufijve administrativë të Republikës së Kosovës. Një sfidë mbetet sigurimi i mundësive për fëmijët me aftësi të kufizuara dhe me nevoja të veçanta arsimore për t'u kyçur në studime të arsimit të lartë.

Në përputhje me përkushtimin e vet për të siguruar rritje të qëndrueshme të qasjes në arsimin e lartë, Qeveria e Republikës së Kosovës ka themeluar Universitetin e ri publik "Universiteti i Prizrenit", dhe studentët e parë janë pranuar në vitin akademik 2010/2011. Gjithashtu, Kolegji për Biznes dhe Administratë Publike është themeluar në Mitrovicë për të inkurajuar gjithëpërfshirjen duke lëshuar diploma të cilësisë evropiane dhe duke organizuar mësimin në gjuhën angleze. Këtu barazia afirmohet përmes një fondi të bursave bazuar në gjendjen ekonomike e sociale dhe për të promovuar pjesëmarrjen e komuniteteve të pafavorizuara.

Sigurimi i cilësisë është një ndër konceptet kryesore të *Strategjisë për Zhvillimin e Arsimit të Lartë* dhe shihet si njëri ndër shtyllat kryesore të Procesit të Bolonjës. Në bazë të dispozitave të Ligjit për Arsimin e Lartë (LAL), Agjencia e Akreditimit e Kosovës (AAK) është plotësisht funksionale që nga viti 2008. Institucionet Private të Arsimit të Lartë (IPAL) dhe Universiteti publik i Prishtinës, kanë kaluar nëpër procesin e vlerësimit e të akreditimit nga ana e Agjencisë së Akreditimit të Kosovës.

Vlerësimi i brendshëm dhe i jashtëm i institucioneve të arsimit të lartë ishte bërë në përputhje me standardet dhe udhëzimet e Asociacionit Evropian për Sigurimin e Cilësisë në Arsimin e Lartë (ENQA). Udhëzimet administrative për kriteret dhe procedurat e akreditimit të institucioneve të arsimit të lartë, janë hartuar dhe miratuar nga MASHT dhe AAK dhe janë në pajtim të plotë me standardet e ENQA-s.

Politikat për pjesëmarrje të shtuar janë zbatuar edhe në nivel të universiteteve duke rritur numrin e të regjistruarve në Universitetin publik të Prishtinës dhe në institucionet e akredituara private të arsimit të lartë. Popullata studentore në arsimin e lartë është dyfishuar në vetëm tri vitet e fundit. Në vitin 2010 ka filluar funksionimin edhe Universiteti i Prizrenit duke regjistruar 1500 në vitin e parë, duke synuar rritjen e kuotave të pranimit për të arritur numrin prej 10,000 studentësh deri në vitin 2015. Rrjedhat evropiane dhe ato ndërkombëtare luajnë rol të rëndësishëm në arsimin e lartë, mbase më shumë se në cilindo sektor tjetër. Kosova mëton të bëhet edhe zyrtarisht pjesë e Procesit të Bolonjës dhe e Hapësirës Evropiane të Arsimit të Lartë dhe merr pjesë aktive në programet evropiane dhe ndërkombëtare të shkëmbimit si Tempus, CIP, FP7 e të tjera.

Kërkimet shkencore

Kuvendi i Republikës së Kosovës, e ka miratuar në vitin 2010 Programin Kombëtar të Kërkimeve Shkencore, të hartuar nga Këshilli Kombëtar i Shkencës (KKS), ku përcaktohen prioritetet kryesore për hulumtime shkencore në funksion të zhvillimit shoqëror dhe ekonomik të Republikës së Kosovës. Prioritetet e kërkimeve shkencore ishin identifikuar pas një procesi gjithëpërfshirës të konsultimeve ku ishin përfshirë të gjitha palët dhe faktorët relevantë vendorë dhe ndërkombëtarë në sektorin e

kërkimeve shkencore, në arsimin e lartë dhe në fushën e bashkëpunimit ekonomik. Fillimisht, ishin analizuar 33 fusha për të hartuar një listë më të ngushtë prej 16 fushave prioritare për kërkime shkencore. Diskutimet e mëtejme kishin rezultuar në pesë prioritete si në vijim:

1. Resurset natyrore, energjia dhe mjedisi;
2. Prodhimi bujqësor dhe siguria e ushqimit;
3. Kërkimet mjekësore;
4. Studimet shoqërore dhe ekonomike;
5. Studimet gjuhësore, kulturore dhe historike.

Pos këtyre, edhe fusha e Teknologjisë së Informimit dhe Komunikimit (TIK) është parë si një prioritet i ndërlidhur që do të integrohej me prioritete të tjera. Megjithatë, numri relativisht i vogël i partneriteteve të tanishme shkencore në nivelin rajonal dhe ndërkombëtar është një tregues për vështirësitë e shumta që ndodhen në rrugën e zbatimit të Programit Kombëtar për Kërkime Shkencore.

KKKSH ka propozuar që fushat të cilat nuk janë përfshirë në mesin e fushave prioritare duhet megjithatë të përfitojnë nga fondet qeveritar për programet kërkimore shkencore që do të inkurajojnë aktivitetet në këto fusha. Ndërkaq, fushat prioritare duhet të fitojnë përkrahje plotësuese nga qeveria dhe sektori publik e ai privat në vend, pasi që kërkimet shkencore në këtë fushë drejtpërsëdrejti e ndihmojnë zhvillimin ekonomik të vendit.

Zhvillimi i TIK në të gjitha nivelet e arsimit

Të ndërgjegjshëm për mundësitë e mëdha që ofron teknologjia informative për shkëmbimin dhe rrjedhjen e informatave dhe për përvetësimin e dijeve, MASHT-i dhe partnerët zhvillimorë kanë investuar në zhvillimin e TIK-ut në arsim. Një version punues i Strategjisë së të nxënies elektronike (e-Learning) (2010), është zhvilluar për të shqyrtuar nevojat për investim me qëllim të ndërtimit të infrastrukturës përkatëse teknologjike, për të siguruar qasje në rrjetin global të internetit, për të zhvilluar kapacitetet njerëzore (para së gjithash për personelin mësimdhënës), për të ndërtuar kapacitetet, për të mirëmbajtur sistemin dhe për të përcaktuar kapacitetet e nevojshme për implementimin e përmbajtjeve e aktiviteteve kurrikulare dhe jashtëkurrikulare që do të kontribuojnë për arsimin dhe aftësimin gjatë gjithë jetës së qytetarëve kosovarë.

Republika e Kosovës është e përkushtuar që të plotësojë standardet e vendosura nga agjenda 'e-SEE' (e-EJL - agjenda e të nxënies elektronike në Evropën Juglindore) që secili nxënës të mund të mësojë TIK përmes sigurimit të kompjuterëve në shkolla. Vlerësimet e tanishme tregojnë për një proporcion prej 1 kompjuteri për 32 nxënës (1:32), e cila pritet të përmirësohet deri në masën 1:17 deri në fund të dhjetorit 2011, duke përfshirë përafërsisht 460,000 nxënës. MASHT është duke ndërtuar në mënyrë aktive kapacitetet institucionale dhe resurset njerëzore dhe duke bërë akreditimin dhe licencimin e kurrikulave njëkohësisht me investime në teknologji harduerike dhe softuerike.

Në këtë drejtim, mbesin sfida dhe rreziqe të shumta me të cilat duhet përballuar. Ka nevojë për një proces të fuqishëm të menaxhimit të ndryshimit në institucionet ekzistuese me qëllim të realizimit të qasjes së *të nxënësve të kombinuar* në arsim, si për shembull, menaxhimin logjistik (ose veprimet dhe oraret e zhvillimit, prodhimit dhe lëvrimin)¹². Ka nevojë për një strategji të përdorimit të TIK në arsim dhe një sistem efektiv të sigurimit të cilësisë që do të garantonte zhvillimin e materialeve cilësore e të përshtatshme të prodhuara në vend, e të cilat do të përdoreshin për të krijuar sisteme të fuqishme në përkrahjen e punës së nxënësve dhe të studentëve (në mësim, tavolina ndihmëse, etj). Një nga aspektet që duhet pasur parasysh gjatë hartimit të programeve është krijimi i sigurisë që nxënësit kanë përvetësuar përvojën e duhur praktike e cila është e domosdoshme në disa kurse.

3.2 Intervenimet e tanishme në përkrahje të arsimit

Austria –është duke përkahur dhe ndihmuar sektorin e arsimit në Kosovë duke u përqendruar në arsimin e lartë dhe në shkencë, mirëpo edhe në aftësimin e mësimdhënësve dhe në metodologjinë e mësimdhënies.

Komisioni Evropian (KE) – Projektet e tanishme përkrahin arsimin e lartë dhe përfshirjen e minoriteteve nëpërmjet të projektit të përbashkët të Komisionit Evropian dhe Këshillit të Evropës “Interkulturalizmi dhe Procesi i Bolonjës” (IPA 2007); projektet e IPA-s përkrahin implementimin e qasjes tërësektoriale në arsim (QTS) me përqendrim në ndërtimin e kapaciteteve, zhvillimin e kurrikulumit dhe aftësimin e mësimdhënësve (QTS në Arsim); aftësimi në ndërmarrje dhe aftësimi për ndërmarrësi (EU KOSVET VI), përkrahja e Autoritetit të Kualifikimeve Kombëtare (AKK) dhe implementimi i Kornizës Kombëtare të Kualifikimeve (KKK) nga ana e KOSVET V; përkrahja e TIK-ut në arsim, implementimi i Strategjisë së të Nxënësve Elektronik në Arsim (eLearning) dhe përkrahja e aftësimin të mësimdhënësve në TIK nga ana e projektit të BE-së për TI në Arsim

Përkrahja e kërkimeve shkencore nga programi i BE-së për Ndërtimin e Kapaciteteve Shkencore
Përkrahja e BE-së është planifikuar nëpërmjet të IPA 2009 për zhvillimin e mësimdhënësve, zhvillimin e një sistemi të qëndrueshëm të aftësimin të gjithëmbarshtëm të mësimdhënësve pa shpëputje nga puna, si dhe aftësimi i drejtorëve të shkollave për përmirësimin e kapaciteteve menaxhuese në nivel komunal dhe në nivel shkolle. BE-ja është duke e përkahur arsimin e lartë edhe nëpërmjet programeve TEMPUS dhe ERASMUS MUNDUS. IPA financon edhe disa investime komunale në zhvillimin e infrastrukturës së shkollave.

USAID – Intervenimet e vogla në infrastrukturën shkollore në Kosovë (50 % në arsimin e obliguar dhe 50 % në arsimin e mesëm të lartë) në përkrahje të arsimit parauniversitar. Programi i Shkathtësive Themelore Jetësore për të Rinjtë e të Rriturit, synon të arrijë rreth 1,200 të rinj dhe t'i aftësojë ata për shkathtësi të punës dhe ndërmarrësi, ndërsa 1,100 të rinj do të fitojnë përvoja në vendin e punës

¹²Termi '*të nxënësve të kombinuar*' (*blended learning*) bashkon të nxënësve elektronik dhe metodat e mësimdhënies e të nxënësve konvencional në një strategji të përbashkët.

përmes punës praktike në ndërmarrje private. Një intervenim tjetër zhvillimor në arsimin kosovar – Programi i Arsimit Themelor – ka filluar në tetor 2010 dhe kryesisht përqendrohet në përkrahjen e implementimit të KKK-së, në ndërtimin e kapaciteteve të menaxhimit të shkollave, vlerësimin e brendshëm e të jashtëm dhe zhvillimin profesional të mësimeve në arsimin themelor në Kosovë.

Luksemburgu – Siguron përkrahje për projektin e MASHT-it për Qendrat e Kompetencës duke ndihmuar në ndërtimin, pajisjen dhe aftësimin e personelit të Qendrave të reja të Kompetencës në Prizren e në Ferizaj. Forcimi i aftësimin profesional në Kosovë synon të ndihmojë në zvogëlimin afatgjatë të varfërisë në Kosovë duke ofruar qasje të drejtë dhe të paanshme në programe cilësore të aftësimin, të lidhura me tregun e punësimit. Ndihma për reformën e arsimit e aftësimin profesional ndërton, pajis dhe aftëson personelin e qendrave të AAP; Luksemburgu gjithashtu ofron përkrahje edhe në nivelin politik.

Norvegjia – Përkrahje për ndërtimin e Qendrave të Kompetencës në Skenderaj e Malishevë së bashku me objektet shkollore dhe aftësimin.

Gjermania: Nëpërmjet Agjencisë për Bashkëpunim Teknik (GTZ), Ministria Federale për Bashkëpunim Ekonomik dhe Zhvillim (BMZ), ndihmon promovimin e Qendrave të Arsimit Profesional në Kontekstin e Reformës së Arsimit Profesional në Kosovë. Themelimi i Qendrave të Kompetencës (QK) si një element i rëndësishëm i sistemit të arsimit e aftësimin profesional, i orientuar kah kërkesat dhe në harmoni me rregulloret e BE-së.

Arsimi themelor: Projekti i kontribuon përmirësimin të cilësisë së arsimit të obliguar në një numër të komunave të përzgjedhura nëpërmjet shërbimeve konsulente për MASHT-in; ndërtimi i kapaciteteve për aftësimin e vazhdueshëm të mësimeve pa shpëputje nga puna; menaxhimi dhe qeverisja efikase e shkollave dhe vendosja e mekanizmave të arsimit joformal dhe ndërmarrja e masave plotësuese për të trajtuar problemin e braktisjes së shkollimit.

Finlanda: Ndihma finlandeze përqendrohet në arsimin gjithëpërfshirës, duke vënë theksin në integrimin e fëmijëve me aftësi të kufizuara, në përkrahjen e materialeve për gjuhën e shenjave dhe përkrahjen për Qendrat e të Rinjve në Mitrovicë dhe Vushtrri.

Holanda: Përkrahë projekte të ndryshme të arsimit të të rriturve, si për shembull përkrahjen e grave të pafavorizuara dhe projekte për fëmijët në komunat e përzgjedhura, rrjetëzimin me universitetet në rajon, zbatimi i një “Agjende të gjelbërt”, dhe kurset akademike të universitetit veror të Mitrovicës. Përkrahja për themelimin e Kolegjit Evropian për Studimet e Biznesit dhe të Administratës Publike në Mitrovicë për përmirësimin e punësueshmërisë përmes programeve mësimore me përqendrim vendimtar në praktikë e në shkathtësi si dhe ofrimin e ndihmës për të diplomuarit për të filluar ndërmarrjet e veta.

Agjencia Zvicerane për Zhvillim dhe Bashkëpunim – Ndihton në zhvillimin e strategjisë së TIK-ut dhe implementimin e strategjisë për të nxënësit elektronik në sektorin e arsimit. Gjithashtu, përkrah

reformimin e sistemit të arsimit dhe aftësimin profesional – përkrahjen e transformimit të sistemit në një ofruer efikas e fleksibil të forcës së aftësuar punëtore.

Suedia – SIDA: Nëpërmjet Projektit për Reformën Arsimore dhe Ndërtimin e Kapaciteteve (PRANK) – i cili kishte filluar si vazhdim i përkrahjes së filluar me Udhërrëfyesin e Sektorit të Arsimit, ndihmë për zhvillimin e Qasjes Tërësektoriale (QTS) dhe për zhvillimin e Planit Strategjik për Zhvillimin e Arsimit. Kolegji Evropian për Studime të Biznesit e të Administratës Publike në Mitrovicë për përmirësimin e shkallës së punësimit përmes programeve të studimit me përqendrim të fuqishëm në praktikë e në shkathtësi, si dhe përkrahja e të diplomuarve për të nisur ndërmarrjet e tyre; aftësimi i shërbyesve civilë në fushën e integriteteve evropiane, si dhe përkrahja e planifikuar për Qendrën e Kompetencës në Pejë.

Danimarka – AAP – Bujqësi; vitet 2008-2012 – promovimi i punësimit përmes programit për Zhvillimin e Shkathtësive e të Afarizmit.

Banka Botërore – Nëpërmjet Projektit për Zhvillimin Institucional në Arsim (PZHIA) i ofron asistencë teknike MASHT-it për të rishikuar ligjet arsimore dhe zhvillimin e planeve për aktivitete sistematike të lidhura me zhvillimin e kornizës ligjore në arsim. Ky program ka përkrahur edhe Grantet për Zhvillimin e Shkollës (GZSH) për shkollat për ndërtimin e kapaciteteve të tyre, për përgatitjen dhe menaxhimin e një plani zhvillimor dhe të një projektpropozimi për përmirësimin e cilësisë së shërbimeve arsimore. IDEP: përkrah zhvillimin e sistemit për licencimin e mësimitdhënësve, përfshirë aftësimin e mësimitdhënësve dhe zhvillimin e tyre profesional, përmes përmirësimit të instrumenteve të vlerësimit, reformave të kurrikulumit dhe menaxhimit financiar me bazë në shkollë. Pos këtyre, Banka Botërore ndihmon edhe në zhvillimin e SMIA-s, skicimin e hartës së shkollave dhe hartimin e standardeve për ndërtimin e shkollave. Banka Botërore, gjithashtu planifikon të përkrahë (përmes përkrahjes së buxhetit) edhe hartimin e strategjisë së Kosovës për zhvillimin e punësimit, në kuadër të së cilës arsimit përbën një segment vendimtar.

Fondacioni Evropian për Aftësim (ETF): Siguron punë analitike dhe këshilla për hartimin e politikave palëve të involvuara në arsimin kosovar dhe ndihmon programimin dhe ciklet e projekteve për Komisionin Evropian. ETF përkrah ndërtimin e kapaciteteve për hartuesit e politikave, punëtorët arsimorë, drejtorët e shkollave profesionale, mësimitdhënësit, OJQ-të dhe hulumtuesit e ndryshëm dhe ndihmon pjesëmarrjen e tyre në bashkëpunimin regional të Ballkanit Perëndimor dhe të Turqisë, aktivitete të tjera të ndërsjella ndërkombëtare dhe shkëmbimet në mes të institucioneve arsimore nëpërmjet të një kombinimi të intervenimeve të hartuara për vendet e caktuara ose për disa vende në të njëjtën kohë. Kjo agjenci nis nga zhvillimet në fushën e arsimit dhe të aftësimin në BE dhe lidhjet e tyre me punësimin, përfshirjen sociale, zhvillimin e ndërmarrësisë dhe të aftësisë konkurruese dhe inkurajon palët kosovare që të reflektojnë për zhvillimet e sistemit të tyre në këtë kontekst më të gjerë. Ajo e ndihmon Kosovën në vendosjen e lidhjeve të ngushta me Komitetin Ekonomik dhe Social (KEES), komitetin e rajoneve dhe me organizatat evropiane të partneritetit social për promovimin e skemave efikase për aftësimin profesional.

Turqia: Ofron bursa për studentët për të vijuar studime akademike në Turqi, programin e mobilitetit për personelin akademik nga Turqia për të ndihmuar Universitetin e Prishtinës dhe renovimin e ndërtesave për Universitetin e Prizrenit.

UNICEF-i: Përkrah procesin e zhvillimit të kurrikulumit, arsimin gjithëpërfshirës dhe ofron mjete financiare për një projekt që trajton “dhunën në shkollë”, përkrahje për komunitetet RAE dhe për arsimin e pakicave.

OSBE-ja: Ofron përkrahje për aftësimin e mësimeve në gjuhën boshnjake dhe në gjuhët e tjera të pakicave, për një qendër të këshillimit në karrierë në Mitrovicë dhe programet e bursave për Fakultetin e Edukimit të Universitetin e Prishtinës.

Tabela 3.1: Paraqitje e përgjithshme e përkrahjes së partnerëve zhvillimorë (shumat në €)

Vendi - partner zhvillimor	Numri i projekteve	Gjithsej shuma	Përqindja e shumës	Shuma vjetore ¹³	Përqindja e shumës vjetore
Austria	8	6 433 300	4%	1 611 433	3%
Kroacia	1				
Danimarka	1	4 000 000	2%	1 000 000	2%
Komisioni Evropian	25	36 924 364	21%	14 992 608	26%
Finlanda	4	1 174 866	1%	577 997	1%
Franca	5	103 150	0%	82 909	0,1%
Gjermania	3	12 215 000	7%	3 690 714	6%
Italia	4	1 238 209	1%	610 005	1%
Japonia	2	7 000 000	4%	2 800 000	5%
Luksemburgu	4	18 570 200	11%	5 503 322	9%
Norvegjia	7	19 481 978	11%	8 757 402	15%
OSBE	5	286 210	0%	286 210	0%
Suedia	5	5 471 079	3%	1 973 848	3%
Zvicra	9	5 962 793	3%	2 516 437	4%
Holanda	5	2 542 805	1%	684 990	1%
Turqia	3	1 410 000	1%	780 000	1%
UNICEF-i	5	1 373 246	1%	525 035	1%
SHBA	9	43 514 351	25%	10 356 993	18%
Banka Botërore	2	7 296 154	4%	1 459 231	3%
Gjithsej	107	174 997 704	100%	58 209 133	100%

¹³ Kjo shumë vjetore mund të mos jetë gjithsesi edhe sasia e mjeteve në dispozicion për secilin vit, pasi që disa projekte kanë filluar pas vitit 2010 dhe disa më herët. Një tabelë me mjetet në dispozicion për secilin vit në pesë vitet e ardhshme është dhënë në tabelën 8, ku shihet se shuma e përgjithshme e buxhetuar për vitin 2010 është 45.0 milionë. Duhet pasur parasysh se një pjesë e madhe e këtyre shumave janë dhënë nga donatorët si asistencë teknike drejtëpërdrejtë në vendet përkatëse. Një aspekt tjetër është se bashkëfinancimi nga Kosova është përfshirë në shumën e mësipërme në masën që ka mundur të përcillet.

3.3 Statistikat themelore arsimore

Numri i përgjithshëm i të regjistruarve për vitin shkollor 2009/2010 në sektorin publik është rreth 478,000 nxënës - 73 % në nivelin parafillor e bazik (klasat 0-9) dhe 37,808 të regjistruar në Universitetin e Prishtinës. Shkalla e regjistrimit në nivelin bazik është afër vlerave të përfshirjes universale me një numër të vogël të pabarazive në aspektin gjinor dhe gjeografik për popullatën shumicë. Në Kosovë janë 576 shkolla amë me mësim bazik (klasat 0-9) dhe 445 shkolla me paralele të ndara (2008/2009).

Nuk ekzistojnë të dhëna për Numrin e Nxënësve të Regjistruar (Ang. *Net Enrolment Rates - NER*), mirëpo janë llogaritur të dhënat për vitin 2005/2006 për arsimin e mesëm të lartë dhe, në veçanti, ato për vajzat. Numri i nxënësve të regjistruar bie dukshëm pas nivelit të shkollës së mesme të ulët, sidomos për vajzat dhe për fëmijët nga familjet e varfra të të dyja gjinive, kështu që shifrat për përfshirjen e vajzave (67 %) dhe të djemve (81 %) ishin ndër më të ulëtat në rajon për vitin 2005/2006.¹⁴ Shkollat amë mund të kenë prej 1 deri në 5 shkolla – paralele të ndara të menaxhuara prej tyre. Shkollat e mesme të larta zakonisht përbëhen nga 44 gjimnaze (arsimi i përgjithshëm) dhe 65 shkolla profesionale. Të dhënat themelore jepen në Tabelën 3.2.

Tabela 3.2: Statistikat themelore arsimore (Burimi – të dhënat e SMIA-s: MASHT)

Regjistrimi sipas nivelit	2004/05	2005/06	2006/07	2007/08	2008/09	2009/2010
Parashkollor	5,904	5,108	5,051	4,830	5,091	5,066
Femra	48.6%	50.4%	48.8%	44.9%	45.9%	46.1%
Parafillor	17,596	20,750	21,089	19,716	19,674	19,589
Femra	47.6%	48.0%	48.4%	51.0%	47.2%	50.1
Fillore, të mesme të ulëta	327,207	322,180	324,618	326,911	322,975	311,744
Femra	47.8%	48.0%	48.1%	48.2%	47.6%	47.9%
Të mesme të larta dhe AAP	60,760	74,781	88,691	90,207	96,172	104,053 AAP=45,065
Femra	44.2%	43.0%	43.5%	44.3%	45.0%	44.5%
Univ. i Prishtinës					31,875	37,808
Univ. i Mitrovicës					~9000	~10,000
Private - Arsimi i lartë					~19,000	~20,000

¹⁴Të dhënat janë nga Rishikimi i Shpenzimeve Publike të Kosovës, 5 maj 2010.

Mësimdhënësit sipas nivelit	2004/05	2005/06	2006/07	2007/08	2008/09	2009/2010
Parashkollor, parafillor	527	494	504	493	521	493
Femra	100%	99.8%	99.9%	99.0%	99.8%	99.8%
Fillor, i mesëm i ulët	17,009	16,999	16,994	17,121	17,615	17,846
Femra	39.4%	40.0%	41.4%	43.4%	45.2%	46.6%
Proporcioni mësimdh/nxënës						18.1
I mesëm i lartë	5,126	4,205	4,662	4,796	4,789	5,671
Femra	25.2%	29.1%	30.3%	31.3%	32.6%	
Numri i shkollave	2004/05	2005/06	2006/07	2007/08	2008/09	2009/2010
Amë	611	655	659	660	672	
Parashkollore				38	40	
Filllore, të mesme të ulëta				542	547	576
Të mesme të larta				80	85	108
Paralele të ndara	474	454	458	445	445	
Filllore, të mesme të ulëta				417	422	
Të mesme të larta				28	23	
Shkolla speciale						7
Numri i nxënësve						421
Femra						36.3%
Nr. në klasë të bashkëngjitura						526
Femra						38.%

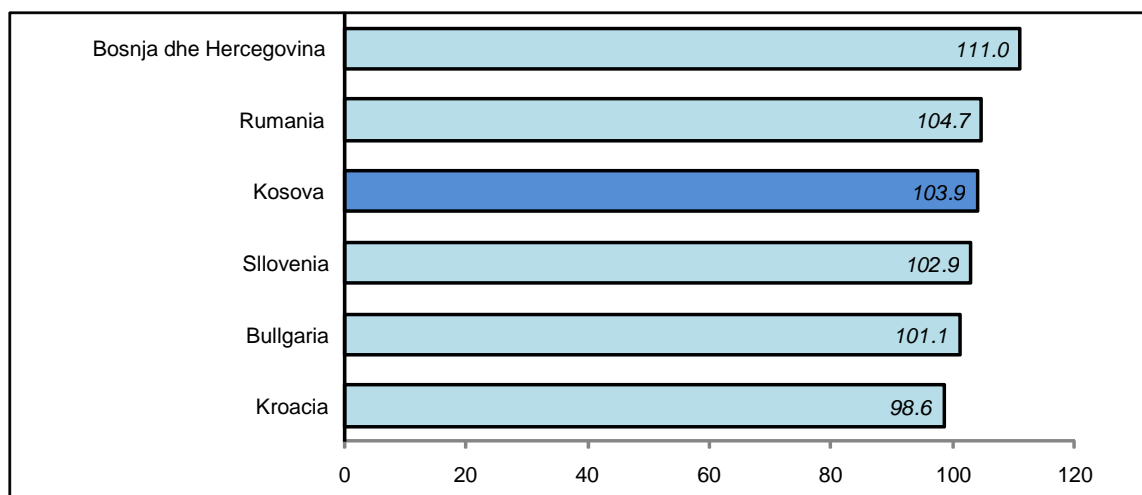
Është vështirë të llogariten shkalla relative dhe shkalla absolute e regjistrimit për shkak të mungesës së të dhënave nga regjistrimi kombëtar i popullsisë, mirëpo në të ardhmen këto shkallë duhet të jenë pjesë integrale të sistemit të indikatorëve.

Shkalla e përgjithshme e regjistrimit (SHPR) – arsimi fillor..... 103.9 %

Regjistrimi në arsimin fillor 176 469

Popullimi zyrtar i fëmijëve në grup-moshën përkatëse për nivelin arsimor 169 887

Grafikoni 2. Krahasim rajonal i shkallës së përgjithshme të regjistrimit në arsimin fillor për vitin 2007 dhe i Kosovës për vitin 2008/09 ¹⁵

Shkalla e Përgjithshme e Regjistrimit (SHPR) në arsimin e mesëm të ulët..... 114.7 %

Nxënësit e regjistruar në arsimin e mesëm të ulët 145,955

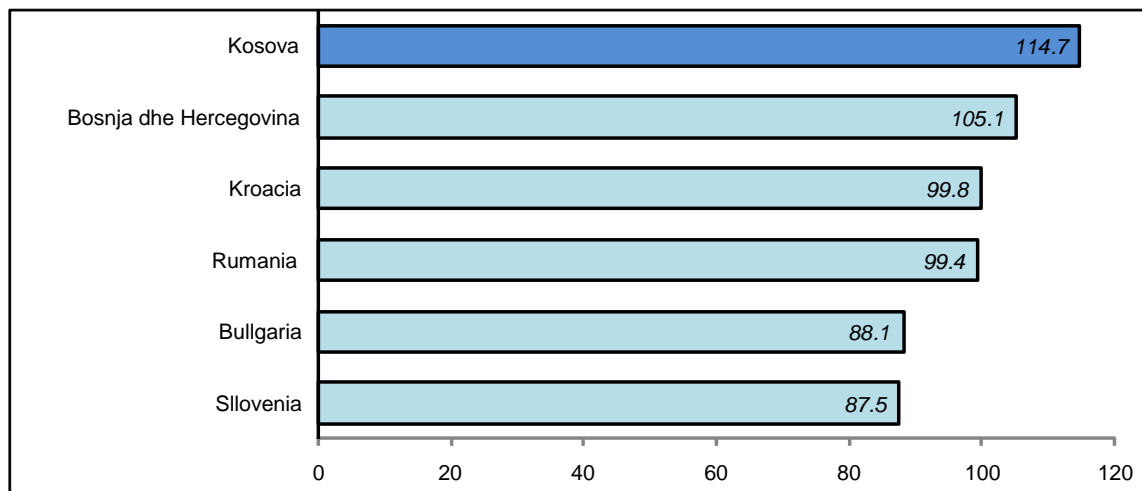
Popullimi i grup-moshës që korrespondon me nivelin arsimor 127,205

Shkalla e lartë e regjistrimit të përgjithshëm në arsimin e mesëm të ulët ndodh për shkak të lëvizjes së madhe të popullatës, pastaj një numër i madh i nxënësve janë kthyer nga vende të tjera¹⁶; regjistrimi i fëmijëve të moshës 6 e 7 vjeçare në vitin e parë gjatë vitit (si rrjedhojë e reformave arsimore: moshë zyrtare e regjistrimit të fëmijëve në klasën e parë të arsimit fillor është ndërruar prej 7 në 6 vjet).

¹⁵ Ministry of Education, Science and Technology. *Kosovo Education in Figures 2008/09*

¹⁶Një nga arsyet e shkallës së lartë të regjistrimit të përgjithshëm (114.7 %), mund të jetë edhe shkalla e lartë e migrimit në vitin 1998 (rreth 15%) dhe 1999 (rreth 9.6%), sipas të dhënave të ofruara nga Enti i Statistikave të Kosovës dhe të llogaritura nga UNESCO-ja

Grafikoni 3. Krahasimi rajonal i shkallës së përgjithshme të regjistrimit në arsimin e mesëm të ulët në vitin 2007 dhe për Kosovën për vitin 2008/09¹⁷

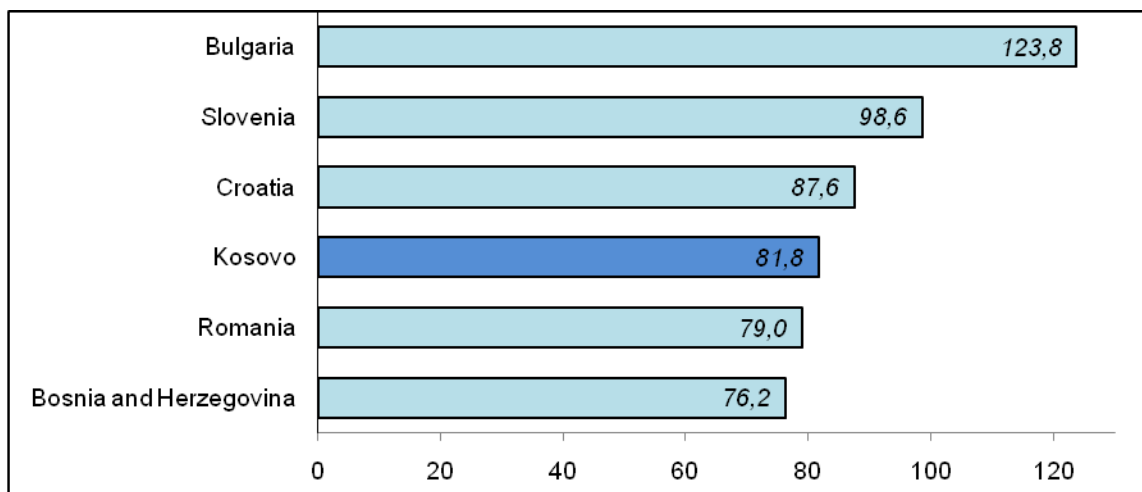

Shkalla e Përgjithshme e Regjistrimit (SHPR) – arsimi i mesëm i lartë.....81.8 %

Regjistrimi në arsimin e mesëm të lartë.....82 565

Popullacioni i grup-moshës përkatëse për shkollimin në arsimin e mesëm të lartë.....100 972

Grafikoni 4. Krahasimi rajonal i shkallës së përgjithshme të regjistrimit në arsimin e mesëm të lartë 2007 dhe për vitin 2008/09 për Kosovën¹⁸

¹⁷ Ministria e Arsimit, e Shkencës dhe e Teknologjisë, arsimit kosovarë në shifra 2008/09

¹⁸ Ministria e Arsimit, e Shkencës dhe e Teknologjisë, arsimit kosovarë në shifra 2008/09

Të dhënat për arsimin në gjuhën serbe në Republikën e Kosovës nuk mblidhen, e as nuk bëhen publike as nga zyra e statistikave e Kosovës e as nga ajo e Serbisë. Burimet nga Ministria e Arsimit në Beograd flasin për 80 objekte arsimore serbe në Kosovë me gjithsej 1,054 dhoma mësimi. Serbët përbëjnë 7 % të popullatës që mund të jep një vlerësim prej përafërsisht 30,000 nxënësve në arsimin parauniversitar. Universiteti i Mitrovicës vlerësohet të ketë rreth 10,000 studentë (750 mësimdhënës dhe 350 anëtarë të personelit administrativ).

KAPITULLI 4: KORNIZA E POLITIKAVE DHE PRIORITETET NË SEKTORIN E ARSIMIT (2011-2016)

4.1 Vështrim i përgjithshëm i programit të planit strategjik

Plani Strategjik i Arsimit në Kosovë (PSAK) 2011 – 2016, i lidhë parimet e mësimi gjatë gjithë jetës me implikimet për një model të arsimit gjithëpërfshirës i cili do të përfshijë të gjithë fëmijët, të rinjtë dhe të rriturit, në rolin e nxënësit dhe të arsimuesit. Njëkohësisht, të gjithë faktorët: qeveria dhe komunat, shoqëria civile, sektori privat dhe partnerët zhvillimorë fitojnë role dhe përgjegjësi të reja në kornizën e re dhe më koherente të vendosur nga strategjia sektoriale.

PSAK 2011-2016, ofron një kornizë buxhetore dhe një plan orientues të financimit për vitet 2011-2016. Financimi i plotë i masave zhvillimore të propozuara në këtë plan strategjik dhe i shpenzimeve operative që rrjedhin nga këto investime, do të kërkonte mobilizimin e resurseve nga të gjitha burimet e mundshme. Mjetet e nevojshme për këtë qëllim janë vlerësuar në masën prej 480 milionë € për periudhën gjashtëvjeçare. Në këtë kuptim, ekziston një zbrazëtimë financiare, e cila do të duhet tejkaluar me planifikime intensive dhe në bashkëpunim si nga Qeveria e Kosovës ashtu edhe nga partnerët zhvillimorë për të siguruar implementim të të gjitha masave. Rezultati i një qasjeje të këtillë do të varet nga gatishmëria e partnerëve të jashtëm që të ndihmojnë Kosovën, nga niveli i zhvillimit të ekonomisë, prej të hyrave nga taksat dhe nga mundësia për të gjeneruar të hyra nga përfituesit e shërbimeve arsimore. KASH-i parasheh alokime buxhetore prej 133.2 milionë € për investime kapitale në nivel qendror dhe 16 milionë € në nivel komunal gjatë periudhës 2010-2013. Po t'i shtoheshin kësaj edhe dy vjet me nivel të njëjtë të investimeve, do të fitohej një shumë e përgjithshme prej 200 milionë € për periudhën 2011-2016.

4.2 Prioritetet kryesore sektoriale

Në sektorin e arsimit ekziston përkushtimi për të përmirësuar performancën e sistemit përmes ndryshimit dhe modernizimit të kurrikulave, të mësimdhënies, të nxënies dhe të vlerësimit. Do të bëhen përpjekje të vazhdueshme për të avancuar cilësinë nëpërmjet përkujdesjes për kurrikulat dhe zhvillimin intensiv të mësimdhënësve. Zvogëlimi i numrit të ndërrimeve përmes vazhdimit të programit të ndërtimit të shkollave do të trajtojë në vazhdimësi çështjet e qasjes dhe cilësisë në arsim. Në përputhje me zhvillimet e tanishme ekonomike dhe shoqërore, autoritetet janë të ndërgjegjshme për rëndësinë e zgjerimit të arsimit të mesëm të lartë, nevojën për përkrahjen e shkathësive teknike dhe profesionale dhe rëndësinë e arsimit të lartë si mjet për trajtimin e qëllimeve parësore të zhvillimit ekonomik. Ndër preokupimet më të rëndësishme të qeverisë është perspektiva e qartë e anëtarësimit në BE dhe një sistem arsimor që i plotëson standardet evropiane dhe ndërkombëtare. Rritja e mundësive për vajzat

dhe gratë, fëmijët dhe nxënësit me nevoja të veçanta arsimore dhe pjesëtarët e grupeve minoritare janë prioritetet kryesore të sektorit të arsimit.

Theksimi i fushave prioritare nuk ka të bëjë vetëm me AAP-në me arsimimin dhe nxënësit e studentët, por edhe me një sistem më efikas, më funksional, më të përgjegjshëm e më llogaridhënës të menaxhimit. Rol qendror në këtë kuptim ka një sistem qendror dhe komunal i qeverisjes që është më i përgjegjshëm dhe që mund të reagojë ndaj reformave e nismave të ndryshme. Kështu, pos prioriteteve arsimore, strategjia parasheh masa për ndërtimin e kapaciteteve që do të forcojnë aftësinë menaxhuese të qendrës e të komunave për t'iu përgjigjur nevojave të sistemit arsimor.

Prioritetet strategjike, çështjet dhe kufizimet me të cilat merret PSAK përfshijnë:

- Zhvillimin dhe përkrahjen e një sistemi përfshirës të arsimit që do të mundësonte qasje të barabartë dhe arsimim të diversifikuar;
- Zhvillimin dhe përkrahjen e sistemit të edukimit parashkollor që inkurajon përmirësimin e qasjes e të rrjetëzimit të nismave publike e private;
- Zvogëlimin e numrit të ndërrimeve në shkolla duke eliminuar ndërrimet në shkolla (kryesisht në zonat urbane), përmes ndërtimit të shkollave të reja fillore dhe të mesme;
- Hartimin e standardeve cilësore të arsimit;
- Zhvillimin dhe zgjerimin e shkollimit të mesëm të lartë;
- Përmirësimin e cilësisë së mësimdhënies e të nxënësve nëpërmjet përshtatjes më të mirë të rezultateve të të nxënësve me punësimin;
- Ristrukturimin e arsimit të mesëm të lartë dhe afirmimin e arsimit dhe aftësimin profesional dhe ndërtimin e shtigjeve horizontale e vertikale përtej sektorëve dhe niveleve të ndryshëm arsimor;
- Zhvillimin e Qendrave të Kompetencës (QK) dhe lidhjet me ofruesit e tjerë të shërbimeve të AAP-së;
- Lidhjen më të mirë në mes të arsimit e punësimit përfshirë zhvillimin e arsimit dhe aftësimin profesional terciar në pajtim me kërkesat e tregut të punës;
- Përmirësimin e cilësisë së arsimit të lartë duke siguruar kontrollin e cilësisë, aplikimin e standardeve evropiane dhe rishikimin e organizimit të strukturave akademike;
- Zgjerimin e shërbimeve të arsimit të lartë dhe themelimin e institucioneve të reja të arsimit të lartë;
- Themelimin e institucioneve hulumtuese në kuadër të institucioneve të arsimit të lartë me qëllim të lidhjes së tyre më të mirë me nevojat e ekonomisë dhe të shoqërisë;
- Zhvillimin e teknologjisë informative (TIK) në të gjitha nivelet e arsimit;
- Shpalljen e zhvillimit të resurseve njerëzore për prioritet kombëtar dhe krijimin e një kulture të të nxënësve gjatë gjithë jetës.

4.3 Paraqitje e objektivave të programit të nënsektorëve

Plani Strategjik i Arsimit në Kosovë (PSAK) 2011 – 2016, është ndarë në tetë fusha programore dhe për secilën prej tyre janë zhvilluar rezultatet dhe treguesit përkatës. Këto shtatë fusha programore janë:

- **Edukimi parashkollor (EPSH) dhe edukimi parafillor (EPF):** Të zhvillohet një sistem i gjithëpërfshirjes për të gjithë fëmijët parashkollorë dhe parafillorë në kuadër të një arsimit cilësor, gjithëpërfshirës dhe jodiskriminues;
- **Arsimi parauniversitar (APU):** Të zhvillohet arsimim gjithëpërfshirës, i barabartë, cilësor dhe i menaxhuar në mënyrë efektive që do të shtojë qasjen, kalueshmërinë dhe të nxënimit gjatë gjithë jetës;
- **Arsimi dhe aftësimi profesional (AAP):** Të përmirësohet qasja, cilësia dhe rëndësia e AAP-së, të përmirësohet koordinimi dhe relevanca (rëndësia) e tij për tregun e punës. Të forcohet kapaciteti institucional dhe menaxhues i sistemit të AAP-së dhe vendosja e një baze të shëndoshë financiare për zhvillimin dhe qëndrueshmërinë e tij në plan afatgjatë. Thelbi i kësaj qasjeje është rritja e shanseve për aftësimin e atyre që kanë braktisur shkollimin bazik, për nxënësit e shkollave të mesme dhe të rriturit që e kanë braktisur këtë nivel të arsimit, me qëllim të avancimit të punësimit (sidomos për gratë) dhe krijimin e perspektivës së vetëpunësimit së bashku me zhvillimin e Qendrave të Kompetencës;
- **Zhvillimi profesional i mësimdhënësve (ZHPM):** Të ndërtohet një sistem efektiv dhe i qëndrueshëm i zhvillimit të mësimdhënësve që do të ishte i përshtatshëm për përmirësimin e cilësisë së arsimit. Ky qëllim strategjik synon të bartë nënsektorin e zhvillimit të mësimdhënësve nga faza e tanishme emergjente në fazën zhvillimore për të qenë kompatibil me trendet e ngjashme në rajon dhe në vendet evropiane;
- **Arsimi i lartë (AL):** Të zhvillohet arsimim i lartë cilësor akademik dhe profesional dhe të kryhen kërkime shkencore që përkrahin zhvillimin shoqëror dhe ekonomik;
- **Arsimi dhe aftësimi për të rriturit (AARR):** Të zhvillohet një sistem i qëndrueshëm dhe cilësor për arsimim e aftësim të mëtejshëm të të rriturve që siguron qasje të barabartë në arsimim cilësor të bazuar në kërkesa dhe që i plotëson nevojat individuale dhe shoqërore, por edhe nevojat e ekonomisë kosovare duke ndihmuar në zhvillimin e të nxënimit gjatë gjithë jetës;
- **Teknologjia e informimit dhe e komunikimit (TIK):** Të mbështetet dhe të avancohet procesi i të nxënimit për të gjithë duke integruar në mënyrë efektive teknologjinë e informimit e të komunikimit, duke forcuar dhe përshtatur përdorimin e TIK në sektorin e arsimit për të përmirësuar përfshirjen dhe qëllimet e barazisë e duke i kushtuar vëmendjen e duhur zhvillimit të kurrikulave e të arsimit.

- **Ndërtimi i kapaciteteve për MASHT-in dhe për agjencitë e tjera qendrore (NK):** Të forcohen kapacitetet e MASHT-it e të agjencive të tjera qendrore në sektorin e arsimit në tranzicionin e tyre në rolin e ri të bashkërenditjes së planifikimit dhe të mbikëqyrjes e monitorimit të përpjekjeve zhvillimore në sektorin e arsimit në përputhje me PSAK-në.

4.4 Paraqitje e përgjithshme e çështjeve të ndërlidhura

Plani Strategjik i Arsimit në Kosovë (PSAK) 2011 – 2016, dëshmon përkushtim të palëkundur në favor të një sektori arsimor në përkrahje të të varfërve, që është i ndërgjegjshëm ndaj çështjeve gjinore dhe që udhëhiqet nga politika gjithëpërfshirëse. Qasja e barabartë dhe përmirësimi i cilësisë fitojnë përparësi në kuadër të kornizës së të nxënimit gjatë gjithë jetës të planit strategjik dhe gjatë planifikimit i merr parasysh grupet relevante të të varfërve, të personave me aftësi të kufizuara, të të zhvendosurve dhe të komuniteteve minoritare, si dhe çështjet gjinore e të komuniteteve minoritare.

Vendimmarrësit do të inkurajohen që të përfshijnë pakicat fetare dhe komunitetet minoritare, personat e zhvendosur dhe personat me aftësi të kufizuara në procesin e planifikimit dhe të vendimmarrjes në të ardhmen. Sa herë që të jetë e mundur, alokimet buxhetore të sektorit të arsimit do t'u kushtojnë vëmendje të duhur intervenimeve në politikat gjinore të përmendura në planin strategjik dhe me sasinë përkatëse të mjeteve që do të bëjnë të mundshme implementimin e plotë të zotimeve politike. Qeveria e Kosovës është e ndërgjegjshme se intervenimet gjinore janë të tilla që prej tyre përfitojnë njësoj si vajzat ashtu dhe djemtë dhe se intervenimet e tilla janë parakushte për arritjen e sukseseve përmes politikave gjinore.

Prioriteti strategjik i përfshirjes dhe i përmirësimit të barazisë do të trajtohet duke i marrë parasysh pengesat gjeografike, socio-ekonomike dhe kulturore, sidomos përkitazi me arsimimin e vajzave. Kështu, do të aplikohen subvencione dhe masa stimuluese për vajzat nga familjet e varfra dhe veprim afirmativ për përmirësimin e barazisë gjinore sidomos për nivelet më të larta të ciklit të shkollimit.

Nxënësit e studentët nga zonat rurale të vendit, grupet minoritare dhe nxënësit me paaftësi janë ndër grupet më të sfiduara nga aspekti i përfshirjes dhe barazisë në arsim. Objektet shkollore në zonat rurale do të duhet të adaptohen dhe transporti të përmirësohet për t'i përmbushur kërkesat në rritje për edukim parashkollor në këto zona duke organizuar programe joformale për edukimin e prindërve me qëllim të zhvillimit më të mirë të fëmijëve dhe të rritjes së mundësive për përgatitje për shkollë. Zgjerimi i barabartë i qasjes në arsimin e mesëm të lartë gjithashtu do të kërkojë ofrimin e shërbimeve të besueshme të transportit. Do të duhet të sigurohet qasja në ndërtesat shkollore dhe në institucionet e arsimit të lartë për personat me aftësi të kufizuara.

MASHT do të ndërmarrë masa për avancimin e kompetencës nëpërmjet një programi për ndërtimin e kapaciteteve në radhët e vendimmarrësve lidhur me gjithëpërfshirjen, çështjet gjinore, padrejtësitë me bazë gjinore, stereotipat gjinorë dhe analizat gjinore. Kjo do të adresohet në një fazë të hershme me

qëllim që të sigurohet se të gjithë vendimmarrësit i kuptojnë përfitimet (ekonomike e demokratike dhe ruajtjen e gjendjes stabile politike në Kosovë) duke trajtuar çështje të tilla.

PSAK gjithashtu do t'i jep rëndësinë e duhur përfaqësimit të barabartë të të gjitha grupeve sociale, përfshirë grupet minoritare, në të gjitha nivelet e sistemit kombëtar të arsimit. Për të arritur këtë, plani i parë implementues i PSAK për vitin 2011 do të përbëhet nga strategji për financimin e masave për arsimimin e të varfërve dhe trajtimin e aspekteve gjinore dhe ato të grupeve minoritare. PSAK do të menaxhojë këtë duke i dhënë rëndësinë e duhur qasjeve që do të promovojnë:

- Investim të barabartë dhe me diskriminim pozitiv në partneritete publike/private përfshirë edhe rregullimin e ndarjes së shpenzimeve;
- Politika për qasje të barabartë dhe me diskriminim pozitiv për të zbutur pengesat lidhur me koston e shkollimit sa herë që është e mundur;
- Politika për sigurimin e cilësisë për të garantuar financim të qëndrueshëm të aspekteve kryesore të lidhura me cilësinë (tekstet shkollore dhe mësimdhënësit më të kualifikuar) dhe vëmendje më të madhe për planin zhvillimor të shkollës si dhe masat e lidhura me performancën, funksionimin më të mirë të shkollës;
- Efikasitetin e shërbimeve arsimore përmes planifikimit dhe buxhetimit të kërkesës dhe ofertës për personel / mësimdhënës duke hartuar e miratuar norma e rregullore të qarta në këtë fushë;
- Efektivitet të përmirësuar të ndihmave nëpërmjet përdorimit të prioriteteve politike e strategjike të PSAK-së si bazë për përcaktimin e ndihmës së jashtme zhvillimore.

Kështu, strategjia përdor masa afirmative që trajtojnë pengesat për qasje dhe pjesëmarrje në arsim të një pjese të popullatës. Hollësitë më specifike janë të përfshira në programet e nënsektorëve.

4.5 Përmbledhje financiare

Zhvillimi i një plani financiar për PSAK-në do t'u mundësojë Qeverisë së Kosovës dhe partnerëve zhvillimorë që të identifikojnë boshllëqet financiare (në mes të kërkesave dhe mjeteve buxhetore në dispozicion) ku do të mund të përdorej ndihma zhvillimore në mënyrë efikase për të jetësuar politikat qeveritare në përkrahje të financimit adekuat të sektorit. Korniza financiare e PSAK 2011-2016, bazohet në një analizë të kostos zhvillimore dhe operative. Vlerësimet e kostos janë bazuar në çmimet për njësi dhe në shkallën nevojave për mjete të dakorduara gjatë punës së grupeve të ekspertëve gjatë hartimit të KSAP. Tabela 4.1 ofron një paraqitje të përgjithshme të kostos së projektuar zhvillimore dhe të kostos operative për sektorin e arsimit gjatë periudhës së PSAK-së dhe për shpenzimet shtesë operative të parapara për periudhën deri në vitin 2016 e përtej.

Tabela 4.1: Paraqitja e përgjithshme e kostos së projektuar për sektorin e arsimit deri në vitin 2016 dhe përtej.

Nësektori	Kostoja zhvillimore 2011-2016	Kostoja pasuese operative 2011-2016	Kostoja e përgjithshme e shtuar 2011-2016	Kostoja operative e shtuar dhe e nevojshme vjetore përtej vitit 2016
1. Parauniversitare	140,037,324	102,826,480	242,863,804	22,399,150
2. Parashkollore	3,142,050	13,461,285	16,603,335	2,722,420
3. Aftësimi profesional	20,140,950	14,200,360	34,341,310	4,298,350
4. Zhvillimi profesional i mesimdhënësve	2,913,310	7,770,900	10,684,210	1,501,410
5. Arsimi i lartë	28,211,300	68,102,300	96,313,600	20,193,900
6. Arsimi i të rriturve	2,723,900	2,384,050	5,107,950	569,590
7. TIK	43,244,700	29,768,800	73,013,500	5,976,800
8. Ndërtimi i Kapaciteteve për MASHT-in dhe agjencitë qendrore	1 477 233	20 000	1 497 233	20 000
Gjithsej	241 890 767	238 534 175	480 424 942	57 681 620

KAPITULLI 5: KORNIZA E PROGRAMIT STRATEGJIK

Qeveria e Republikës së Kosovës është e përkushtuar të përkrahë të drejtën e secilit person për t'u arsimuar në suaza të një zgjedhjeje të të nxëniet gjatë gjithë jetës, pa marrë parasysh gjininë, moshën, religjionin, përkatësinë etnike dhe paaftësinë. Gjithandej, nëpër Planin Strategjik të Arsimit në Kosovë (PSAK) 2011 – 2016, janë skicuar objektivat dhe parimet udhëheqëse në shtatë nënsektorë:

5.1. Edukimi parashkollor (APSH) dhe Edukimi parafillor (EPF)

5.2. Arsimi Parauniversitar (APU)

5.3. Arsimi dhe Aftësimi Profesional (AAP)

5.4. Arsimi i Lartë (AL)

5.5. Zhvillimi Profesional i Mësimdhënësve (ZHPM)

5.6. Arsimi dhe Aftësimi për të Rriturit (AARR)

5.7. Teknologjia e Informimit dhe Komunikimit (TIK).

Korniza strategjike ravijëzon lidhje të qarta në mes të fushave kryesore të fokusit dhe qëllimeve për secilën prej strategjive dhe aktiviteteve nënsektoriale. Në disa punëtori në shkallë kombëtare janë bërë me radhë vlerësimet e kostos për secilën prej strategjive dhe janë vendosur prioritetet për secilën prej masave. Fushat kryesore të trajtuara në secilin prej programeve nënsektoriale janë treguar (sipas alfabetit) në Tabelën 5.1 duke i lidhur çështjet me një objektivë strategjike.

Tabela 5.1: Fushat kryesore të trajtuara në secilin prej programeve nënsektoriale

Çështjet kyçe nënsektoriale të trajtuara në secilin program	Objektivat strategjike
Qasja dhe barazia	APSH7; APSH2; APSH1; AL2; AL3;
Shërbimet këshillimore	APU5;
Ndërtimi i kapaciteteve dhe përmirësimi i menaxhmentit	APSH5; APU1; AAP8; ZHPM3; AL6; AARR2; APU4;
Qendrat e Kompetencës	APU10; AAP 3;
Mjedisi miqësor për fëmijët	APSH1; APSH2; APU10;
Ndarja e shpenzimeve	AL5;
Orientimi dhe këshillimi në karrierë	AAP1; APU5; AARR 1
Kurrikulat, tekstet shkollore dhe materialet mësimore	APSH3; APU6; APU12; AAP6;
Minoritetet dhe grupet e pafavorizuara	APSH1; APSH2; APU8; AAP6
Baza e të dhënave e SMIA-s	AAP7; ZHPM4; AL8; AARR2
Punësimi dhe tregu i punës	AAP1; AAP4; AAP7; AL4;
Përmirësimi i mjedisit	APU11; APF1
Autonomia financiare dhe krijimi i të ardhurave	AAP2; AL7; ARR6;
Gjithëpërfshirja	APSH1; APSH2; APSH3; APU8; APU9; AL1; AL2; AL3;
Infrastruktura	APU11; AL6 e 10; TIK1; APF2
Ligjet dhe rregulloret	AL1; ZHPM1; APU2; AL3; AARR1; APSH4; APU2
Udhëheqja dhe menaxhimi	APSH5; APU3; ZHPM2; ZHPM7; ARR3; TIK2;
Monitorimi dhe vlerësimi	Të gjithë;
Rrjetëzimi	APU9; AAP4;
Korniza Kombëtare e Kualifikimeve (KKK)	AAP8; ZHPM6;
Partneritetet	AARR1
Sigurimi i cilësisë	APSH4; APU4; AAP4; APSH3; APU12;
Bashkëpunimi rajonal dhe ndërkombëtar	ZHPM10; AL9;
Kërkimet dhe shkenca	ZHPM13; AL6; AL8; AARR3;
Zhvillimi profesional me bazë në shkollë	ZHPM8; TIK3;
Inspektimi i shkollave dhe shërbimet këshilluese profesionale	ZHPM2; APU4;
Standardet e kompetencës	AAP5; AAP6; TIK2;
Licencimi i mësimdhënësve	APU7; ZHPM1; ZHPM7;
Aftësimi i mësimdhënësve / zhvillimi profesional / aftësimi pa shpëputje nga puna	APSH3; APSH6; AAP4; ZHPM5; ZHPM11; ZHPM12; AAP3

5.1 Edukimi parashkollor (EPSH) dhe edukimi parafillor (EPF)

Republika e Kosovës ka zhvilluar një qasje të integruar në edukimin parashkollor, në të cilin kombinohen edukimi, shkollimi, loja e fëmijëve dhe përkujdesja profesionale. Vitet e hershme të të nxëniet janë vendimtare për zhvillimin e fëmijës. Megjithatë, ekziston një nevojë urgjente për të avancuar qasjen në edukimin parashkollor, sidomos në zonat me ekonomi dhe arsim më pak të zhvilluar. Edukimi parafillor ofron shërbime për fëmijët e moshës 1-5 vjeçar, ndërsa edukimi parafillor ofron shërbim për fëmijët e grup-moshës 5-6 vjeçare.

Në bazë të ligjit të ri, një vit i edukimit parashkollor është pjesë e arsimit të obliguar, ndërkaq shërbimet për fëmijë më të vegjël përbëhet nga një kombinim i fushave të ushqimit/shëndetit/edukimit. Përkujdesja prindore është vendimtare për grup-moshën 0-3 vjeçare. Kjo do të kërkojë një përkufizim të qartë të synimeve të qeverisë për një vit të edukimit parashkollor dhe për përkujdesjen ditore për grup-moshat 0-3 dhe 3-5 vjeçare. Duke ditur rëndësinë e përgatitjes për shkollim për të gjithë, është shumë me rëndësi që të synohet përfshirja e plotë (100 %) për një vit parashkollor se sa rritja e edukimit parafillor për fëmijët më të rinj. Shërbimet për fëmijët më të vegjël do të kërkojnë një qasje më të organizuar shumë-sektoriale me Ministrinë e Shëndetësisë dhe atë të Mirëqenies Sociale.

Edukimi parashkollor në Republikën e Kosovës aktualisht është i organizuar si në vijim:

- Në institucione publike parashkollore (çerdhe në të cilat përfshihen fëmijët e moshës 1-3 vjeçare, dhe në çerdhe e grupe edukimi që përfshijnë fëmijët e moshës 3 - 6 vjeçare);
- Në institucione parashkollore private (çerdhe, që përfshijnë fëmijët prej lindjes deri në moshën 5-6 vjeçare);
- Në paralele parafillore (fëmijët e moshës 5-6 vjeçare, kryesisht në klasë parafillore në shkolla);
- Në qendra me bazë në komunitet;
- Shërbimet kryesisht financohen nëpërmjet pagesave të kryera nga prindërit, ndërsa shumë prej institucioneve janë private;
- Edukimi parashkollor është përgjegjësi e komunave.

Sfidat

Disa nga sfidat kryesore me të cilat përballet edukimi parashkollor janë:

- **Rritja e nivelit të përfshirjes së fëmijëve në arsimin parashkollor e parafillor** – Edhe përkundër një rritjeje të numrit të fëmijëve të përfshirë në arsimin parashkollor gjatë viteve të fundit, Kosova ende ka shkallën më të ulët të përfshirjes në këtë nivel të edukimit.
- **Rritja e qasjes dhe përfshirjes së fëmijëve me nevoja të veçanta arsimore dhe me aftësi të kufizuara**

- **Sigurimi i financimit nga buxheti qendror për arsimin parashkollor** – Autoritetet komunale arsimore i financojnë institucionet publike parashkollore. Është vlerësuar se ofrimi i financimit nga buxheti qendror nëpërmjet grantit arsimor për komunat do të shtonte kapacitetin e tyre punues. Aktualisht, ky nivel i edukimit paraqet një barrë të madhe për pagesat familjare.
- **Avancimi i personelit që punon me fëmijët e moshës 0-3 vjeçare** – Shumica e personelit që punojnë me fëmijët e moshës 9 muaj-3 vjeç kanë formim mjekësor me shkollë të lartë dhe kanë pak ose aspak aftësim arsimor. Kjo është e lidhur ngushtë me cilësinë e shërbimeve të ofruara.
- **Hartimi i kurrikulave për grup-moshën 0-3 vjeçare**- Hartimi i një kurrikuli për grup-moshën 0-3 vjeçare, do të mund të ofronte udhëzimin dhe përkrahjen përkatëse për zhvillimin e hershëm të fëmijëve, por edhe shkollim përkatës për fëmijët dhe do të plotësonte e do t'i orientonte më mirë përpjekjet për avancimin e motrave medicinale / edukatoreve që punojnë në institucionet parashkollore.
- **Rregullimi dhe licencimi i institucioneve private parashkollore** - Kosova ende nuk ka dispozita që do ta rregullonin punën e institucioneve private parashkollore.
- **Përqendrimi në aspektet zhvillimore në vend se në përmbajtjen akademike në arsimin parashkollor**- Edukatorët që punojnë në klasat e grupet parafillore e parashkollore gjithnjë e më shumë po përqendrohen në përmbajtjen akademike e shumë pak në çështjet kryesore zhvillimore të tërësishme të fëmijës.
- **Zhvillimi i instrumenteve kombëtare për përcaktimin e cilësisë së arsimit parashkollor dhe gatishmërisë së fëmijëve për shkollë** - Ka nevojë që të hartohen instrumentet për vlerësimin e gatishmërisë së fëmijëve për të shkuar në shkollë, gjë që do të kishte ndikim të drejtpërdrejtë pozitiv në cilësinë e arsimit në këtë nivel.
- **Zhvillimi profesional i edukatoreve të edukimit parashkollor** – Shumica e edukatoreve në institucionet parashkollore kanë nevojë për aftësim profesional.
- **Rritja e numrit të edukatoreve parashkollore** – Në këtë nënsektor mungojnë shumë edukatorët e kualifikuara, ndërsa numri i meshkujve është nën nivelin e duhur.
- **Rritja e numrit të institucioneve për përfshirjen e fëmijëve në nivel parashkollor në qytetet më të mëdha të Kosovës** – Përqendrimi i popullatës në qytetet më të mëdha dhe vetëdija e ngritur e prindërve lidhur me rëndësinë e edukimit parashkollor, ka prodhuar një shpërputhje në mes të kërkesës dhe ofertës.

- **Sigurimi i qasjes më fleksibile në financimin e arsimit parashkollor nga Qeveria** – Kjo ka të bëjë si me buxhetin qendror dhe me atë komunal për institucionet publike, por edhe me krijimin e mundësive për bashkëfinancim ose për forma të tjera të përkrahjes së institucioneve private.

Objektiva e përgjithshme

Objektiva e përgjithshme e edukimit parashkollor është që deri në vitin 2016 të sigurohet qasje gjithëpërfshirëse dhe e barabartë për të gjithë fëmijët në edukim cilësor dhe jodiskriminues deri në moshën 6 vjeçare nëpërmjet rritjes së kapacitetit të infrastrukturës fizike, fushatave për ngritjen e vetëdijes, avancimin e kurrikulave dhe materialeve mësimore dhe përmes programeve për zhvillimin profesional të edukatoreve dhe të personelit administrativ.

Parashihet që të gjithë fëmijët e moshës 5-6 vjeçare të përfshihen në arsimin parafillor deri në vitin 2016 dhe që 35 % e fëmijëve të moshës 0-5 vjeçare të përfshihen në forma të ndryshme të edukimit parashkollor. Një prej mënyrave për integrimin e aspekteve gjinore do të jetë krijimi i numrit të mjaftueshëm të vendeve për pranim në institucionet parashkollore. Në të njëjtën kohë, prindërit dhe komunitetet duhet të vetëdijesohen për rëndësinë e edukimit në fëmijërinë e hershme përmes fushatave të vazhdueshme, seminareve, trajnimeve dhe aktiviteteve të tjera. Përgjegjësia e MASHT-it dhe e komunave do të jetë vendosja e themeleve për menaxhimin e këtij programi.

Prioritetet

- Rritja e shkallës së pjesëmarrjes së fëmijëve në edukimin parashkollor;
- Zhvillimi i kapacitetit profesional të edukatoreve të fëmijërisë së hershme të moshës 0-6 vjeç;
- Zhvillimi i programeve të tjera për menaxhimin e zhvillimit në fëmijërinë e hershme (0-6 vjeç);
- Zhvillimi i kurrikulave për moshën 0-3 vjeçare dhe rishikimi i kurrikulave për moshën 3-6 në dritën e standardeve të zhvillimit në fëmijërinë e hershme;
- Rritja e shkallës së pjesëmarrjes së fëmijëve në edukimin parashkollor;
- Përfundohen dhe publikohen Standardet e të Nxënësve të Zhvillimit në Fëmijërinë e Hershme (SNZHFH) për moshën 0-6 vjeçare;
- Caktimi i edukimit parafillor si i obligueshëm prej vitit akademik 2011;
- Implementimi i aktiviteteve për ngritjen e vetëdijes ;
- Të krijohen më shumë partneritete private publike në përkrahje të edukimit parashkollor dhe parafillor ;
- Zhvillimi i udhëzimeve për kyçje dhe përfshirje më të madhe të familjes në përmirësimin dhe vlerësimin e programeve.

Çështjet e ndërlidhura

Një vlerësim i përafërt i Indeksit të Barazisë Gjinore për nënsektorin parashkollor dhe parafillor rezulton

me një mesatare prej 0.95, gjë që tregon se në këtë nivel janë të regjistruar rreth 4-6 % më shumë djem se vajza.¹⁹ Fushat kryesore të propozuara të intervenimit do të jenë rritja e qasjes së vajzave e të djemve në këtë nënsektor dhe rritja e numrit të fëmijëve të regjistruar në edukimin parashkollor. Punësimi i edukatoreve të reja, duhet pasur parasysh faktin se pothuajse të gjithë edukatorët e punësuar në institucionet parashkollore e parafillore janë femra (99 %).

Në zhvillimin e tanishëm të kurrikulave për grup-moshën 0-3 do të sigurohet një kontroll i aspekteve gjinore me qëllim të shmangies së vënies në pah të stereotipave gjinorë dhe të praktikave diskriminuese në bazë gjinore. Pos kësaj, do të ndërmerret edhe një kontroll i Standardeve të përgjithshme për edukimin parashkollor në Kosovë për moshën 3-6 vjeç (2006) dhe kurrikulat për edukimin parashkollor në Kosovë për moshën 3-6 vjeç (2006) me qëllim të rishikimit sipas nevojës.

Shkalla e regjistrimit të fëmijëve nga radhët e pakicave ka shënuar rritje të vogël që nga viti 2006, mirëpo ende mbetet shumë e ulët. Fëmijët e komuniteteve vazhdojnë të kenë përfshirje shumë të ulët në institucionet parashkollore. Gjatë viteve 2008-2009 vetëm 316 nga 5,091 fëmijë të regjistruar në edukimin parashkollor (6.2 %) vinin nga komunitetet minoritare. Statistikat janë edhe më të pafavorshme në arsimin parafillor ku gjatë kësaj periudhe vetëm 593 fëmijë (ose 3 %), nga 19,674 fëmijë të regjistruar ishin nga këto komunitete. Strategjia parasheh masa të ndryshme të drejtuara kah komunitetet pakicë për të vetëdijësuar prindërit për nevojën e regjistrimit të fëmijëve në edukimin parashkollor.

Caqet

EPSH 1	Deri në vitin 2016, të gjithë fëmijët pa dallim moshe, gjinie ose përkatësie etnike janë përfshirë në edukimin parafillor
EPSH 2	Deri në vitin 2016, 50 % të fëmijëve pa dallim moshe, gjinie ose përkatësie etnike janë përfshirë në edukimin parashkollor
EPSH 3	Deri në vitin 2016, është krijuar një sistem funksional dhe veprues për aftësimin e akredituar të mësimdhënësve/edukatorëve që ndikon në përmirësimin e cilësisë së edukimit
EPSH 4	Deri në vitin 2011, janë hartuar kurrikulat për moshën 0-3 vjeçare dhe 3-6 vjeçare, të kontrolluara për çështje të ndërlidhura me gjinitë dhe të implementuara
EPSH 5	Deri në vitin 2016, është përmirësuar kapaciteti i <u>të gjithë</u> udhëheqësve për të menaxhuar edukimin parashkollor
EPSH 6	Deri në vitin 2016, të gjithë ekspertët e edukimit parashkollor janë aftësuar duke pasur parasysh edhe baraspeshën gjinore dhe aftësimin me prioritet për edukim dhe arsim inkluziv
EPSH 7	Deri në vitin 2016, është ndërtuar vetëdija në mesin e prindërve e të komunitetit për rëndësinë e edukimit parashkollor

¹⁹Indeksi i Barazisë Gjinore është një masë shumëdimensionale e dallimeve gjinore në shkallët e regjistrimit, mosbraktisjes, kalueshmërisë dhe përparimit tek të gjitha grupet shoqërore dhe zonat gjeografike.

Programet e propozuara do të kërkojnë mjete për mbledhjen e të dhënave dhe aftësimin e specialistëve dhe për pajisjen dhe përshtatjen/ndryshimin e aspekteve të ndryshme të objekteve fizike. Do të kërkohet gjithashtu një program i aftësimin pa shkëputje nga puna për një pjesë, mbase për të gjithë mësuesit përkitazi me strategjitë e punës për arsimin me nevoja të veçanta – për shembull, si të përballemi e si ta vlerësojmë të nxënësit e diferencuar në paralelen e zakonshme.

EPSH 1: Deri në vitin 2016, të gjithë fëmijët pa dallim moshe, gjinie ose përkatësie etnike janë përfshirë në arsimin parafillor		
PIKAT E REFERIMIT		
Në afat të shkurtër 2011-2012	Në afat të mesëm 2013-2014	Në afat të gjatë 2015-2016
1.1. 50 % e fëmijëve janë të përfshirë në arsimin parafillor	1.2. 60 % e fëmijëve janë të përfshirë në arsimin parafillor	1.3. 70 % e fëmijëve janë të përfshirë në arsimin parafillor
AKTIVITETET		
<p>1.1. Përkrahet themelimi i paraleleve të reja parafillore për të përmirësuar përfshirjen dhe për të inkurajuar më shumë fëmijë nga grupet minoritare, fëmijët me nevoja të veçanta arsimore, fëmijët nga zonat rurale, fëmijët nga familjet e varfëra e të tjerë.</p> <p>1.2. Organizohet fushatë për informimin e prindërve për mundësinë e përfshirjes së fëmijëve në edukimin parafillor.</p> <p>1.3 Zhvillohen materialet e duhura të mësimdhënies dhe të të nxënit.</p>		
EPSH 2: Deri në vitin 2016, 35 % të fëmijëve pa dallim moshe, gjinie ose përkatësie etnike janë përfshirë në arsimin parashkollor		
PIKAT E REFERIMIT		
Në afat të shkurtër 2011-2012	Në afat të mesëm 2013-2014	Në afat të gjatë 2015-2016
2.1. 15 % e fëmijëve (nga numri i përgjithshëm i fëmijëve të moshës 0-5 vjet) janë të përfshirë në edukimin parashkollor, përfshirë format alternative të edukimit parashkollor	2.2. 35 % e fëmijëve të grup-moshës përkatëse janë të përfshirë në edukimin parashkollor	2.3. 50 % e fëmijëve të grup-moshës përkatëse janë të përfshirë në edukimin parashkollor
AKTIVITETET		
<p>2.1. Organizohen fushata për ngritjen e vetëdijes për zhvillimin dhe edukimin në fëmijërinë e hershme dhe sigurohen të dhëna statistikore për fëmijët parashkollor që përfshihen në SMIA. Mbledhja e të dhënave bëhet nëpërmjet drejtorive komunale arsimore.</p> <p>2.2. Stimulohen forma alternative të edukimit parashkollor dhe krijohen mjedise mike për fëmijët për të rritur vijueshmërinë.</p> <p>2.3. Sigurohet hapësirë plotësuese për edukimin parashkollor përmes ndërtimit të dhomave shtesë të mësimi të cilat janë miqësore për fëmijët.</p> <p>2.4. Ndërtohen objekte të reja në pajtim me standardet.</p>		

EP SH 3: Deri në vitin 2016, është krijuar një sistem funksional dhe veprues për aftësimin e akredituar të mësimdhënësve që ndikon në përmirësimin e cilësisë së edukimit		
PIKAT E REFERIMIT		
Në afat të shkurtër 2011-2012	Në afat të mesëm 2013-2014	Në afat të gjatë 2015-2016
<p>3.1. 15 % prej edukatorëve kalojnë nëpër programin për rikualifikimin; këtu pasqyrohet një numër më i madh i meshkujve duke u bashkuar në këtë nënsektor si edukator</p> <p>3.2. Programi për përgatitjen e edukatorëve 0-3 vjet, i hapur i veçantë ose i përshtatur në programin aktual në Fakultetin e Edukimit</p> <p>3.3. Të gjitha programet edukative parashkollore janë programe aftësuese të akredituara.</p> <p>3.4. Është zhvilluar një sistem për monitorimin e ofruesve të shërbimeve në nivelin e edukimit parashkollor.</p>	<p>3.5. 50% të edukatorëve kanë arritur numrin e caktuar të orëve nga programet e akredituara (shih zhvillimin profesional të mësimdhënësve).</p> <p>3.6. Edukatorët e ardhshëm regjistrojnë studimet në drejtimin për përgatitjen e edukatoreve, i cili është hapur i ri ose është përshtatur në programin aktual.</p> <p>3.7. Të gjithë ofruesit e shërbimeve janë përfshirë në programin e monitorimit.</p>	<p>3.8. Të gjithë edukatorët kanë arritur numrin e caktuar të orëve nga programet e akredituara.</p>
AKTIVITETET		
<p>3.1. Organizohet monitorim i vazhdueshëm i punës së edukatoreve (nga pedagogu apo ofruesit e shërbimeve profesionale), ecuria e zhvillimit të fëmijëve dhe eventualisht integrohen me planin për vlerësimin e punës.</p> <p>3.2. Një pedagog punësohet për institucionet parashkollore duke synuar proporcionin 1 pedagog në 1000 nxënës.</p> <p>3.3. Edukatorët aftësohen në mënyrë të vazhdueshme për të përmirësuar punën e vet me fëmijët.</p> <p>3.4. Aftësohen individë që ushtrojnë detyrën e edukatorit në rastet e mungesës së kuadrit , në periudhë kohore 1 vjeçare me mbikëqyrjen e grupit të ekspertëve në komunë (te cilët punojnë në përputhje me formën e organizimit të edukimit parashkollor në komunën përkatëse).</p> <p>3.5. Implementohet ‘indeksi i gjithëpërfshirjes’ në të gjitha institucionet parashkollore dhe rezultatet pëfshihen në SMIA.</p> <p>3.6. Angazhohen mësimdhënës gjithëpërfshirës /asistentë në paralelet me fëmijë me nevoja të veçanta arsimore.</p> <p>3.7. Rishikohen standardet për punësimin e edukatoreve që punojnë me grup-moshën 0-3 vjeç, të cilat duhet të kenë arsimin përkatës (fakultet të drejtimit parashkollor).</p>		

EPSH 4: Deri në vitin 2011, janë hartuar kurrikulat për moshën 0-3 vjeçare dhe 3-6 vjeçare, të kontrolluara për çështje të ndërlidhura me gjinitë dhe të implementuara në përputhje me SZHNFH		
PIKAT E REFERIMIT		
Në afat të shkurtër 2011-2012	Në afat të mesëm 2013-2014	Në afat të gjatë 2015-2016
<p>4.1. Deri në vitin 2011 përgatitet Udhëzimi administrativ për licencimin e institucioneve parashkollore private</p> <p>4.2. Deri në vitin 2011 të gjitha institucionet parashkollore private kanë kaluar procesin e licencimit</p> <p>4.3. Deri në vitin 2011 është hartuar dhe botuar pakoja e standardeve</p> <p>4.4. Deri në vitin 2011 është hartuar kurrikula 0-3 vjet dhe është rishikuar e implementuar kurrikula 3-6 vjet</p>	<p>4.5. Krijimi i një grupi për hartimin e standardeve për krijimin e mjeteve didaktike dhe hartimin e teksteve në edukimin parashkollor</p>	<p>4.6. Deri në vitin 2016 është hartuar pakoja e instrumenteve të standardizuara vlerësuese</p>
AKTIVITETET		
<p>4.1. Hartohet Udhëzimi administrativ për licencimin e institucioneve parashkollore private.</p> <p>4.2. Krijohet një grup për hartimin e standardeve për krijimin e mjeteve didaktike dhe hartimin e teksteve në edukim parashkollor që janë të vetëdijshur për çështjet gjinore.</p> <p>4.3. Hartohet kurrikula 0-3 vjet dhe rishikohet kurrikula 3-6 vjet duke u përqendruar në orientimin gjinor dhe në stereotipet.</p> <p>4.4. Hartohet paketa e standardizuar e instrumenteve vlerësuese.</p> <p>4.5. Hartohen standardet për edukatorë.</p> <p>4.6. Rishikohen standardet për infrastrukturë.</p> <p>4.7. Hartohen standardet për bashkëpunimin me prindër.</p>		

EPSh 5: Deri në vitin 2016, është përmirësuar kapaciteti i të gjithë udhëheqësve për të menaxhuar edukimin parashkollor		
PIKAT E REFERIMIT		
Në afat të shkurtër 2011-2012	Në afat të mesëm 2013-2014	Në afat të gjatë 2015-2016
<p>5.1. Qeveria e Kosovës e ka zhvilluar Strategjinë për Zhvillimin në Fëmijërinë e Hershme</p> <p>5.2. Funksionon grupi profesional multidisiplinar (këtë grup e përbëjnë ekspertë të fëmijërisë së hershme dhe pedagogë, të angazhuar në edukimin parashkollor) në nivel komune, i cili synon baraspeshën gjinore në pozita</p> <p>5.3. Është funksionalizuar dhe institucionalizuar Grupi Këshilldhënës i Edukimit Parashkollor (GKEP), i cili synon baraspeshën gjinore</p>	<p>5.4. Rreth 50 % e drejtorëve (udhëheqësve) të ofruesve të shërbimeve në edukimin parashkollor janë aftësuar për menaxhim dhe synojnë baraspeshën gjinore në pozita</p>	<p>5.5. Të gjithë drejtorët (udhëheqësit) e ofruesve të shërbimeve në edukimin parashkollor janë aftësuar për menaxhim dhe synojnë baraspeshën gjinore në pozita</p>
AKTIVITETET		
<p>5.1. Punësohet një zyrtar për edukimin parashkollor në çdo komunë.</p> <p>5.2. Krijohet një grup profesional (pedagog, psikolog, sociolog, ekspert i fushave të shkathtësive etj) për monitorimin, përkrahjen, këshillimin dhe vlerësimin e punës së procesit edukativ në nivel komunal, të cilin e koordinon zyrtari për edukim parashkollor.</p> <p>5.3. Themelohet Grupi Këshilldhënës për Edukimin Parashkollor (GKEP) për të koordinuar aktivitetet në këtë nënsektor.</p> <p>5.4. Aftësohen drejtorët e institucioneve parashkollore.</p> <p>5.5. Fuqizohen kapacitetet e strukturave të nivelit lokal për zbatimin e praktikave cilësore në edukim parashkollor.</p> <p>5.6. Hartohen dhe implementohen programet për prindër për të shtuar shtrirjen e shërbimeve edukative parashkollore për fëmijët nëpërmjet përkrahjes në shtëpi.</p>		

EP SH 6: Deri në vitin 2016, të gjithë ekspertët e edukimit parashkollor janë aftësuar duke pasur parasysh edhe baraspeshën gjinore dhe aftësimin me prioritet për edukim inkluziv		
PIKAT E REFERIMIT		
Në afat të shkurtër 2011-2012	Në afat të mesëm 2013-2014	Në afat të gjatë 2015-2016
<p>6.1. Dy studentë të studimeve të doktoratës, marrin mbështetje nga Buxheti i Kosovës për specializim jashtë vendit në fushën e EPSH të zgjedhur në mënyrë të barabartë</p> <p>6.2. Sektori për edukimin parashkollor në Institutin Pedagogjik i formuar dhe funksional</p> <p>6.3. Së paku çdo vit nga dy hulumtime në fushën e edukimit parashkollor.</p>	<p>6.4. Hartohet dhe implementohet një program i studimeve master për edukimin parashkollor</p> <p>6.5. Çdo vit kryhen së paku nga dy hulumtime në fushën e edukimit parashkollor</p> <p>6.6. Dy studentë të studimeve të doktoratës, marrin mbështetje nga Buxheti i Kosovës për specializim jashtë vendit në fushën e EPSH.</p>	<p>6.7. Janë kualifikuar 10 ekspertë në edukimin parashkollor dhe i plotësojnë kushtet e baraspeshës gjinore</p> <p>6.7. Çdo vit kryhen së paku nga dy hulumtime në fushën e edukimit parashkollor.</p>
AKTIVITETET		
<p>6.1. Hartohet dhe implementohet një program master për edukimin parashkollor në Fakultetin e Edukimit.</p> <p>6.2. Ofrohet përkrahje për dy studentë të doktoratës në fushën e edukimit parashkollor.</p> <p>6.3. Organizohet një sektor për hulumtime në fushën e edukimit parashkollor në Institutin Pedagogjik të Kosovës – ose emërohet një hulumtues brenda institutit pedagogjik për edukimin parashkollor.</p> <p>6.4. Organizohet shkëmbimi i përvojave dhe pjesëmarrja në konferenca ndërkombëtare e të tjera</p> <p>6.5 Realizohen projekte hulumtuese në edukimin parashkollor.</p>		

EPSH 7: Deri në vitin 2016, është ndërtuar vetëdija në mesin e prindërve e të komunitetit për rëndësinë e edukimit parashkollor		
PIKAT E REFERIMIT		
Në afat të shkurtër 2011-2012	Në afat të mesëm 2013-2014	Në afat të gjatë 2015-2016
7.1. Hartohen dhe publikohen informacione për prindërit dhe publikun e gjerë për rëndësinë e edukimit parashkollor 7.2. Zhvillohen debate për edukimin parashkollor në nivel kombëtar me pjesëmarrjen e ekspertëve nga rajoni.	7.3. Zhvillohen debate për edukimin parashkollor në nivel kombëtar me pjesëmarrjen e ekspertëve nga rajoni.	7.4. Zhvillohen debate për edukimin parashkollor në nivel kombëtar me pjesëmarrjen e ekspertëve nga rajoni.
AKTIVITETET		
7.1. Hartohen udhëzuesit – fletëpalosjet për standardet e zhvillimit e të nxënit në fëmijërinë e hershme, së bashku me materiale praktike që shërbejnë për t’i plotësuar udhëzimet – Publikohet buletini informativ për edukimin parashkollor.		
7.2. Organizohen fushata informuese në muajt qershor dhe shtator të çdo viti.		
7.3. Organizohet një konferencë me qëllim ngritjen e vetëdijes për edukimin parashkollorë.		
7.4. Organizohen tryeza të rrumbullakëta me prindër që trajtojnë rëndësinë e edukimit parashkollor.		
7.5 Organizohen tryeza të rrumbullakëta me ekspertë të edukimit parashkollor nga rajoni.		
7.6. Kryhen hulumtime në edukimin parashkollor.		

Përmbledhja financiare

Tabela 5.2 tregon se mbi 50 për qind e fondeve të vlerësuara zhvillimore gjatë pesë viteve të ardhshme për edukimin parashkollor dhe në atë parafillor do të ndihmojnë për të rritur pjesëmarrjen. Pritet që kjo të ndihmojë Kosovën në përmirësimin e qasjes dhe të cilësisë së shërbimeve arsimore, mirëpo edhe të ndihmojë harmonizimin me standardet evropiane. Megjithëkëtë, përkundër rëndësisë së madhe që i kushtohet, ka të ngjarë që numri i fëmijëve që do të përfitojnë nga ky nënsektor të mbetet relativisht i ulët edhe nëse masat e parapara realizohen plotësisht (përfshirja e 50 për qind të numrit të përgjithshëm të fëmijëve në këtë nënsektor). Për këtë arsye, pritet që strategjia e këtij nënsektori të jetë strategjia e parë që do të rishikohet për t'iu përshtatur nevojave të popullatës dhe trendeve në rajon e më gjerë.

Tabela 5.2: Përmbledhja financiare për edukimin parashkollor

Nënsektori	Kostoja zhvillimore 2011-2016	Kostoja operative 2011-2016	Kostoja e përgjithshme 2011-2016	Kostoja operative vjetore përtej vitit 2016
1. Përfshirja në arsimin parafillor (mosha 5-6)	425,000	8,955,000	9,380,000	1,615,000
2. Përfshirja në edukimin parashkollor (mosha 1-5)	1,122,000	2,657,500	3,779,500	713,000
3. Përmirësimi i cilësisë / aftësimi	542,200	715,300	1,257,500	149,000
4. Kurrikulat dhe standardet	583,600	0	583,600	0
5. Menaxhimi dhe kapaciteti profesional	0	831,600	831,600	166,320
6. Zhvillimi i ekspertizës parashkollore	360,000	201,885	561,885	59,100
7. Aktivitete për ngritjen e vetëdijes	109,250	100,000	209,250	20,000
Gjithsej	3,142,050	13,461,285	16,603,335	2,722,420

Elementet kryesore të shpenzimeve në koston e vlerësuar operative i referohen:

Përfshirja në arsimin parafillor

Për të arritur përfshirjen në 100 % në arsimin parafillor deri në vitin 2016 për grup-moshën 5-6 vjeçare do të duhen 170 dhoma të reja mësimi me shpenzimet rrjedhëse për mirëmbajtje dhe shërbime komunale në shumën prej 250 € në vit për hapësirën e zgjeruar në secilën shkollë. Pos kësaj, parashihet një kontribut prej 200 € për fëmijë në shkollë vjetore, duke siguruar shërbime për rreth 7,700 fëmijë.

Përfshirja në edukimin parashkollor

Për të arritur cakun e përfshirjes të 35 % të fëmijëve në edukimin parashkollor për grup-moshën prej 0 deri 5 vjeç deri në vitin 2016, është vlerësuar se do të duhet përfshirë 6 000 fëmijë nga fondet e komunave (ndërsa pjesa e mbetur e grupit prej 35 %, që vlerësohet në rreth 50 000 fëmijë, duhet të mbulohet nga ofruesit privat të shërbimeve edukative). Për pjesën publike, kjo nënkupton ndërtimin e 100 dhomave të reja me shpenzime të mirëmbajtjes e të shërbimeve komunale në sasi prej 250 € në vit. Pos kësaj, do të kërkohet edhe një kontribut i qeverisë prej 100 € për fëmijë në vit, të cilat do të përfshiheshin në shpenzime rrjedhëse të buxhetit të vitit vijues.

5.2 Arsimi Parauniversitar (APU)

Arsimi parauniversitar në Republikën e Kosovës ofron shërbime për fëmijët e moshës 6-18 vjeçare, të cilët vijojnë njërin nga tri nivelet e shkollimit në vijim: shkolla fillore (klasat 1-5), shkolla e mesme e ulët (klasat 6-9) dhe arsimi i mesëm i lartë (klasat 10-12/13), ku dy nivelet e para janë të obligueshme për të gjithë fëmijët. Si i tillë, arsimi parauniversitar është nënsektori më i madh në kuadër të sektorit të arsimit në Republikën e Kosovës duke i shërbyer çdo ditë gati 20 % të popullatës së Kosovës.

Sfidat

- **Menaxhimi i kapaciteteve të sistemit dhe financimi i tij**

Përmirësimi i kapaciteteve të autoriteteve vendore, shkollave dhe mësimdhënësve për implementimin e kurrikulave të reja të bazuara në kompetenca. Është me rëndësi vendimtare që të përgatiten dhe të implementohen programe trajnimi në të gjitha nivelet me qëllim të përmirësimit të performancës së shkollave.

Duhet resurse shtesë për vazhdimin e arsimit të obliguar prej 9 në 13 vjet. Një ndër problemet kryesore duket të jetë mungesa e rrjetit të shkollave të mesme të larta në rrafsh kombëtar, kështu që është shumë e vështirë që të lejohet lëvizja e nxënësve nga një komunë në tjetrën në kërkim të një lloji të caktuar të shkollës. Kostoja e alternativave të tjera mund ta bëjë implementimin e ndryshimit shumë të vështirë, gjithnjë duke pasur parasysh nivelin e ulët të sistemit të mirëqenies sociale dhe shkollës së lartë të varfërisë.

Zvogëlimi i numrit të shkollave që punojnë me dy e tri ndërrime. Në përgjithësi, objektet shkollore nuk janë në gjendje të mirë. Duket se shpenzimet operative nuk janë të shpërndara në mënyrë efikase duke rezultuar me alokime të paparashikuara buxhetore dhe në mirëmbajtje jo të mirë të objekteve shkollore. Kjo kërkon hartimin e një procesi të mirëfilltë për planifikimin e menaxhimit të objekteve dhe zhvillimin e planeve të mirëmbajtjes për të gjitha ndërtesat e shkollave në Kosovë. Pos kësaj, duhet të përdoren më mirë shkollat ekzistuese në fshatra dhe në qytetet e vogla, duke u nisur nga ideja për zhvillimin e arsimit në fshatra sipas modelit të përdorimit të shkollave si qendra komunitare të të nxënësve.

Përshtatja e sërishme e legjislacionit arsimor. Infrastruktura ligjore në Kosovë është ende e kufizuar brenda një sektori dhe, rrjedhimisht, vërehet shumë pak marrëdhënie në mes të ligjeve që rregullojnë sektorët e ndryshëm. Kjo mund të rezultojë me përplasje në mes të legjislacionit të ri dhe dispozitave të tjera ligjore, duke e bërë implementimin e legjislacionit jashtëzakonisht të vështirë.

Përmirësimi i bartjes së përgjegjësive nga niveli qendror në nivel komunal dhe nga komunat tek shkollat pa marrë parasysh nëse kjo ka të bëjë me financat apo me çështje të tjera të menaxhimit. Mekanizmat që lidhin sistemin e kontrollit të cilësisë të nivelit qendror (ku përfshihen standardet për

kurrikulat e mësimdhënien) me aspektet që rregullohen në nivel vendor (si certifikimi i mësimdhënies, testet kombëtare dhe diplomat e nxënësve), janë thelbësore për sigurimin e një sistemi funksional në sigurimin e cilësisë.

Bartja e fondeve nga një fushë në një tjetër për plotësimin më të mirë të nevojave. Për shembull, për mbulimin e shpenzimeve shtesë për aftësimin e mësimdhënësve e që nuk janë alokuar përmes formulës së financimit. Secila komunë merr një grant për arsim të alokuar në mënyrë lineare pa marrë parasysh dallimet në nevoja.

Nevoja për të profesionalizuar menaxhimin e shkollës për të konsoliduar nivelin e drejtorëve të shkollave; drejtorët e shkollave duhet të punësohen dhe të mbajnë vendin e tyre në bazë të përgatitjes së tyre profesionale dhe performancës. Për më tepër, drejtorëve të shkollave u duhet lejuar më shumë autorizime lidhur me punësimin, aftësimin dhe mbajtjen në punë të mësimdhënësve, ashtu që me kalimin e kohës ata të mund të ndërtojnë personel të cilësisë së lartë. Përfundimisht, drejtorët duhet të kenë një buxhet operativ për shpenzimet vjetore rrjedhëse që nuk janë të lidhura me personelin, në mënyrë që të mund të kërkohet prej tyre përgjegjësi për përmirësimin e mësimin në shkollë. Pa një buxhet në nivel të shkollës nuk ka mundësi as të mendohet për plane afatgjata të përmirësimit të shkollimit.

Përmirësimi i mbledhjes së të dhënave për vendimmarrje të bazuar në informata. Sistemi i tanishëm për mbledhjen e të dhënave dhe kapacitetet e kufizuara për analizën e të dhënave në këtë nënsektor ofron mundësi shumë të kufizuara për vendimmarrje të informuar.

Përcaktohen kritere transparente për alokimet prej komunës në shkollë. Drejtorët komunalë të arsimit (DKA) kanë autorizime relativisht të mëdha në përdorimin e financave. Në radhët e udhëheqësve të shkollave ka shumë pasiguri lidhur me sasinë e fondeve që do të marrin gjatë vitit shkollor.

Cilësia dhe efektiviteti

Përmirësimi i cilësisë së përgjithshme të rezultateve të arsimit. Edhe pse cilësia varet nga shumë faktorë, megjithatë aftësimi dhe certifikimi i mësimdhënësve mbetet faktori më i rëndësishëm dhe sfida kyçe për përmirësimin e cilësisë.

Përmirësimi i bazës materiale dhe i menaxhimit për cilësi më të mirë të shërbimeve arsimore përkitazi me zgjerimin e arsimit të obliguar nga 9 në 12 vjet.

Implementimi i mekanizmave për vlerësimin dhe certifikimin e mësimdhënësve. Ende nuk ka një sistem funksional të akreditimit për aftësimin para shërbimit dhe aftësimin në shërbim të mësimdhënësve, ndërkaq mësimdhënësit kosovarë nuk janë vlerësuar asnjëherë në një proces të rregullt.

Përmirësimi i kapaciteteve të autoriteteve vendore, shkollave dhe mësimdhënësve për implementimin e kurrikulave të bazuara në kompetenca dhe zhvillimi i kritereve përkatëse të vlerësimit.

Përmirësimi i kontrollit të cilësisë në arsim. Inspektimet e tanishme në shkolla bëjnë kontrollimin e aspekteve ligjore e administrative të proceseve shkollore. Inspektorët e shkollave dhe niveli i mesëm menaxhues janë relativisht të papërvujtë në vëzhgimin, monitorimin dhe përkrahjen e mësimdhënies e të të nxënësve në klasa, përderisa nuk ekzistojnë strukturat mësimdhënëse që do të ndihmonin mësimdhënësit e shkollat për përmirësimin e performancës së tyre.

Rishikimi i relevancës dhe cilësisë së provimeve të Maturës dhe të klasës së 9 në përputhje me KKK dhe me metodat përkatëse të të nxënësve e të mësimdhënies.

Zhvillimi i bazës së shkathtësive adekuate të të rinjve për të hyrë në tregun vendor dhe në atë ndërkombëtar të punësimit.

Përmirësimi i objekteve arsimore, i mësimdhënies dhe i mjeteve mësimore. Ka nevojë të ofrohen materiale të përshtatshme të mësimdhënies, laboratore të shkencave, biblioteka, pasqisje audio/vizuale dhe teknologji të informimit dhe komunikimit.

- **Gjithëpërfshirja dhe barazia**

Masa për përmirësimin e përfshirjes dhe barazisë në arsim. Përkundër ekzistimit të Strategjisë Qeveritare për integrimin e nxënësve nga komunitetet RAE (MASHT, 2007), ende mbetet shumë për t'u bërë në këtë fushë. Shumë nga çështjet e braktisjes përkeqësohen edhe më në zonat rurale dhe në ato të largëta. Vajzat nga zonat rurale kanë gjasa më të vogla që të mbesin në shkolla; këto gjasa janë më të vogla sidomos në nivelin e shkollës së mesme, gjë që rezultojnë me shkallë të lartë të braktisjes. Me migrimin e shpejtë në zonat urbane, ato e kanë shumë të vështirë të jenë të suksesshme në rrethana të ndryshimeve marramendëse të ekonomisë.

Zgjerimi i shërbimeve dhe përmirësimi i vlerësimit të nxënësve me nevoja të veçanta arsimore dhe promovimi i arsimit gjithëpërfshirës për studentët me aftësi të kufizuara. Nxënësit dhe personat me aftësi të kufizuara mbesin të veçuar nga komuniteti dhe nga moshatarët e tyre. Këto përvoja diskriminuese ndikojnë që familjet më me dëshirë t'i mbajnë këta fëmijë me aftësi të kufizuara të fshehur në shtëpi se sa t'u ekspozohen abuzimeve të ndryshme. Edhe shkollat speciale janë të ndara nga shkollat e rregullta. Këto janë shumë të shtrenjta dhe shërbejnë një numër shumë të vogël të nxënësve. Fëmijët me aftësi të kufizuara nuk vlerësohen si duhet me rastin e regjistrimit të tyre në shkollë; në të njëjtën kohë, nuk bëhen përshtatjet e duhura të mjediseve shkollore për të hequr pengesat ndaj qasjes së tyre në shkolla.

Zhvillimi dhe ndërmarrja e masave këshillimore për të reduktuar sjelljet agresive dhe problemet disiplinore. Huliganizmit shpesh i nënshtrohen nxënësit nga familjet e varfëra, nga komunitetet minoritare dhe nga grupet e marginalizuara, ose nga fëmijët dhe personat me aftësi të kufizuara. Nxënësët, gjithashtu i nënshtrohen diskriminimit gjinor. Huliganizmi dhe ngacmimi në shkollë janë zakonisht manifestime verbale, mirëpo ka raste kur shprehet edhe në dhunë fizike. Shkollat ndikohen edhe nga ngjarjet në bashkësinë më të gjerë, siç janë për shembull dukuritë më të shpeshta të kulturës

së bandave. Planifikohet zbatimi më i shpeshtë i klasave mike për fëmijët dhe këshillimet si dhe arsimimi për ngritjen e vetëdijes së nxënësve dhe mësimdhënësve, promovimin e mirëkuptimit për diversitetin, mosdiskriminimin dhe tolerancën.

- **Infrastruktura shkollore**

Ngritja e nivelit të infrastrukturës arsimore dhe përmirësimi i cilësisë së objekteve. Shkollat e Kosovës sfidohen nga mbingarkesa dhe nga infrastruktura e dëmtuar me mungesë të hapësirave mësimore e sanitare. Shumë shkolla fillore punojnë në dy ndërrime, gjë që rezulton me orë të shkurtuara që kufizojnë aftësinë e mësimdhënësit për të zbatuar aktivitete cilësore kurrikulare dhe jashtëkurrikulare. Ky problem është më i theksuar në zonat urbane, pasi që një pjesë e madhe e popullatës ka migruar në qytete duke ngarkuar infrastrukturën jashtë mundësive të saj. Në anën tjetër, disa shkolla rurale që ishin renovuar menjëherë pas luftës tashmë nuk vijohen nga shumë nxënës pasi që banorët e këtyre bashkësive nuk janë kthyer në fshatrat e veta.

Përmirësimi i hapësirave sanitare në të gjitha shkollat. Pa kushte themelore sanitare është e vështirë të flitet për një mjedis të shëndetshëm fizik në shkolla. Në përgjithësi, ndërtesat shkollore nuk janë të izoluara mirë dhe, rrjedhimisht, nuk janë efikase nga aspekti i shpenzimit të energjisë. Shumë nga karriget janë të dëmtuara dhe nga aspekti ergonomik janë të papërshtatshme për nxënësit dhe mësimdhënësit. Mungesa e sistemit të ngrohjes (në shumë raste hasim në klasë të ngrohura nga stufat e vjetra) dhe mungesa e sallave të edukatës fizike dhe e kuzhinave, si dhe mirëmbajtja e dobët e toaleteve janë probleme të shpeshta të infrastrukturës shkollore.

Krijimi i shkollave mike për fëmijët. Shumë nga klasat shkollore janë të zhveshura dhe ambiente aspak tërheqëse. Mësimdhënësit lëndorë lëvizin prej një klase në tjetrën gjatë ditës (ndërkohë që nxënësit mbesin në një klasë) dhe kjo mbase nuk i motivon mësimdhënësit që të krijojnë një ambient më të ngrohtë në klasa. Nëse orari i mësimi do të ndryshonte ashtu që secili mësimdhënës të kishte dhomën e vet të mësimi, atëherë do të shtoheshin mundësitë që nxënësit e mësimdhënësit të punojnë më shumë së bashku për të bërë ambientin e mësimi më të këndshëm dhe më të përshtatshëm për mësimdhënie dhe nxënie. Sigurimi i laboratorëve dhe pajisjeve të specializuara për lëndë të ndryshme do të ndihmonte shumë në këtë drejtim. Megjithatë, mungesa e tanishme e dhomave të mësimi dhe e hapësirës mësimore nuk lejon jetësimin e këtyre opsioneve. Shkollat e reja duhet të projektohen të atilla që të mundësojnë qasje të papenguar për fëmijët me aftësi të kufizuara, ndërsa shkollat e vjetra duhet të adaptohen sa të jetë e mundur që të lehtësojnë qasjen e fëmijëve me aftësi të kufizuara (për shembull, rampa, dyer më të gjera dhe toalete speciale).

Objektivat e përgjithshme

Objektiva e përgjithshme e arsimit parauniversitar është që *deri në vitin 2016 të sigurohet qasje gjithëpërfshirëse dhe e barabartë për të gjithë nxënësit në arsimim cilësor dhe jodiskriminues gjatë 12 viteve të arsimit të obliguar dhe inkurajimi i të nxënët gjatë gjithë jetës.*

Në këtë nënsektor janë shtatë objektiva të ndërlidhura, si në vijim:

Prioritetet

- Zhvillimi i materialeve të mësimdhënies e të nxënësve;
- Të krijohen kushtet për pajisje dhe aktivitete të TIK;
- Implementimi i sistemit për licencimin e mësimdhënësve;
- Një sistem efektiv për aftësimin para shërbimit dhe në shërbim të mësimdhënësve;
- Menaxhimi i decentralizuar i financave;
- Shërbimet shkollore të këshillimit e të orientimit në karrierë;
- Realizohet gjithëpërfshirja në arsimin e detyruar – gjithëpërfshirje, barazi dhe respektim i diversitetit në arsim (përfshirja dhe barazia në arsim);
- Korniza e Kurrikulumit – Hartohen kurrikula cilësore (të ndjeshme ndaj aspekteve gjinore) për të gjitha nivelet e arsimit parauniversitar, të përcjellura nga ndryshimet përkatëse në metodologjitë e mësimdhënies e të nxënësve dhe në vlerësimin e nxënësve;
- Përmirësimi i menaxhimit – Qeverisje, udhëheqje dhe menaxhim cilësor dhe efikas i sistemit të arsimit (kapacitetet menaxhuese të sistemit
- Rrjetëzimi i shkollave të mesme ;
- Krijimi i ambientit të sigurt në shkolla ;
- Sistemi për sigurimin e cilësisë ;
- Vendosja e instrumenteve parandaluese dhe krijimi i ofertës së arsimit joformal;
- Programi për infrastrukturën shkollore;
- Zhvillimi i legjislacionit – Një sistem funksional për sigurimin e të nxënësve cilësor bazuar në standarde të krahasueshme me ato të vendeve të zhvilluara (cilësia dhe efektiviteti).

Çështjet e ndërlidhura

Mësimdhënia në Republikën e Kosovës zhvillohet në katër gjuhë: shqipe, serbe, turke dhe boshnjake. Përderisa komunitetet turke dhe boshnjake janë të integruara mirë në sistemin unik të arsimit në Kosovë, shkollat e komunitetit serb ende funksionojnë nën autoritetin e Qeverisë së Republikës së Serbisë. Ligji për Arsimin në Komunitatet e Republikës së Kosovës përcakton të drejtat e veçanta arsimore për komunitetin serb dhe për komunitet me shumicë serbe, përfshirë edhe të drejtën për përdorimin e kurrikulave dhe teksteve shkollore të Republikës së Serbisë në shkolla.

Kurrikulumi i ri duhet të ofrojë mundësi të reja për të gjitha minoritetet dhe për komunitetet shumicë në Kosovë për shfrytëzimin e të drejtave të tyre dhe për kultivimin e kulturës së tyre etnike. Pos kësaj, duhet të sigurohen mundësi për të kuptuar më mirë komunitetet e tjera nëpërmjet të afirmimit të mësimin të gjuhëve, perspektivës gjinore dhe aplikimit të qasjes së këndvështrimeve të ndryshme në mësimdhënien e historisë e të tjera.

Komunitetet romë, ashkalinj e egjiptianë janë pjesa më e varfër e popullatës me një papunësi që tejkalon 90 për qind në disa raste. Raportohen edhe raste kur shumë nga këto familje nuk i lajmërojnë fëmijët e lindur dhe, rrjedhimisht, bëhet shumë e vështirë të përcillet vijimi i shkollimit nga ana e tyre.

Këto komunitete kanë shkallë shumë më të lartë të braktisjes së mesatarja në shkallë kombëtare. Statistikat e fundit arsimore tregojnë se 4,786 fëmijë nga komunitetet romë e ashkalinj vijnë në arsimin e obliguar (klasat 1-9), ndërkohë që vetëm 238 fëmijë vijnë në arsimin e mesëm të lartë (klasat 10-12) (MASHT, 2008c).

Fëmijët romë hyjnë në shkollë duke përdorur gjuhën shqipe ose serbe që e kanë mësuar në rrugë, ndërkohë që ata duhet të përshtaten me fëmijët tjerë që i flasin këto gjuhë të shkollimit si gjuhë amtare. Ata nuk përfitojnë asistencë për mësim dygjuhësor dhe, rrjedhimisht, është e natyrshme që do të kenë vështirësi në të nxënë dhe se janë të prirur ta përjetojnë shkollën si ambient jo shumë miqësor. Për më tepër, fëmijët e këtyre komuniteteve shpesh ballafaqohen me diskriminim e madje edhe me abuzime nga fëmijët tjerë e nga mësuesit, nganjëherë deri në atë masë sa që frikësohen të shkojnë në shkollë. Mungesa relative e vetëdijes për rëndësinë e arsimit tek këto familje dhe komunitete dhe pamundësia e prindërve që t'i përkrahin fëmijët e vet në procesin e shkollimit, e komplikon edhe më arsimimin e fëmijëve romë, ashkalinj e egjiptas.

Qeveria e Kosovës ka zhvilluar një Strategji për Integrimin e Komuniteteve Romë, Ashkalinj e Egjiptianë për vitet 2007-2017, mirëpo raportet monitoruese tregojnë se shumica e aktiviteteve të parapara në këtë strategji mbesin të pazbatuara (MASHT, 2009b). Një program parashkollor i afërt me programet arsimore dygjuhësore do të ishte me shumë dobi për fëmijët e komuniteteve RAE, fëmijët nga zonat rurale dhe për fëmijët e pafavorizuar. Përkrahje plotësuese mësimore si mentorim gjatë tërë vitit shkollor do të ndihmonte në mosbraktisjen e shkollimit dhe në përmirësimin e suksesit të tyre në shkollë.

Cilësia e shkollimit të vajzave është një nga pikat e përqendrimit të përpjekjeve të autoriteteve arsimore me qëllim të përmirësimit të ngritjes së shkallës së shkollimit të vajzave në arsimin e mesëm dhe në atë terciar, sidomos për vajzat nga familjet më të varfëra. Strategjia parasheh veprim përkrahës shkollimit të vajzave nëpërmjet bursave (sidomos për të varfërit) dhe masa të tjera të ngjashme që mëtojnë eliminimin e pengesave dhe paragjyqimeve ndaj arsimimit të vajzave. Kërkohej edhe trajtimi me përparësi i çështjeve gjinore në arsimin përmes programeve të aftësimin për të gjithë mësuesit me qëllim të krijimit të kushteve që më shumë vajza të vijnë në mësimin dhe studimet në fushat lëndore të matematikës, shkencave dhe teknologjisë.

Caqet

Janë dymbëdhjetë objektiva të qarta strategjike sektoriale që parashtrijnë dymbëdhjetë fusha problemore që duhen trajtuar gjatë periudhës 2007-2017:

APU 1.	Deri në vitin 2016 ndërtohen kapacitete për menaxhim efektiv të sistemit në nivelin qendror dhe komunal, si dhe menaxhim efektiv në nivel shkolle, përfshirë mekanizmat për kyçjen më të madhe të grave në menaxhim
APU 2.	Deri në vitin 2016, legjisllacioni është harmonizuar dhe i kompletuar plotësisht për tërë sektorin e arsimit parauniversitar
APU 3.	Deri në vitin 2014 barten kompetencat për menaxhim financiar nga niveli qendror në atë komunal dhe nga niveli komunal në nivel shkolle
APU 4.	Deri në vitin 2016, janë funksionalizuar plotësisht mekanizmat për sigurimin e cilësisë në nivel vendi, në nivel komunal dhe në nivel shkolle
APU 5.	Deri në vitin 2016 shërbimet këshilldhënëse koordinohen në nivel qendror dhe në nivel komune e shkolle duke ofruar qasje të barabartë në shërbime profesionale këshillimore dhe orientuese
APU 6.	Deri në vitin 2016 janë hartuar, pilotuar dhe implementuar kurrikulat për të gjitha nivelet e arsimit parauniversitar, të shoqëruar me përmirësimet e nevojshme në metodologji të mësimdhënies, të të nxënimit dhe të vlerësimit të nxënësve
APU 7.	Deri në vitin 2014, licencimi i mësimdhënësve është plotësisht funksional dhe përkrah zhvillimin e mësimdhënësve në karrierë, duke qenë i përshtatur me Planin për implementimin e KKK
APU 8.	Deri në vitin 2016 ndërtohet sistemi efektiv që bën të mundur gjithëpërfshirjen e nxënësve në arsimin e aftësimin e obligueshëm dhe është i ndjeshëm ndaj perspektivës gjinore, dhe ndaj nevojave të nxënësve të varfër e të pafavorizuar
APU 9.	Deri në vitin 2016 është vendosur rrjeti efektiv i shkollave të mesme të larta që bën të mundur përfshirjen e të gjithë fëmijëve
APU 10.	Deri në vitin 2016 shkollat kanë krijuar mjedise jo të dhunshme dhe miqësore për fëmijët në shkolla që janë përkrahëse, të kujdesshme dhe i kultivojnë vlerat demokratike të fëmijët dhe ofron modele pozitive për të gjithë fëmijët
APU 11.	Deri në vitin 2016 të paktën një e treta e shkollave të Kosovës do të funksionojnë me një ndërrim të vetëm, duke ofruar mjedis cilësor dhe me numër optimal të nxënësve në klasë
APU 12.	Deri në vitin 2016, të gjitha shkollat në Kosovë janë furnizuar me pako standarde të pajisjeve dhe mjeteve mësimore të përshtatshme për zbatimin e Kurrikulimit të ri shkollor

Objektivat më të rëndësishme strategjike të sektorit lidhen me përmirësimin e kurrikulave, të cilësisë dhe të qasjes pas zhvillimit të një strategjie unike sektoriale.

<p>APU 1: Deri në vitin 2016 ndërtohen kapacitetet për menaxhim efektiv të sistemit në nivelin qendror dhe komunal, si dhe menaxhim efektiv në nivel shkolle, përfshirë mekanizmat për kyçjen më të madhe të grave në menaxhim</p>		
<p>PIKAT E REFERIMIT</p>		
<p>Në afat të shkurtër 2011-2012</p>	<p>Në afat të mesëm 2013-2014</p>	<p>Në afat të gjatë 2015-2016</p>
<p>1.1. Ekziston një sistem funksional për menaxhimin e informatave në arsim</p> <p>1.2. Organizimi i ri i MASHT mundëson përmirësim të performancës së sektorit në raport me caqet</p> <p>1.3. Personeli në komuna aftësohet për ushtrimin e përgjegjësive të reja</p> <p>1.4. Ekzistojnë programe të akredituara për kualifikimin e drejtorëve të shkollave</p>	<p>1.5. Vendimmarrja dhe politikëbërja e bazuar në të dhëna dhe në tregues</p> <p>1.6. Komunat kanë burime njerëzore dhe fizike të nevojshme për ushtrimin e përgjegjësive</p> <p>1.7. Të paktën 40% të drejtorëve aktualë kanë vijuar programet e akredituara të kualifikimit për drejtorë duke siguruar baraspeshë gjinore</p>	<p>1.8. Të paktën 90% të drejtorëve aktualë kanë vijuar programet e akredituara të kualifikimit për drejtorë</p>
<p>AKTIVITETET</p>		
<p>1.1. Finalizohet SMIA me mundësi të mbledhjes dhe përpunimit të informatave relevante në nivel shkolle, komune, regjioni dhe vendi.</p> <p>1.2. Aprovohet organogrami i ri i MASHT, i cili duhet të jetë në përputhje me rekomandimet e rishikimit funksional dhe të krijojë një strukturë stabile të shërbimit civil brenda Ministrisë.</p> <p>1.3. Aftësohen personeli i SMIA-s / MASHT-it në mbledhjen dhe analizën e të dhënave.</p> <p>1.4. Aftësohet personeli administrativ në komuna për ushtrimin e përgjegjësive të reja që i jep legjislacioni. Përqendrimi duhet të jetë në ato detyra që komuna nuk ka kryer më herët dhe për të cilat ka mungesë të theksuar kapaciteti.</p> <p>1.5. Përkrahet hartimi i programeve për kualifikimin e drejtorëve të shkollave. Këto programe duhet të jenë në përputhje me kërkesat për licencimin e drejtorëve të shkollave që do të përcaktohen me Ligjin për Arsimin Parauniversitar dhe me aktet nënligjore përcjellëse.</p> <p>1.6. Përcaktohen treguesit kombëtarë të arsimit që duhet të jenë të krahasueshëm me treguesit e UNESCO-s, për të bërë të mundur marrjen e vendimeve në nivel vendi, por edhe krahasimin me vendet e tjera.</p> <p>1.7. Hartohen standarde për burime njerëzore dhe materiale të nevojshme në nivel komune për</p>		

ushtrimin e përgjegjësive të reja. Këto standarde duhet të përcaktojnë se çfarë i nevojitet një komune për të administruar në mënyrë efektive arsimin brenda kompetencave të saj.

1.8. Organizohen trajnime për drejtorë shkollash sipas programeve të akredituara që çojnë në licencimin e tyre. Po ashtu, duhet krijuar mundësi që, në këto programe trajnimi të marrin pjesë edhe individë që kanë ambicie të kandidohen për drejtorë shkollash në të ardhmen.

APU 2: Deri në vitin 2016, legjislacion është harmonizuar dhe i kompletuar plotësisht për tërë sektorin e arsimit parauniversitar

PIKAT E REFERIMIT

Në afat të shkurtër 2011-2012	Në afat të mesëm 2013-2014	Në afat të gjatë 2015-2016
2.1. Zbatohet ligji i ri për arsimin parauniversitar	2.3. Aprovohet legjislacioni i ri që është në harmoni me LAP	2.5. Sigurohet zbatimi dhe monitorimi i plotë i legjislacionit të ri
2.2. Ekziston plani për harmonizimin e legjislacionit arsimor me LAP	2.4. Hartohen dhe miratohen aktet nënligjore për zbatimin e legjislacionit arsimor në tërësi	

AKTIVITETET

- 2.1. Nxirret Ligji për Arsimin Parauniversitar në Kosovë, i cili zëvendëson Ligjin për Arsimin Fillor dhe të Mesëm në Kosovë të vitit 2002.
- 2.2. Hartohet plani për harmonizimin e legjislacionit arsimor me LAP.
- 2.3. Harmonizohen ligjet tjera me LAP, duke vepruar sipas planit të hartuar. Ky harmonizim duhet të bëjë të mundur krijimin e një baze ligjore në funksion të qeverisjes efektive të sistemit.
- 2.4. Nxirren akte nënligjore përkatëse dhe sigurohet zbatimi i tyre.

APU 3: Deri në vitin 2014 barten kompetencat për menaxhim financiar nga niveli qendror në atë komunal dhe nga niveli komunal në nivel shkolle		
PIKAT E REFERIMIT		
Në afat të shkurtër 2011-2012	Në afat të mesëm 2013-2014	Në afat të gjatë 2015-2016
<p>3.1. Të gjitha komunat e Kosovës zbatojnë formulën e financimit komunë-shkollë</p> <p>3.2. Të gjitha shkollat e Kosovës kanë nënlogari bankare dhe menaxhojnë buxhetin e vet për paga, mallra dhe shërbime dhe, në rastet kur aplikohet, edhe për investime kapitale</p> <p>3.3. Sistemi i TI është i zhvilluar, plotësisht funksional dhe mirëmbahet si duhet.</p>	<p>3.4. Ekziston kapaciteti për menaxhim të përgjegjshëm dhe transparent të financave në nivel komune dhe shkolle</p> <p>3.5 MASHT zhvillon dhe mirëmban një sistem të TI-së për përcaktimin e buxheteve shkollore për komunat dhe për planifikimin e buxheteve në një mënyrë që do t'i bënte konsistente me sistemin buxhetor të MEF-it.</p>	
AKTIVITETET		
<p>3.1. Zbatohet formula e re e financimit në të gjitha komunat e Kosovës pas pilotimit gradual që është duke u zhvilluar në një numër syresh. Për çdo shkollë në Kosovë duhet të hapet llogaria bankare e veçantë për të siguruar menaxhim autonom të buxhetit për mallra dhe shërbime.</p> <p>3.2. Shkollat demonstrojnë shkathtësi të larta profesionale në menaxhimin e buxhetit të vet.</p> <p>3.3. Ndërtohet kapaciteti për menaxhim financiar në nivel komune dhe shkolle përmes organizimit të trajnimeve dhe zhvillimit të sistemit që lehtëson kryerjen e këtyre funksioneve.</p> <p>3.4. MASHT zhvillon dhe mirëmban një sistem të teknologjisë informative për përcaktimin e buxheteve shkollore sipas formulës në komuna dhe për planifikimin e buxhetit shkollor në mënyrë që të jetë në përputhje me sistemin e buxhetimit të MEF-së.</p>		

APU 4: Deri në vitin 2016, janë funksionalizuar plotësisht mekanizmat për sigurimin e cilësisë në nivel vendi, në nivel komunal dhe në nivel shkolle		
PIKAT E REFERIMIT		
Në afat të shkurtër 2011-2012	Në afat të mesëm 2013-2014	Në afat të gjatë 2015-2016
<p>4.1. Është hartuar Udhëzimi Administrativ për themelimin e Autoritetit për Kurrikula, Vlerësim dhe Standarde (AKVS)</p> <p>4.2. Është themeluar AKVS</p> <p>4.3. Janë bërë përgatitjet për riorganizimin e Inspeksionit të Arsimit duke e ndarë atë në pjesën ligjore dhe profesionale.</p>	<p>4.4. Janë përcaktuar kriteret për vlerësim të brendshëm e të jashtëm me bazë në shkollë</p> <p>4.5. Është krijuar sistemi për vlerësim të jashtëm valid të të nxëniet të nxënësit për etapat kryesore të kurrikulave</p> <p>4.6. Janë aftësuar i gjithë personeli për vlerësim të brendshëm të shkollës</p> <p>4.7. Është bërë vlerësimi i brendshëm i performancës në 20% të shkollave fillore dhe të mesme të Kosovës</p> <p>4.8. Është ndërtuar kapaciteti i Inspeksionit të Arsimit për përkrahje dhe menaxhim të vlerësimit të jashtëm të shkollës.</p>	<p>4.9. Janë kryer vlerësimet e shkollave në 20 % të shkollave fillore e të mesme.</p>
AKTIVITETET		
<p>4.1. Themelohet Autoriteti për Kurrikulum, Vlerësim dhe Standarde si trup këshillëdhënës i MASHT-it për këto fusha.</p> <p>4.2. Bëhet ndarja e Inspeksionit të Arsimit në dy seksione (administrativ dhe profesional) për të përmbushur një varg të detyrave që dalin nga ndryshimet legjislative. Ky veprim kërkon ndryshime në legjislacion (aktiviteti 2.3).</p> <p>4.3. Ndërtohet kapaciteti për vlerësimin e brendshëm dhe të jashtëm të performancës së shkollës me qëllim të ngritjes së cilësisë së punës në nivel shkolle.</p>		

<p>APU 5: Deri në vitin 2016 shërbimet këshilldhënëse koordinohen në nivel qendror dhe në nivel komune e shkolle duke ofruar qasje të barabartë në shërbime profesionale këshillimore dhe orientuese</p>		
<p>PIKAT E REFERIMIT</p>		
<p>Në afat të shkurtër 2011-2012</p>	<p>Në afat të mesëm 2013-2014</p>	<p>Në afat të gjatë 2015-2016</p>
<p>5.1. Është marrë nisma për themelimin e vendeve të reja të punës për shërbime këshilldhënëse në nivel komune.</p> <p>5.2. Ndërtohet kapaciteti në nivelin qendror për ofrimin e shërbimeve këshilluese.</p>	<p>5.3. Hartohet doracaku për ofrimin e shërbimeve këshilldhënëse në nivel komune.</p> <p>5.4. Ofrohen mundësi trajnimi për ndërtimin e kapacitetit për këshilldhënie në shkolla.</p> <p>5.5. Fillon ofrimi i shërbimeve profesionale dhe këshilluese në nivel shkolle në 20% të komunave.</p>	<p>5.6. Të gjitha shkollat në Kosovë kanë qasje në shërbime profesionale dhe këshilluese.</p>
<p>AKTIVITETET</p>		
<p>5.1. Themelohen shërbime komunale këshilldhënëse (ofrimi i profesionistëve të profileve të ndryshme) dhe ndërtohet kapaciteti i tyre.</p> <p>5.2. Ofrohen shërbime profesionale dhe këshilluese në nivel të shkollës.</p>		

<p>APU 6: Deri në vitin 2016 janë hartuar, pilotuar dhe implementuar kurrikulat për të gjitha nivelet e arsimit parauniversitar, të shoqëruar me përmirësimet e nevojshme në metodologji të mësimdhënies, të të nxënësve dhe të vlerësimit të nxënësve</p>		
<p>PIKAT E REFERIMIT</p>		
<p>Në afat të shkurtër 2011-2012</p>	<p>Në afat të mesëm 2013-2014</p>	<p>Në afat të gjatë 2015-2016</p>
<p>6.1. Publiku ka njohuri për planet për implementimin e Kornizës së Kurrikulumit të Kosovës (KKK)</p> <p>6.2. Ekzistojnë materiale udhëzuese dhe janë vënë në dispozicion për mësues dhe drejtorë shkollash për zbatimin e Kurrikulumit të ri.</p> <p>6.3. Zhvilluesit e Kurrikulumit kanë kapacitet për hartimin e Kurrikulumit të ri në bazë të KKK.</p> <p>6.4. Mësimdhënësit dhe drejtorët në shkollat pilot kanë njohuri për zbatimin e Kurrikulumit të ri dhe për përshtatjen e metodave të mësimdhënies.</p> <p>6.5. Zyrtarët e MASHT dhe të DKA-ve kanë njohuri për elementet kyçe të Kurrikulumit të ri.</p> <p>6.6. Është aprovuar plani për implementimin e Kurrikulumit të ri.</p> <p>6.7. Janë hartuar materiale të reja për mësimdhënie dhe të nxënë</p>	<p>6.10. Publiku është sensibilizuar për elementet kyçe të Kurrikulumit.</p> <p>6.11. Mësimdhënësit dhe drejtorët në të gjitha shkollat kanë njohuri për zbatimin e Kurrikulumit të ri dhe për përshtatjen e metodave të mësimdhënies.</p> <p>6.12. Kurrikulumi i ri implementohet në të gjitha shkollat, në klasat dhe shkallët kyçe përkatëse</p> <p>6.13. Janë hartuar materiale shtesë për mësimdhënie dhe mësimnxënie</p> <p>6.14. Kurrikulat për mësim në gjuhën serbe janë harmonizuar me KKK</p> <p>6.15. Janë hartuar tipe të reja të instrumenteve të vlerësimit dhe janë testuar në shkolla pilot.</p> <p>Shënime: Është përmirësuar vlerësimi për klasën e pestë Testi për klasën e nëntëeshtë në shqyrtim e sipër MASHT është duke zhvilluar një</p>	<p>6.16. Kurrikuli i ri implementohet në të gjitha shkollat, në të gjitha klasat dhe etapat kyçe.</p> <p>6.17. Kompletohen materialet e reja për mësimdhënie dhe mësimnxënie dhe të gjitha shkollat e implementojnë Kurrikulumin e ri.</p> <p>6.18. Janë hartuar tipe të reja të instrumenteve të vlerësimit dhe janë në përdorim në të gjitha shkollat dhe shkallët kyçe.</p> <p>6.19. Janë në përdorim provimet dhe testet kombëtare për përcaktimin e progresit në përvetësimin e Kurrikulumit të ri.</p> <p>6.20. MASHT merr pjesë në PISA në vitin 2015.</p>

<p>6.8. Ka filluar puna për harmonizimin e kurrikulumit për mësim në gjuhën serbe me KKK</p> <p>6.9. Ekspertët e vlerësimit janë aftësuar për hartimin e testeve me qëllim të testimit të arritjeve të Kurrikulumit të ri.</p>	<p>Plan për Përmirësimin e Administrimit të Testit të Maturës.</p>	
AKTIVITETET		
<p>6.1. Shpalosen planet për Kornizën Kombëtare të Kurrikulumit (KKK) në tërë vendin përmes një fushatë efektive informimi.</p> <p>6.2. Hartohet doracak i trajnimit për mësimdhënësit që do ta zbatojnë Kurrikulumin e ri. I njëjti, me pak modifikime, mund të përdoret edhe për drejtorë.</p> <p>6.3. Angazhohen dhe trajnohen zhvilluesit që do të punojnë në hartimin e Kurrikulumit në bazë të KKK.</p> <p>6.4. Trajnohen mësimdhënësit dhe drejtorët për t'i aftësuar ata të zbatojnë Kurrikulumin e ri me ndryshime të nevojshme në metoda të mësimdhënies.</p> <p>6.5. Njihen me Kurrikulumin e ri zyrtarët e MASHT dhe të DKA-ve.</p> <p>6.6. Hartohet plani për implementimin e Kurrikulumit të Ri.</p> <p>6.7. Hartohen materialet e reja për mësimdhënie dhe të nxënë, përfshirë tekstet mësimore dhe udhëzimet për shfrytëzimin e tyre.</p> <p>6.8. Hartohet Kurrikulumi për mësim në gjuhën serbe, boshnjake dhe turke në përputhje me KKK-në, së bashku me materialet për mësimdhënie dhe nxënie.</p> <p>6.9. Trajnohen ekspertët e vlerësimit për hartimin e tipeve dhe instrumenteve të reja të vlerësimit me qëllim të testimit të kompetencave të Kurrikulumit të ri.</p> <p>6.10. Organizohet fushatë për sensibilizimin e popullatës për elementet kyçe të Kurrikulumit.</p> <p>6.11. Implementohet Kurrikulumi i ri në të gjitha shkollat në klasat dhe shkallët kryesore.</p> <p>6.12. Hartohen instrumentet e reja të vlerësimit dhe testohen në shkollat pilot.</p> <p>6.13. Realizohet vlerësimi i njohurive në të gjitha nivelet, në veçanti në nivelet përfundimtare të shkallëve kryesore.</p>		

APU 7: Deri në vitin 2016 licencimi i mësimdhënësve është plotësisht funksional		
PIKAT E REFERIMIT		
Në afat të shkurtër 2011-2012	Në afat të mesëm 2013-2014	Në afat të gjatë 2015-2016
<p>7.1. Është krijuar dhe funksionalizuar baza e të dhënave për mësimdhënësit e licencuar</p> <p>7.2. Janë përcaktuar procedura të qarta për licencimin e mësimdhënësve</p> <p>7.3. Është ndërtuar kapaciteti për vlerësimin e performancës së mësimdhënësve</p> <p>7.4. Është bërë licencimi sipas niveleve i të paktën 20% të mësimdhënësve</p>	<p>7.5. Janë krijuar dhe përdoren procedurat për licencimin e mësimdhënësve.</p> <p>7.6. Është vendosur sistemi për zhvillimin e mësimdhënësve në karrierë</p>	<p>7.6. Sistemi i promovimit në karrierë është plotësisht funksional dhe është i lidhur me sistemin e pagave të mësimdhënësve.</p>
AKTIVITETET		
<p>7.1. Krijohet një bazë qendrore e të dhënave për mësimdhënësit e licencuar.</p> <p>7.2. Zhvillohen mekanizmat për licencimin e mësimdhënësve.</p> <p>7.3. Ndërtohet sistemi për vlerësimin e performancës së mësimdhënësve.</p> <p>7.4. Kryhet me rregull procesi i licencimit të mësimdhënësve.</p> <p>7.5. Zhvillohet sistemi për përkrahjen e zhvillimit në karrierë të mësimdhënësve.</p>		

APU 8: Deri në vitin 2016 ndërtohet sistemi efektiv që bën të mundur gjithëpërfshirjen e nxënësve në arsimin e aftësimin e obligueshëm dhe është i ndjeshëm ndaj perspektivës gjinore, dhe ndaj nevojave të nxënësve të varfër e të pafavorizuar

PIKAT E REFERIMIT		
Në afat të shkurtër 2011-2012	Në afat të mesëm 2013-2014	Në afat të gjatë 2015-2016
<p>8.1. Në të gjitha shkollat, komunat dhe në nivel vendi mbahet evidenca e saktë e rasteve të braktisjes së shkollimit, e cila mblidhet dhe inkorporohet në SMIA dhe në sistemet e planifikimit</p> <p>8.2. Përgatiten programe për sigurimin e arsimimit alternativ të nxënësve.</p>	<p>8.3. Shfrytëzohen të dhënat nga regjistrimi i popullatës për planifikimin e regjistrimeve të reja dhe identifikimin e rasteve të braktisjes dhe mosvijimit</p> <p>8.4. Zhvillohen dhe ofrohen mundësi alternative për arsimim për kategori të caktuara të nxënësve</p> <p>8.5. Krijohen kushte për gjithëpërfshirje të shtuar ashtu që pjesëmarrja e fëmijëve me nevoja të veçanta arsimore në shkollimin e obligueshëm shtohet për 30 %.</p>	<p>8.6. Mbi 95% të fëmijëve në Kosovë vijnë në arsimin e obligueshëm.</p> <p>8.7. Jep rezultate Plani Strategjik për organizimin e arsimimit gjithëpërfshirës për fëmijët me nevoja të veçanta arsimore në arsimin parauniversitar në Kosovë (2010-2015) duke shtuar për 80 % përfshirjen e këtyre fëmijëve në arsimin e obliguar.</p>
AKTIVITETET		
<p>8.1. Zbatohet Plani Kombëtar për Veprim kundër Braktisjes së Shkollës</p> <p>8.2. Shfrytëzohen mundësitë ligjore për sigurimin e mënyrave alternative të arsimimit për nxënësit që nuk mund të vijnë në shkollimin e obliguar për çfarëdo arsye.</p> <p>8.3. Identifikohen fëmijët e moshës shkollore që nuk janë duke vijuar shkollimin dhe futen të dhënat në SMIA.</p> <p>8.4. Zbatohet plani i veprimit për gjithëpërfshirjen e fëmijëve me nevoja të veçanta arsimore në arsimin parauniversitar.</p>		

APU 9: Deri në vitin 2016 është vendosur rrjeti efektiv i shkollave të mesme të larta që bën të mundur përfshirjen e të gjithë fëmijëve		
PIKAT E REFERIMIT		
Në afat të shkurtër 2011-2012	Në afat të mesëm 2013-2014	Në afat të gjatë 2015-2016
<p>9.1. Implementohen planet ekzistuese për skicimin e hartës së shkollave dhe krijohet baza e të dhënave</p> <p>9.2. Është përcaktuar formati i konsultimeve me palët me interes për nevojat për profile të ndryshme në shkollimin e mesëm të lartë</p> <p>9.3. Janë identifikuar nevojat për profile të ndryshme për periudhën 2012-2015</p> <p>9.4. Në bashkëpunim me komunat është përcaktuar dhe zbatuar rrjeti i shkollave të mesme të larta</p> <p>9.5. Janë përcaktuar modalitetet e financimit për rastet e lëvizshmërisë së nxënësve nga njëra komunë në tjetrën.</p>	<p>9.6. Zhvillohen konsultime të rregullta me palët me interes rreth nevojave për profile të ndryshme</p> <p>9.7. Numri i nxënësve që transferohen nga një komunë në tjetrën rritet për 50 %.</p>	<p>9.8. Rrjeti i shkollave të mesme të larta shërben në mënyrë efektive të të gjithë fëmijët e moshës përkatëse në Kosovë dhe është gjithëpërfshirës.</p>
AKTIVITETET		
<p>9.1. Krijohet baza e të dhënave me hartën e skicuar të shkollave për të ndihmuar në hartimin e politikës për identifikimin e nevojave dhe kërkesave për profile të ndryshme të shkollimit të mesëm të lartë, e bazuar në konsultime në mes të palëve me interes.</p> <p>9.2. Ngrihet dhe vihet në funksion mekanizmi konsultativ me komuna për planifikimin e rrjetit të shkollave të mesme të larta me qëllim të përcaktimit të mbulueshmërisë jashtë territorit të komunës përkatëse.</p> <p>9.3. Krijohet mekanizmi për përkrahjen e lëvizshmërisë së nxënësve nga një komunë në tjetrën</p>		

<p>APU 10: Deri në vitin 2016 shkollat kanë krijuar mjedise jo të dhunshme dhe miqësore për fëmijët në shkolla që janë përkrahëse, të kujdesshme dhe i kultivojnë vlerat demokratike te fëmijët dhe ofron modele pozitive për të gjithë fëmijët</p>		
<p>PIKAT E REFERIMIT</p>		
<p>Në afat të shkurtër 2011-2012</p>	<p>Në afat të mesëm 2013-2014</p>	<p>Në afat të gjatë 2015-2016</p>
<p>10.1. Vetëdije e shtuar e institucioneve dhe publikut të gjerë për krijimin e mjediseve të sigurta dhe të shëndetshme brenda shkollave.</p> <p>10.2. Janë planifikuar masat për shtimin e sigurisë në shkolla në përputhje me Strategjinë ndërministrrore.</p>	<p>10.3. Zbatohen masat për shtimin e sigurisë në shkolla.</p> <p>10.4. Shkollat kanë njohuri për shtimin e sigurisë dhe krijimin e mjedisit të shëndetshëm për fëmijët, ndërsa në nivel të shkollave ndërmerren veprime konkrete siç janë rrjetet mbrojtëse dhe sistemet për lajmërim dhe referim.</p>	<p>10.5. Është shtuar dukshëm siguria dhe ka avancim në krijimin e mjedisit të shëndetshëm në shkollë.</p>
<p>AKTIVITETET</p>		
<p>10.1. Hartohen dhe implementohen fushata për ngritjen e vetëdijes me qëllim të arritjes tek të gjitha shkollat përkritazi me strategjinë ndërministrrore për parandalimin e dhunës në shkolla dhe strategjinë për shkollat promovuese të shëndetit.</p> <p>10.2 Aftësimi i mësimeve për identifikimin e sjelljeve që tregojnë dhunë dhe shenja të abuzimit kundër fëmijëve, duke marrë parasysh çështjen e ndërtimit të një sistemi të lajmërimit e të referimit për rastet e identifikuar të viktimave të dhunës në shkolla.</p> <p>10.3 Sigurohen psikologët e shkollave të cilët luajnë rol vendimtar për ndërtimin e rrjeteve mbrojtëse shkollore.</p> <p>10.4 Në nivel shkolle, komune dhe në nivel qendror ndërtohen rrjetet mbrojtëse.</p> <p>10.5 Zhvillohen dhe pilotohen udhëzimet për shëndetin dhe sigurinë për të gjitha institucionet.</p> <p>10.6 Zhvillohen planet e aktiviteteve dhe zbatohen masa të shëndetit e të sigurisë në të gjitha shkollat.</p> <p>10.7 Vetëdija e ngritur dhe të kuptuarit më mirë i çështjeve kyçe manifestohet në standardet e arritura nga ana e shkollave.</p> <p>10.8 Përmirësime të dukshme në shkallën e sigurisë dhe të shëndetit në shkolla raportohen nga inspektorët shkollorë dhe nga komuniteti si rezultat i monitorimit të rregullt nga ata.</p>		

<p>APU 11: Deri në vitin 2016 të paktën një e treta e shkollave të Kosovës do të funksionojnë me një ndërrim të vetëm, ndërsa të tjerat me dy ndërrime, duke ofruar mjedis cilësor dhe me numër optimal të nxënësve në klasë</p>		
<p>PIKAT E REFERIMIT</p>		
<p>Në afat të shkurtër 2011-2012</p>	<p>Në afat të mesëm 2013-2014</p>	<p>Në afat të gjatë 2015-2016</p>
<p>11.1. Është avancuar kapaciteti për planifikimin e objekteve shkollore në MASHT 11.2. Ekziston sistemi për mbledhjen dhe përpunimin e të dhënave për godinat shkollore 11.3. Krijohet dhe është në dispozicion një pasqyrë e qartë e gjendjes së godinave shkollore 11.4. Janë përcaktuar standardet për hapësirat shkollore 11.5. Është aprovuar rregullorja për mirëmbajtjen e objekteve shkollore 11.6. Është aprovuar programi afatmesëm i investimeve për ndërtime të reja dhe renovim të objekteve ekzistuese</p>	<p>11.7. Funksionon sistemi softuerik për investime në infrastrukturë që shfrytëzon të dhënat për godina shkollore dhe rezultatet e regjistrimit të popullatës. 11.8. Është rishikuar programi afatmesëm i investimeve për ndërtime të reja dhe renovim të objekteve ekzistuese, duke i marrë parasysh të dhënat e fundit 11.9. Në MASHT është ndërtuar kapaciteti për mbikëqyrjen e projektimit të objekteve të reja shkollore që i përmbushin standardet ndërkombëtare për siguri dhe qasje për personat me aftësi të kufizuara 11.10. 20% e shkollave në Kosovë funksionojnë në një ndërrim të vetëm 11.11. Bëhen renovime të hapësirave shkollore sipas prioriteteve të përcaktuara</p>	<p>11.12. Projektimi i objekteve të reja shkollore bëhet në përputhje me standardet e aprovuara 11.13. Mirëmbajtja e godinave shkollore i plotëson kriteret e përcaktuara 11.14. Një e treta e shkollave në Kosovë funksionojnë në një ndërrim të vetëm 11.15. Janë renovuar të gjitha objektet shkollore që janë përcaktuar si prioritare për periudhën planifikuese.</p>
<p>AKTIVITETET</p>		
<p>11.1. Funksionalizohet dhe implementohet plani i ndërtimeve të objekteve të reja shkollore dhe renovimit (adaptimin) të objekteve ekzistuese duke u bazuar në projektet standarde të shkollave të miratuara nga MASHT të cilat i plotësojnë standardet ISO për siguri dhe për aftësi të kufizuara. 11.2. Përcaktohen standardet për hapësira shkollore (përfshirë edhe objektet për aftësim në shkolla profesionale).</p>		

11.3. Përcaktohen kriteret dhe procedurat e planifikimit, ndërtimit, renovimit dhe vënies në funksion të objekteve shkollore.

11.4. Hartohet rregullorja për mirëmbajtjen e hapësirave shkollore.

11.5. Hartohet programi afatmesëm i investimeve për ndërtime të reja dhe renovime të objekteve ekzistuese.

11.6. Ndërtohen objektet e reja shkollore dhe renovohen objektet ekzistuese me qëllim të përmirësimit të kushteve të shkollimit.

APU 12: Deri në vitin 2016, të gjitha shkollat në Kosovë janë furnizuar me pako standarde të pajisjeve dhe mjeteve mësimore të përshtatshme për zbatimin e Kurrikulimit të ri shkollor;

PIKAT E REFERIMIT

Në afat të shkurtër 2011-2012	Në afat të mesëm 2013-2014	Në afat të gjatë 2015-2016
<p>12.1. Është përcaktuar pakoja minimale e pajisjeve dhe mjeteve mësimore me të cilat duhet të furnizohet çdo shkollë</p> <p>12.2. Është hartuar pasqyra e nevojave të shkollave për pako minimale</p> <p>12.3. Janë hartuar udhëzime për shfrytëzim efektiv të pajisjeve dhe mjeteve mësimore</p> <p>12.4. Është hartuar programi për pajisjen e shkollave me pako minimale që përfshin kriteret e shpërndarjes, mirëmbajtjes, dhe të mbikëqyrjes</p>	<p>12.5. 50% të shkollave në Kosovë pajisen me pako minimale të mjeteve dhe pajisjeve të nevojshme për mbarëvajtjen e mësimit dhe aftësimin</p> <p>12.6. Shkollat kanë njohuri për sigurimin e pajisjeve dhe të mjeteve mësimore plotësuese nga fondet vetanake</p>	<p>12.7. Të gjitha shkollat në Kosovë janë pajisur me pako minimale të mjeteve dhe pajisjeve të nevojshme për mbarëvajtjen e mësimit dhe aftësimin</p> <p>12.8. Pajisjet dhe mjetet mësimore shfrytëzohen në mënyrë efektive për implementimin e Kurrikulit të ri</p>

AKTIVITETET

12.1. Përcaktohet përmbajtja e pakos minimale të pajisjeve dhe mjeteve mësimore të nevojshme për zbatimin e Kurrikulimit të ri me të cilat duhet të furnizohet çdo shkollë (duke u bazuar në nevojat dhe kërkesat e tyre).

12.2. Hartohen udhëzime për shfrytëzimin efektiv të pajisjeve dhe mjeteve mësimore.

12.3. Fuqizohen shkollat për të siguruar pajisje dhe mjete mësimore plotësuese nga fondet e veta.

Përmbledhja financiare

Kostoja zhvillimore dhe ajo operacionale për këtë nënsektor janë llogaritur si në vijim:

Tabela 5.3: Përmbledhja financiare për arsimin parauniversitar

Nënsektori	Kostoja zhvillimore 2011-2016	Kostoja operative 2011-2016	Kostoja e përgjithshme 2011-2016	Kostoja operative vjetore përtej vitit 2016
1. Përmirësimi i menaxhimit	786 700	227 100	1 013 800	38 970
2. Zhvillimi i legjislacionit	98 000	0	98 000	0
3. Menaxhimi i decentralizuar financiar	189 900	2 520	192 420	0
4. Sistemi për sigurimin e cilësisë	1 175 550	351 060	1 526 610	78 680
5. Shërbimet këshillimore dhe orientuese në shkollë	859 500	10 600 800	11 460 300	3 339 000
6. Korniza e re Kurrikulare	3 477 600	60 000 000	63 477 600	10 000 000
7. Implementimi i sistemit të licencimit të mësimdhënësve	166 200	2 940 000	3 106 200	687 500
8. Gjithëpërfshirja në arsimin e obliguar	8 015 874	625 000	8 640 874	125 000
9. Rrjeti i shkollave të mesme	85 000	0	85 000	0
10. Krijimi i mjedisit të sigurt në shkolla	3 250 000	750 000	4 000 000	250 000
11. Programi i infrastrukturës shkollore	97,753,000	27,330,000	125,083,000	7,880,000
12. Mjetet mësimore	24 180 000	0	24 180 000	0
Gjithsej	140,037,324	102,826,480	242,863,804	22,399,150

Elementet kryesore të shpenzimeve u referohen:

Shërbimeve këshillimore dhe orientimi në karrierë

Për shërbimet këshillimore dhe orientimin në karrierë janë llogaritur 1200 muaj punë të personelit deri në fund të vitit 2016 me një kosto prej 350 € në muaj për anëtar. Pos kësaj janë përfshirë edhe disa shpenzime për transport.

Korniza e re e Kurrikulimit e Kosovës

Është përlogaritur vazhdimi i shpërndarjes së 400 000 kompleteve të materialeve shkollore në vit (rreth 4 nxënës në vit) me një kosto të vlerësuar operative prej 25 € për një komplet.

Programi i infrastrukturës shkollore

Për zvogëlimin e numrit të ndërrimeve në shkolla dhe për zgjerimin e arsimit të mesëm parashihet sigurimi i 180 000 m2 të hapësirës së re shkollore para fundit të vitit 2016. Janë përlogaritur implikimet e shpenzimeve operative për mirëmbajtje dhe shpenzime komunale në lartësi prej 33 € për m2 në vit. Për një zgjerim të tillë nuk janë paraparë shpenzime shtesë në paga, pasi që kjo deri në një masë kompensohet nga shkurtimi i vitit të 13 që shkon në arsimin profesional. Shpenzimet e rritura parashihet të kompensohen me shkurtimin e kohëzgjatjes së disa programeve nga katër në tri vjet në arsimin profesional (heqja e klasës 13). Numri i përgjithshëm i nxënësve është përlogaritur sikur në tabelën në vijim:

	2008/09	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14
<i>Klasa 9</i>	40 271	35 400	34 935	34 379	33 684	
Klasa 10	32 456	37 521	35 400	34 935	34 379	33 684
Klasa 11	26 147	28 712	37 521	35 400	34 935	34 379
Klasa 12	23 962	24 023	28 712	37 521	35 400	34 935
Klasa 13	13 607	13 797	13 693	16 366	0	0
Gjithsej klasat 10- 13	96 172	104 053	115 326	124 222	104 714	102 998

Këto projeksione janë bazuar në numrin e popullatës së nxënësve prej klasës së 9 që do të hynin në klasën e 10. Deri në vitin 2009/10 parashihet një rënie e numrit të nxënësve para se të arrihet përfshirja në masën 100 %. Me një kosto mesatare të mjeteve buxhetore qendrore dhe komunale për shpenzimet kapitale dhe ato operative prej 290 € për një nxënës për një vit për gjimnaze dhe shkolla profesionale, kostoja e intervenimit reformues në këtë nivel të arsimit do të ishte:

	2008/09	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14
Kostoja në €	27 889 880	30 175 370	33 444 572	36 024 334	30 367 060	29 869 420

Për krahasim, buxheti i realizuar për gjimnazet dhe shkollat profesionale për vitin 2009 ka qenë 27 510 000 €, kur janë mbledhur shpenzimet direkte komunale e qendrore të lidhura me operimet dhe investimet kapitale buxhetore për arsimin e mesëm. Tabelat tregojnë arritjen e kulmit të shpenzimeve dhe të numrit të nxënësve në vitet 2009/10 e deri në 2011/12, para se shkurtimi i kohëzgjatjes së arsimit profesional të ketë ndikuar edhe në zbritjen e koston së përgjithshme. Ka nevojë që ky trend të analizohet më thellë, pasi që disa institucione profesionale do të duhet të zhvillojnë programe më të gjata në nivelin terciar në të ardhmen.

5.3 ARSIMI DHE AFTËSIMI PROFESIONAL (AAP)

Arsimi dhe Aftësimi Profesional është nën përgjegjësinë e Ministrisë së Arsimit, të Shkencës dhe Teknologjisë (MASHT) përkitazi me arsimin e mesëm profesional dhe nën përgjegjësinë e Ministrisë së Punës dhe Mirëqenies Sociale (MPMS) për aftësimin dhe riaftësimin e të papunëve. Janë disa ministri të tjera, si ajo e shëndetësisë dhe e bujqësisë, që janë po ashtu të përfshira në përgjegjësitë e sektorit. Nënsektori i AAP-së është pjesë e nivelit të arsimit të mesëm të lartë (ISCED 3) dhe ofron shërbime për grup-moshën 15-18 vjeçare. Në shumë raste, ata që kanë mbaruar shkollimin e obliguar vendosin të regjistrohen në AAP vetëm pasi nuk kanë arritur të regjistrohen në shkollat e mesme të përgjithshme/gjimnazet, duke i bërë kështu shkollat profesionale një opsion rezervë.

Reforma e MASHT-it në AAP synon të fus në zbatim standarde, kurrikula dhe certifikim dhe të zhvillojë kualifikimet e AAP-së të cilat do të përshtaten me Kornizën Kombëtare të Kualifikimeve (KKK) dhe në përputhje me Kornizën Evropiane të Kualifikimeve (KEK). Për atë se cilat kualifikime profesionale dhe në bazë të cilave kriteret do të përfshihen në KKK, do të vendosë Autoriteti Kombëtar i Kualifikimeve (AKK). Ky autoritet do të bëjë edhe akreditimin e institucioneve që do të vlerësojnë nxënësit dhe do të lëshojë certifikatat për kualifikimet e KKK-së.

Sfidat

Pos përmirësimeve thelbësore në nënsektorin e AAP-së gjatë disa viteve të fundit, megjithatë mbesin shumë boshllëqe për të plotësuar dhe sfida të numërta për t'u përballuar:

- **Rritja e buxhetit:** me qëllim të përballjes së numrit të madh të të rinjve dhe të cilësisë jo të mirë të mësimdhënies në mbarë Republikën e Kosovës;
- **Mësimdhënia në dy ndërrime:** Shkollat profesionale ende zhvillojnë mësimin në dy ndërrime, gjë që e pengon çdo orvatje për të zhvilluar një sistem cilësor të arsimit;
- **Kapacitetet joadekuate njerëzore:** Niveli qendror dhe komunat nuk kanë as buxhetin e duhur e as personelin e kualifikuar për t'u marrë si duhet me aktivitetet arsimore në nivelin përkatës. Pos kësaj, nuk është vendosur ende bashkërenditja e duhur në mes të nivelit qendror, rajonal dhe komunal;
- **Akreditimi dhe barasvlerësimi:** Sistemi i arsimit dhe aftësimi ende mbetet shumë i ngushtë dhe vërehet mungesa serioze e mekanizmave dhe institucioneve për akreditim, vendosje të standardeve të arritshmërisë dhe për vendosjen e sigurimit të cilësisë në përgjithësi në sektorin e arsimit;
- **Përmirësimi i cilësisë dhe i relevancës së kurrikulave:** Pjesa e përgjithshme e kurrikulave duhet të zhvillohet sipas standardeve të arsimit profesional. Pjesa profesionale e kurrikulave duhet të

zhvillohet më tej në formë të modularizuar dhe duke përdorur kreditat në përputhje me standardet ndërkombëtare me qëllim që të mundësohet transfer i kreditave për arsimim dhe aftësim të mëtejshëm. Kompetencat kyçe²⁰ që duhet të arrihen nga të gjithë nxënësit e arsimit parauniversitar duhet të jenë objektiva edhe të arsimit profesional.

- **KKK** të zhvillohet në pajtim me Kornizën Evropiane të Kualifikimeve (KEK). Deskriptorët për nivele duhet të sqarohen më mirë dhe të interpretohen për kontekstin kosovar.
- **Autoriteti Kombëtar i Kualifikimeve (AKK):** është një institucion i themeluar rishtazii cili, rrjedhimisht, kërkon përkrahje për të funksionuar si duhet. Për implementimin e Kornizës së Kualifikimeve të Republikës së Kosovës kërkohet edhe hartimi i listës së kualifikimeve të pranuar zyrtarisht. Tashmë janë duke u bërë përgatitjet për pilotimin e kualifikimeve prioritare të cilat do t'i nënshtrohen procesit të validimit. Vështirësitë paraqiten kryesisht në sigurimin e ekspertëve që do të ndihmonin gjatë kryerjes së validimit dhe të atyre që do të ndihmonin për akreditimin e institucioneve.
- **Lidhjet me ndërmarrjet:** Në rastine arsimit të mesëm të lartë profesional në Kosovë kërkohet trajtimi i mungesës si lidhjeve të ngushta në mes të ndërmarrjeve dhe shkollave.
- **Zhvillimi i lidhjeve më të mira dhe përgjegjësia e përbashkët për Qendrat e Kompetencës:** – Funksionet e parapara përfshijnë përgjegjësitë e MASHT-it dhe MPMS-së, MEF-it dhe MSH. Deri më tani ka fare pak dëshmi për ekzistimin e mirëkuptimit në mes të ministrive përgjegjëse përkitazi me CK-të.

Objektivat e përgjithshme

Janë dy objektiva kryesore të lidhura njëra me tjetrën:

Të përmirësohet qasja, cilësia dhe relevanca e AAP-së dhe përmirësimi i koordinimit të tij dhe relevancës për tregun e punës, si dhe forcimi i kapacitetit menaxhues dhe institucional të sistemit të AAP-së dhe sigurimi i një baze të shëndoshë financiare për zhvillimin e qëndrueshëm në plan afatgjatë.

Të rriten mundësitë për aftësimin e atyre që kanë braktisur shkollimin, për nxënësit e shkollave të mesme të larta dhe për ata që kanë braktisur këto shkolla dhe të rriturit të cilët nuk arrijnë të avancohen në nivelin tjetër më të lartë, e sidomos gratë dhe për rritjen e shanseve për vetëpunësim së bashku me zhvillimin e Qendrave të Kompetencës.

²⁰ Dokumenti i Kornizës së Kurrikulimit për arsimin parauniversitar parasheh gjashtë kompetenca që duhen arriturin gatë gjithë nxënësit: komunikimi dhe shprehja, kompetenca të menduarit, kompetencat e të nxënësit, kompetencat e punës e të mjedisit të punës, kompetencat personale, kompetencat qytetare.

Prioritetet

Udhërrëfyesi për përmirësimin e punës praktike dhe të lidhjeve me ekonominë

Lidhjet me nevojat e ekonomisë janë një nga prioritetet kryesore në nënsektorin e arsimit profesional. Mungesa e lidhjeve të ngushta në mes të ndërmarrjeve dhe shkollave duhet trajtuar me përparësi. Theksi duhet të bie në bashkëpunimin në mes të administratës e shkollave me odat dhe shoqatat e industrive dhe ndërmarrjeve përkatëse dhe me komunitetin. Një nga instrumentet që nuk janë përdorur sa duhet në nivel shkolle, janë puna praktike dhe vendosja në ndërmarrje. Ekzistojnë praktikatat e mira, mirëpo ato nuk njihen sa duhet dhe nuk zbatohen si duhet. Kjo gjendje mund të përmirësohet me mbledhjen e sistemimit e praktikave të mira, botimin e tyre, përkrahjen e përpjekjeve të rrjetëzimit, zhvillimit e udhëzuesve dhe instrumenteve (për shembull ditarët e raportimit për nxënësit) dhe duke përcjellur implementimin në shkollat partnere dhe në shkollat e tjera të interesuara.

Gjëja më e rëndësishme është që gjërat mos të imponohen; theksi duhet të jetë në përkrahje e jo në rregullim administrativ. Analiza e praktikave më të mira do të sjellë përfundimisht deri te një strategji më e gjerë për përfshirjen e ndërmarrjeve ose së paku deri te një “udhërrëfyes për punë të përmirësuar praktike”. Në përgjithësi, ndërmarrjet janë të hapura për lidhje më të ngushta me shkollat profesionale. Mirëpo për ndërmarrjet është shumë sfiduese që të organizojnë mjedisin e punës në një mënyrë që të jetë më i pranueshëm për të pranuar vijuesit e rinj të trajnimeve. Ka nevojë që të zhvillohet konteksti i gjithëmbarshtëm rregullativ që do të lehtësonte lidhje të tilla (si për shembull, sigurimin e nxënësve dhe sigurimin e stimuleve për të punësuarit).

Përmirësimi i infrastrukturës

Hapësirë e mjaftueshme shkollore, përfshirë pajisjen e përshtatshme të punëtorive dhe zhvillimi i mësimin në një ndërrim do të përmirësonin në mënyrë thelbësore cilësinë e AAP-së. Standardet për ndërtimin e shkollave të reja të AAP-së duhet të zhvillohen në përputhje me kërkesat e reja. Pos këtyre, mungojnë edhe objektet e aftësimin në shkollat profesionale.

Provimi i reformuar i maturës

Nxënësit e arsimit profesional janë në disavantazh kur hyjnë në provimin e maturës. Analiza të shumta tregojnë se matura është një provim i vjetëruar dhe i orientuar në përmbajtje. Në përgjithësi ky është i disenjuar për nxënësit e shkollave të mesme; për këtë arsye nxënësit e arsimit profesional tregojnë rezultate shumë të dobëta.

Nxënësit e arsimit dhe aftësimin profesional duhet të jenë në gjendje të zgjedhin nëse do t'i nënshtrohen provimit të maturës ose jo. Thënë ndryshe, kurrikulumi i AAP-së duhet të shqitet nga kurrikulumi i përgjithshëm që çon në provimin e maturës. Provimi i maturës duhet të bazohet tani në kompetencat e vendosura për t'u arritur si nga nxënësit e arsimit të përgjithshëm, ashtu edhe për ata të arsimit

profesional dhe duhet të përfshijnë provime teorike dhe praktike për të testuar dijen, shkathtësitë dhe kompetencat.

Zhvillimi i kurrikulave

Pos procesit në vazhdim për përditësimin e profileve dhe pjesëve profesionale të kurrikulave, duhet të zhvillohet edhe pjesa e përgjithshme për t'iu përshtatur profesionit përkatës. Pjesa e përgjithshme e kurrikulave të AAP-së duhet të synojnë jo vetëm arritjen e kompetencave të përgjithshme por edhe të atyre profesionale. Ky është një proces veçanërisht i rëndësishëm i cili duhet të marrë parasysh se kompetencat e përcaktuara kryesore do të vlerësohen në provimin e maturës.

Në kaudër të zhvillimit të Kornizës Kombëtare të Kurrikulimit, duhet të ketë shtigje të tjera, pos maturës, për të arritur në studime universitare.

Aftësimi i mësimdhënësve

Aftësimi i mësimdhënësve duhet t'iu përshtatet ndryshimeve në kurrikula dhe në teknologjinë e përparuar. Duhet të zhvillohet katalogu për modulet e aftësimin dhe duhen identifikuar ofruesit e shërbimeve aftësuese. Anëtarët e Asociacionit të themeluar rishtazi të Mësimdhënësve të Arsimit Profesional, në mesin e të cilëve ka trajnues të certifikuar dhe hartues të kurrikulave, paraqesin një rast të mirë për organizimin dhe përkrahjen e aftësimin profesional. Gjëja e parë që mund të bëhet është që të përmirësohet profili i trajnerëve dhe i instruktorëve në shkolla të AAP-së.

Qendrat e kompetencës

Qendrat e kompetencës përbëjnë pjesë integrale të një procesi në vazhdim të reformave që ka për synim përmirësimin e relevancës së arsimit e aftësimin profesional për punësim. Ato përfaqësojnë institucionet për promovimin e punësimit përmes përfshirjes aktive të ndërmarrjeve dhe faktorëve të tjerë të komunitetit. Ato nuk do të zëvendësojnë shkollat tradicionale profesionale por më tepër do të funksionojnë si ofrues të shërbimeve për to.

Pas themelimit, të shtatë QK-të do të shërbejnë si 'pilotë' të reformave të AAP-së për shkollat e tjera profesionale në Kosovë. Ato do të shërbejnë edhe si "pika këshillimi dhe ofrimi të shërbimeve trajnuese" për veprimet e lidhura me punësimin në sektorët e tjerë. Synohet që QK-të të punojnë së bashku me bizneset e lidhura me fushën dhe profilin përkatës për të ofruar mundësi të të nxënësve praktik dhe të "bazuar në punë" për nxënësit e arsimit profesional, por edhe ofrimin e shërbimeve të aftësimin në punë dhe të nxënësve gjatë gjithë jetës për ndërmarrjet përkatëse. Pos kësaj, QK-të gjithashtu parashihet të ofrojnë shërbime trajnuese dhe këshillimore në fushën e vet përkatëse për shoqërinë civile.

Kornizë funksionale Kombëtare e Kualifikimeve

Një KKK funksionale me standardet e kualifikimit e veta, relevante për tregun e punës, të regjistruara në përputhje me kërkesat e punëdhënësve, të cilat ofrohen nga ofrues të akredituar të shërbimeve

trajnuese, do të ndihmojë shumë për përmirësimin e cilësisë së arsimit e aftësimin profesional. Për të arritur financimin e duhur të nënsektorit duhet përmirësuar menaxhimin e tij.

Çështjet e ndërlidhura

Promovimi i barazisë gjinore si përmirësim i qasjes së grave në mundësi të të nxëniet dhe rrjedhimisht të shanseve më të mira në tregun e punës është njëri nga qëllimet e shkollave profesionale që synon promovimin e fuqizimit ekonomik të grave dhe për rritjen e gjasave të tyre për punësim.

Bazuar në të dhënat e SMIA-së, 36 për qind të nxënësve dhe 42 për qind e mësimdhënësve janë femra. Mirëpo, ishin shkollat ekonomike me kuotën gjinore prej më shumë se 60 % femra që e kanë përmirësuar pjesëmarrjen e përgjithshme të femrave në numrin e nxënësve. Prania e femrave në shkollat profesionale e teknike në Kosovë është vetëm rreth 28 për qind. Pjesëmarrja më e madhe e femrave në këto shkolla është më e dukshme në rajonin e Prishtinës, ndërsa në rajonet e tjera këto shkolla më së shpeshti vijohen nga meshkujt. Profilet që zakonisht vijohen më shumë nga vajzat janë rrobaqepësia, ekonomia dhe mjekësia. Parashihen masa të ndryshme për të vazhduar përmirësimin e pjesëmarrjes së vajzave në shkollat profesionale, mirëpo kërkohen më shumë përpjekje për të inkurajuar gratë dhe vajzat për t'u regjistruar në fusha të tjera pos atyre të përmendura më lartë.

Kurrikulat për AAP-në janë në dispozicion në gjuhët e pakicave në Republikën e Kosovës. Programet e aftësimin përfshijnë edhe personelin nga pakicat, mirëpo duhet bërë më shumë për aftësimin e mësimdhënësve në gjuhët e komuniteteve. Të gjitha minoritetet joserbe janë të përfshira në profilet kryesore në sistemin e AAP-së (sidomos në Pejë, në Prizren dhe në Kamenicë). Më shumë mbetet të bëhet për sigurimin e vendosjes për të gjithë nxënësit për punë praktike nëpër ndërmarrje. Të diplomuarit ashkalinj nga klasët e nënta janë të përfshirë në shkollat profesionale, pos tjerash edhe përmes kurseve për të rriturit.

CAQET

AAP 1.	Deri në vitin 2014 praktika profesionale e nxënësve është e organizuar në bashkëpunim të ngushtë me ndërmarjet dhe sigurohet përkrahje për të gjithë për vendosje në ndërmarrje, si dhe është krijuar një sistem për këshillim dhe orientim në karrierë për të gjitha nivelet
AAP 2.	Deri në vitin 2014 shkollat profesionale kanë arritur autonomi financiare dhe operacionale
AAP 3.	Deri në vitin 2014 Qendrat e Kompetencës janë pjesë integrale e sistemit kombëar AAP të bazuar në shkollën
AAP 4.	Deri në vitin 2014 lidhjet në mes të profileve profesionale që ofrohen nga insitucionet AAP, tregu i punës dhe zhvillimi i RNj-ve janë fuqizuar dhe janë bërë më relevante për shkathtësitë që ndihmojnë punësimim
AAP 5.	Deri në vitin 2016 është krijuar një sistem gjithëpërfshirës dhe funksional për vlerësim dhe sigurim të cilësisë në të gjitha shkollat e AAP-së
AAP 6.	Deri në vitin 2014 kurrikulum i AAP-së është në pajtim me nevojat e tregut të punës, standardet profesionale dhe praktika e mirë evropiane si dhe kontrollohen për orientim gjinor
AAP 7.	Deri në vitin 2016 është siguruar mundësi mobiliteti dhe punësimi për nxënësit brenda dhe jashtë Kosovës
AAP 8.	Deri në vitin 2016 ekziston Korniza funksionale Kombëtare e Kualifikimeve dhe janë vendosur procedurat për akreditim dhe sigurim të cilësisë

<p>AAP 1: Deri në vitin 2014 praktika profesionale e nxënësve është e organizuar në bashkëpunim të ngushtë me ndërmarrjet dhe sigurohet përkrahje për të gjithë për vendosje në ndërmarrje, si dhe është krijuar një sistem për këshillim dhe orientim në karrierë për të gjitha nivelet</p>		
<p>PIKAT E REFERIMIT</p>		
<p>Në afat të shkurtër 2011-2012</p>	<p>Në afat të mesëm 2013-2014</p>	<p>Në afat të gjatë 2015-2016</p>
<p>1.1. Deri në fund të vitit 2011 <i>“Strategjia për Ngritje të Praktikës Profesionale”</i> do të jetë hartuar duke paraqitur një vizion të qartë të një AAP gjithpërfshirës</p> <p>1.2. Së paku një zyrtar në çdo departament komunal dhe 30 % të shkollave të AAP-së e kanë këshilltarin për këshillim në karrierë dhe ekzistojnë mjete për inkurajim të punësimit të femrave</p> <p>1.3. Është zhvilluar korniza kombëtare për shërbimin e këshillimit për karrierë</p> <p>1.4 Ky sistem praktikohet në 20 shkolla profesionale dhe në të gjitha qendrat funksionale të kompetencës</p> <p>1.5. Janë caktuar kriteret dhe stimulimet për ndërmarrjet që i pranojnë nxënësit për mbajtjen e praktikës dhe ofrojnë mundësi të barabarta për vajzat dhe gratë</p> <p>1.6. Ndërmarrjet që janë të përfshira në regjistrin për mbajtjen e praktikës së nxënësve të AAP-së inkurajohen për të vazhduar me praktikë duke përdorur stimule të ndryshme</p>	<p>1.7. Të gjitha shkollat e AAP-së kanë udhëzuesin për karrierë dhe këshillim dhe është arritur barazia gjinore në nivel të punësimit</p> <p>1.8. Janë nënshkruar marrëveshjet në mes të institucioneve të AAP-së dhe 60 ndërmarrjeve publike dhe private (me prioritet sektorët e ekonomisë) për të organizuar praktikën profesionale të nxënësve dhe vendosje të aranzhuara si duhet</p> <p>1.9. Promovohen modele të ndryshme të përdorimit të pajisjeve të avancuara të shkollave e të kompanive për të ofruar përvojë praktike nëpërmjet të aftësisimit dhe simulimit</p> <p>1.10 Pëfshirja e 50 % të grave në trajnime</p>	<p>1.11. Qendra Kombëtare që ofron këshillim përmes internetit(on-line) për karrierë dhe udhëzime është funksionale</p> <p>1.12. Sigurimi i rregullorëve për shëndet dhe siguri për AAP-në</p> <p>1.13. Sistemi për këshillim në karrierë shfrytëzohet nga të gjithë nxënësit që hyjnë ose kthehen në sistemin e AAP-së.</p>

AKTIVITETET

- 1.1. Krijohet një sistem koherent i këshillimit në karrierë për ata që hyjnë në sistemin e AAP-së dhe për ata që kthehen për arsimim dhe aftësim të mëtejshëm.
- 1.2. Ky sistem i këshillimit në karrierë lidhet në mënyrë dinamike me sistemin përkatës të informatave për tregun e punës (AAP 4).
- 1.3. Zhvillohet një kornizë kombëtare e shërbimit për këshillim në karrierë.
- 1.4. Zhvillimi i strategjisë për ngritjen e praktikës profesionale që reflekton gjithëpërfshirjen.
- 1.5. Ndërtohet një shërbim kombëtar për këshillim në karrierë.
- 1.6. Identifikimi dhe trajnimi i së paku një zyrtari në secilën komunë për udhëzim në karrierë dhe këshillim si dhe për inkurajim të femrave për pjesëmarrje. Janë identifikuar dhe trajnuar mësimdhënësit për udhëzim në karrierë dhe këshillim si dhe ekzistojnë masat për ta inkurajuar përfshirjen e femrave.
- 1.7. Zhvillimi i kriterëve të barabarta të cilat duhet ti arrijnë ndërmarrjet për nxënësit që kryejnë praktikën.
- 1.8. Themelimi dhe zbatimi i një sistemi stimulues për ndërmarrjet që ofrojnë praktikë profesionale.
- 1.9. Plotësimi i kriterëve për licencimin e ndërmarrjeve duke shtuar lehtësi të ndryshme për ndërmarrjet që i pranojnë nxënësit për praktikë.
- 1.10. Identifikimi i ndërmarrjeve të angazhuara në fushat dhe profilet e ofruara nga shkolla; nënshkrimi i marrëveshjeve me shkolla dhe ndërmarrje dhe ndjeshmëri më të madhe ndaj aspektit gjinor.
- 1.11. Themelimi i Qendrës Kombëtare për Orientim në Karrierë me hulumtim të punësimit dhe shërbime për vendosje në ndërmarrje .
- 1.12. Zhvillimi i politikave për sigurimin e nxënësve ndaj incidenteve dhe lëndimeve të ndryshme gjatë punës praktike.

AAP 2: Deri në vitin 2014 shkollat profesionale kanë arritur autonomi financiare dhe operacionale		
PIKAT E REFERIMIT		
Në afat të shkurtër 2011-2012	Në afat të mesëm 2013-2014	Në afat të gjatë 2015-2016
<p>2.1. Financimi i shkollave të AAP-së në 13 pilot komuna (të përkrahura nga projekti IDEP) është bërë në bazë të diversitetit të programeve që i ofrojnë</p> <p>2.2. Komunitat i financojnë shkollat e AAP-së duke përdorur një formulë të veçantë nga ajo për shkolla të përgjithshme e që është e fokusuar në aspektin gjinor</p> <p>2.3. Shkollat e AAP-së i kanë të hapura dhe funksionale nënlllogaritë e tyre të cilat u mundësojnë të gjenerojnë të ardhura nga puna praktike e nxënësve në punëtoritë e shkollës</p>	<p>2.4. Financimi i shkollave të AAP-së bëhet në bazë të nevojave dhe programeve që i ofrojnë</p> <p>2.5. Shkollat e AAP-së i menaxhojnë financat dhe veprimet e tyre kryesore në mënyrë të pavarur</p>	<p>2.6. Numri optimal i shkollave të AAP-së dhe QK-ve financohen në bazë të prioriteteve të caktuara për nënsektorin e AAP-së</p>
AKTIVITETET		
2.1.	Analizimi i shpenzimeve për programe shkollimi në shkollat e AAP- së në 13 komunitat pilot.	
2.2.	Zhvillimi i një formule të veçantë për financimin e shkollave të AAP-së (që bazohet në profile).	
2.3.	Krijohet një sistem që ofron mundësi për bursa për të inkurajuar pjesëmarrjen e femrave dhe për grupet e pakicave.	
2.4.	Thjeshtimi i procedurave për menaxhim financiar për xhirollogaritë e shkollave.	
2.5.	Zhvillimi i kriterëve financiarë për shkollat me profile specifike dhe numër më të vogël të nxënësve.	
2.6.	Trajnimi i drejtorëve të shkollave të AAP-së për menaxhimin e veprimit autonom financiar.	
2.7.	Rishikimi i numrit të shkollave të AAP-së, shpërndarja e tyre dhe zvogëlimi i numrit të tyre në krahasim me vendndodhjen e Qendrave të Kompetencës.	
2.8.	Përgatitja e hartës së ofruesve të AAP-së dhe zhvillimi i një plani optimal.	

AAP 3: Deri në vitin 2014 Qendrat e Kompetencës janë pjesë integrale e sistemit kombëtar të AAP-së me bazë në shkollë		
PIKAT E REFERIMIT		
Në afat të shkurtër 2011-2012	Në afat të mesëm 2013-2014	Në afat të gjatë 2015-2016
<p>3.1. Koncepti, karakteri dhe qëndrueshmëria financiare e Qendrave të Kompetencës (QK) janë definuar qartë (me karakter qendror, rajonal dhe komunal të definuar) dhe sigurohet financim i qëndrueshëm për QK-të pa i dëmtuar shkollat profesionale.</p> <p>3.2 Dy qendra janë përfunduar dhe janë duke vepruar</p>	<p>3.3. QK-të funksionojë si qendra burimore për shkollat tjera të AAP-së (për trajnim të mësimdhënësve, si qendër vlerësimi, për zhvillim të Kurrikulumit , etj.)</p> <p>3.4. Edhe tri qendra të tjera janë përfunduar dhe janë duke vepruar</p>	<p>3.5 Qendra e shtatë është përfunduar dhe është duke vepruar.</p>
AKTIVITETET		
<p>3.1. Zhvillimi më i detajuar i konceptit të QK-ve, duke e definuar vendin e tyre në sistemin e AAP-së dhe mënyrën si janë të integruara në rrjetin e shkollave dhe të komunitetit.</p> <p>3.2. Krijohet një formulë për të krijuar financim të qëndrueshëm për të gjitha QK-të dhe shkollat e AAP-së (varësisht nga profilet).</p> <p>3.3. Aftësohen mësimdhënësit e shkollave të tjera të AAP-së: QK-të shërbejnë për të aftësuar mësimdhënësit nga shkollat e tjera të AAP-së si dhe për të ofruar infrastrukturë trajnimi që do të përdoren nga shkollat e tjera dhe institucionet e akredituara të AAP-ës.</p> <p>3.4. Freskimi dhe zhvillimi i kurrikulës lëndore të bazuar në module për QK-të (20 profile për shkollë).</p> <p>3.5. Zhvillimi i QK-ve për të funksionuar si udhëzues për karrierë dhe pika këshillimi dhe sigurimi i informacionit për tregun e punës (praktikë profesionale dhe mundësi punësimi).</p>		

<p>AAP 4: Deri në vitin 2014 lidhjet në mes të profileve profesionale që ofrohen nga instituionet e AAP-së, tregu i punës dhe zhvillimi i BNj janë fuqizuar dhe janë bërë më relevante për shkathtësi punësimi-gatishmërie</p>		
<p>PIKAT E REFERIMIT</p>		
<p>Në afat të shkurtër 2011-2012</p>	<p>Në afat të mesëm 2013-2014</p>	<p>Në afat të gjatë 2015-2016</p>
<p>4.1. Janë identifikuar nevojat për profile profesionale duke u bazuar në hulumtim të nevojave të tregut të punës</p> <p>4.2. Numri i profileve është optimizuar në bazë të procesit të negociatave me palët relevante me interes në AAP</p> <p>4.3. Punëtoritë në 40 % të shkollave janë pajisur me pajisjet e nevojshme për zbatimin e kurrikulës</p>	<p>4.4. 75% e kapacitetit të mësimdhënësve janë zhvilluar për profilet e reja dhe për shkathtësitë për punësim-gatishmëri</p> <p>4.5 procesi i trajnimit të mësimdhënësve është në hap me ndryshimet relevante në tregunt e punës</p>	<p>4.6. Rrjeti i shkollave të AAP-së është në harmoni me kërkesat e ekonomisë</p> <p>4.7. Punëtoritë për 70 % të shkollave të AAP-së janë pajisur në mënyrë adekuate</p> <p>4.8. Janë ndërtuar kapacitetet e mësimdhënësve për profilet e reja, ndërsa procesi i aftësimin të mësimdhënësve është në hap me ndryshimet</p>
<p>AKTIVITETET</p>		
<p>4.1. Krijimi i një sistemi të qendëruar të informimit që mbledh informacionet nga tregu i punës me qëllim të përditësimit të vazhdueshëm të kurrikulave dhe të kapaciteteve të mësimdhënësve.</p> <p>4.2. Organizimi i hulumtimit të tregut të punës dhe definimi i sektorëve prioritarë të ekonomisë; zhvillimi i mekanizmave që e bëjnë analizën e tregut një proces të vazhdueshëm që mund të freskohet dhe raportet të përdoren për të ndikuar në ndryshimet në AAP dhe për të inkurajuar e përkrahur shkollat profesionale për t'u lidhur me tregun vendor për të hulumtuar dhe përditësuar nevojat për aftësim në sektorët përkatës.</p> <p>4.3. Rishikimi i të gjitha profileve dhe optimizimi i numrit të profileve të ofruara nga AAP-ja, në pajtim me nevojat e tregut të punës; nevojat për personelin janë planifikuar duke u bazuar në profilet e reja.</p> <p>4.4. Bërja e një analize mbi kushtet e punëtorive dhe vlerësimi i nevojave për pajisje themelore në nivel kombëtar për të gjitha shkollat; pajisja e punëtorive të të gjitha shkollave të AAP-së.</p> <p>4.5. Identifikimi dhe trajnimi i mësimdhënësve dhe instruktorëve të profileve të reja; mësimdhënësit trajnohen për njohuritë e reja në pajtim me ndryshimet dhe trendet (shih zhvillimin e mësimdhënësve).</p> <p>4.6. Monitorimi i tregut të punës dhe bërja e ndryshimeve për ta mbajtur relevancën për profilet e</p>		

<p>mësimdhënësve.</p> <p>4.7. Rishikimi dhe ndryshimi i rrjetit të shkollave të AAP-së duke u bazuar në nevojat e ekonomisë.</p> <p>4.8. Pajisja dhe freskimi i punëtorive në rrjetin e ri të shkollave të AAP-së .</p> <p>4.9. Trajnimi i mësimdhënësve për të qenë në gjendje t'i përballojnë profilet e reja në proceset e reja të të nxënimit të mësimdhënësve.</p>		
<p>AAP 5: Deri në vitin 2016 është implementuar në tërë sektorin e AAP-së një sistem gjithëpërfshirës dhe funksional i vlerësimit dhe i sigurimit të cilësisë</p>		
<p>PIKAT E REFERIMIT</p>		
<p>Në afat të shkurtër 2011-2012</p>	<p>Në afat të mesëm 2013-2014</p>	<p>Në afat të gjatë 2015-2016</p>
<p>5.1. Sistemi i sigurimit të cilësisë në AAP është rishikuar dhe definuar duke i përfshirë punëdhënësit dhe palët relevante të involvuara në procesin e vlerësimit.</p>	<p>5.2. Bëhet njohja e të nxënimit paraprak</p> <p>5.3. Kompetencat e fituara më parë janë pranuar dhe transferuar në arsim të mëtutjeshëm duke u bazuar në procedurat e caktuara nga Agjencia Kombëtare për Kualifikim (AKK).</p>	<p>5.4. Sistemi i SC është plotësisht funksional</p>
<p>AKTIVITETET</p>		
<p>5.1. Rishikimi i sistemit të vlerësimit dhe i SC duke u bazuar në praktikat më të mira kosovare dhe evropiane.</p> <p>5.2. Ndërtohen kapacitetet për vlerësim dhe sigurim të cilësisë në kuadër të sektorit.</p> <p>5.3. Zhvillimi i standardeve për vlerësim të bazuar në kompetencë dhe në qasje modulare.</p> <p>5.4. Zhvillimi i procedurave për njohje të të nxënimit paraprak.</p> <p>5.5. Zhvillimi i procedurave për njohje të njohurive/arsimimit paraprak.</p>		

<p>AAP 6: Deri në vitin 2014 kurrikula e AAP është në pajtim me nevojat e tregut të punës, standardet profesionale dhe praktikat e mira evropiane si dhe kontrollohen për orientim gjinor</p>		
<p>PIKAT E REFERIMIT</p>		
<p>Në afat të shkurtër 2011-2012</p>	<p>Në afat të mesëm 2013-2014</p>	<p>Në afat të gjatë 2015-2016</p>
<p>6.1. Metodat dhe procedurat e kurrikulumit të AAP-së janë duke u zhvilluar dhe përdoren në kuadër të KKK-së</p> <p>6.2. Është bërë analiza e nevojave të tregut të punës dhe janë definuar sektorët prioritarë</p> <p>6.3. Definimi i shkathtësive të përgjithshme dhe kompetencave kryesore për kurrikulumin e AAP-së</p> <p>6.4. Janë zhvilluar standardet për 10 për qind të profesioneve që ofrohen nga AAP; materialet mësimore janë zhvilluar dhe janë në dispozicion të mësimdhënësve e të nxënësve të AAP-së</p>	<p>6.5. Metodat e përshtatshme për kurrikulumin e AAP-së janë identifikuar pas vlerësimit të të gjitha pilot projekteve të zbatuara nga partnerët për zhvillim si dhe janë kontrolluar për orientim gjinor.</p> <p>6.6. Janë zhvilluar standardet për 60 % të profesioneve të ofruara nga AAP-ja; materialet mësimore janë zhvilluar dhe janë në dispozicion të mësimdhënësve e të nxënësve të AAP-së</p>	<p>6.7. Janë zhvilluar standardet për të gjitha profesionet e ofruara nga AAP-ja</p> <p>6.8. Materialet mësimore janë vënë në dispozicion të mësimdhënësve dhe nxënësve të AAP-së.</p>
<p>AKTIVITETET</p>		
<ol style="list-style-type: none"> 1. Zhvillohen standardet për kurrikulumin e AAP-së në bashkëpunim me industrinë. 2. Analizohet metoda për zhvillim të kurrikulumit; analizohen të dhënat për tregun e punës. përcaltohen sektorët / profesionet prioritare në bashkëpunim me të gjitha palët relevante (ministritë, industrinë etj). 3. Rishikimi i numrit të profileve të ofruara nga AAP në raport me KKK-në. 4. Zhvillohen standardet për 10 % të profesioneve të ofruara nga AAP, si dhe materialet përkatëse mësimore (deri në vitin 2012). 5. Freskimi i kurrikulës duke u bazuar në nevojat e tregut dhe prioritetet e zhvillimit të BNj të Kosovës dhe kontrollimi për orientim gjinor. 		

6. Zhvillimi i standardeve për profesionet për 60 % të profesioneve të ofruara nga AAP, si dhe materialet përkatëse mësimore.
7. Zhvillimi i standardeve për të gjitha profesionet.
8. Zhvillimi i kapaciteteve për hartimin e materialve mësimore për AAP-në duke u bazuar në praktikat e mira të projekteve ekzistuese dhe nga qendrat e kompetencës në themelim.

AAP 7: Deri në vitin 2016 sigurohen mundësi mobiliteti dhe punësimi për nxënësit brenda dhe jashtë Kosovës		
PIKAT E REFERIMIT		
Në afat të shkurtër 2011-2012	Në afat të mesëm 2013-2014	Në afat të gjatë 2015-2016
<p>7.1. Është avancuar sistemi ekzistues i ifnormatave të tregut të punës për të siguruar të dhënat e duhura për të gjykuar kërkesat e ekonomisë për trajnime duke u bazuar në praktikat e tanishme më të mira</p> <p>7.2. Janë zhvilluar programet që plotësojnë standardet ndërkombëtare që sigurojnë më shumë interesim, më shumë mobilitet të forcës punëtore, punësueshmëri më të madhe dhe transfer më të lehtë të të nxënësve për të gjithë të diplomuarit e AAP-së; programet janë gjithëpërfshirëse dhe të ndjeshme ndaj gjinisë</p> <p>7.3. Shkollat janë përkrahur në mbajtjen e evidencës, përcjelljen e nxënësve dhe hartimin e raporteve duke marrë parasysh praktikat më të mira</p> <p>7.4. Është siguruar përkrahja për bizneset e reja të të diplomuarve të rinj të AAP-së</p>	<p>7.5. Punëdhënësit janë të përfshirë në lehtësimin e tranzicionit të të diplomuarve të AAP-së</p> <p>7.6. MASHT unifikon raportet për përcjelljen e nxënësve përderisa janë në shkollë dhe pas diplomimit.</p> <p>7.7. MASHT ka programe për financimin e nisjes së bizneseve për të diplomuarit e AAP-së; vlerësimi është i paanshëm, i ndjeshëm ndaj gjinisë dhe gjithëpërfshirës.</p>	<p>7.8. Sistemi i AAP-së siguron mundësi shkollimi për arsimin e lartë në nivelin e 5 të ISCED që është e ndjeshme ndaj gjinisë dhe gjithëpërfshirëse</p> <p>7.9. Çdo vit janë në dispozicion 50 bursa shkollore për nxënësit më të mirë të AAP-së në profilet më të kërkuara, për ta kryer praktikën profesionale në shtete apo kompani tjera.</p> <p>7.10. Qeveria kërkon të sigurojë donacione nga ekonomia vendore dhe nga jashtë për ti përkrahur këta nxënës.</p>

AKTIVITETET		
7.1.	Mblidhen informata për tregun e punës duke përdorur informatat dhe resurset nga MPMS, MTI, MASHT, OEK, dhe nga Enti i Statistikave i Kosovës.	
7.2.	Zhvillimi i programeve që sigurojnë interesim të shtuar dhe mobilitet të forcës punëtore, punësim më të madh dhe transfer të kreditove.	
7.3.	Zhvillohet SMIA dhe aftësohen administratorët e shkollave në mbajtjen e shënimeve për punësimin e nxënësve.	
7.4.	Vlerësimi i pilotëve për përcjelljen e nxënësve; trajnimi i burimeve njerëzore të SMIA-së për t'i futur dhe mirëmbajtur këto të dhëna.	
7.5.	Zhvillimi i strategjive për përkrahjen e bizneseve të të diplomuarve të AAP-së.	
7.6.	Promovimi dhe përkrahja e programeve për fillimin e bizneseve.	
7.7.	Zhvillimi i rrugëve afatgjata të progresit për nxënësit e AAP-së në nivele më të larta që janë të barabarta, të ndjeshme ndaj gjinisë dhe gjithpërfshirëse dhe zhvillimi i programeve të nivelit 4 dhe 5 të ISCED.	
7.8.	Krijimi i skemave të qeverisë për bursa për 50 nxënës për çdo vit që të angazhohen në praktikë profesionale 6 mujore jashtë vendit në njërin nga profilet prioritare që inkurajon praktika të barabarta, të ndjeshme ndaj gjinisë dhe gjithpërfshirëse.	
AAP 8: Deri në vitin 2016 ekziston sistemi funksional kombëtar i kualifikimit dhe janë hartuar procedurat për ekuivalencë, akreditim dhe sigurim të cilësisë		
PIKAT E REFERIMIT		
Në afat të shkurtër 2011-2012	Në afat të mesëm 2013-2014	Në afat të gjatë 2015-2016
8.1. Autoriteti Kombëtar i Kualifikimeve është plotësisht funksional	8.2. AKK ka zhvilluar procedura të thjeshta dhe funksionale për ekuivalencë dhe akreditim të programeve dhe institucioneve për profilet prioritare	8.3. KKK dhe Sistemi për Akreditim të të gjitha programeve të AAP-së janë plotësisht funksionale
AKTIVITETET		
8.1.	AKK-ja ka punësuar gjithë personelin e nevojshëm dhe ka krijuar kapacitetet e duhura për implementimin e KKK-së.	
8.2.	Personeli dhe ekspertët e AKK-së bëjnë pilotimin e akreditimit të programeve dhe të institucioneve; janë hartuar procedurat për implementimin e KKK-së.	
8.3.	MASHT i përkrahë shkollat dhe AKK-në në procesin e akreditimit të programeve e të institucioneve.	

Përmbledhja financiare

Kostoja zhvillimore dhe shpenzimet e ndërlidhura operative për këtë nënsektor janë llogaritur si në vijim:

Tabela 5.4: Përmbledhja financiare për AAP-në

Nënsektori dhe caku	Kosotoja zhvillimore 2011-2016	Kostoja operative 2011-2016	Gjithsejt shpenzimet 2011-2016	Kostoja operative vjetore përtej 2016
1. Puna praktike në AAP	474 000	1 297 160	1 771 160	369 850
2. Autonomia financiare e shkollave të AAP	365 440	0	365 440	0
3. Qendrat e kompetencës të AAP-së	11,739,200	10,195,600	21,934,800	2,846,400
4. Forcimi i lidhjeve AAP – treg i punës	4 454 700	945 000	5 399 700	330 000
5. Vlerësimi në shkollat e AAP-së	692 660	0	692 660	0
6. Kurrikulat, Standardet, tekstet shkollore	1 265 450	40 000	1 305 450	20 000
7. Mobiliteti dhe punësueshmëria	655 050	1 622 600	2 277 650	682 100
8. Ekuivalentimi dhe akreditimi	494 450	100 000	594 450	50 000
Gjithsej	20,140,950	14,200,360	34,341,310	4,298,350

Elementet kryesore të kostimit lidhen me:

Qendrat e kompetencës

Vlerësimet për Qendrat e Kompetencës janë bërë lidhur me shpenzimet e mbetura për themelimin e pesë qendrave të këtilla. Për dy qendrat e para, kostoja e ndërtimit është mbuluar në masë të madhe. Shpenzimet operative përfshijnë pagat për 50 mësimdhënës dhe 20 punëtorë administrativë për secilën shkollë në shumën prej 350 € në muaj / anëtar të personelit. Mjetet për personelin mësimdhënës megjithëkëtë mund të sigurohen përmes rialokimit prej buxheteve komunale pasi që shkollat profesionale nëpër komuna do të regjistrojnë më pak nxënës.

5.4 Zhvillimi profesional i mësimdhënësve (ZHPD)

Zhvillimi profesional i mësimdhënësve në Republikën e Kosovës ka kaluar nëpër një dekadë të ristrukturimit intensiv që ka synuar avancimin e cilësisë së mësimdhënies e të të nxëniet në shkolla dhe kompensimin e humbjeve të një dekade të punës në rrethana jashtëzakonisht të rënda gjatë viteve të nëntëdhjeta të shekullit të kaluar. Reformat janë ndërmarrë si në përgatitjen e mësimdhënësve para shërbimit, ashtu edhe gjatë aftësimit pa shkëputje nga puna.

Qasja në plan afatgjatë është që të standardizohen si përgatitja para shërbimit ashtu edhe aftësimi pa shkëputje nga puna me qëllim që të përmirësohet mësimdhënësia dhe të nxëniet në shkollat e Kosovës, në mënyrë që zhvillimi profesional i mësimdhënësve të organizohet si arsimit fillestar (para shërbimit) i mësimdhënësve, hyrës (i cili aktualisht nuk ofrohet nga sistemi arsimor) dhe zhvillim i vazhdueshëm profesional (aftësimi i mësimdhënësve pa shkëputje nga puna). MASHT do të vazhdojë të marrë parasysh këtë zhvillim për të shqyrtuar se cili nga dy sistemet universale të ofrimit të shërbimeve për formimin e mësimdhënësve është më i përshtatshëm për kontekstin kosovar (sistemi konsektiv apo ai i njëkohshëm i formimit të mësimdhënësve).

Sfidat

Sfidat në nivelin e përgatitjes së mësimdhënësve para shërbimit

Kur të marrim parasysh zhvillimet e shumta që kërkojnë aftësim të mësimdhënësve dhe cilësinë e dobët të përgatitjes së mësimdhënësve para shërbimit në të kaluarën, sfida më e madhe do të jetë ofrimi i aftësimit cilësor të mësimdhënësve, të hartuar sipas nevojave të mësimdhënësve, i orientuar kah përkrahja e zbatimit të reformave, dhe i qëndrueshëm (përfshirë edhe qëndrueshmërinë financiare). Në këtë fazë duhet të adresohet çështja e barazpeshës gjinore duke inkurajuar ardhjen e më shumë meshkujve në sistem. Aftësimi i mësimdhënësve në shërbim duhet të ristrukturohet për të përkrahur zbatimin e zhvillimeve të reja dhe të nismave reformuese në sistem.

Zhvillimi i kapaciteteve për aftësimin e mësimdhënësve është sfida më e madhe për arsimin dhe shkollimin në Kosovë në vitet që po vijnë. Pos aftësimit akademik në disiplinën e caktuar, mësimdhënësit kanë nevojë për aftësim pedagogjik të cilësisë së lartë. *Mësimdhënësit duhet të jenë të njohur me praktikën e klasave mike për fëmijët dhe të marrin pjesë në programet aftësuese për të promovuar të kuptuarit e diversitetit, mosdiskriminim dhe tolerancën si mjete për të trajtuar dhe parandaluar huliganizmin në shkolla.*

Të vendoset dhe të zbatohet një standard i përbashkët për të gjithë mësimdhënësit dhe një barazpeshë në mes të formimit akademik dhe pedagogjik. Aktualisht, përgatitja e mësimdhënësve para shërbimit në Universitetin e Prishtinës karakterizohet nga (i) struktura të fragmentuara (6 fakultete të UP-së ofrojnë programe për përgatitjen e mësimdhënësve), (ii) mungesa e standardizimit të programeve për përgatitjen e mësimdhënësve (fakultete të ndryshme aplikojnë standarde të ndryshme dhe

përmbajnë pak ose aspak punë të kredituar e të obliguar praktike që do të vijojej nga të gjithë studentët), (iii) nivele të ndryshme të cilësisë së formimit akademik dhe pedagogjik në mes të programeve të ndryshme arsimore. Do të duhet siguruar shërbime të veçanta për mësimdhënësit e shkollave teknike dhe profesionale duke ruajtur një drejtëpeshim në mes të përvojës industriale, shkathtësive praktike dhe aftësimin pedagogjik.

Përgatitja e mësimdhënësve para shërbimit (Udhëzimi Administrativ 16/2005 që përcakton formimin profesional dhe praktik të mësimdhënësve të ardhshëm) nënkupton ofrimin e programeve katërvjeçare, me 22 javë të punës së obliguar praktike për të gjithë studentët dhe një ndarje proporcionale në mes të kurseve akademike dhe atyre profesionale.

Përmirësimi i planifikimit të ofertës dhe kërkesës për mësimdhënës. Fakultetet duhet të bazojnë pranimin e studentëve duke i shqyrtuar nevojat e tregut të punës (shkollave). Është e domosdoshme që të ndërtohet një sistem i planifikimit të kuotave studentore i bazuar në nevoja. Kjo do të inkurajonte pastaj MASHT-in dhe fakultetet që të orientojnë resurset e veta atje ku janë më të nevojshme në bazë të normave të personelit.

Zhvillohen politika, mekanizma dhe procedura për mësimdhënësit që vijnë nga fakultete joarsimore. Sigurohet që mësimdhënësit që kanë mbaruar fakultete joarsimore të përfitojnë nga një formim adekuat pedagogjik posa të kenë hyrë në profesionin e mësimdhënies dhe të jenë lidhur me sistemin e licencimit. Aftësimi i domosdoshëm pedagogjik do të jetë kërkesë vendimtare dhe parakusht për mësimdhënësit e rinj që i bashkohen profesionit të mësimdhënies. Kushte të veçanta duhen krijuar për punësimin dhe aftësimin e mësimdhënësve të AAP-së. Theksi duhet të vihet në shkathtësi dhe në përvojë, në mënyrë që të mundësohet hyrja e mjeshtërive me përvojë në profesionin e mësimdhënies. Aftësimi dhe kualifikimi i mësimdhënësve të AAP-së duhet të theksojë kompetencën dhe cilësinë e punës më parë se teoritë akademike e pedagogjike. Modulet e aftësimin duhet të zhvillohen për të theksuar shkathtësitë dhe kompetencat e nevojshme për mësimdhënie në shkollat profesionale, si për shembull, shkathtësitë analitike, teknika e demonstrimit, shkathtësitë dhe kompetenca e vlerësimit, mësimdhënësi si mjeshtër reflektues, mësimdhënia për të rriturit e të tjera.

Sfidat në nivelin e aftësimin të mësimdhënësve pa shkëputje nga puna

Zhvillohen kapacitetet e aftësimin të mësimdhënësve pa shkëputje nga puna. Në kohën kur aftësimi i mësimdhënësve pa shkëputje nga puna është bërë i obliguar për të gjithë mësimdhënësit, sfida më e madhe mbetet ndërtimi i kapaciteteve trajnuese dhe ofrimi i trajnimit për të gjithë mësimdhënësit. Do të nevojitet së paku dyfishimi i kapaciteteve nëse mëtohet plotësimi i nevojave për aftësim (kërkesa e tanishme është që secili mësimdhënësi të vijoje 30 orë të zhvillimit profesional në vit). Procesi i zhvillimit të kurrikulave të reja, i cili pritet të fillojë në shtator 2010, do të luaj rol me rëndësi pasi që do të kërkojë zotërimin e metodave të reja të të nxënies e të mësimdhënies për zbatimin e kurrikulave të reja. Përpjekje masovike për aftësimin e mësimdhënësve do të duhen për të ndihmuar mësimdhënësit për

arritjen e këtij synimi. Mësimdhënësit e AAP duhet të kenë mundësi që rregullisht të përditësojnë kompetencat e veta në fushën e risive teknologjike. Duhet të krijohen kushte që ata të kalojnë periodha të shkurta në kompani të ndryshme duke përditësuar shkathtësitë e veta.

Ofrimi i aftësisë për zbatimin e Kornizës së Kurrikulimit të Kosovës. Mësimdhënësit e Kosovës do të ballafaqohen me sfida të mëdha në rrugën për zbatimin e risive që sjellë Korniza e Kurrikulimit të Kosovës. Në këtë kuptim, atyre do t'u duhen shkathtësi plotësuese për të qenë në gjendje të implementojnë kurrikulat e bazuara në kompetenca, të aplikojnë të nxëniet e integruar (global), dhe sidomos në klasat 0 – 9 për të dhënë mësim në fushat e integruara kurrikulare të të nxëniet në vend të kurrikulave të tanishme lëndore. Nga ata do të kërkohet që të jenë më aktivë në procesin e zhvillimit të planifikimit të silabuseve të veta se sa kanë qenë deri më tani. Për mësimdhënësit në shërbim do të duhej marrë seriozisht në shqyrtim një program i aftësisë të bazuar në kompetenca, në metodologjitë e mësimdhënies dhe në vlerësimin e nxënësve. Të gjitha këto do të kërkojnë një program të veçantë kombëtar për zhvillimin e mësimdhënësve (pos planeve dhe kërkesave për licencimin e mësimdhënësve). Duhet zhvilluar një program për aftësimin e mësimdhënësve të arsimit dhe aftësimin profesional për mësimdhënësit që japin lëndët e përgjithshme. Në bazë të Kornizës së Kurrikulimit të Kosovës ata duhet t'u mundësojnë nxënësve të fitojnë kompetencat kryesore të parapara për të gjithë nxënësit, mirëpo në rastin e nxënësve të arsimit e aftësimin profesional lëndët e përgjithshme duhet t'u përshtaten profesioneve përkatëse.

Sigurimi i buxhetit të qëndrueshëm për aftësimin dhe avancimin e mësimdhënësve. Sigurohet një buxhet afatgjatë dhe i parashikueshëm për aftësimin e mësimdhënësve. MASHT duhet të sigurojë një sistem të stimulimeve të rregullta në paga për vlerësimin dhe promovimin e mësimdhënësve si pjesë e procesit të licencimit.

Përmirësimi i menaxhimit të shërbimeve për aftësim pa shkëputje nga puna. Përgjegjësia për zhvillimin profesional të mësimdhënësve është bartur në nivel të komunave. Do të duhet zhvilluar një strategji për kanalizimin e fondeve prej niveleve qendrore në ato komunale për zhvillimin profesional të mësimdhënësve. Komunat do të kenë nevojë për aftësim në fushën e menaxhimit të zhvillimit profesional të mësimdhënësve dhe për përmirësim të kapaciteteve për vlerësimin cilësor të performancës së mësimdhënësve si një nga kërkesat kryesore për të fituar licencën dhe për t'u avancuar.

Përmirësimi i sistemit për menaxhimin e informatave për aftësimin e mësimdhënësve në nivel të MASHT-it. Menaxhimi i informatave për aftësimin e mësimdhënësve është i nevojshëm me qëllim të (i) përcjelljes së përparimit të mësimdhënësve drejt plotësisë të kërkesave për licencim, (ii) përfitimit të informacionit për zhvillimin e politikave lidhur me vendimet për aftësimin e mësimdhënësve, dhe (iii) të kuptuarit të profilit individual të mësimdhënësve dhe të identifikimit të nevojave prioritare për zhvillim profesional.

Sigurimi i aftësisit pedagogjik për mësime të pa formim pedagogjik gjatë studimeve të rregullta.

Mësime të pa formim pedagogjik gjatë studimeve të tyre të rregullta do të duhet të përfitojnë nga programe të aftësisit pedagogjik pa shpërndarje nga puna. Në kontekstin e tanishëm, do të zhvillohet një kurs i bazuar në nevojat përkatëse në suaza të kornizës për zhvillimin profesional të mësimeve dhe të procesit për licencimin e mësimeve. Kjo vlen veçanërisht për mësime të ardhshme të AAP-së.

Sigurimi i aftësiveve për lëndët specifike. Theksi bie mbi sigurimin e programeve të aftësisit në metodat e lëndëve specifike.

Objektiva e përgjithshme

Objektiva e përgjithshme e nësektorit të zhvillimit të mësimeve është që të ndërtohet një sistem efektiv dhe i qëndrueshëm i zhvillimit të mësimeve me qëllim që të përmirësohet cilësia e arsimit. Ky qëllim strategjik synon të bartë nënshkrimin e zhvillimit të mësimeve në Kosovë nga faza e tij emergjente në një fazë zhvillimore ku do të ishte në përputhshmëri me rrjedhat e ngjashme në rajon dhe në vendet evropiane.

Prioritetet

Prioritetet kryesore në këtë nënsektor janë:

- Të funksionalizohet plotësisht licencimi i mësimeve;
- Të krijohen mekanizmat përkrahës për mësime për t'i ndihmuar ata që të arrijnë standardet;
- Të përkrahen mësime në zbatimin e suksesshëm të Kornizës Kurrikulare të Kosovës;
- Të përmirësohen shërbimet e zhvillimit dhe aftësisit të mësimeve para shërbimit dhe pa shpërndarje nga puna;
- Të vazhdohet hartimi dhe zbatimi i kurrikulave cilësore dhe të ndjeshme lidhur me çështjet gjinore;
- Të ndihmohen komunat dhe shkollat në bashkërenditjen e përpjekjeve dhe për organizimin e programeve për aftësimin e mësimeve në komuna.

Çështjet e ndërlidhura

Universiteti i Prishtinës ofron programe të zgjedhura për përgatitjen e mësimeve në gjuhët e pakicave boshnjake dhe turke, kryesisht për klasat 1-5 të shkollës fillore). Sfidat kryesore mbetet sigurimi i përgatitjes cilësore të mësimeve para shërbimit për të gjitha gjuhët e komuniteteve pakicë.

Krijimi i mundësive për përgatitje të mësimeve nga komunitetet ndihmon në integrimin e komuniteteve në suaza të kornizës arsimore. Një aspekt i rëndësishëm në këtë kontekst janë vështirësitë

me të cilat përballen mësimdhënësit nga komunitetet gjatë regjistrimit në arsimin e lartë (programet për arsim) në disa nga vendet fqinje, të cilat nuk e kanë njohur ende realitetin e ri të shtetit të Kosovës. Kjo paraqet vështirësi sidomos për pjesëtarët e komunitetit boshnjak e atij goran, të cilët, në mungesë të shanseve në Kosovë, do të duhej të përcaktoheshin të studiojnë ose në Serbi ose Bosnjë e Hercegovinë. Për shkak të situatës së përgjithshme politike në vend, sistemi ende nuk ka arritur të integrojë komunitetin serb në suaza të kornizës kosovare arsimore dhe kjo mbetet një sfidë.

Barazia gjinore në Universitetin e Prishtinës është gati 50 për qind. Megjithëkëtë, studentet janë në shumicë në fakultetet që ofrojnë programe arsimore. Në bazë të statistikave të UP-së për vitin 2008/09, femrat përbënin 73.1 për qind të studentëve të Fakultetit të Edukimit, 69.7 për qind të studentëve të Fakultetit të Filologjisë, ndërsa konstatohen % më të ulëta në Fakultetin e Arteve (45 për qind) dhe në Fakultetin e Edukatës Fizike (23 për qind).

Zhvillimi dhe aftësimi i mësimdhënësve para shërbimit dhe ai pa shkëputje nga puna për mësimdhënësit e shkollave në gjuhën serbe, do të vazhdojë të mbetet një sfidë për autoritetet qendrore e komunale të Kosovës. Përkundër kornizës fleksibile ligjore për arsimimin e këtij komuniteti që ofron Planin Gjithëpërfshirës i Ahtisaarit, komuniteti serb vazhdon të mos marrë pjesë në nismat për bashkëpunim dhe integrim në sistemin arsimor të Kosovës. Kuotat janë të rezervuara për komunitetet në të gjitha nivelet e programeve arsimore në universitet dhe sipas mundësive kurset organizohen në gjuhët e komuniteteve.

Asnjë nga fakultetet arsimore aktualisht nuk përgatit mësimdhënësit për qendrat burimore (ish-shkollat speciale), gjë që ka ndikim të madh në ofrimin e arsimimit cilësor për nxënësit me nevoja të veçanta arsimore. Në të njëjtën kohë, ekziston vetëm një numër i vogël i kurseve inkluzive që organizohen në institucionet për përgatitjen e mësimdhënësve. Kjo ndikon negativisht në natyrën gjithëpërfshirëse të sistemit arsimor të Kosovës dhe në integrimin e çështjeve të ndërlidhura (si për shembull gjinitë, komunitetet minoritare dhe nevojat e veçanta arsimore). Ka nevojë për një llojlojshmëri më të madhe të programeve dhe kurseve para shërbimit dhe të atyre pa shkëputje nga puna në fushën e arsimit gjithëpërfshirës për të gjithë mësimdhënësit (reagimi ndaj nevojave individuale të nxënësve, përkrahja e nxënësve në paralelet e rregullta e tjetra).

Asnjë nga fakultetet që përgatisin mësimdhënësit nuk merren me kërkesat e veçanta të mësimdhënësve të AAP-së. Zhvillimi i një kursi të aftësimin për mësimdhënësit e AAP-së duhet të jetë përparësi nëse synohet ofrimi i arsimit dhe aftësimin cilësor në shkollat profesionale që do të plotësonin kërkesat e BE-së.

Licencimi i mësimdhënësve duhet të pasqyrojë nevojat e sektorit në të cilin punojnë mësimdhënësit. Mësimdhënësit e AAP-së duhet të plotësojnë kërkesa të ndryshme për licencim duke vënë theksin në praktikë e kompetencë më parë se në kualifikime të larta akademike.

Caqet

ZHM 1.	Deri në fund të vitit 2016 të gjitha udhëzimet administrative për ZHM janë harmonizuar me rregullativën ligjore në fuqi dhe janë duke u zbatuar.
ZHM 2.	Deri në fund të vitit 2016, të paktën 80% e përfaqësuesve të MASHT (NJAM dhe inspektorët), të DKA-ve dhe drejtorëve të shkollave janë trajnuar në programe të akredituara për udhëheqje dhe menaxhim dhe është përmirësuar barazia gjinore.
ZHM 3.	Deri në fund të vitit 2014 janë ndërtuar kapacitetet për vlerësimin e nevojave për ZHPM.
ZHM 4.	Deri në fund të vitit 2012 është ndërtuar sistemi për futjen e të dhënave për trajnime.
ZHM 5.	Deri në fund të vitit 2016, MASHT akrediton të paktën 40 programe për ZHPM të bazuara në nevojat e mësimdhënësve.
ZHM 6.	Deri në fund të vitit 2016, MASHT në bashkëpunim me AKK certifikon dhe licencën trajnerët e programeve për ZHPM (zgjedhja e mësimdhënësve duhet të jetë e baraspeshuar nga aspekti gjinor).
ZHM 7.	Deri në fund të vitit 2016, 90% e mësimdhënësve kanë ripërtërirë licencën, ndërsa 5-10% janë promovuar në një nivel më të lartë duke respektuar barazinë gjinore.
ZHM 8.	Deri në fund të vitit 2016 janë krijuar mekanizmat për zhvillimin me bazë në shkollë për të siguruar qëndrueshmëri të trajnimeve brenda shkollave.
ZHM 9.	Deri në fund të vitit 2016 funksionojnë mekanizmat për monitorim dhe vlerësim të programeve të trajnimit dhe të ndikimit të tyre.
ZHM 10.	Deri në fund të vitit 2016, të paktën 15% e zyrtarëve të arsimit dhe mësimdhënësve marrin pjesë në programe të përbashkëta rajonale dhe ndërkombëtare të ZHPM.
ZHM 11.	Deri në fund të vitit 2013, të nxëniet nga arsimi joformal dhe aftësimi në shërbim njihen nga fakultetet arsimore me rastin e kualifikimit/ rikualifikimit të mësimdhënësve.
ZHM 12.	Deri në fund të vitit 2016, të gjitha programet e fakulteteve arsimore janë të harmonizuara me politikat arsimore të MASHT, si dhe 80% e personelit të këtyre fakulteteve janë aftësuar në programe të ZHPM-së.
ZHM 13.	Deri në fund të vitit 2010 janë rritur mundësitë për zhvillimin e kërkimeve shkencore në fakultetet arsimore.

<p>ZHPM 1: Deri në fund të vitit 2016 të gjitha udhëzimet administrative për ZHM janë harmonizuar me rregullativën ligjore në fuqi dhe janë duke u zbatuar.</p>		
<p>PIKAT E REFERIMIT</p>		
<p>Në afat të shkurtër 2011-2012</p>	<p>Në afat të mesëm 2013-2014 Të gjitha këto mund të bëhen në vitet 2011 – 2012</p>	<p>Në afat të gjatë 2015-2016</p>
<p>1.1. Infrastruktura ligjore për ZHPM e kompletuar dhe në përputhje me ligjet në fuqi 1.2. Janë pilotuar mekanizmat dhe procedurat për realizimin e procesit të licencimit</p>	<p>1.3. Janë krijuar mekanizmat dhe procedurat për zbatimin e udhëzimeve administrative të MASHT për ZHPM 1.4. Procesi i licencimit të mësimdhënësve është funksional në të gjitha komunat</p>	<p>1.5. Janë duke u zbatuar të gjitha udhëzimet administrative për ZHPM</p>
<p>AKTIVITETET</p>		
<p>1.1. Rishikohet, kompletohet dhe aprovohet korniza ligjore për ZHPM. 1.2. Caktohen mekanizmat dhe procedurat për zbatimin e udhëzimeve administrative për ZhPM. 1.3. Krijohen mekanizmat dhe procedurat për funksionalizimin e procesit të licencimit. 1.4. Krijohen mekanizmat dhe procedurat për financimin e zhvillimit profesional të mësimdhënësve (ZhPM).</p>		

<p>ZHM 2: Deri në fund të vitit 2016, të paktën 80% e përfaqësuesve të MASHT (NJAM dhe inspektorët), të DKA-ve dhe drejtorëve të shkollave janë trajnuar në programe të akredituara për udhëheqje dhe menaxhim dhe është përmirësuar barazia gjinore</p>		
<p>PIKAT E REFERIMIT</p>		
<p>Në afat të shkurtër 2011-2012</p>	<p>Në afat të mesëm 2013-2014</p>	<p>Në afat të gjatë 2015-2016</p>
<p>2.1. Ekziston bashkëpunimi në mes të nivelit qendror dhe komunal</p> <p>2.2. Është akredituar programi i trajnimit për udhëheqje dhe menaxhim</p> <p>2.3. Së paku 20% të zyrtarëve të MASHT (NjAM dhe inspektorati), DKA-ve dhe drejtorëve të shkollave janë trajnuar për menaxhim dhe udhëheqje dhe respektohet barazia gjinore</p>	<p>2.4. Së paku 50% të zyrtarëve të MASHT (NjTM dhe inspek.), DKA-ve dhe drejtorëve të shkollave janë trajnuar për menaxhim dhe udhëheqje dhe respektohet barazia gjinore</p>	<p>2.5. Të paktën 80% e zyrtarëve të MASHT (NjTM dhe inspek.), DKA-ve dhe drejtorëve të shkollave janë trajnuar për menaxhim dhe udhëheqje dhe respektohet barazia gjinore</p>
<p>AKTIVITETET</p>		
<p>2.1. Mbahen takime të rregullta në mes të MASHT-it, DKA-ve, Shkollave dhe komunitetit.</p> <p>2.2. Përgatitet dhe akreditohet programi për udhëheqje dhe menaxhim duke pasur parasysh barazinë dhe balancin gjinor.</p> <p>2.3. Organizohen trajnime për udhëheqje dhe menaxhim për stafin e MASHT, DKA-ve dhe drejtorët e shkollave duke pasur parasysh barazinë dhe balancin gjinor.</p>		

ZHM 3: Deri në fund të vitit 2014 janë ndërtuar kapacitetet për vlerësimin e nevojave për ZHPM		
PIKAT E REFERIMIT		
Në afat të shkurtër 2011-2012	Në afat të mesëm 2013-2014	Në afat të gjatë 2015-2016
3.1 Janë hartuar procedurat dhe kriteret për vlerësimin e nevojave për ZhPM	3.3 Janë ndërtuar kapacitetet për vlerësimin e nevojave për ZHPM	
3.2 Është angazhuar një agjenci për vlerësim të nevojave për ZHPM	3.4 Është ndërmarrë vlerësimi i ZHPM në të gjitha shkollat	
AKTIVITETET		
3.1. Hartohen procedurat dhe kriteret për vlerësim të nevojave për ZHPM.		
3.2. Angazhohet një agjenci për vlerësim të nevojave dhe ndërtim të kapaciteteve për vlerësim.		

ZHM 4: Deri në fund të vitit 2014 është ndërtuar sistemi për futjen e të dhënave për trajnime		
PIKAT E REFERIMIT		
Në afat të shkurtër 2011-2012	Në afat të mesëm 2013-2014	Në afat të gjatë 2015-2016
9. Është funksionale baza e të dhënave për programet e trajnimit dhe për mësimdhënësit e trajnuar	4.3 Janë aftësuar zyrtarët / administratorët përkatës për futjen e të dhënave për trajnime në bazën e të dhënave	
10. Janë përcaktuar procedurat për futjen e të dhënave të mësimdhënësve të trajnuar		
AKTIVITETET		
4.1. Krijohet programi softuerik për programet e trajnimit dhe mësimdhënësit e trajnuar.		
4.2. Hartohen procedurat për futjen e të dhënave për trajnime.		
4.3. Aftësohen personat përgjegjës për futjen e të dhënave.		

ZHM 5: Deri në fund të vitit 2016, MASHT akrediton të paktën 40 programe për ZHPM të bazuara në nevojat e mësimdhënësve		
PIKAT E REFERIMIT		
Në afat të shkurtër 2011-2012	Në afat të mesëm 2013-2014	Në afat të gjatë 2015-2016
5.1. Së paku 20 programe trajnimi për ZHPM janë akredituar 5.2. Është publikuar katalogu i programeve për ZHPM	5.3. Janë hartuar dhe pilotuar programe të reja trajnimi, të cilët pasqyrojnë sidomos kompetencat e ndryshme të nevojshme për mësimdhënësit e AAP-së 5.4. Së paku 10 programe të reja janë akredituar	5.5. Janë hartuar dhe pilotuar së paku 40 programe trajnimi për ZHPM sipas nevojës së mësimdhën. 5.6. Së paku 10 programe të reja janë akredituar
AKTIVITETET		
5.1. Hartohen/freskohen programet trajnuese për implementimin e kornizës kurrikulare, për trajnime metodologjike, lëndore, arsim gjithëpërfshirës, TIK, etj. 5.2. Hartohen/freskohen programet trajnuese për mësimdhënësit e profileve joarsimore. 5.3. Inkurajohen IAL për zhvillimin e programeve të trajnimit për mësimdhënësit në shërbim. 5.4. Pilotohen programet e reja të trajnimit, sidomos për mësimdhënësit e AAP-së. 5.5. Akreditoen programet trajnuese. 5.6. Hartohet, freskohet dhe publikohet katalogu i trajnimeve.		
ZHM 6: Deri në fund të vitit 2016, MASHT në bashkëpunim me AKK certifikon dhe licencon trajnerët e programeve për ZHPM		
PIKAT E REFERIMIT		
Në afat të shkurtër 2011-2012	Në afat të mesëm 2013-2014	Në afat të gjatë 2015-2016
6.1. Janë aftësuar trajnerët për realizimin e programeve të trajnimit	6.2. Janë aftësuar trajnerët për realizimin e programeve të reja të trajnimit	
AKTIVITETET		
6.1. Organizohen trajnime për trajnerë për programe të ndryshme të trajnimit. 6.2. Organizohen trajnime për trajnerë për komunitete të ndryshme (serb, boshnjakë, turq, romë, ashkalinj, egjiptianë).		

ZHM 7: Deri në fund të 2016, 90% e mësimeve kanë ripërtërirë licencën, ndërsa 5-10% janë promovuar në një nivel më të lartë; promovimi bëhet në bazë të kritereve të përcaktuara		
PIKAT E REFERIMIT		
Në afat të shkurtër 2011-2012	Në afat të mesëm 2013-2014	Në afat të gjatë 2015-2016
7.1. Është themeluar një trup për koordinim dhe menaxhim të ZHPM 7.2. Qendrat Didaktike ofrojnë shërbime cilësore për trajnime 7.3. Së paku 80% e mësimeve kanë marrë pjesë në programe të akredituara dhe kanë përfituar së paku 60 orë	7.4. Të gjithë mësimeve kanë marrë pjesë në programe trajnimi të akredituara dhe kanë përfituar së paku 120 orë	7.5. 90% e mësimeve kanë ripërtërirë licencën, ndërsa 5-10% janë promovuar duke siguruar barazi gjinore
AKTIVITETET		
7.1. Krijohet një trup për koordinim dhe menaxhim të ZHPM. 7.2. Përkrahen Qendrat Didaktike dhe hapësirat trajnuese për ofrimin e shërbimeve për trajnime. 7.3. Organizohen trajnime të ndryshme cilësore për ZHPM deri në 30 orë/vit për çdo mësime (trajnime për zbatimin e Kurrikulumit të ri, metodologjike, lëndore, arsim gjithëpërfshirës, TI, mësimeve e profileve joarsimore etj.).		
ZHM 8: Deri në fund të vitit 2016 janë krijuar mekanizmat për zhvillimin me bazë në shkollë për të siguruar qëndrueshmëri të trajnimeve brenda shkollave		
PIKAT E REFERIMIT		
Në afat të shkurtër 2011-2012	Në afat të mesëm 2013-2014	Në afat të gjatë 2015-2016
8.1. Janë funksionalizuar aktivitetet profesionale brenda shkollave 8.2. Planet individuale për ZHPM të mësimeve përfshihen në PZSH	8.3. Janë krijuar grupet për ZHPM brenda shkollave (trajnerët, monitoruesit, mentorët, vlerësuesit)	8.4. Shkollat pajisen me literaturë për ZHPM dhe krijohen mekanizmat përkatëse në të gjitha shkollat.
AKTIVITETET		
8.1. Funksionalizohen aktivitetet profesionale në shkollat. 8.2. Themelohen grupet për ZHPM brenda shkollës. 8.3. Përgatiten plane individuale për ZHPM nga ana e mësimeve. 8.4. Përfshihen planet për ZHPM të mësimeve në PZSH. 8.5. Pajisen shkollat me literaturë për ZHPM.		

ZHM 9: Deri në fund të vitit 2016 funksionojnë mekanizmat për monitorim dhe vlerësim të programeve të trajnimit dhe të ndikimit të tyre		
PIKAT E REFERIMIT		
Në afat të shkurtër 2011-2012	Në afat të mesëm 2013-2014	Në afat të gjatë 2015-2016
<p>9.1. Janë përcaktuar mekanizmat për monitorim dhe vlerësim të programeve të trajnimit</p> <p>9.2. Janë zhvilluar mekanizmat për mentorimin e mësimeve në punën e tyre të përditshme të bartjes së rezultateve të programeve aftësuese në klasa</p>	<p>9.3. Është hartuar plani dhe instrumentet për monitorim dhe vlerësim</p> <p>9.4. 40 % e të gjitha programeve për zhvillimin e mësimeve (dmth. 40 % të mësimeve pjesëmarrës) vazhdojnë me programe të duhura përcjellëse (këshillim, mentorim) në punën e tyre të përditshme</p>	<p>9.5. Janë monitoruar dhe vlerësuar të gjitha programet për ZhPM</p> <p>9.6. 80 % e të gjitha programeve për zhvillimin e mësimeve (dmth. 80 % të mësimeve pjesëmarrës) vazhdojnë me programe të duhura përcjellëse (këshillim, mentorim) në punën e tyre të përditshme</p>
AKTIVITETET		
<p>9.1. Përcaktohen përgjegjësitë për monitorim në nivel të MASHT, DKA-ve dhe shkollave.</p> <p>9.2. Krijohen mekanizmat për monitorim dhe vlerësim të programeve për ZHPM.</p> <p>9.3. Hartohet plani dhe instrumentet për monitorim dhe vlerësim.</p> <p>9.4. Organizohet monitorimi dhe vlerësimi i programeve për ZHPM.</p> <p>9.5. Hartohet raporti për vlerësim së bashku me rekomandime.</p> <p>9.6. Themelohen dhe ndërtohen kapacitetet e ekipeve të specializuara për të mbikëqyrur, mentoruar dhe këshilluar mësimeve pas vijimit të programeve të aftësimi (për shembull, grupet këshilluese në shkolla).</p>		

ZHM 10: Deri në fund të vitit 2016, të paktën 15% e zyrtarëve të arsimit dhe mësimdhënësve marrin pjesë në programe të përbashkëta rajonale dhe ndërkombëtare të ZHPM		
PIKAT E REFERIMIT		
Në afat të shkurtër 2011-2012	Në afat të mesëm 2013-2014	Në afat të gjatë 2015-2016
10.1. Të paktën 5% e zyrtarëve arsimor dhe mësimdhënësve marrin pjesë në projekte të përbashkëta rajonale dhe ndërkombëtare duke siguruar barazinë gjinore	10.2. Të paktën 10% e zyrtarëve arsimor dhe mësimdhënësve marrin pjesë në projekte të përbashkëta rajonale dhe ndërkombëtare duke siguruar barazinë gjinore	10.3. Të paktën 15% e zyrtarëve arsimor dhe mësimdhënësve marrin pjesë në projekte rajonale dhe ndërkombëtare duke siguruar barazinë gjinore
AKTIVITETET		
10.1. Organizohen projekte të përbashkëta rajonale dhe ndërkombëtare (trajnime, konferenca, etj.)		
10.2. Përkrahen mësimdhënësit për pjesëmarrje në projekte rajonale dhe ndërkombëtare.		

ZHM 11: Deri në fund të vitit 2013, të nxëniet nga arsimi joformal dhe aftësimi në shërbim njihen nga fakultetet arsimore me rastin e kualifikimit/ rikualifikimit të mësimdhënësve		
PIKAT E REFERIMIT		
Në afat të shkurtër 2011-2012	Në afat të mesëm 2013-2014	Në afat të gjatë 2015-2016
11.1. Janë ndërtuar mekanizmat dhe procedurat për njohjen e kualifikimeve në mes të arsimit formal dhe jo formal, para shërbimit dhe në shërbim	11.2. Të nxëniet paraprak nga arsimi joformal dhe aftësimi në shërbim njihen nga FA me rastin e kualifikimit/ rikualifikimit	
AKTIVITETET		
11.1. Zhvillohen politika për barasvlerësim të arsimit formal dhe joformal.		
11.2. Zhvillohen politika për barasvlerësim të trajnimeve të mësimdhënësve para dhe atyre në shërbim.		
11.3. Krijohen mekanizmat në fakultetet arsimore për njohjen e të nxëniet nga arsimi joformal dhe të aftësimin të mësimdhënësve në shërbim.		

ZHM 12: Deri në fund të vitit 2016, të gjitha programet e fakulteteve arsimore janë të harmonizuara me politikën arsimore të MASHT, si dhe 80% e personelit të këtyre fakulteteve janë aftësuar në programe të ZHPM-së

PIKAT E REFERIMIT		
Në afat të shkurtër 2011-2012	Në afat të mesëm 2013-2014	Në afat të gjatë 2015-2016
<p>12.1. Ekziston bashkëpunimi në mes të MASHT e fakulteteve arsimore (FA) të UP-së, fakulteteve arsimore dhe institucioneve të AL</p> <p>12.2. Të gjitha FA hartojnë PZH</p> <p>12.3. Së paku 20% e stafit të FA marrin pjesë në të pakën 2 programe trajnimi për ZHP</p> <p>12.4. Janë shtuar kapacitetet për zhvillimin e programeve të FA</p> <p>12.5. Të gjitha FA kanë aprovuar rregulloren për praktikën e mësimdhënies</p> <p>12.6. Janë hartuar politikën, procedurat dhe programet për mësimdhënësit e profileve joarsimore</p>	<p>12.7. Së paku 40% e stafit të FA marrin pjesë në të pakën 2 programe trajnimi për ZHP</p> <p>12.8. FA rishikojnë dhe freskojnë 10% të programeve të tyre çdo vit</p> <p>12.9. Praktikën e mësimdhënies zbatohet me sukses në të gjitha FA</p> <p>12.10. Programi i trajnimit për mësimdhënësit e profileve jo arsimore zbatohet me sukses</p>	<p>12.11. Së paku 80% e stafit të FA marrin pjesë në të pakën 2 programe trajnimi për ZHP</p> <p>12.12. Është organizuar vlerësimi i jashtëm i programeve për përgatitjen e mësimdhënësve</p> <p>12.13. Të gjitha programet e fakulteteve arsimore janë harmonizuar plotësisht me dispozitat e udhëzimeve administrative të MASHT-it.</p>

AKTIVITETET

- 12.1. Organizohet një seri e takimeve informative me FA për politikat e MASHT, si dhe për politikat dhe praktikat ndërkombëtare të ZHM.
- 12.2. Përkrahen fakultetet arsimore në hartimin e PZH.
- 12.3. Organizohen trajnime për ZHP të stafit të FA (metodologjitë e reja të mësimdhënies, arsimin gjithëpërfshirës, IT, etj.).
- 12.4. Organizohen trajnime për stafin e FA për zhvillimin e programeve.
- 12.5. Hartohet dhe aprovohet rregullativa për praktikën e mësimdhënies në FA.
- 12.6. Përkrahen FA në zbatimin e praktikës së mësimdhënies në shkolla.
- 12.7. Përkrahen FA në ofrimin e mundësive për studim për studentët me nevoja të veçanta arsimore dhe të grupeve të marginalizuara.
- 12.8. Krijohen mekanizmat dhe procedurat për mësimdhënësit e profileve jo arsimore (AAP).
- 12.9. Hartohen programet për aftësim të mësimdhënësve të profileve joarsimore.
- 12.10. Pilotohet programi për mësimdhënësit e profileve jo arsimore me një grup të mësimdhënësve.
- 12.11. Vlerësohet programi i pilotuar.
- 12.12. Përkrahet bashkëpunimi institucional në mes të fakulteteve arsimore, si dhe në mes të fakulteteve arsimore dhe institucioneve të AL (tituj të përbashkët, tituj të njëkohshëm, shkëmbim të stafit dhe programeve, transferim të ECTS).
- 12.13. Organizohet vlerësimi i përgjithshëm dhe i pavarur i programeve të përgatitjes së mësimdhënësve.

ZHM 13: Deri në fund të vitit 2016 janë rritur mundësitë për zhvillimin e kërkimeve shkencore në fakultetet arsimore.		
PIKAT E REFERIMIT		
Në afat të shkurtër 2011-2012	Në afat të mesëm 2013-2014	Në afat të gjatë 2015-2016
13.1. Ekzistojnë plane veprimi të fakulteteve arsimore për hulumtime në arsim 13.2. Së paku 20% e stafit të FA janë trajnuar për përfshirje në hulumtimet në arsim dhe zhvillim të projekteve	13.3. Stafi akademik i FA është përfshirë në së paku 10 programe hulumtimi në arsim	13.4. Çdo departament i FA përfshihet në së paku një projekt hulumtues në arsim çdo vit
AKTIVITETET		
<p>13.1. Hartohen plane veprimi për hulumtimet në arsim në nivel të UP (grupi i fakulteteve arsimore).</p> <p>13.2. Organizohen trajnime për stafin e FA për hulumtime në arsim (zhvillimi i projekteve për hulumtime, aplikim në fonde të BE, për shtimin e kapaciteteve për hulumtime në FA, etj.).</p> <p>13.3. Zhvillohen projekte nga departamentet e FA për hulumtime në arsim.</p> <p>13.4. Publikohen rezultatet e hulumtimeve.</p> <p>13.5. Përkrahet mobiliteti i stafit të FA (projekte hulumtuese, vizita studimore, programe për ZHP etj.).</p>		

Përmbledhja financiare

Kostoja zhvillimore dhe shpenzimet e ndërlidhura operative për këtë nënsektor janë llogaritur si në vijim:

Tabela 5.5 Përmbledhja financiare për zhvillimin profesional të mësimdhënësve

Nënsektori dhe caku	Kostoja zhvillimore 2011-2016	Kostoja operative 2011-2016	Gjithsejt shpenzime 2011-2016	Kostoja vjetore operative përtej 2016
1. Hartimi i legjislacionit	117 500	0	16 500	0
3. Vlerësimi i nevojave për zhvillimin e kapaciteteve dhe zhvillim profesional	16 500	0	51 420	0
4. Sistemi i menaxhimit të informatave	51 420	0	182 540	1 750
5. Akreditimi i programeve	182 540	0	36 800	0
6. Licencimi i trajnerëve	36 800	0	6 508 600	0
7. Licencimi i mësimdhënësve	177 700	6 330 900	2 021 600	1 254 660
8. Zhvillimi profesional me bazë në shkollë	941 600	1 080 000	58 900	180 000
9. Monitorimi e vlerësimi i trajnimeve	58 900	0	489 500	0
10. Bashkëpunimi rajonal	489 500	0	15 000	0
11. Njohja e të nxëniet paraprak	15 000	0	642 200	0
12. Programet para shërbimit	642 200	0	543 650	0
13. Hulumtimet në fakultetet arsimore	183 650	360 000		65 000
Gjithsej	2 913 310	7 770 900	10 684 210	1 501 410

Elementet kryesore të shpenzimeve lidhen me:

Licencimin e mësimdhënësve

Shpenzimet operative për licencimin e mësimdhënësve përfshijnë:

- Shpenzimet operative për 8 anëtarë të personelit në autoritetin e ri;
- Aftësimi i vazhdueshëm i mësimdhënësve i vlerësuar në 1,2 milionë € në vit;
- Fonde të veçanta për projekte hulumtuuese arsimore (50 000 €) dhe publikimi i rezultateve të tyre (15 000 €).

5.5 Arsimi i lartë (AL)

Republika e Kosovës ka popullatën më të re në Evropë dhe e sheh kapitalin njerëzor si pasurinë më të rëndësishme e cila do të përkrahë zhvillimin e ardhshëm të Kosovës. Arsimi i lartë po kalon nëpër një fazë të rritjes intensive të numrit të studentëve, mirëpo alokimet buxhetore, investimet dhe numri i personelit akademik nuk po i përcjellin ritmet e zhvillimit.

Arsimi i lartë në Kosovë përfshin institucionet publike e private të arsimit të lartë. Edhe pse Kosova zyrtarisht nuk është pjesë e Procesit të Bolonjës, të gjitha institucionet e arsimit të lartë (me përjashtim të Universitetit Amerikan të Kosovës), i respektojnë udhëzimet e Bolonjës. Agjencia e Akreditimit e Kosovës udhëheq procesin e akreditimit për të gjitha institucionet e arsimit të lartë. Sistemi i arsimit të lartë funksionon në bazë të Ligjit për Arsimin e Lartë të miratuar në vitin 2002, i cili aktualisht është duke u rishikuar, dhe në bazë të Strategjisë për Arsimin e Lartë me pikat e referimit të vendosura për periudhën 2005-2015.

Sfidat

Për shkak të popullatës së re numri i studentëve është duke u shtuar çdo vit. Kjo paraqet një sfidë për qeverinë përkitazi me financimin, por edhe për zhvillimin e mekanizmave dhe instrumenteve për të siguruar qasje të barabartë dhe arsimim cilësor për të gjithë studentët. Një sfidë tjetër për sistemin e arsimit të lartë është prodhimi i të diplomuarve me shkallë të lartë të punësueshmërisë në Kosovë, në rajon dhe më gjerë. Një përbërës i rëndësishëm për cilësi të mirë të mësimdhënies dhe të të nxënit, është kërkimi shkencor i cili kërkon investime shtesë dhe shkathtësi të ndryshme nga ato që zotërojnë personeli akademik aktualisht në këto institucione.

Janë edhe sfidat e mëdha që kanë të bëjnë me çështjet e ndërlidhura përkitazi me barazinë, cilësinë, gjininë, përkatësinë etnike dhe gjendjen ekonomike.

- **Plotësimi i kornizës ligjore për institucionet e arsimit të lartë** Disa ligje janë miratuar nga Kuvendi i Republikës së Kosovës, të cilat ose e përcaktojnë drejtëpërsëdrejti arsimin e lartë ose kanë ndikim në të. Ligji për Arsimin e Lartë është duke u rishikuar dhe pritet të miratohet deri në fillim të vitit 2010.
- **Rritja e pjesëmarrjes në arsimin e lartë dhe sigurimi i qasjes së barabartë në arsimin e lartë.** Duhet menduar nëse përfshirja e 25 % të grup-moshës 18-24 vjeç në arsimin e lartë është objektiv i mjaftueshëm kur merret parasysh rëndësia e kapitalit njerëzor për zhvillimin e Kosovës.
- **Sigurimi i rritjes së buxhetit dhe i përdorimit më efikas të resurseve nga institucionet e arsimit të lartë.** Sfidat më të mëdha për MASHT-in dhe IAL-të qëndron në vendosjen e lidhjeve me

ekonominë dhe në krijimin e mekanizmave për përcjelljen e punësueshmërisë së të diplomuarve. Tashmë ekzistojnë disa nisma për t'u ofruar shërbime studentëve nëpërmjet të Qendrës për Shërbime të Përkrahjes për Studentët (LINK), në UP dhe përmes zyrave të karrierës në disa institucione private. Megjithëkëtë, aktualisht, shumica e resurseve përdoren për pagat, një pjesë e vogël për shërbime e mallra dhe fare pak për zhvillim e programe. Lidhur me financimin, raporti tregon se buxheti i Strategjisë për AL nuk është bazuar në Kornizën Afatmesme të Shpenzimeve (KASH) dhe për këtë arsye pritet që të paraqiten boshllëqe në financimin e objektivave të parashtruara në këtë strategji.

- **Të sigurohet që kurrikulat pasqyrojnë nevojat e tregut të punës, ndihmojnë në rritjen e punësueshmërisë së të diplomuarve dhe ndikojnë në përmirësimin e imazhit të arsimit të lartë në Kosovë, pos tjerash, edhe duke qenë të ndjeshme ndaj aspekteve gjinore.**

Një orientim më i fuqishëm i institucioneve të arsimit të lartë kah kërkimet shkencore, transferi i teknologjisë, ndërmarrësia dhe kah bashkëpunimi më i ngushtë me ekonominë do të sillte përfitime të shumfishta për të gjitha palët dhe do të ishte në funksion të rritjes së punësueshmërisë dhe qëndrueshmërisë si të ekonomisë ashtu edhe të sistemit arsimor.

- **Vendosja e standardeve të cilësisë në mësimdhënie e në kërkime shkencor.** Megjithëse Kosova nuk është nënshkruese e Procesit të Bolonjës, komponentat kryesore të ligjit e të politikave të arsimit të lartë në Kosovë flasin për nevojën për të dyfishuar përpjekjet për jetësimin e mirëfilltë të veprimeve të duhura në drejtim të këtij procesi. Prioritetet në kërkimet shkencore janë identifikuar në Programin Kombëtar të Kërkimeve Shkencore për periudhën 2010-2015, i cili i parashtron caqet specifike kërkimore dhe teknologjike të nevojshme për të përkrahur zhvillimin shoqëror e ekonomik të Kosovës në drejtim të një shoqërie të bazuar në dije. Përkrahja e Këshillit Kombëtar të Shkencës për adresimin e fushave prioritare kërkimore. Këto prioritete ishin identifikuar në bazë të ndërveprimit konkret në mes të shkencës, qytetarëve dhe bizneseve. Strategjia ka paraparë edhe krijimin e një fondi për aktivitete kërkimore-shkencore, i cili është vënë në dispozicion të hulumtuesve që nga viti 2010.
- **Sigurimi i një mjedisi modern për mësimdhënie, nxënie dhe kërkime shkencore në institucione të arsimit të lartë.** Masat përkatëse duhet të përfshijnë: ndërtesat (që kanë qasje edhe për studentët me nevoja të veçanta arsimore), objektet dhe shërbimet për vendosje të studentëve e të ligjëruesve të huaj, laboratore, biblioteka, teknologji të informimit e të komunikimit, ndërtimin e sistemeve për mësim në distancë, si dhe sisteme dhe rrjeta komunikimi për shërbimet studentore. Në disa prej këtyre objektivave tashmë është shënuar përparim: është ndërtuar një konvikt dhe një tjetër është renovuar, janë bërë investime në ndërtesat e disa fakulteteve, janë bërë vazhdimisht investime në TIK, investime në biblioteka dhe disa investime në laboratore e të tjera. Megjithëkëtë, ka nevojë për investime të mëtejme për të siguruar një mjedis cilësor të mësimdhënies e të nxënies në kohën e rritjes së dukshme të përfshirjes në arsimin e lartë.

Ka nevojë që të garantohet vazhdimësia e funksionimit të pavarur të Agjencisë së Akreditimit të Kosovës (AAK) dhe financimi i qëndrueshëm i punës së saj. Tjetër sfidë është lëvizja prej rolit administrativ të AAK-së kah një rol i saj më zhvillimor në mes të AAK-së dhe institucioneve të arsimit të lartë. Duhet të ndërmerren masa për të siguruar një sistem të sigurimit të cilësisë që do të plotësonte të gjitha kriteret e Rrjetit Evropian të Agjencive për Sigurimin e Cilësisë (ENQA) dhe që AAK-ja të përfshihet në Regjistrin e Agjencive Evropiane të Akreditimit.

- **Avancohet bashkëpunimi ndërkombëtar dhe mobiliteti i personelit dhe i studentëve.** Ekipi i Kosovës për Promovimin e Bolonjës (EKPB) me ndihmën e MASHT-it ka zhvilluar dokumentet për integrimin e arsimit të lartë të Kosovës në Programin Evropian të reformave në arsimin e lartë. Me qëllim të jetësisë të Procesit të Bolonjës janë hartuar dhe zbatuar disa projekte të mbështetura nga Programi Trans-Evropian (i BE-së) i Mobilitetit për Studime Universitare (TEMPUS). Institucionet e arsimit të lartë në Kosovë kanë përfituar nga projekte të përkrahura nga TEMPUS-i për zhvillimin e programeve studimore në tri nivele të studimit, por duhet bërë më shumë për të siguruar që barazia gjinore të jetë pjesë integrale e këtyre programeve.

Objektivat e përgjithshme

Objektivë e përgjithshme në nënsektorin e arsimit të lartë është hartimi dhe jetësimi i politikave dhe legjislacionit efektiv dhe të qëndrueshëm për të përkrahur qasjen e barabartë nëpërmjet të ndërtimit të një sistemi efikas dhe efektiv të menaxhimit të arsimit të lartë cilësor që prodhon studentë të kalibrit të lartë që plotësojnë standardet përkatëse evropiane dhe për rritjen e kapaciteteve për kërkime shkencore. Ky qëllim strategjik synon të ndërtojë arsimin e lartë deri në nivelin që e bën atë kompatibil me trendet e ngjashme në rajon dhe në vendet evropiane dhe që e përkrahë mobilitetin e studentëve e të personelit.

Prioritetet

1. **Finalizimi i kornizës ligjore për institucionet e arsimit të lartë** - Finalizohet Ligji për Arsimin e Lartë për të siguruar një kornizë për universitetet publike dhe për ato private duke i përcaktuar qartë të drejtat dhe obligimet e ofruesve të shërbimeve të arsimit të lartë dhe duke krijuar një mjedis ku afirmohet arsimi cilësor. Hartohen të gjitha udhëzimet administrative që shërbejnë për të lehtësuar zbatimin e Ligjit të rishikuar të Arsimit të Lartë.
2. **Rritja e pjesëmarrjes dhe sigurimi i qasjes së barabartë në arsimin e lartë** - Rritet pjesëmarrja në arsimin e lartë duke siguruar plotësimin e standardeve të cilësisë, pos tjerash duke siguruar edhe infrastrukturën e duhur fizike dhe qasjen e barabartë në arsimin e lartë. Arsimi në distancë mund të ishte një nga mënyrat për rritjen e shpejtë të qasjes në kushtet kur nuk mund të bëhet zgjerimi i shpejtë i hapësirave fizike.
3. **Sigurimi i rritjes së buxhetit për institucionet e arsimit të lartë dhe shfrytëzimi efikas i resurseve** – Rritet buxheti për arsimin e lartë. Konsolidohen mekanizmat dhe strukturat për

shfrytëzimin sa më efikas të resurseve, për të ofruar stimulim për projekte kërkimore-shkencore, për investime në infrastrukturë, në zhvillimin akademik e të tjera. Ndërtohet korniza ligjore për të përkrahur institucionet në gjenerimin e mjeteve financiare jashtëbuxhetore të cilat do të investoheshin në institucionet e arsimit të lartë për zhvillimin e personelit akademik.

4. **Programet e studimit pasqyrojnë nevojat e tregut të punës** – Programet e studimit të institucioneve publike e private të arsimit të lartë duhet të pasqyrojnë nevojat e tregut të punës dhe duhet të përmirësojnë punësueshmërinë e të diplomuarve duke promovuar transferin e teknologjisë, inovacionin dhe ndërmarrësinë. Një mënyrë për të arritur këtë mund të jetë nëpërmjet një dialogu të vazhdueshëm me punëdhënësit, mirëpo mund të jetë e dobishme edhe përshtatja e programeve studimore me përparësitë zhvillimore dhe strategjitë e punësimit në vend.
5. **Vendosja e standardeve të cilësisë në mësimdhënie e në kërkime shkencore** – Duhet kushtuar vëmendje lidhjeve në mes të arsimit të lartë dhe kërkimeve shkencore, zhvillimit dhe mësimit gjatë gjithë jetës ashtu siç janë parashtruar në konkluzionet e Komunikatave të Bergenit (2005) e të Londrës (2007). Forcimi i aktiviteteve kërkimore-shkencore në institucionet private e publike duke vendosur standardet për fondet dhe kohën e personelit që do të alokohen për kërkime shkencore, gjithnjë duke garantuar cilësinë e kërkimeve të kryera. Avancohet bashkëpunimi ndërkombëtar i të gjitha institucioneve të arsimit të lartë me qëllim të sigurimit të përkrahjes së kërkimeve shkencore dhe mësimdhënies. Kultivohet zhvillimi i organizuar e institucional i personelit akademik në fushën e mësimdhënies e të metodologjisë së kërkimit shkencor.
6. **Sigurimi i një mjedisi modern për mësimdhënie, nxënie dhe kërkime shkencore** – Vendosen standardet për proporcionin e numrit të studentëve për infrastrukturën fizike, laboratorët, numrin e librave, kompjuterëve dhe pajisjeve të tjera për programet përkatëse studimore dhe bëhen investimet përkatëse. Përmirësohet sistemi për menaxhimin e informatave dhe për efikasitetin e administratës.
7. **Avancohet bashkëpunimi ndërkombëtar dhe mobiliteti i personelit dhe i studentëve** – Promovohet dhe përkrahët bashkëpunimi i organizuar ndërkombëtar. Avancohen aktivitetet për mobilitetin e personelit e të studentëve dhe aktivitetet për programe të përbashkëta studimore.

Çështjet e ndërlidhura

Pjesëmarrja e komuniteteve minoritare në Republikën e Kosovës është një sfidë në kuptimin e sigurimit të qasjes në arsimin e lartë. Sa i përket arsimit të minoriteteve, MASHT ka rezervuar vende të regjistrimit në Universitetin e Prishtinës për të gjithë kandidatët nga komunitetet joshqiptare (pjesëtarët e komunitetit turk, boshnjak dhe egjiptas), përfshirë edhe përkrahje për mbulimin e disa shpenzimeve, si për shembull, vendosjen në konvikt, ushqimin e të tjera. Në qendrën e Fakultetit të Edukimit në Prizren (Universiteti i Prizrenit), janë përfshirë një numër relativisht i madh i studentëve turq dhe boshnjakë, të cilët kanë mundësi të vijojnë studimet në një program për përgatitjen e mësuesve klasorë në gjuhën

turke dhe boshnjake dhe në një program për aftësimin e mësimeve të teknologjisë informative për shkollat e mesme të ulëta në gjuhën boshnjake. Edhe një program tjetër ofrohet në Administratën e Biznesit në gjuhën boshnjake në Fakultetin e Biznesit në Pejë.

Në vitin 2008, MASHT ka inauguruar një strategji për përfshirjen e komuniteteve romë, ashkali, egjiptian dhe serb në sistemin arsimor. Rreth 10.000 studentë (kryesisht të komunitetit serb) vijojnë studimet në Universitetin e Mitrovicës. Një nga sfidat mbetet përfshirja e plotë e këtij universiteti në kornizën e MASHT-it dhe të Ligjit për Arsimin e Lartë.

Nga aspekti i ndihmës sociale për studentët nga familjet e varfëra, MASHT çdo vit ofron një numër të bursave përmes të cilave studentët lirohen nga pagesa e participimit dhe e vendosjes në konvikt. Që nga viti akademik 2008/09, këto bursa kanë filluar të ofrohen bashkërisht nga Universiteti i Prishtinës dhe nga MASHT-i. Shumë institucione të arsimit të lartë ofrojnë bursa për studentët me gjendje të vështirë ekonomike.

Një Zyrë për Barazi Gjinore (ZBGJ) ishte themeluar në vitin 2007 dhe është e lidhur drejtëpërsëdrejti me Zyrën për Bashkëpunim Ndërkombëtar brenda Universitetit të Prishtinës. Kjo zyrë i raporton zëvendësrektorit për bashkëpunim ndërkombëtar. Aktualisht zyra punon në lokalet e Qendrës për të Drejta të Njeriut (në Fakultetin Juridik). Misioni i kësaj zyreje është integrimi i barazisë gjinore, parandalimi i diskriminimit gjinor në universitet, ndërmarrja e projekteve hulumtuese për studimin e çështjeve gjinore, ngritja e vetëdijes për barazinë gjinore në radhët e qarqeve akademike dhe joakademike si dhe ofrimi i ndihmës për përhapjen e informacioneve për çështjet gjinore nëpërmjet bashkëpunimit dhe rrjetëzimit në nivel vendor, rajonal dhe ndërkombëtar.

Kolegji i Biznesit Ndërkombëtar në Mitrovicë (IBCM) ka filluar së funksionuari në vitin 2010 me mësim në gjuhën angleze. MASHT, së bashku me qeverinë suedeze (përmes SIDA-s) dhe atë daneze janë financuesit kryesorë të këtij projekti.

Caqet

AL 1.	Deri në vitin 2012 bëhet hartimi i akteve nënligjore dhe harmonizimi i statuteve të IAL-ve në përputhje me Ligjin e rishikuar.
AL 2.	Deri në vitin 2016 pjesëmarrja në AL e grup-moshës 18-25, arrin në 35% dhe është respektuar barazia gjinore.
AL 3.	Deri në vitin 2014 sigurohet mbështetje e vazhdueshme dhe mundësi e barabartë për përfshirje në AL për të gjitha grupet: etnike, gjinore, moshës, religjioze, grupeve me nevoja të veçanta arsimore dhe grupeve të tjera sociale.
AL 4.	Deri në vitin 2014 programet studimore u përshtaten nevojave të tregut.
AL 5.	Rritet buxheti dhe ngritet efikasiteti në realizimin e atij buxheti sipas ligjit të rishikuar.
AL 6.	Deri në vitin 2014 ngriten kapacitete për krijimin e mjeteve plotësuese vetanake nëpërmjet të projekteve kërkimore, shërbimeve konsulente, infrastrukturës etj.
AL 7.	Deri në vitin 2014 është bërë ngritje e vazhdueshme e cilësisë në mësimdhënie dhe kërkime shkencore.
AL 8.	Deri në vitin 2014 është bërë përkrahje institucionale dhe promovimi i hulumtimeve shkencore, inovacioneve, transferit të teknologjisë dhe ndërmarrësisë.
AL 9.	Deri në vitin 2014 është krijuar një sistem për ndërkombëtarizimin e shtuar të arsimit të lartë dhe punës kërkimore.
AL 10.	Deri në vitin 2016 është bërë zgjerimi dhe modernizimi i ambientit për studime dhe punë kërkimore shkencore.

AL 1: Deri në vitin 2016 bëhet hartimi i akteve nënligjore dhe harmonizimi i statuteve të IAL-ve në përputhje me Ligjin e rishikuar		
PIKAT E REFERIMIT		
Në afat të shkurtër 2011-2012	Në afat të mesëm 2013-2014	Në afat të gjatë 2015-2016
<p>1.1. Aktet nënligjore dhe statutet e IAL-ve janë në përputhje me Ligjin e rishikuar më së largu një vit pas hyrjes në fuqi të Ligjit për Arsim të Lartë.</p> <p>1.2. Ekzistojnë rregulloret përcjellëse për zbatimin e statuteve të IAL-ve në përputhje me ligjin.</p> <p>1.3. Rishikohet implementimi i Ligjit të ri</p>		
AKTIVITETET		
<p>1.1. Rishikohen aktet nënligjore në përputhje me Ligjin e ri.</p> <p>1.2. Hartohen akte të reja nënligjore të nevojshme për implementimin e Ligjit të ri.</p> <p>1.3. Hartohen statute të IAL-ve në përputhje me Ligjin e rishikuar.</p> <p>1.4. Hartohen rregulloret përcjellëse për zbatimin e statuteve në përputhje me ligjin.</p>		

AL 2: Deri në vitin 2016 pjesëmarrja në arsimin e lartë e grupmoshës 18-25 arrin në 35% dhe është respektuar barazia gjinore		
PIKAT E REFERIMIT		
Në afat të shkurtër 2011-2012	Në afat të mesëm 2013-2014	Në afat të gjatë 2015-2016
2.1. Deri në vitin 2011 pjesëmarrja në AL e grupmoshës 18-25, do të jetë 25%	2.2. Deri në vitin 2014 pjesëmarrja në AL e grupmoshës 18-25, do të jetë 30%	2.3. Deri në vitin 2016 pjesëmarrja në AL e grupmoshës 18-25, do të jetë 35%
AKTIVITETET		
<p>2.1. Rritet numri i studentëve të regjistruar në programet ekzistuese.</p> <p>2.2. Ofrohen programe të reja të studimit në institucionet e arsimit të lartë.</p> <p>2.3. Themelohen institucione të reja të arsimit të lartë.</p> <p>2.4. Përkrahen institucionet e arsimit të lartë për Partneritetin Publiko-Privat (afatmesëm dhe afatgjatë).</p> <p>2.5. Inkurajohet ofrimi i programeve studimore nga institucione të arsimit të lartë nga vendet e BE-së dhe atyre rajonale.</p> <p>2.6. Ofrohen programe profesionale të tipeve të ndryshme dhe me kohëzgjatje të ndryshme në institucione të arsimit të lartë.</p> <p>2.7. Krijohen fonde shtesë për bursa për studime në institucionet publike të arsimit të lartë.</p> <p>2.8. Rritet numri i stafit akademik në të gjitha institucionet e arsimit të lartë.</p>		

<p>AL 3: Deri në vitin 2014 sigurohet mbështetje e vazhdueshme dhe mundësi të barabarta për përfshirje në arsimin e lartë për të gjitha grupet: etnike, gjinore, të moshës, religjioze, grupeve me nevoja të veçanta arsimore dhe grupeve tjera sociale.</p>		
<p>PIKAT E REFERIMIT</p>		
<p>Në afat të shkurtër 2011-2012</p>	<p>Në afat të mesëm 2013-2014</p>	<p>Në afat të gjatë 2015-2016</p>
<p>3.1. Krijohen kushte për ofrimin e mundësive të barabarta për përfshirje në arsimin e lartë</p>	<p>3.2. Fillon zbatimi i politikave për ofrimin e mundësive të barabarta për përfshirje në arsimin e lartë</p> <p>3.3. Krijohet ambient i përshtatshëm për studentët me nevoja të veçanta.</p>	<p>3.4. Zbatohen me përpikëri politikat për ofrimin e mundësive të barabarta për përfshirje në arsimin e lartë.</p>
<p>AKTIVITETET</p>		
<p>3.1. Hartohet politika për përfshirje të grupeve të marginalizuara dhe të komuniteteve minoritare në arsimin e lartë në përputhje me Ligjin e ri.</p> <p>3.2. Themelohet fondi shtesë për përfshirje të të gjitha komuniteteve minoritare në arsimin e lartë (fondi për minoritete dhe për profesorët vizitorë).</p> <p>3.3. Themelohet fondi për ndihmë financiare për studentët me gjendje jo të mirë sociale.</p> <p>3.4. Sigurohen kushte për studentët me nevoja të veçanta arsimore (hartohet rregullore për pranimin e studentëve me nevoja të veçanta arsimore, sigurohen fonde për bursa dhe për përshtatje të infrastrukturës).</p>		

AL 4: Deri në vitin 2014 programet studimore u përshtaten nevojave të tregut		
PIKAT E REFERIMIT		
Në afat të shkurtër 2011-2012	Në afat të mesëm 2013-2014	Në afat të gjatë 2015-2016
4.1. Krijohen mekanizmat dhe strukturat për hulumtimin e nevojave të tregut të punës	4.2. Programet ekzistuese të studimeve rishikohen dhe u përshtaten nevojave të tregut të punës	4.3. Programet ekzistuese të studimeve rishikohen dhe u përshtaten nevojave të tregut të punës
AKTIVITETET		
<p>4.1. Themelohet grupi i punës për hulumtimin dhe vlerësimin e nevojave të tregut të punës.</p> <p>4.2. Zhvillohet “strategjia” (politikat - programet) për kualifikimin e kuadrove sipas nevojave të tregut të punës duke u bazuar në hulumtimet në bazë vjetore.</p> <p>4.3. Rishikohen programet ekzistuese të institucioneve të arsimit të lartë nga këndvështrimi i përshtatjes së tyre me nevojat e tregut të punës.</p>		

AL 5: Rritet buxheti dhe ngritet efikasiteti në realizimin e atij buxheti sipas ligjit të rishikuar		
PIKAT E REFERIMIT		
Në afat të shkurtër 2011-2012	Në afat të mesëm 2013-2014	Në afat të gjatë 2015-2016
<p>5.1. Rritja e buxhetit për institucionet e arsimit të lartë sipas ligjit (dhe sipas formulës për financim)</p> <p>5.2. Ekzistojnë politika për rritjen e efikasitetit të financimit (menaxhimit) në arsimin e lartë publik</p>	<p>5.3. Rritje progresive e buxhetit për institucionet e arsimit të lartë sipas dispozitave ligjore</p> <p>5.4. Zbatimi i politikave për rritjen e efikasitetit të financimit në institucionet e arsimit të lartë</p>	<p>5.5. Rritje progresive e buxhetit për institucionet e arsimit të lartë sipas ligjit</p> <p>5.6. Ekzistojnë vlerësime për zbatimin e financimit të arsimit të lartë.</p>
AKTIVITETET		
<p>5.1. Zbatohen kriteret për përcaktimin e buxhetit për institucionet e arsimit të lartë sipas programeve specifike të studimit.</p> <p>5.2. Hartohen dhe zbatohen politika për planifikim, menaxhim dhe raportim të financave publike në arsimin e lartë.</p>		

AL 6: Deri në vitin 2014 ngriten kapacitete për krijimin e mjeteve plotësuese vetanake nëpërmjet projekteve kërkimore, shërbimeve konsulente, infrastrukturës etj		
PIKAT E REFERIMIT		
Në afat të shkurtër 2011-2012	Në afat të mesëm 2013-2014	Në afat të gjatë 2015-2016
6.1. Ekziston plani për gjenerimin e mjeteve plotësuese vetanake në institucionet e arsimit të lartë	6.2. Institucionet e arsimit të lartë gjenerojnë mjete plotësuese vetanake nëpërmjet projekteve kërkimore, shërbimeve konsulente, infrastrukturës etj në lartësi deri 10% të buxhetit.	6.3. Institucionet e arsimit të lartë gjenerojnë mjete plotësuese vetanake nëpërmjet projekteve kërkimore, shërbimeve konsulente, infrastrukturës e të tjera, në lartësi deri 15% të buxhetit.
AKTIVITETET		
6.1 Hartohet rregullore për gjenerimin dhe menaxhimin e mjeteve vetanake në institucionet e arsimit të lartë dhe krijohen kushte ligjore për zbatimin e saj.		
6.2. Zhvillohen mekanizma për gjenerimin e mjeteve plotësuese në institucionet e arsimit të lartë (zyra për projekte, shërbime profesionale, këshilldhënëse dhe përmes shfrytëzimit të infrastrukturës).		
6.3. Organizohen programe trajnimi për personelin e institucioneve të arsimit të lartë për konkurrim në projekte vendore dhe ndërkombëtare.		

AL 7: Deri në vitin 2014 është bërë ngritje e vazhdueshme e cilësisë në mësimdhënie dhe kërkime shkencore		
PIKAT E REFERIMIT		
Në afat të shkurtër 2011-2012	Në afat të mesëm 2013-2014	Në afat të gjatë 2015-2016
<p>7.1. Themelohen / Funkcionalizohen Qendrat për Përsosmëri në Mësimdhënie të Universitetit të Prishtinës</p> <p>7.2. Janë rishikuar kriteret për zgjedhje dhe avancim të stafit akademik në institucione të arsimit të lartë.</p> <p>7.3. Ekziston plani i zbatimit të kriterëve për vlerësimin e brendshëm në të gjitha institucionet e arsimit të lartë.</p>	<p>7.4. QPM ofron të paktën 5,000 orë/person trajnimi brenda vitit</p> <p>7.5. Zbatimi i vazhdueshëm i kriterëve për sigurimin e cilësisë në mësimdhënie dhe kërkime shkencore në të gjitha institucionet e arsimit të lartë.</p>	<p>7.6. QPM ofron të paktën 10,000 orë/person trajnimi brenda vitit</p> <p>7.7. Zbatimi i vazhdueshëm i kriterëve për sigurimin e cilësisë në mësimdhënie e kërkime shkencore në të gjitha institucionet e arsimit të lartë.</p>
AKTIVITETET		
<p>7.1. Merret vendimi për emërimin e organeve të QPM dhe aprovohet plani i punës së QPM.</p> <p>7.2. Hartohen dhe ofrohen programe për përsosmëri të metodologjisë së mësimdhënies .</p> <p>7.3. Rishikohen kriteret për zgjedhje dhe për avancimin e stafit akademik.</p> <p>7.4. Fuqizohen njësitë për sigurimin e cilësisë në të gjitha institucionet e arsimit të lartë.</p>		

AL 8: Deri në vitin 2014 është bërë përkrahje institucionale dhe Promovimi i hulumtimeve shkencore, inovacioneve, transferit të teknologjisë dhe ndërmarrësisë		
PIKAT E REFERIMIT		
Në afat të shkurtër 2011-2012	Në afat të mesëm 2013-2014	Në afat të gjatë 2015-2016
<p>8.1. Është hartuar një studim fillestar për angazhimin e mësimdhënësve në hulumtime dhe punë shkencore (bazuar në kapacitetet ekzistuese dhe prioritetet në hulumtim)</p> <p>8.2. Ekzistojnë plane veprimi për punë kërkimore shkencore në institucionet e arsimit të lartë.</p> <p>8.3. Realizohen të paktën 200 muaj qëndrim studimor në institucionet e arsimit të lartë dhe në institucione hulumtuese ndërkombëtare.</p> <p>8.4. Funksionon fondi për skemat për shpërblim për punë shkencore.</p> <p>8.5. Është hartuar dhe kryer studimi për kapacitetet e inovacionit dhe teknologjisë</p>	<p>8.6. Implementohet plani i veprimit për punë kërkimore shkencore në institucionet e arsimit të lartë.</p> <p>8.7. Realizohen të paktën 200 muaj qëndrim studimor në institucionet e arsimit të lartë dhe në institucione hulumtuese ndërkombëtare për punë kërkimore shkencore.</p> <p>8.8. Zbatohen skema për shpërblim për punë kërkimore shkencore.</p> <p>8.9. Janë zhvilluar të paktën tri programe në pajtim me rekomandimet e studimit.</p>	<p>8.10. Realizohen të paktën 200 muaj qëndrim studimor në institucionet e arsimit të lartë dhe institucione hulumtuese ndërkombëtare për punë kërkimore shkencore</p> <p>8.11. Zbatohen plotësisht skemat për përkrahjen e punës shkencore.</p> <p>8.12. Janë zhvilluar të paktën 6 programe në pajtim me rekomandimet e studimit.</p>
AKTIVITETET		
<p>8.1. Bëhet një analizë fillestare (baseline study) lidhur me aktivitetet hulumtuese dhe hartohet plani i veprimit për punë kërkimore shkencore në institucionet e arsimit të lartë.</p> <p>8.2. Implementohet plani i veprimit për aktivitetet hulumtuese.</p> <p>8.3. Përcaktohet koha e domosdoshme për aktivitete hulumtuese dhe përfshihet në kontratën e</p>		

punës së personelit akademik.

8.4. Përcaktohen standarde për shpërblime për hulumtues me rezultate të jashtëzakonshme.

8.5. Financimi i hulumtuesve për qëndrim jashtë vendit në institucion hulumtues (tema relevante për zhvillimin e Kosovës).

8.6. Hartohet një studim për kapacitetet e inovacionit dhe të teknologjisë.

8.7. Zhvillohen programe në pajtim me rekomandimet e studimit.

AL 9: Deri në vitin 2014 është krijuar një sistem për ndërkombëtarizimin e shtuar të arsimit të lartë dhe punës kërkimore të cilat janë të vëmendshme ndaj barazisë dhe aspekteve gjinore		
PIKAT E REFERIMIT		
Në afat të shkurtër 2011-2012	Në afat të mesëm 2013-2014	Në afat të gjatë 2015-2016
<p>9.1. Së paku 10% e programeve në institucionet e arsimit të lartë kanë një lëndë me mësimdhënës vizitorë (ligjërime bllok për të mbuluar lëndën apo një pjesë të lëndës).</p> <p>9.2. Financohen 10% e personelit të institucioneve të arsimit të lartë për prezentimin e rezultateve hulumtuese në konferenca ndërkombëtare.</p> <p>9.3. Çdo vit 10% e personelit akademik të Institucionit të Arsimit të Lartë (IAL) merr pjesë në mobilitete akademike pa i llogaritur konferencat ndërkombëtare; kohëzgjatja e përgjithshme e mobiliteteve është të paktën 100 muaj.</p> <p>9.4. Çdo vit studentët e doktoratës të IAL realizojnë të paktën 30 muaj të mobilitetit akademik.</p>	<p>9.5. 50 % e programeve studimore ofrojnë së paku një lëndë zgjedhore në gjuhën angleze</p> <p>9.6. Së paku 10 % e programeve në institucionet e arsimit të lartë kanë një lëndë me mësimdhënës vizitorë (ligjërime bllok për të mbuluar lëndën apo një pjesë të lëndës)</p> <p>9.7. Financohen 15% e personelit të IAL-ve për prezentimin e rezultateve hulumtuese në konferenca ndërkombëtare</p> <p>9.8. Çdo vit 15% e personelit akademik të IAL merr pjesë në mobilitete akademike pa i llogaritur konferencat ndërkombëtare; kohëzgjatja e përgjithshme e mobiliteteve është të paktën 150 muaj.</p> <p>9.9. Çdo vit studentët e doktoratës të IAL realizojnë të paktën 60 muaj të mobilitetit akademik.</p>	<p>9.10. Të paktën 5% e programeve master ofrohen në gjuhën angleze</p> <p>9.11. Së paku 20% e programeve në institucionet e arsimit të lartë kanë një lëndë me mësimdhënës vizitorë (ligjërime bllok për të mbuluar lëndën apo një pjesë të lëndës)</p> <p>9.12. Financohen 20% e stafit për prezentimin e rezultateve hulumtuese në konferenca ndërkombëtare</p> <p>9.13. Çdo vit 20% e personelit akademik të IAL merr pjesë në mobilitete akademike pa i llogaritur konferencat ndërkombëtare; kohëzgjatja e përgjithshme e mobiliteteve është të paktën 200 muaj</p> <p>9.14. Çdo vit studentët e doktoratës të IAL realizojnë të paktën 90 muaj të mobilitetit akademik.</p>

AKTIVITETET
9.1. Zhvillohen rregullore për përkrahjen e mobilitetit të stafit akademik dhe të studentëve.
9.2. Ofrohet përkrahje për mobilitet të stafit akademik dhe të studentëve.
9.3. Stimulohet materialisht mbajtja e mësimit në gjuhën angleze.
9.4. Zhvillohen programe në gjuhën angleze për nivelin master.

AL 10: Deri në vitin 2016 është bërë zgjerimi dhe modernizimi i ambientit për studime dhe punë kërkimore shkencore		
PIKAT E REFERIMIT		
Në afat të shkurtër 2011-2012	Në afat të mesëm 2013-2014	Në afat të gjatë 2015-2016
<p>10.1. Janë përcaktuar standarde bazike për: hapësirë; TIK, laboratore; punëtori; libra; qasje në revista shkencore duke u bazuar në numrin e studentëve dhe sigurimin e cilësisë në mësimdhënie dhe hulumtime.</p> <p>10.2. Ndërtohen 16000 m2 të hapësirës fizike të institucioneve të arsimit të lartë dhe renovohen 4,000 m2</p> <p>10.4. Janë pasuruar bibliotekat dhe është siguruar qasja në biblioteka elektronike ndërkombëtare</p> <p>10.5. Bëhet pasurimi dhe modernizimi i infrastrukturës teknologjike për të gjitha njësitë akademike të institucioneve të arsimit të lartë.</p>	<p>10.6. Ndërtohen 41,000 m2 të hapësirës fizike të institucioneve të arsimit të lartë dhe renovohen 12,000 m2</p> <p>10.7. Janë pasuruar bibliotekat dhe është siguruar qasja në biblioteka elektronike ndërkombëtare</p> <p>10.8. Janë forcuar dhe modernizuar infrastruktura teknologjike për të gjitha njësitë akademike të institucioneve të arsimit të lartë.</p>	<p>10.9 Ndërtohen 61,000 m2 të hapësirës fizike të institucioneve të arsimit të lartë dhe renovohen 20,000 m2</p> <p>10.10. Është bërë rritja e kapaciteteve hulumtuese në raport me numrin e studentëve nëpër njësitë akademike të institucioneve të arsimit të lartë (është bërë funksionalizimi dhe modernizimi i njësive akademike dhe hulumtuese të institucioneve të arsimit të lartë).</p> <p>10.11. Janë pasuruar bibliotekat dhe është siguruar qasja në biblioteka elektronike ndërkombëtare</p> <p>10.12. Janë forcuar dhe modernizuar infrastruktura teknologjike në të gjitha njësitë akademike në institucionet e arsimit të lartë.</p>

AKTIVITETET

10.1. Bëhet analiza e gjendjes së infrastrukturës në institucionet e arsimit të lartë dhe përcaktimi i standardeve bazike për: hapësirë; TIK, laboratore; punëtori; libra; qasje në revista shkencore duke u bazuar në numrin e studentëve dhe sigurimin e cilësisë në mësimdhënie dhe hulumtime.

10.2. Ndërtimi dhe renovimi i hapësirave fizike në institucionet e arsimit të lartë.

10.3. Krijimi i laboratoreve të reja dhe pajisja me infrastrukturë.

10.4. Pasurimi i bibliotekave dhe sigurimi i qasjes në biblioteka elektronike.

10.5. Pasurimi i njësive akademike me teknologji informative.

Përmbledhja financiare

Kostoja zhvillimore dhe shpenzimet e ndërlidhura për këtë nënsektor janë llogaritur si në vijim:

Tabela 5.6: Përmbledhja financiare për arsimin e lartë

Nënsektori dhe caku	Kostoja zhvillimore 2011-2016	Kostoja operative 2011-2016	Gjithsej shpenzime 2011-2016	Kostoja vjetore operative përtej 2016
1. Legjislacioni	158,000	0	158,000	0
2. Pjesëmarrja	550,000	54,313,720	54,863,720	16,342,000
3. Barazia	7,000	1,077,000	1,084,000	247,400
4. Tregu i punës	17,000	0	17,000	0
6. Gjenerimi i të ardhurave	60,700	112,800	173,500	37,600
7. Sigurimi i cilësisë	7,600	138,780	146,380	34,400
8. Kërkimet shkencore, inovacionet dhe transferi i teknologjisë	157,000	110,000	267,000	30,000
9. Ndërkombëtarizimi	47,000	3,560,000	3,607,000	872,500
10. Infrastruktura	27,207,000	8,790,000	35,997,000	2,630,000
Gjithsej	28,211,300	68,102,300	96,313,600	20,193,900

Elementet kryesore të shpenzimeve lidhen me:

Pjesëmarrja

Pjesëmarrja e shtuar në arsimin e lartë është trajtuar në disa masa të ndryshme, përfshirë edhe:

- Rritjen e numrit të studentëve të regjistruar në programet ekzistuese deri në nivelin e 4,000 studentëve në vit;
- Themelimin e institucioneve të reja të arsimit të lartë;
- Themelimin e programeve të reja të studimit me 2,400 studentë të rinj deri në vitin 2015.

Kostoja operative për rritjen e numrit është llogaritur sipas një kostoje standarde prej 600 € për një student në vit. Numri shtesë prej 500 mësimdhënësish është llogaritur me një kosto prej 8 400 € në vit deri në vitin 2015. Në shpenzime përfshihen edhe kostoja e bursave për 500 studentë në vit me nga 800 € në vit për secilin.

Infrastruktura

Për rritjen e pjesëmarrjes në arsimin e lartë janë përlogaritur këto shpenzime kryesore:

- Ndërtime të reja dhe renovimi i infrastrukturës ekzistuese – gjithsejt 61 000 m² ndërtime të reja dhe 20 000 m² që duhen renovuar. Kostoja rezultuese për mirëmbajtje dhe shpenzime për shërbime komunale është vlerësuar në 2,5 milionë € në vit për ndërtesat e reja (33 € për m² për shpenzimet komunale dhe 2 % të koston së ndërtimit për mirëmbajtjen e vazhdueshme).
- Ndërtimi dhe pajisja e laboratorëve të rinj – 5 laboratorë do të ndërtohen dhe pajisen gjatë periudhës së ardhshme pesëvjeçare me një kosto prej 2 milionë € për secilin. Implikimet e koston operacionale për mirëmbajtjen dhe për zëvendësimin e rregullt vjetor të pajisjeve për të pestët – 1 milion € në vit.
- Ndërtimi i pesë bibliotekave të pajisura mirë në vit me një kosto prej 200 000 € për secilën prej tyre. Ende nuk janë llogaritur shpenzimet operative.

5.6 Arsimi dhe aftësimi për të rriturit dhe arsimi joformal (AARR)

Qeveria e Kosovës është e ndërgjegjshme për nevojën për të zhvilluar, integruar dhe forcuar arsimin për të rriturit për t'u mundësuar të gjithë personave përkatës që të përmirësojnë statusin dhe nivelin e shkollimit në shoqërinë kosovare. Qytetarët e arsimuar janë vendimtarë për zhvillim të qëndrueshëm, element i rëndësishëm për zhvillim ekonomik dhe për një shoqëri demokratike. Për këtë qëllim, do të duhet të vlerësohen nevojat arsimore të individëve, të organizatave, të tregut të punës e të shoqërisë së gjerë në Kosovë. Në këtë kuptim do të duhen resurset e duhura: financiare, njerëzore e materiale, si dhe krijimi i një kulture të të nxënimit duke shtuar dhe përmirësuar mundësitë e barabarta.

Sigurimi i arsimit cilësor për grupin e përfituesve të arsimit për të rritur do të ndihmojë në krijimin e një shoqërie të mësimi gjatë gjithë jetës dhe do të përmirësojë jetesën e njerëzve duke ndihmuar zhvillimin ekonomik të Republikës së Kosovës. Duhet të forcohet lidhja në mes të arsimit për të rriturit dhe arsimit joformal në Kosovë; strategjia parasheh hapjen e dyerve të institucioneve të arsimit të rregullt për të përmirësuar nivelin e mundësive të barabarta për një numër të madh të atyre që kanë mbetur jashtë sistemit të rregullt arsimor.

Strategjia e këtij nënsektori parapëlqen zhvillimin e një *qasjeje të partneritetit*. Kjo do të kërkojë sqarimin e roleve dhe përgjegjësiwe institucionale të organizatave të ndryshme qeveritare dhe joqeveritare ndaj arsimit për të rriturit. Ky partneritet kërkon bashkëpunim më të madh në mes të institucioneve dhe zgjidhje më të qarta e më efektive administrative për të forcuar lidhjet dhe bashkëpunimin në mes të institucioneve kryesore në ofrimin e shërbimeve. Qasja ndaj arsimit të të rriturve e cila aplikohet në këtë strategji është e bazuar në dialog, konsensus dhe partneritet në mes të palëve kryesore të përfshira në Kosovë: Ministria e Arsimit, e Shkencës dhe e Teknologjisë, Ministria e Punës dhe Mirëqenies Sociale, Ministria e Rinisë, Ministria e Tregtisë dhe Industrisë, Agjencia e Privatizimit e Kosovës, partnerët socialë të përfaqësuar nëpërmjet të Odës Ekonomike të Kosovës (OEK), Bashkimi i Sindikatave të Pavarura të Kosovës (BSPK), si dhe shoqëria civile.

Sfidat

Disa nga sfidat kryesore me të cilat ballafaqohet nënsektori i arsimit për të rritur janë:

Përmirësimi i lidhjeve me ekonominë dhe punësimin – Arsimi për të rriturit dhe arsimi joformal nuk gëzojnë status të privilegjuar. Hapi vendimtar për avancimin e gjasave për punësim është nëpërmjet të forcimit të zhvillimit të shkathtësive akademike.

Ndarja e buxhetit të mjaftueshëm për arsimin për të rriturit dhe për arsimin joformal për arritjen e synimeve për qasje dhe barazi. Financimi i duhur dhe i parashikueshëm i nënsektorit është vendimtar për përmirësimin e qasjes, barazisë dhe cilësisë në nënsektorin e arsimit për të rriturit, sidomos në segmentin e mallrave shpenzuese.

Ngritja e vetëdijes për arsimin e të rriturve – vendosja e arsimit për të rriturit në rend të ditës së procesit të reformave kërkon përpjekje plotësuese nga të gjitha palët e involvuara, përfshirë masa në fushën e ndërtimit të besimit e të pajtimit në mes të komuniteteve të ndara dhe në fushat e reja të zhvillimit ekonomik e të bashkëpunimit.

Ndërtimi i partneritetit punues në mes të Qeverisë dhe partnerëve socialë – shihet si element thelbësor për zhvillimin dhe jetësimin strategjik të arsimit për të rriturit.

Përmirësimi i mbledhjes së të dhënave për informatat fillestare në SMIA. Çfarëdo mbledhje e tanishme e të dhënave bëhet në mënyrë të pakoordinuar, ndërkohë që paraqitet i domosdoshëm përmirësimi i sistemit të mbledhjes së të dhënave, përpunimi dhe shpërndarja e tyre për planifikimin dhe implementimin e startegjisë nënsektoriale.

Përmirësimi i qasjes së të rriturve në arsim pas shkollës së mesme të lartë. Në Kosovë krijohet një boshllëk i konsiderueshëm për shkak të mungesës së shërbimeve pas shkollimit të mesëm të lartë dhe, rrjedhimisht, arsimit për të rriturit dhe arsimit joformal kryesisht ndodhin në institucione të arsimit të mesëm dhe në institucione trajnuese. Kërkohej hulumtimi i përdorimit të televizionit, të nxënës elektronik (e-learning) dhe i radios.

Procedurat e certifikimit e të akreditimit janë të paqarta dhe të llojlojshme. Një kualifikim pa një kornizë të qartë e humb atraktivitetin e aftësimin për të rriturit dhe atij joformal. Procesi i kualifikimit duhet të shihet si një mundësi për avancimin e bashkëpunimit në mes të palëve të ndryshme të involvuara.

Bashkëpunimi dhe lidhjet e përmirësuara mundësojnë përdorim më të mirë të QAP ekzistuese dhe të resurseve të shkollave profesionale (MPMS dhe MASHT) për programe të ngjashme aftësuese.

Objektivat e përgjithshme

Objektiva e përgjithshme e arsimit për të rriturit është që:

Të krijohet një mjedis afirmativ dhe të sigurohet partneritet me shoqërinë civile për t'u mundësuar të rinjve dhe të rriturve qasje në mundësi cilësore për nxënie të nivelit themelor, për dije dhe kompetenca të shtuara të popullatës së rritur, duke përfshirë gratë, të pafavorizuarit dhe minoritetet në qasje të barabartë në aftësim cilësor dhe, kështu, duke kontribuar në krijimin e shoqërisë së të nxënës gjatë gjithë jetës dhe përmirësimeve në jetën e njerëzve.

Prioritetet

Prioritetet e nënsketorit të arsimit për të rriturit përqendrohen në fushat kryesore në vijim: qasja dhe barazia; ngritja e cilësisë; përmirësimi i partneriteteve; zhvillimi dhe ngritja e kapaciteteve dhe arsimimi pas nivelit fillestar dhe përkrahja e të nxënës gjatë gjithë jetës.

- Krijohet një kornizë e qëndrueshme ligjore për arsimin për të rriturit, përfshirë edhe përcaktimin më të qartë të rolit të palëve të ndryshme të involvuara, të obligimeve financiare dhe definimi i qartë i të drejtave konkrete të qytetarëve për arsim të të rriturve, vendosjen e standardeve dhe monitorimin e tyre.
- Përmirësohet bashkëpunimi në planifikim dhe organizim në mes të ministrive të ndryshme si: MASHT, MPMS, MEF e të tjera.
- Zhvillohen lidhje të qëndrueshme me partnerët socialë dhe me shoqërinë civile.
- Hartohet një strategji për ofrimin e mundësive për arsimim pas nivelit fillestar (pas kurseve të shkrim-leximit) dhe për arsimim të vazhdueshëm për popullatën e rritur në suaza të kornizës së krijimit të një shoqërie të drejtë të nxënies gjatë gjithë jetës.
- Vëmendje e veçantë për nevojat e grupeve të marginalizuara.
- Zgjerohet spektri i arsimit të të rriturve përtej punësueshmërisë në mënyrë që individët të jenë në gjendje të plotësojnë nevojat e tyre ekonomike, sociale dhe personale përmes arsimimit.
- Krijohet një sistem për njohjen e rezultateve të arsimit joformal dhe informal.
- Përkrahen hulumtimet dhe publikimet në temën e arsimit për të rriturit.
- Rishikohen dhe modularizohen kurrikulat dhe materialet themelore mësimore për të përkrahur dhe zhvilluar programe alternative për plotësimin e nevojave të të rinjve dhe të rriturve që kanë mbetur jashtë sistemit dhe të cilët nuk mund të përfitojnë nga arsimimi i rregullt me qëllim të përkrahjes së të nxëniet të nivelit themelor dhe të shkathtësive thelbësore për jetë dhe punë.

Çështjet e ndërlidhura

Sistemi i arsimimit të vazhduar do të ofrojë mundësi për personat që kanë mbetur jashtë sistemit të rregullt të arsimit që të përvetësojnë shkathtësi dhe dije të reja. Këto do të jenë mundësi me bazë në komunitet dhe mëtojnë të përmirësojnë jetët e njerëzve sa më shumë që të jetë e mundur. Në kontekstin e rezultateve të pritura zhvillimore dhe të efektit në mirëqenien e familjes, përparësi do t'u jepet nevojave të të nxëniet të grave dhe të grupeve minoritare.

Ekzistojnë shembuj të shumtë të nismave të suksesshme të cilat synojnë t'u ofrojnë arsimim për të rriturit grave dhe vajzave në zonat urbane dhe në ato rurale. Qeveria e Republikës së Kosovës, MASHT në bashkëpunim me partnerët zhvillimorë, organizatat joqeveritare dhe vendore ka implementuar me sukses një program të arsimimit joformal për më se 2000 gra dhe vajza në 130 qendra anëmbanë Kosovës. Programi ofron arsim për gratë dhe vajzat që nuk dinë shkrim e lexim në tërë Kosovën. Kjo nismë do të zhvillohet më tej për të zhvilluar shkathtësitë e grave për gjenerimin e të ardhurave, përfshirë edhe përpunimin, marketingun dhe shkathtësitë themelore të biznesit.

Raporti i Institutit Pedagogjik të Kosovës për aktivitetet në arsimin e të rriturve dhe në arsimin joformal, të ndërmarra nga MASHT-i dhe shkollat profesionale në periudhën 2005-2008 tregon se rreth 28 për qind e vijuesve ishin femra. Ka fare pak ose aspak informata për pjesëmarrësit nga komunitetet minoritare, ndërsa komuniteti serb nuk merr pjesë fare në sistemin arsimor të Kosovës. Disa ofrues privatë të shërbimeve aftësuese organizojnë trajnime në Kosovë.

Shërbimet e sistemit publik të aftësimeve profesionale të organizuara nga MPMS i përqendrojnë aktivitetet e veta në të rinjtë e papunë, gratë e papunësuar, si dhe të papunët nga komunitetet minoritare dhe njerëzit me nevoja të veçanta arsimore. Statistikat e MPMS-së tregojnë se numri i vijuesve të trajnimeve nga radhët e komuniteteve minoritare është rreth 4-5 për qind, ndërsa numri i grave që kanë vijuar aftësimet është rreth 40 %.

Kurrikulat dhe aftësimi profesional ofrohen në gjuhën serbe për komunitetin serb në zonat ku ata jetojnë. Nga 8 Qendra të Aftësimit Profesionalë (QAP), një është i vendosur në Mitrovicën Veriore (Doljanë, Zveçan) një hapësirë e banuar kryesisht nga komuniteti serb; me qëllim të arritjes së objektivave politike për komunitetet minoritare, MPMS-ja ka themeluar qendra të lëvizshme aftësuese në Rapotovë (Gjilan), në Graçanicë dhe në Dragash. Qendra `Don Bosko`, në bashkëpunim me partnerët zhvillimorë, është duke ofruar aftësim profesional për komunitetet RAE nga Plemetini (Obiliq) dhe nga Fushë Kosova.

Caqet

AARR 1.	Deri në vitin 2016 të gjitha ligjet dhe rregulloret mbi arsimin e të rriturve janë rishikuar, miratuar dhe zbatuar
AARR 2.	Deri në vitin 2016 është zhvilluar një sistem funksional i ARR-së dhe AJF
AARR 3.	Deri në vitin 2014 janë ndërtuar kapacitete të mjaftueshme administrative, profesionale dhe hulumtuese për ARR dhe AJF
AARR 4.	Deri në vitin 2016 ekziston sigurim i plotë i shërbimeve cilësore dhe efektive në ARR dhe AJF
AARR 5.	Deri në vitin 2014 janë realizuar veprime të koordinuara në mes të MASHT-it dhe MPMS-së, MTI-së dhe MKRS-së, partnerëve socialë dhe komunave (me prani substanciale të komuniteteve minoritare dhe të grupeve të rrezikuara) në fushën e AARR –së
AARR 6.	Deri në vitin 2014 sigurohet përkrahje substanciale financiare për ARR dhe AJF

AARR 1: Deri në vitin 2016 të gjitha ligjet dhe rregulloret mbi arsimin e të rriturve janë rishikuar, miratuar dhe zbatuar		
PIKAT E REFERIMIT		
Afat shkurtër 2011-2012	Afat mesëm 2013-2014	Afat gjatë 2015-2016
<p>1.1. Ligji është rishikuar, plotësuar dhe dërguar në parlament për miratim</p> <p>1.2. Ligji është miratuar dhe janë lëshuar udhëzime përkatëse administrative</p> <p>1.3. 13 komunat (ku pilotohet decentralizimi) marrin përgjegjësi të drejtpërdrejtë për sigurimin e ARR-së</p>	<p>1.4. Të gjitha komunat marrin përgjegjësi të drejtpërdrejtë për sigurimin e ARR</p> <p>1.5. Ligji është zbatuar dhe përkrah zhvillimin e programeve dhe strukturave të ARR-së.</p>	<p>1.6. ARR është funksional dhe bëhet pjesë integrale e sistemit të arsimit</p>
AKTIVITETET		
1.1	Rishikimi i Ligjit mbi ARR-në dhe harmonizimi i tij me ligjet dhe legjislacionin tjetër të BE-së.	
1.2	Hartimi dhe lëshimi i udhëzimeve relevante administrative në pajtim me ligjin.	
1.3	Përcaktimi i rolit të komunave në fushën e ARR-së sipas ligjit.	
1.4	Bëhet ndërtimi i kapaciteteve në komuna për implementimin e ARR.	
1.5	Zbatimi dhe monitorimi i Ligjit të plotësuar.	

AARR 2: Deri në vitin 2016 është zhvilluar një sistem funksional i ARR-së dhe AJF		
PIKAT E REFERIMIT		
Afat shkurtër 2011-2012	Afat mesëm 2013-2014	Afat gjatë 2015-2016
2.1 Është themeluar një sistem i përshtatshëm i ARR-së i bazuar në nevojat shoqërore dhe ekonomike	2.2 Janë themeluar shërbimet për përkrahje 2.3 Sistemi i monitorimit është funksional 2.4 Funksionon sistemi i komunikimit për ARR	2.5 Sistem plotësisht funksional dhe operacional i arsimit të të rriturve.
AKTIVITETET		
2.1	Bërja e një studimi bazik mbi nevojat shoqërore dhe ekonomike.	
2.2	Ndërtimi i sistemit të informatave për ARR-në e integruar në SMIA .	
2.3	Themelimi i shërbimeve për këshillim dhe orientim në karrierë në nivel lokal dhe vënia në dispozicion për të gjithë.	
2.4	Themelimi i lidhjeve me Autoritetin Kombëtar të Kualifikimit (AKK).	
2.5	Ndërtohen kapacitetet për monitorim dhe vlerësim të AR-së .	
2.6	Inkorporimi i të dhënave dhe informatave mbi zhvillimin profesional (MPMS) dhe bërja e një vlerësimi mbi nevojat për trajnim në SMIA dhe Institutin për Statistikë të Kosovës.	
2.7	Sigurimi i përkrahjes dhe themelimi i rrjetit të ofruesve të ARR-së.	
2.8	Zhvillimi i strategjisë për komunikim për MGJGJJ.	

AARR 3: Deri në vitin 2014 janë ndërtuar kapacitete të mjaftueshme administrative, profesionale dhe hulumtuese në ARR-në dhe AJF		
PIKAT E REFERIMIT		
Në afat të shkurtër 2011-2012	Në afat të mesëm 2013-2014	Në afat të gjatë 2015-2016
3.1 Është zhvilluar programi për ndërtim të kapacitetit	3.2 Kapacitetet profesionale dhe hulumtuese në ARR-në dhe AJF janë zhvilluar 3.3 Janë zhvilluar lidhjet me ofruesit e shërbimeve	3.4 I gjithë personeli administrativ dhe profesional i ARR-së dhe AJF dhe ofruesve të shërbimeve është trajnuar
AKTIVITETET		
3.1	Rekrutimi dhe trajnimi i personelit për ARR-në dhe AJF duke siguruar barazi gjinore.	
3.2	Hartimi dhe zbatimi i programeve për trajnimin e profesionistëve dhe kolegëve për mësimdhënie në institucionet e ARR-së.	
3.3	Ndërtimi i kapaciteteve për qendrat me bazë në komunitet.	
3.4	Zhvillimi i qendrave për shërbime të udhëzimit në karrierë.	
3.5	Zhvillimi i lidhjeve dhe rrjeteve me ofruesit e shërbimeve për udhëzimin në karrierë të ARR-së.	
3.6	Ndërtimi i kapaciteteve për administratorët në komunat e dizajnuara dhe funksionale dhe arritja e barazisë gjinore.	
3.7	Trajnimi i mësimdhënësve në ARR për metodologjinë e punës me të rritur.	
3.8	Përmirësimi i lidhjeve me ekonominë dhe tregun e punës.	
3.9	Bërja e analizës së nevojave të ofruesve të shërbimeve dhe tregut të punës.	
3.10	Inicimi dhe bërja e studimeve hulumtuese në ARR dhe AJF.	

AARR 4: Deri në vitin 2016 ofrohen shërbime të plota, cilësore dhe efektive në ARR dhe AJF		
PIKAT E REFERIMIT		
Në afat të shkurtër 2011-2012	Në afat të mesëm 2013-2014	Në afat të gjatë 2015-2016
4.1 Programet e ARR-së janë zhvilluar në kuadër të kontekstit të mësimdhënies gjatë tërë jetës që shërben për nevojat e nxënësve të ndryshëm që dëshirojnë ta përfundojnë arsimimin e tyre dhe të marrin pjesë në mësimdhënie të vazhdueshme	4.2 65 % të programeve të parapara janë zhvilluar; zbatohet monitorimi i programeve të implementuara; 4.3 Qeveria siguron stimulime për OJQ-të dhe OSHC-të për të themeluar dhe menaxhuar programe alternative arsimore për rininë jashtë shkollës.	4.4 Të gjitha programet e parapara monitorohen dhe në mënyrë efektive 4.5 Qeveria pranon raporte për implementimin e ARR-së
AKTIVITETET		
4.1	Hartimi i kornizës për sigurimin e cilësisë për ARR-në dhe AJF me tregues të matshëm.	
4.2	Hartimi i standardeve për profesionet në sektorët prioritarë të ekonomisë (së bashku me MPMS-në, MTI-në dhe partnerët shoqëror – lidhjet me sektorin e AAP).	
4.3	Rishikohen, avancohen dhe hartohen programet arsimore dhe trajnuese për grupet e shkolluara.	
4.4	Rishikohen, avancohen dhe hartohen programet për pakica, çështje gjinore dhe perona me paaftësi (grupet e rrezikuara).	
4.5	Rishikohen, avancohen dhe hartohen programet për persona të pakualifikuar dhe gjysëm-të kualifikuar (lidhja me programet e MPMS).	
4.6	Rishikohen, avancohen dhe hartohen programet e bazuara në nevojat shoqërore dhe ekonomike të vendit (për shembull, ndërmarrësia).	
4.7	Zhvillimi i programeve adekuate të transmetuara në media si ofrues të shërbimeve arsimore për të rritur (TV, radio, etj.).	
4.8	Zhvillimi dhe zbatimi i programeve për ngritjen e vetëdijes së popullatës mbi rëndësinë e ARR-së dhe AJF.	

AARR 5: Deri në vitin 2014 janë realizuar veprime të koordinuara në mes të MASHT-it dhe MPMS-së, MTI-së dhe MKRS-së, partnerëve socialë dhe komunave (me prani substanciale të komuniteteve minoritare dhe të grupeve të rrezikuara) në fushën e AARR –së

PIKAT E REFERIMIT		
Në afat të shkurtër 2011-2012	Në afat të mesëm 2013-2014	Në afat të gjatë 2015-2016
5.1 Politika, programe dhe përgjegjësi të përbashkëta mbi ARR-në dhe AJF janë zhvilluar dhe planifikuar në mes të MASHT-it, MPMS-së, MTI-së, MKRS-së, KCC, dhe Federatës së Sindikatave të Pavaruara të Kosovës (FSPK)	5.2 Marrëveshje të përbashkëta në mes të partnerëve janë nënshkruar dhe zbatuar	5.3 Zbatimi i marrëveshjeve të përbashkëta është monitoruar
AKTIVITETET		
11. Ndërtimi i grupeve punuese, përfshirë partnerët socialë, për zhvillimin e politikave të përbashkëta (MASHT, MPMS, MTI, MKRS, KCC, FSPK). 12. Hartimi dhe nënshkrimi i marrëveshjeve të ndryshme për bashkëpunim. 13. Planifikimi i përbashkët për grupe dhe programe të caktuara të interesit të përbashkët 14. Caktimi i përgjegjësive për grupe dhe programe të caktuara të Objektivave të Politikave. 5.5 Koordinimi i aktiviteteve dhe politikave në mes të ministrive.		

AARR 6: Deri në vitin 2016 është siguruar përkrahje e qëndrueshme dhe efikase financiare për ARR-në dhe AJF

PIKAT E REFERIMIT		
Në afat të shkurtër 2011-2012	Në afat të mesëm 2013-2014	Në afat të gjatë 2015-2016
6.1. Formula adekuate është zhvilluar dhe përfshirë në ligjin për financim të qëndrueshëm të ARR-s dhe AJF	6.2. Buxheti është alokuar dhe financimi është zbatuar në pajtim me formulën e re për ARR-në dhe AJF	6.3. Përfshirja e sektorit privat është siguruar për financimin e ARR-së
AKTIVITETET		
6.1 Bërja e analizës për praktikën e mira në financimin e ARR-së në shtetet e BE-së. 6.2 Përfshirja e sektorit privat (punëdhënësit dhe punëtorët) në gjetjen e formulës së përbashkët për financimin e ARR-së dhe AJF. 6.3 Zhvillimi i një koncepti adekuat për financim të qëndrueshëm dhe efikas të ARR-së përfshirë edhe kontributet nga sektori privat.		

Përmbledhja financiare

Kostoja zhvillimore dhe shpenzimet e ndërlidhura operative për këtë nënsektor janë llogaritur si në vijim:

Tabela 5.7 Përmbledhja financiare për arsimin për të rriturit

Nënsektori dhe caku	Kostoja zhvillimore 2011-2016	Kostoja operative 2011-2016	Kostoja gjithsejtn 2011-2016	Kosttja vjetore operative përtej 2016
1. Zhvillimi i legjislacionit	28 100	0	28 100	0
2. Menaxhimi i sistemit për arsimin e të rriturve	1,326,400	1,219,250	2,545,650	345,890
3. Ndërtimi i kapaciteteve	1,134,000	264,800	1,398,800	73,700
4. Sigurimi i shërbimeve dhe sigurimi i cilësisë	126,250	900,000	1,026,250	150,000
5. Partneritetet	35 750	0	35 750	0
6. Financimi i arsimit për të rriturit	73 400	0	73 400	0
Gjithsejt	2,723,900	2,384,050	5,107,950	569,590

Shpenzimet kryesore lidhen me:

Menaxhimi i sistemit për arsimin e të rriturve

Themelimi i qendrave për orientim në karrierë në 38 komunat duke përdorur ndërtesat ekzistuese, por me nga dy të punësuar nga 350 € në muaj.

Sigurimi i shërbimeve dhe sigurimi i cilësisë

Sigurimi i fletëpalosjeve dhe i materialeve informative për vijuesit potencial për çdo vit nga 20, 000 deri në 40, 000 fletëpalosje në vit nga 5 € një kopje.

5.7 Teknologjia e informimit dhe e komunikimit (TIK)

Teknologjia e informimit dhe e komunikimit do të përdoret dhe do të përshtatet vazhdimisht për të përmirësuar qasjen, cilësinë dhe barazinë në ofrimin e shërbimeve arsimore. Pos kësaj, TIK ka edhe potencial të konsiderueshëm për të përkrahur qëllimet e inkluzionit dhe të zgjerimit të arsimit dhe, në përgjithësi, sigurimin e qasjes për popullatën e Kosovës në globalizimin e krijimit të dijes. Dokumentet kryesore të politikave i përkrahin këto synime dhe TIK-u shihet si një strategji e ndërlidhur që mund të ndihmojë shumë në realizimin e objektivave të PSAK.

Qëllimi i gjithëmbarshtëm i MASHT është që të zhvillojë dhe të integrojë plotësisht infrastrukturën e TIK-ut dhe përkrahjen e nevojshme teknike për implementimin dhe mbështetjen e qasjeve moderne pedagogjike. Me ndihmën e partnerëve zhvillimorë, tashmë janë shënuar përparime në zhvillimin e mëtejshëm të Sistemit për Menaxhimin e Informatave në Arsim (SMIA) dhe në sigurimin dhe përdorimin e kompjuterëve në arsim. MASHT-i ka për qëllim që të forcojë dhe të modernizojë infrastrukturën teknologjike në të gjitha shkollat dhe njësitë administrative.

Tashmë ka arritje të rëndësishme në zhvillimin e një strategjie për *eQeverisjen* (qeverisjen elektronike 2010 – 2015) të hartuar nga Ministria e Administratës Publike. Kjo Strategji do të shërbejë si pikënisje për zhvillimin e një strategjie të gjithëmbarshtëme për përdorimin e TIK-ut në arsimin publik.²¹ Strategjia për TIK-un do të synojë të vazhdojë procesin e futjes në zbatim të TIK-ut në të gjitha institucionet dhe zhvillimin e infrastrukturës së përgjithshme e të shërbimeve thelbësore (përkritazi me menaxhimin, lidhshmërinë, sigurinë e të dhënave dhe përkrahjen – sipas prioriteteve të paraqitura më poshtë) dhe rritjen e dukshme të numrit të personave që kanë mundësi qasjeje në teknologji. Kështu, strategjia e të nxënësve elektronik (eLearning) është është një pjesë e rëndësishme e strategjisë së gjithëmbarshtëme të TIK-ut dhe do ta përfshijë të nxënësve e bazuar në internet në një mënyrë që do t'i përdorë aspektet përkatëse pedagogjike, teknologjike dhe organizative në procesin e të nxënësve. Janë tre hapa për përfshirjen e TIK-ut në arsimin tonë:

1. Zhvillimin e infrastrukturës dhe shërbimeve të TIK-ut;
2. Mësimi për ta përdorur (mësimdhënësit dhe nxënësit)
3. Përdorimi për të mësuar.

Strategjia e këtij nënsektori trajton disa fusha thelbësore:

- Kornizën ligjore dhe rregullative;
- Infrastrukturën e TIK;
- Zhvillimin dhe integrimin e kurrikulave;

²¹Strategjia për të nxënësve elektronik 2010-2015.

- Të nxënit elektronik (eLearning);
- Përmbajtja dhe softveri në internet ('On-line');
- Ndërtimi i kapaciteteve;
- Qëndrueshmëria dhe mirëmbajtja;
- Monitorimi dhe vlerësimi.

Sfidat

Sfida kryesore e këtij nënsektori ka të bëjë me pranimin e teknologjisë së informimit e të komunikimit si mjet të inovacionit e të ndarjes së dijes. Me rëndësi është aplikimi dhe implementimi i të nxënit elektronik sinjë mjet efektiv i të nxënit. Janë indentifikuar disa çështje dhe sfida që do të kenë ndikim afatgjatë në suksesin ose në dështimin e përpjekjeve për të filluar zbatimin e TIK-ut në arsim. Çshtjet dhe sfidat që duhen trajtuar përfshijnë:

- Miratimi dhe implementimi i një strategjie të TIK-ut, e cila do të përfshinte edhe strategjinë e të nxënit elektronik që është në fazën e rishikimit të fundit
- Sigurimi i fondeve për blerjen e pajisjeve dhe të infrastrukturë;
- Mirëmbajtja dhe qëndrueshmëria e infrastrukturës së TIK-ut;
- Menaxhimi dhe përdorimi i TIK-ut në shkolla dhe institucione;
- Vendosja e strukturave përkatëse për të përkrahur implementimin;
- Përcaktimi i nivelit të dijeve të kërkuara në secilin nivel të arsimit;
- Zhvillimi i resurseve njerëzore për arsimim të bazuar në TIK;
- Mundësia e qasjes në objektet dhe infrastrukturën e TIK-ut nga ana e nxënësve dhe e prindërve;
- Problem i sigurimit të barazisë në implementim,
- Standardizimi dhe rishikimi i kurrikulave arsimore dhe integrimi i TIK-ut në arsim
- Përshtatshmëria dhe cilësia e të nxënit të siguruar ndihmon në rritjen e shkallës së punësimit.

Në kohën kur rritja e numrit të nxënësve dhe kërkesa për arsimim cilësor e kanë shtuar presionin ndaj mjeteve edhe ashtu të kufizuara të qeverisë, është me rëndësi vendimtare që të gjehen mënyra të tjera të financimit dhe të sigurimit të përkrahjes teknike për ngritjen e cilësisë së arsimit.

Qëllimi është që sistemi arsimor të ndërtojë kapacitetet për përdorimin e TIK-ut – duke filluar që nga klasa. Nxënësit duhet të zotërojnë TIK-un në procesin e të nxënit si edhe teknologjinë dhe gjuhën e TIK-ut. Mësimdhënësit duhen aftësuar për të avansuar të nxënit e nxënësve për përdorimin eTIK-ut; ata duhet të shfrytëzojnë të gjitha mundësitë zhvillimore për t'i ndihmuar nxënësit që të përdorin TIK-un si mjet mësimor dhe të jenë në gjendje të praktikojnë qasje të mira pedagogjike elektronike si mjet për mësimdhënie e komunikim. Është shumë e rëndësishme të theksohet nevoja për zhvillimin e një politike dhe kornize strategjike për TIK-un në arsim, e cila do të përfshinte veprimet prioritare të renditura në vazhdim.

Objektiva e përgjithshme

Parimet e përgjithshme që kanë orientuar identifikimin e fushave kryesore strategjike janë:

- Të promovohet zhvillimi dhe përdorimi i TIK-ut për avansimin e mësimdhënies e të nxënit dhe për shtrirjen e qasjes në arsim në baza të barabarta;
- Të promovohen nisma të TIK-ut që do të transformojnë kulturën dhe praktikën e të nxënit të vjetër të bazuar në mbamandje në arsimim që stimulon të menduarit dhe kreativitetin;
- Të inicohen dhe promovohen praktika arsimore që i kanë parasysh dallimet dhe stilet individuale të të nxënit duke u bazuar në qasje të barabartë.

Objektivë e përgjithshme e programit të nënsektorit të TIK-ut është t:

Përkrahë dhe avancojë procesin e të nxënit për të gjithë duke bërë integrimin efektiv të TIK-ut dhe duke forcuar e përshtatur përdorimin e TIK-ut në sektorin e arsimit për të avancuar inkluzionin dhe barazinë, gjithnjë duke i kushtuar vëmendjen e duhur zhvillimit të kurrikulave dhe të arsimit.

Një objektivë më afatgjatë do të jetë zhvillimi i të kuptuarit të drejtë të çështjeve dhe të mundësive të ofruara nga TIK-u, krijimit të qasjeve të reja në mësimdhënie dhe në nxënie duke u ndërlidhur me kurrikulat e bazuara në kompetenca nëpër të gjithë sektorët.

Prioritetet

- Zhvillimi i një strategjie të gjithëmbarshme të TIK-ut që e përfshinë Strategjinë e të Nxënit elektronik
- Krijimi dhe sigurimi i infrastrukturës përkatëse të TIK-ut
- Aftësimi dhe avancimi i shkathtësive të mësimdhënësve në TIK.
- Ngritja e vetëdijes komunitare për rëndësinë e TIK-ut.
- Përdorimi i pajisjeve dhe teknologjisë së TIK në mësimdhënie dhe në menaxhimin e arsimit.
- Integrimi i TIK-ut në përmbajtjen arsimore dhe në kurrikula.
- Zhvillimi i infrastrukturës së rrjetëzimit e të konektivitetit në institucionet arsimore.
- Korniza pedagogjike ligjore dhe rregullative.
- Zhvillimi i hulumtimeve dhe zhvillimi i TIK-ut në arsim.
- Monitorimi dhe vlerësimi i sistemit.

Çështjet e ndërlidhura

Teknologjia e Informimit dhe e Komunikimit do të shfrytëzohet dhe përshtatet vazhdimisht për të përmirësuar qasjen, cilësinë dhe barazinë në ofrimin e shërbimeve arsimore. Pos kësaj, TIK-u ka potencial të konsiderueshëm për përkrahjen e qëllimeve të gjithëpërfshirjes dhe zgjerimin e arsimit dhe pjesëmarrjen në globalizimin e krijimit të dijes dhe vënien e kësaj në dispozicion të popullatës së Kosovës. Dokumentet kryesore të politikave mbështesin këto ideale dhe TIK-u konsiderohet një strategji ndërlidhëse që mund të ndihmojë shumë në arritjen e objektivave të PSAK-së.

Pritet se përdorimi i TIK-ut do të ndikojë në krijimin e mundësive të reja për nxënësit e për mësuesit për t'u angazhuar në mënyra të reja të të nxënësve dhe të përdorimit të dijës dhe të informacioneve. TIK-u do të ndihmojë rritjen e qasjes në arsim dhe do të përmirësojë cilësinë e shërbimeve në baza të barabarta. Përdorimi i TIK-ut në arsim gjithnjë ka të bëjë me sjelljen e vendimeve lidhur me alokimin e resurseve. Thirrja për resurse shtesë buron nga qasja paraprake në informata dhe resurse. Ata që janë të aftësuar nga aspekti teknik mund të argumentojnë më mirë në favor të pajisjeve dhe burimeve shtesë se sa ata që kanë pak ose aspak resurse. Teknologjia zakonisht i rritë edhe më shumë përparësitë ekzistuese. Për këtë arsye edhe duhet theksuar rëndësinë e qasjes së barabartë dhe duhet ofruar mënyra të tjera për sigurimin e qasjes në informata dhe për alokimin e resurseve duke pasur parasysh se Kosova ka grupe të ndryshme etnike.

TIK-u në arsim ka potencial për të shtuar barazinë dhe për të siguruar qasjen e barabartë dhe për të zhvilluar kompetencat për të gjithë qytetarët. Një bazë fillestare teknologjike do të krijohet për të trajtuar çështjen e barazisë. Përdorimi i një hulumtimi për gatishmërinë e njerëzve për t'u kyçur në të nxënës elektronik do të ishte me rëndësi për të ndihmuar në sjelljen e vendimeve të informuara për trajtimin e çështjes së barazisë.

Shpesh, arsimimi për nevojat e veçanta arsimore lihet mënjanë për shkak të vështirësisë së sigurimit të sistemeve speciale me pajisje për fëmijët me paaftësi të llojeve më të ndryshme. Strategjia parasheh që, brenda mundësive, do të shqyrtohen të gjitha opsionet për të siguruar pajisje të tilla, megjithëse kostoja është shpesh e vështirë për t'u përballur.

Caqet

TIK 1.	Deri në vitin 2011 është hartuar është bërë operacionale një Strategji për TIK-un
TIK 2.	Deri në vitin 2016 është siguruar infrastruktura e e duhur për TIK <ul style="list-style-type: none"> • Mjedisi fizik i përshtatshëm dhe i nevojshëm për të gjithë për aplikimin e TIK-ut në sistemin arsimor deri në vitin 2012 • Pajisje të përshtatshme të TIK-ut për të gjithë, me theks për personat me nevoja të veçanta arsimore. • Infrastrukturë me platformë të hapur softuerike qendrore për aplikim në sistemin e arsimit deri në vitin 2012 • Sigurimi dhe funksionimi i sistemit të qëndrueshëm për mirëmbajtjen e TIK-ut deri më 2015
TIK 3.	Deri në vitin 2016 zhvillohen burimet njerëzore të afta për aplikimin e TIK-ut <ul style="list-style-type: none"> • Burime njerëzore të afta për zbatimin e TIK-ut në kategoritë përkatëse • Zhvillohet vlerësimi i bazës teknologjike për të trajtuar çështjen e barazisë • Mësimdhënës të përkushtuar për krijimin dhe zbatimin e përmbajtjeve elektronike • Zhvillimi i njohurive dhe shkathtësive në TIK • Komunitet i organizuar i ekspertëve për ngritjen dhe zhvillimin e kapaciteteve të nevojshme që ndjekin trendet e reja të TIK
TIK 4.	Deri në vitin 2016 hartimi i kurrikulave që integrojnë përdorimin e TIK-ut dhe mësimin elektronik në harmoni me standardet ndërkombëtare <ul style="list-style-type: none"> • Përfshirja e Mësimin Elektronik në Kornizën e Kurrikulumit deri ne fund te 2011 • Zhvillimi i standardeve të përmbajtjeve dhe formave elektronike dhe harmonizimi i tyre me standardet ndërkombëtare deri ne fund të vitit 2011 • Hartimi i të gjitha kurrikulave lëndore sipas standardeve si dhe përshtatja e tyre me Mësimin Elektronik të integruar ne periudhën 2011-2013 • Modifikimi dhe digjitalizimi i përmbajtjeve dhe adaptimi i mjeteve mësimore për Mësimin Elektronik deri ne fund te 2011 • Krijimi i mekanizmave për monitorim dhe përmirësim të vazhdueshëm të kurrikulave të Mësimin Elektronik gjate gjithë periudhës 2011-2016

TIK 1: Deri në fund të vitit 2011 është hartuar dhe është bërë operacionale Strategjia e TIK-ut		
PIKAT E REFERIMIT		
Në afat të shkurtër 2011-2012	Në afat të mesëm 2013-2014	Në afat të gjatë 2015-2016
1.1 Është hartuar dhe operacionalizuar Strategjia e TIK-ut		
AKTIVITETET		
<p>1.1 Rishikohet statusi i kornizës rregullative.</p> <p>1.2 Përcaktohet statusi i TIK-ut në arsim përmes një analize SWOT dhe PESTEL.</p> <p>1.3 Zhvillohen opsionet dhe kornizat e mundshme kohore.</p>		

TIK 2: Deri më 2016 sigurohet infrastruktura adekuate për TIK-un		
PIKAT E REFERIMIT		
Në afat të shkurtër 2011-2012	Në afat të mesëm 2013-2014	Në afat të gjatë 2015-2016
2.1. Sigurimi i mjedisit fizik për përdorimin e TIK –ut deri në masë 50%	2.5. Sigurimi i mjedisit fizik për përdorimin e TIK –ut deri në masë 100%	2.9. Sigurimi i (klient - desktop) pajisjeve në masë 100%
2.2. Sigurimi i (klient - desktop) pajisjeve në masë 40%	2.6. Sigurimi i (klient - desktop) pajisjeve në masë 80%	2.10. Funksionimi i plotë i sistemit të qëndrueshëm për mirëmbajtje.
2.3. Platformë softuerike qendrore, implementuar në masë 70%	2.7. Platformë Softuerike Qendrore, implementuar në masë 100%	
2.4. Funksionimi i sistemit të qëndrueshëm për mirëmbajtjen në masë 20%	2.8. Funksionimi i sistemit të qëndrueshëm për mirëmbajtjen në masë 50%	
AKTIVITETET		
<p>2.1. Përcaktohen standarde për klasat/ kabinetet për përdorimin e TIK-ut.</p> <p>2.2. Rishikohen hapësirat ekzistuese dhe adaptohen për përdorimin e TIK-ut.</p> <p>2.3. Përcaktohen standarde dhe kërkesa për softuerin qendror dhe periferik, duke përfshirë nevojat për personat me aftësi të kufizuara.</p> <p>2.4. Sigurohen, akreditoen dhe pilotohen programe softuerike të lokalizuara për mësimin në lëndë të ndryshme, në të gjitha gjuhët e komuniteteve që jetojnë në Kosovë.</p> <p>2.5. Përshtatet një sistem softuerik i menaxhimit të informatave dhe përmbajtjeve elektronike.</p> <p>2.6. Zbatohen programe softuerike dhe Interneti për lëndët përkatëse në të gjitha nivelet e arsimit.</p> <p>2.7. Sigurohen kabinate të pajisura me kompjuterë dhe pajisje të tjera shoqëruese.</p> <p>2.8. Pajisen shkollat me kompjuterë/laptopë.</p> <p>2.9. Sigurohet qasje në Internet dhe në Platformën e mësimin elektronik për të gjitha grupet përfituese.</p> <p>2.10. Promovohet ripërdorimi i pajisjeve të TIK-ut</p> <p>2.11. Përcaktohen standarde dhe procedurave të mirëmbajtjes së infrastrukturës së TIK-ut.</p> <p>2.12. Sigurohen shërbimet për mirëmbajtje të pajisjeve.</p> <p>2.13. Zbatohen softuerë për siguri dhe qëndrueshmëri (back-up).</p>		

TIK 3: Deri më 2016 Zhvillimi i burimeve njerëzore të afta për aplikimin e TIK-ut		
PIKAT E REFERIMIT		
Në afat të shkurtër 2011-2012	Në afat të mesëm 2013-2014	Në afat të gjatë 2015-2016
<p>3.1. 40% e mësimeve, nxënësve dhe studentëve të aftësuar për përdorimin e TIK-ut në procesin mësimor</p> <p>3.2. 50% e stafit menaxherial të angazhuar në zhvillimin dhe funksionimin e TIK-ut</p> <p>3.3. 50% e personelit të trajnuar në mirëmbajtjen e sistemit të TIK-ut</p> <p>3.4. Është menaxhuar vlerësimi i bazës së teknologjisë dhe veprohet në bazë të rezultateve</p>	<p>3.5. 70% e mësimeve, nxënësve dhe studentëve të aftësuar për përdorimin e TIK-ut në procesin mësimor</p> <p>3.6. 90% e stafit menaxherial të angazhuar në zhvillimin dhe funksionimin e TIK-ut</p> <p>3.7. 90% e personelit të trajnuar në mirëmbajtjen e sistemit të TIK-ut</p>	<p>3.8. 100% e mësimeve, nxënësve dhe studentëve të aftësuar për përdorimin e TIK-ut në procesin mësimor</p> <p>3.9. 100% e stafit menaxherial të angazhuar në zhvillimin dhe funksionimin e TIK-ut</p> <p>3.10. 100% e personelit të trajnuar në mirëmbajtjen e sistemit të TIK-ut</p>
AKTIVITETET		
<p>3.1. Organizohet aftësimi, ngritja profesionale dhe e kompetencave personale të punonjësve të arsimit, nxënësve dhe studentëve në fushën e TIK-ut.</p> <p>3.2. Menaxherët e institucioneve arsimore pajisen me pajimet dhe teknologjinë e TIK-ut dhe zbatohet aftësimi për menaxherët e arsimit.</p> <p>3.3. Aftësohen resurset njerëzore për zhvillimin dhe mirëmbajtjen e infrastrukturës së TIK.</p> <p>3.4. Ofrohet aftësim për mësuesit dhe për nxënës / studentët në shkollat themelore të TIK-ut.</p> <p>3.5. Kryhet vlerësimi fillestar i bazës së teknologjisë dhe raportohen rezultatet.</p> <p>3.6. Trajtohen individë për të ushtruar përgjegjësi menaxheriale për implementimin e TIK-ut dhe të mësimit elektronik në Kosovë dhe sigurohen programe shkëmbimi në fushën e TIK-ut në shkallë kombëtare dhe ndërkombëtare.</p> <p>3.7. Aftësohet personeli në shkollat të mirëmbajtjes.</p> <p>3.8. Zhvillohen resurset humane në shkollat të hulumtimit.</p> <p>3.9. Zhvillohet sistemi i monitorimit e vlerësimit me qëllim të integritetit të TIK-ut me SMIA-n.</p>		

TIK 4: Deri më 2016 bëhet hartimi i kurrikulave që integrojnë përdorimin e TIK-ut dhe mësimin elektronik dhe janë në harmoni me standardet ndërkombëtare		
PIKAT E REFERIMIT		
Në afat të shkurtër 2011-2012	Në afat të mesëm 2013-2014	Në afat të gjatë 2015-2016
<p>4.1. Mësimi elektronik përfshihet në Kornizën e Kurrikulumit deri në fund të vitit 2011</p> <p>4.2. Zhvillohen doracakë të trajnimit dhe aftësohen hartuesit e kurrikulave dhe ata të përmbajtjes në shkathtësitë e TIK-ut</p>	<p>4.3. Kurrikulat lëndore përshtaten me mësimin elektronik të integruar</p> <p>4.4. Përmbajtjet e digjitalizuara dhe mjetet mësimore të përshtatura për mësimin elektronik</p>	<p>4.5. Tërë përmbajtjet e mësimin elektronik, në pajtim me standardet ndërkombëtare të Mësimin Elektronik</p>
AKTIVITETET		
<p>4.1. Përfshihet mësimi elektronik në Kornizën e Kurrikulumit të Kosovës.</p> <p>4.2. Zhvillohen përmbajtje të reja sipas kërkesave të Mësimin Elektronik.</p> <p>4.3. Ofrohet mbështetje për lokalizimin e programeve ndërkombëtare në gjuhët zyrtare të Kosovës.</p> <p>4.4. Zhvillohen përmbajtje që i adresohen mësimin praktik.</p> <p>4.5. Bëhet standardizimi i përmbajtjeve elektronike dhe formatit të tyre.</p>		

Përmbledhja financiare

Kostoja zhvillimore dhe kostoja e shpenzimeve operative për këtë nënsektor janë llogaritur si në vijim:

Tabela 5.8: Përmbledhja financiare për TIK

Nënsektori dhe caku	Kostoja zhvillimore 2011-2016	Kostoja zhvillimore 2011-2016	Kostoja e përgjithshme 2011-2016	Kostoja vjetore operative përtej vitit 2016
1. Kompletimi i strategjisë arsimore të TIK	25,000		25,000	
2. Infrastruktura e TIK	29,651,700	28,454,200	58,105,900	5,858,200
3. Zhvillimi i resurseve njerëzore	8,887,000	945,000	9,832,000	57,000
4. Zhvillimi / përshtatja e kurrikulave dhe i përmbajtjes	4,681,000	369,600	5,050,600	61,600
Gjithsjet	43,244,700	29,768,800	73,013,500	5,976,800

- Infrastruktura e TIK

Elementet kryesore të shpenzimeve operative përfshijnë:

- 10 % të kostos investuese për mirëmbajtjen e dhomave të kompjuterëve dhe për zëvendësimin e pajisjeve të vjetëruara – përkrahja, licencat dhe masat e sigurisë, në gjithsejt 5,8 milionë euro në vit.

5.8 Ndërtimi i kapaciteteve për MASHT-in dhe për agjencitë qendrore

Është bërë analiza e nevojave për ndërtimin e kapaciteteve në Ministrinë e Arsimit, të Shkencës dhe të Teknologjisë dhe në disa agjenci dhe këshilla të tjerë të nivelit qendror. Kjo analizë është bazuar në planet për zhvillimet dhe reformat sektoriale, në *intervistat me menaxhmentin* – me një numër të menaxherëve të MASHT-it e të agjencive të sektorit të arsimit dhe në një *anketë me të gjithë personelin* e MASHT-it, të Agjencisë të Akreditimit të Kosovës, dhe të inspektorateve në Prishtinë e Prizren.

Nga analiza ka dalë imazhi i një organizate të re të nivelit qendror me plane ambicioze, e cila vepron në një sektor arsimor me nevoja dhe sfida të shumta, me përkrahje substanciale të jashtme dhe me reforma të shumta tejet të rëndësishme të cilat janë në zbatim e sipër. Organizata qendrore ka shumë dobësi strukturore; në këtë kuadër hyjnë sistemi i stimulimeve dhe i shpërblimeve dhe organizimi e struktura e menaxhimit. Planifikimi strategjik sektorial do përmirësim të dukshëm, si edhe kryerja e funksionit mbikëqyrës dhe mbështetës të ministrisë në sektorin e arsimit.

Ministria duhet të luaj rol më të rëndësishëm përkitazi me planifikimin e përgjithshëm të financave e të resurseve për sektorin. Disa funksione të rëndësishme, si ato për aftësimin profesional, për kërkimet shkencore e zhvillimin, si dhe për arsimin e lartë nuk janë të përfaqësuara sa duhet ose mungojnë fare në strukturat qendrore. Edhe mbështetja e ofruar nga donatorët mbetet e pakoordinuar dhe fragmentare. Njëkohësisht, funksionimi i organizatës pengohet edhe nga mungesa ose nga shkalla e ulët e zhvillimit të procedurave administrative ose nga mungesa e politikave dhe e planeve zhvillimore për resurset njerëzore. Kapacitetet për menaxhim financiar janë identifikuar si një nga pikat më të dobëta.

Në anën tjetër (pozitive) mbesin udhëheqja ambicioze, potenciali i të punësuarve që mund të mos jetë shfrytëzuar sa duhet, ndërmarrjet e shumta reformuese, si dhe përkrahja nga partnerët e jashtëm dhe nga shkëmbimet e institucionet ndërkombëtare. Kjo gjithashtu nënkupton edhe ekzistimin e mundësive për të ndrequr dobësitë e ministrisë e të agjencive qendrore në mënyrë profesionale.

Një analizë dhe një raport më i hollësishëm nga këto studime është paraqitur në një dokument të veçantë.²²

Fushat kryesore të përkrahjes janë përmbledhur në këta kapituj ose tema:

- **Ristrukturimi organizativ ose përshtatja më e themeltë funksionale e MASHT**, zhvillimi i përshkrimeve të detajuara funksionale, përlllogaritje e vëllimit të punës, definimi i përshkrimeve

²²Plani dhe buxheti për ndërtimin e kapaciteteve të Ministrisë së Arsimit, Shkencës dhe Teknologjisë të Republikës së Kosovës

të vendeve të punës, përcaktimi i niveleve të pagave, lëvizja në struktura të reja dhe plotësimi i vendeve boshe të punës;

- **Zhvillimi i kapaciteteve të MASHT-it për planifikim dhe buxhetim të sektorit të arsimit**, krijimi i pozitave të ekonomistëve dhe të zyrtarëve për planifikim në tri departamentet kryesore të MASHT-it, përkrahja për funksionimin e SMIA-s;
- **Zhvillimi i proceseve, rutinave dhe funksioneve për menaxhim të brendshëm të financave dhe të planifikimit në MASHT**, përfshirë planifikimin e punës, përgatitjen dhe realizimin e buxhetit, pagesat, raportimin dhe kontabilitetin financiar, prokurimin dhe auditimin e brendshëm;
- **Zhvillimi i proceseve, rutinave dhe funksioneve për menaxhimin e resurseve njerëzore**, përfshirë shpërblimet dhe pagat, listën e pagave, librin e të punësuarve, punësimin, avancimin në punë, përshkrimin e vendeve të punës, pushimin, barazinë, rrezikun në vendin e punës dhe aksidentet, arkivin dhe dosjet;
- **Zhvillimi i funksionit, proceseve dhe rutinave për zhvillimin e resurseve njerëzore**, vlerësimi dhe planifikimi vjetor i zhvillimit në karrierë, vlerësimi i nevojave dhe ofrimi i mundësive për aftësim, përgatitja e një plani vjetor të aftësimit, implementimi dhe vlerësimi i aktiviteteve aftësuese dhe i performancës;
- **Implementimi i kërkesave të identifikuara për aftësim sipas një radhe të përparësisë**, përfshirë një program për ekipin e ri menaxhues në MASHT, aftësim fillestar për të punësuarit e rinj, shkathtësi relevante për sektorin e arsimit si zhvillimi i kurrikulave, hartimi i politikave dhe i legjislacionit, monitorimi e vlerësimi, ekonomia e arsimit, shkathtësi administrative, si për shembull menaxhimi financiar dhe shkathtësitë në fushën e resurseve njerëzore e të teknologjisë informative.

Përmbledhje financiare

Janë llogaritur kostoja zhvillimore dhe një pjesë e kostos operative për këto veprime për ndërtimin e kapaciteteve:

Tabela 5.9: Përmbledhjet financiare për ndërtimin e kapaciteteve për MASHT-in dhe agjencitë qendrore

Nënspektori dhe caku: Ndërtimi i kapaciteteve për MASHT-in dhe agjencitë qendrore	Kostoja zhvillimore 2011-2016	Kostoja operative 2011-2016	Gjithsejt 2011-2016	Kostoja vjetore operative përtej 2016
1. Këshilltari për zhvillimin e politikave dhe për ndërtimin e kapaciteteve	97 740		97 740	
2. Implementimi i strukturës së re organizative të MASHT	10 018		10 018	
3. Zhvillimi i politikave dhe i proceseve të MRNj	144 348		144 348	
4. Funkcioni për zhvillimin e resurseve njerëzore	141 708		141 708	10 000
5. Përkrahje për të zhvilluar funksionin dhe procedurat e MASHT-it për menaxhim financiar	134 585		134 585	10 000
6. Planifikimi, monitorimi dhe raportimi për performancën e sektorit	134 585		134 585	
7. Aftësime dhe ndërtim tjetër i kapaciteteve për personelin në nivel qendror ²³	814 250		814 250	
Gjithsejt	1 477 233		1 477 233	20 000

²³Njësia 7 është përlogaritur në bazë të kostos mesatare për një javë të aftësimit / ndërtimit të kapaciteteve në vit për secilin prej 230 të punësuarve në MASHT dhe në agjencitë qendrore gjatë një periudhe trivjeçare nga 75 € në ditë, si dhe për aftësim tjetër në fushën e menaxhimit dhe të shkathtësive të përgjithshme në fushën e arsimit.

KAPITULLI 6: ASPEKTE TË IMPLEMENTIMIT

Ministria e Arsimit, e Shkencës dhe e Teknologjisë është e ndërgjegjshme se për të qenë efektiv dhe efikas, qeverisja dhe menaxhimi i sistemit të arsimit kanë nevojë për përmirësim të vazhdueshëm në mënyrë që të mund të përkrahin objektivat kombëtare të përfshirjes, për ofrimin e shërbimeve cilësore dhe mundësinë e qasjes së barbartë në institucione. Në këtë kuptim është zhvilluar një rishikim funksional dhe është vendosur një strukturë e re organizative (maj 2010).

6.1 Menaxhimi i PSAK-së 2011 - 2016

PSAK paraqet kurorën e politikave, strategjive dhe caqeve për tërë sektorin e arsimit. Qasja sektoriale i sheh menaxhimin dhe zhvillimin e sektorit si një proces të vazhdueshëm gjatë tërë periudhës së mbuluar nga PSAK-ja, duke përfshirë edhe MASHT-in, institucionet, partnerët zhvillimorë dhe partnerët e tjerë.

Mendohet që PSAK do të implementohet përmes një **Plani Vjetor (operacional) të Implementimit** të zhvilluar nga MASHT, i cili do të projektohet në një plan rotativ pesëvjeçar si një plan strategjik afatmesëm në suaza të kornizës së PSAK-së. Korniza e Vlerësimit të Performancës (KVP) do të monitorojë këtë plan operacional për të ofruar udhëzime për orientimin dhe për prioritetet e procesit.

Implementimi efektiv i Planit Strategjik do të kërkojë mekanizma dhe një strukturë stabile mbështetëse organizative me vija të qarta të përgjegjësisë, të autoritetit dhe të përgjegjshmërive si në nivel qendror ashtu edhe në atë komunal.

MASHT do të themelojë një **njësi të përgjithshme koordinuese të PSAK-së** të kryesuar nga ministri i Arsimit, Shkencës dhe Teknologjisë dhe e mbështetur nga një grup punues ekzekutiv të përbërë nga drejtorët e drejtorive të përgjithshme dhe të departamenteve, i cili do të sigurojë menaxhim dhe koordinim të përgjithshëm. Ky trup ekzekutiv do të pëfshijë detyrat në vijim:²⁴

- a) Mbikëqyrja e tërë procesit të implementimit me qëllim të sigurimit që e tërë struktura operacionale e Ministrisë është në funksion të realizimit të caqeve dhe të pikave të referimit të Planit Strategjik;
- b) Siguron që Plani Strategjik shërben si kornizë e gjithëmbarshme e arsimit, e cila do të orientojë të gjitha përpjekjet mbështetëse;

²⁴Duhet zhvilluar përshkrimin e detyrave për këtë grup.

- c) Siguron hartimin dhe miratimin e Kornizës për Vlerësimin e Performancës si dhe rishikimin dhe përditësimin e saj të vazhdueshëm me qëllim të përshtatjes me kontekstin përkatës;
- d) Siguron realizimin e komponentëve të sistemit arsimor;
- e) Siguron menaxhimin e ndërlidhjeve dhe bashkëpunimit në mes të ministrive përkatëse.²⁵

Një **Komitet Drejtues** do të krijohet për të menaxhuar strategjinë sektoriale dhe për të marrë pjesë në planifikimin vjetor implementues të MASHT-it.

Do të krijohen **grupet punuese teknike**. Secili grup punues nënsektorial do të udhëhiqet nga një drejtor përkatës i MASHT-it, ndërsa anëtarët e grupeve do të jenë nga MASHT-i, partnerët zhvillimorë, shoqëria civile dhe nga anëtarët e zgjedhur. Sa herë që të jetë e mundur, këto grupe do të kenë numër të barabartë të grave e të burrave, përfasëqes të grupeve të marginalizuara dhe të tjerë. Nëse nuk do të ketë përfaqësim të barabartë, atëherë MASHT do të tentojë të krijojë një masë kritike – të mjaftueshme që të bëjë të dëgjohet zëri i grupeve të pafavorizuara në trajtimin e duhur të çështjeve të ndërlidhura. Për secilin prej grupeve menaxhuese do të zhvillohet përshkrimi i detyrave dhe kushteve.

6.2 Funksionet kryesore mbështetëse: Agjencitë qendrore në arsim – struktura organizative dhe përgjegjësitë

Ministria e Arsimit, e Shkencës dhe e Teknologjisë (MASHT)

Struktura dhe ndarja e hollësishme e personelit të tanishëm nuk është përfunduar ende dhe disa nga pozitat udhëheqëse ende mbesin për t'u plotësuar (qershor 2010). Ekzistojnë disa mundësi të kufizuara për të angazhuar personelin për pozitat e reja sipas organizimit të ri në përputhje me Kornizën Afatmesme të Shpenzimeve. Krahasuar me organizimin e kaluar, struktura e re e vendosë ministrinë në pozitë më të mirë për të bashkërenditur përpjekjet nëpërmjet të tri drejtorive kryesore (për Arsimin e Lartë, për Arsimin Parauniversitar dhe për Administratën e Përgjithshme) dhe nëpërmjet të departamenteve të ndryshme në kuadër të tyre. Krijimi i departamentit për Arsim dhe Aftësim Profesional dhe për Teknologjinë e Informimit e të Komunikimit, sigurojnë pika përqendrimi për implementimin e strategjive përkatëse për këta dy nënsektorë. I përfshirë në strukturën qendrore është edhe Inspektorati Arsimor me një departament qendror me 7 anëtarë dhe me 57 zyrtarë të vendosur në shtatë zyra rajonale të inspektoratit.

²⁵Do të jetë e domosdoshme të vendosen mekanizmat e duhur për të siguruar koordinim efektiv brendaqeveritar të përbërë nga, së paku, këto ministri: (i) Ministria e Punës dhe e Mirëqenies Sociale (ii) Ministria e Ekonomisë dhe Financave dhe (iii) ministri të tjera të sektorëve të cilat janë të angazhuara në implementimin e veprimeve të përplotësueshme me ato të planifikuara në PSAK nga Ministria e Arsimit, Shkencës dhe Teknologjisë.

MASHT në vitin 2009/2010 ka një komponentë të personelit prej 196 zyrtarësh, prej të cilëve 139 janë në zyrat qendrore të MASHT-it, ndërsa 57 në inspektoratet rajonale. Janë edhe pesë qendra didaktike me objekte përkatëse didaktike rajonale që përdoren kryesisht për aftësimin e mësimdhënësve. Këto kanë gjithsej 13 persona të angazhuar në to. Kjo e sjell numrin e të punësuarve në MASHT në 213 pjesëtarë të personelit, mirëpo nuk duhet harruar se 77 prej tyre punojnë ose në zyrat rajonale të inspektoratit arsimor ose në qendrat didaktike, ose në agjenci të tjera në qendër.

Pos personelit të përhershëm të përmendur më lartë, janë edhe pozitat politike të një ministri e të dy zëvendësministrave. Këtu janë edhe 6 këshilltarë politikë të Ministrit.

Agjencia e Akreditimit e Kosovës (AAK)

AAK-ja ka një drejtor dhe tre pjesëtarë të personelit administrativ. Agjencia ka një Këshill (Këshilli Kombëtar i Cilësisë) me nëntë anëtarë, tre prej të cilëve janë ekspertë ndërkombëtarë (nga BM, SHBA dhe Austria), ndërsa pesë anëtarë vendorë përfaqësojnë fusha të ndryshme akademike dhe njëri industrinë. Agjencia, shfrytëzon shërbimet e ekspertëve ndërkombëtarë për realizimin e vlerësimeve për akreditim të institucioneve të arsimit të lartë, përfshirë edhe disa Shkolla të Larta Profesionale dhe Shkolla të Larta Teknike.

Autoriteti Kombëtar i Kualifikimeve (AKK)

Autoriteti Kombëtar i Kualifikimeve është themeluar në dhjetor 2009, në pajtim me Ligjin për Kualifikimet Kombëtare (03/L-060) për zhvillimin e politikave dhe strategjive për themelimin dhe krijimin e Sistemit Kombëtar të Kualifikimeve. AKK ka për detyrë të krijojë dhe të mirëmbajë një kornizë gjithëpërfshirëse të kualifikimeve dhe të rregullojë definimin e kualifikimeve të AAP në Kornizë.

Personeli i AKK-së është emëruar tashmë dhe është themeluar këshilli i saj qeverisës. AKK-ja përbëhet nga gjashtë anëtarë të personelit: drejtori, eksperti për kualifikime, eksperti për sigurim të cilësisë, eksperti për standarde, eksperti për hulumtime dhe zhvillim dhe personeli ndihmës. Këshilli Qeverisës i AKK-së ka rol vendimmarrës dhe përbëhet nga 13 anëtarë që përfaqësojnë të gjitha palët relevante: ministrinë, partnerët socialë dhe universitetet. Aktualisht, AKK-ja është duke zhvilluar procedurat për proceset dhe politikat e hollësishme për validimin e kualifikimeve dhe për akreditimin e monitorimin e institucioneve që ofrojnë kualifikime të arsimit e aftësimin profesional. Pilotimi dhe validimi i kualifikimeve dhe akreditimi i institucioneve do të fillojë në fund të vitit 2010, ndërkaq AKK-ja do të jetë plotësisht funksionale në vitin 2011.

Këshillat

Janë themeluar nëntë Këshilla:

- Këshilli Shtetëror për Licencimin e Mësimdhënësve: është një grup i përbërë nga 15 ekspertë të ngarkuar me detyrë për krijimin e një sistemi funksional të licencimit në Republikën e Kosovës,

përfshirë edhe sistemin për akreditimin e programeve aftësuese pa shkëputje nga puna dhe për vlerësimin e performancës së mësimdhënësve;

- **Këshilli Kombëtar për Kurrikulum dhe Tekste Shkollore** – është një këshill ad-hok i ekspertëve i themeluar për të udhëhequr procesin e zhvillimit të Kornizës së re të Kurrikulumit të Kosovës;
- **Komisioni Shtetëror i Maturës Shtetërore** – është një organ mbikëqyrës, këshilldhënës dhe vendimmarrës për të gjitha çështjet që përkojnë me Maturën Shtetërore të krijuar nga Ministri në pajtim me Ligjin për Provimin Përfundimtar dhe Provimin Shtetëror të Maturës;
- **Këshilli për Arsim dhe Aftësim Profesional i Kosovës(KAAP)** – është një trup trepalësh ndërsektorial me karakter këshilldhënës i përbërë nga 15 përfaqësues të Qeverisë së Kosovës dhe partnerëve socialë i themeluar në pajtim me Ligjin për Arsimin dhe Aftësimin Profesional;
- **Këshilli i Prindërve të Arsimit i Kosovës(KPAK)** – Në pajtim me Ligjin për Arsimin Fillor dhe të mesëm në Kosovë, detyrat e KPAK janë që të përfaqësojë interesat e prindërve, të komunikojë me MASHT-in për çfarëdo aspekti të arsimit fillor dhe të mesëm në Kosovë dhe të jetë kanal kryesor i komunikimit ndërmjet Ministrisë dhe prindërve;
- **Këshilli Shtetëror për Arsimin e Lartë** - është një trup këshilldhënës i themeluar nga Ministri i Arsimit, Shkencës dhe Teknologjisë për të ofruar këshilla lidhur me reformat në arsimin e lartë;
- **Këshilli Kombëtar i Shkencës** – është organi më i lartë për hartimin e politikave i emëruar nga Kuvendi i Kosovës duke u bazuar në Ligjin për Kërkime Shkencore;
- **Këshilli Kombëtar për Njohje;**
- **Këshilli Shkencor i MASHT.**

Dy këshillat e parë në këtë listë janë themeluar nga MASHT nëpërmjet Udhëzimeve administrative dhe kanë status këshilldhënës për ministrinë. Këshilli Kombëtar i Shkencës dhe Këshilli Shkencor i MASHT janë themeluar duke u bazuar në dispozitat e Ligjit për Veprimtari Kërkimore Shkencore. Këshilli Kombëtar i Shkencës, i raporton drejtpërsëdrejti Kuvendit të Kosovës. Këshillat nuk kanë ndonjë personel të përhershëm, por janë trupa vendimmarrëse ose këshilldhënëse për Ministrinë ose për Kuvendin që përbëhen nga Kryesuesi dhe nga anëtarët e tjerë të emëruar dhe kanë mbështetje administrative nga MASHT-i. Për ilustrim, Këshilli Shtetëror për Licencimin e Mësimdhënësve ishte themeluar në vitin 2009 nga MASHT dhe ka 15 anëtarë, disa prej të cilëve punojnë në MASHT, e disa të tjerë në institucione të tjera. Detyrë kryesore e Këshillit është të organizojë licencimin e mësimdhënësve. Nuk ka struktura të tjera përkatëse pos Njësisë së MASHT për Aftësimin e Mësimdhënësve, e cila i është bashkëngjitur Këshillit.

Universitetet publike

Institucionet publike të arsimit të lartë mbulohen nga buxheti qendror i qeverisë me një vijë të veçantë buxhetore dhe me një status autonom sipas Ligjit për Arsimin e Lartë dhe Ligjit për Arsimin në Komunitet dhe Republikës së Kosovës .

Janë dy qendra që janë të lidhura me Departamentin e Arsimit të Lartë: Qendra për Bashkëpunim Ndërkombëtar në Arsimin e Lartë, Shkencë dhe Teknologji dhe Qendra për Inovacion dhe Transfer të Teknologjisë.

Kërkimet shkencore

Këshilli Kombëtar për Kërkime Shkencore është themeluar tash së voni me një ligj të Kuvendit të Kosovës. Është hartuar një program kombëtar i kërkimeve shkencore dhe është krijuar një fond me një buxhet vjetor prej 1 milion € me qëllim të përkrahjes së kërkimeve shkencore. Dy institute janë në suaza të fushëveprimit të MASHT dhe janë themeluar me ligj për të kryer veprimtari shkencore: Instituti i Albanologjisë dhe Instituti i Historisë. Në Kosovë janë disa programe të shpërndara për studime në nivel të doktoraturës. Themelimi i institucioneve dhe programeve të tilla është në planin e Këshillit për Kërkime Shkencore, ndërsa në vazhdimësi kërkohet përkrahje dhe partneritet i jashtëm për realizimin e tyre.

Përgjegjësitë e komunave

Komunat janë përgjegjëse për arsimin parashkollor, parafillor, fillor dhe arsimin e mesëm, i cili përfshin shkollat profesionale dhe gjimnazet. Komunat i jetësojnë përgjegjësitë e tyre përmes një drejtorie të arsimit në secilën komunë. Më shumë se 80 për qind e buxhetit të arsimit nëpër komuna financohet përmes Grantit Arsimor për Komuna që ndahet nga buxheti qendror.

Financimi i arsimit parauniversitar është duke kaluar nëpër një proces të reformës për decentralizim; në këtë proces, pesë komuna pilot marrin fondet për pagat, për materialet mësimore, për mirëmbajtje të shkollave e të tjera. Kësaj skeme të pilotimit i janë shtuar tash së voni edhe 10 nga 38 komunat sa i ka Kosova. Financimi llogaritet sipas një formule specifike që merr parasysh popullatën, pjesëtarët e minoriteteve dhe sipërfaqen. Për vitin 2011 planifikohet decentralizimi i mëtejshëm për të përfshirë edhe bartjen e fondeve për ndërtimin e ndërtesave shkollore. Kjo bartje e kompetencave është një decentralizim i kompetencave prej komunave e deri në nivel të shkollave, të cilat tani i marrin buxhetet e veta drejtëpërsdrejti prej qendrës. MASHT është i autorizuar të mbikëqyrë dhe të propozojë ndryshime në formulën e financimit, si dhe të kontrollojë për të siguruar implementimin e suksesshëm të saj. Planifikohet edhe decentralizimi i investimeve shkollore dhe i mirëmbajtjes, kryesisht prej MASHT-it deri te niveli i komunave.

Komunat dhe shkollat tani janë fuqizuar me autorizime të plota për zhvillimin e arsimit në nivel vendor, duke përfshirë edhe ndërtimin e objekteve shkollore, regjistrimin dhe pranimin e fëmijëve, punësimin dhe aftësimin e mësimitdhënësve, monitorimin e raportimin dhe caktimin e nivelit të pagesave. Një formulë e re për financimin e arsimit në komuna është pjesë integrale e përgjegjësisë të bartura. Kjo kërkon përqendrimin më të madh të mjeteve dhe të përpjekjeve në nivel të komunave, përfshirë edhe zhvillimin e kapaciteteve njerëzore e institucionale.

Procesi i decentralizimit ka treguar se sa sfiduese është të jetësohen ndryshimet në sistemin arsimor të Kosovës. Bartja e përgjegjësisë tek komunat nënkupton se vetëm standardet, kurrikulat dhe vlerësimi i nxënësve mbesin të vendosen në nivel qendror. Numri i tanishëm i të punësuarve në komuna është i

ulët, ndërsa u mungojnë edhe shkathtësitë e nevojshme për të zbatuar përgjegjësitë e tyre të reja të fituara në përputhje me Ligjin për Arsimin në Komuna.

Përgjegjësitë për implementimin e PSAK 2011 - 2016

Përgjegjësitë e hollësishme për implementimin e masave të ndryshme të parapara në PSAK duhet të përcaktohen në relacion me analizën financiare dhe në dritën e seancave për përcaktimin e prioriteteve dhe për hartimin e planit vjetor. Edhe sqarimi i organizimit të ardhshëm të MASHT-it do të ketë ndikim në këto vendime.

6.3 Fillimi i implementimit

Implementimi i Planit Strategjik për Arsimin në Kosovë do të fillojë në vitin 2011.

MASHT dhe partnerët do të hartojnë një plan paraprak të implementimit ose një udhërrëfyes me afatet kohore dhe me veprimet përkatëse me qëllim të kryerjes me kohë të përgatitjeve për implementimin kryesor.

Planifikimi i hershëm i Planit Strategjik për Arsimin në Kosovë është vendimtar për bashkërenditje të duhur të përpjekjeve. Kjo ndodh pos tjerash edhe për shkak të ndryshimeve organizative në MASHT dhe praktikave të reja të brendshme menaxheriale që do të sjellin personeli i ri menaxhues për udhëheqjen dhe implementimin e PSAK-së.

Koordinimi i donatorëve: fillimi i koordinimit efikas dhe efektiv të donatorëve është vendimtar për të siguruar përkrahje të duhur për PSAK-në. Do të jetë e domosdoshme të përshpejtohen nismat e tanishme; kështu, për shembull, menaxhimi i veprimeve lidhur me Memorandumin e Mirëkuptimit do të jetë vendimtar për përkrahjen dhe financimin e ardhshëm të PSAK-së. Një çështje me rëndësi për vitin, Rishikimin e Përbashkët Vjetor të vitit 2011 do të ishte diskutimi i KVP-së dhe të dhënat fillestare të SMIA-s.

KAPITULLI 7: MONITORIMI I PERFORMANCËS SË SEKTORIT TË ARSIMIT

7.1 Sistemet e monitorimit dhe rishikimit të performancës së sektorit

MASHT është duke futur në zbatim procedurat dhe parimet e bazuara në menaxhment dhe së bashku me riskstrukturimin e organizimit të brendshëm po shkon në drejtim të përvetësimit të planifikimit të bazuar në dëshmi dhe studim dhe, rrjedhimisht, në drejtim të përgjegjshmërisë më të madhe në sistem.

Element themelor i planit strategjik është fuqizimi i strukturave të Monitorimit e të Vlerësimit për të vlerësuar përparimin në sektorin e arsimit, përfshirë mbledhjen e të dhënave, raportimin, publikimin dhe komunikimin me kohë të rezultateve dhe iniciativave, analizën dhe shfrytëzimin në politika dhe vendimmarrje.

MASHT-i është duke punuar gjithashtu me partnerë për ta përmirësuar kapacitetin për menaxhim të informatave të performancës (sidomos SMIA) dhe nevojës për ndërtim të kapacitetit për raportim të performancës së sektorit, sidomos për performancën financiare në nivel komunal. Prandaj, fuqizimi i SMIA-s duke u bazuar në teknologjinë e informimit e komunikimit, sidomos në nivel komunal, do të jetë prioritet.

Hartimi i Kornizës së Monitorimit

Hartimi i një kornize të pështatshme të monitorimit është pjesë thelbësore dhe integrale e zhvillimit dhe implementimit të PSAK 2011 – 2016. Sistemi i propozuar i monitorimit bazohet në elementet kryesore në vijim:

- **Korniza e monitorimit:** Do të jetë e domosdoshme të pëcaktohet një Kornizë më e detajuar e monitorimit për secilin program prioritar menjëherë pas fazës fillestare të implementimit.
- **Planifikimi vjetor i implementimit:** Korniza e programeve prioritare do të ofrojë udhëzimet e duhura për përgatitjen e Planeve konkrete Vjetore të Implementimit. Do të jetë e domosdoshme të përshtaten vlerësimet fillestare të planit në përputhje me efektivitetin e procesit të ndërtimit të kapaciteteve të Ministrisë dhe me fondet në dispozicion.
- **Përcaktimi i të dhënave fillestare:** të dhënat e mbledhura nga **SMIA** për vitin 2011 do të përdoren si pika fillestare për matjen e përparimit në të ardhmen dhe për të shërbyer si pako e të dhënave për monitorimin e performancës së sektorit të arsimit.

Hartimi i Kornizës për Vlerësimin e Performancës (KVP)

MASHT do të krijojë një **Kornizë për Vlerësimin e Performancës (KVP)** për programin sektorial të ndërlidhur me një sistem të përmirësuar të SMIA-s. KVP-ja është një kornizë e dakorduar që do t'u shërbejë palëve të involvuara për matjen e përparimit në implementimin e PSAK-së 2011 - 2016. Thelbi i KVP-së qëndron në përkufizimin e kriterëve të vlerësimit për pikat e **referimit ose caqet, si dhe për rezultatet e nivelit të strategjisë dhe të programit**. Kështu KVP-ja do të vlerësojë dhe raportojë lidhur me PSAK-në 2011 – 2016 në tri nivele – **pikat e referimit për implementim, strategjitë nënsektoriale dhe aktivitetet**.

Treguesit e performancës do të përdoren nga MASHT, partnerët zhvillimorë dhe nga palët e involvuara si mjet i parë matjeje për ndikimin dhe rezultatet krahasuar me resurset e përdorura gjatë vlerësimit të performancës së sektorit. Secili program prioritar nënsektorial i përmban pikat e referimit ose rezultatet që pritet të realizohen deri në vitin 2016.

Do të duhet vlerësuar si proceset ashtu edhe tendencat e rezultateve, ashtu siç janë përshkruar në kornizat logjike të nënsektorëve. Matja e realizimit të rezultateve arsimore dhe i performancës së sektorit kërkon zhvillimin e një numri të treguesve (indikatorëve) kryesorë për vlerësimin periodik të përparimit në drejtim të realizimit të caqeve (pikave të referimit) të PSAK-së 2011 – 2016 dhe të objektivave strategjike të secilit nënsektor. Monitorimi i sektorit përbëhet nga disa komponenta monitoruese ku përfshihen:

1. Aritjet dhe çështjet (vështirësitë) në implementimin e politikave
2. Financimi i sektorit dhe çështjet
3. Trendet kryesore nënsektoriale dhe çështjet
4. Trendet në standardet e të nxëniet dhe të mësimdhënies dhe vështirësitë .

Dy komponentat e para (1 e 2) janë çështje të politikave e të proceseve. Matrica e monitorimit të politikave është dhënë në vijim në mbështetje të analizës sektoriale.

Tabela 7.1: Korniza e PSAK-së 2011 – 2016 për Kornizën për Monitorimin e Politikave

Dimensioni	Pyetjet orientuese
Rezultatet e PSAK-së?	<ul style="list-style-type: none"> • Si funksionon sektori në kuptimin e objektivave politike të PSAK-së? • A është PSAK-ja në rrugë të mirë për të arritur këto objektivat? • Cilat kanë qenë arritjet më të mëdha gjatë periudhës njëvjeçare për secilin prej objektivave prioritare të PSAK-së? • Cilat janë rezultatet kryesore të realizuara nga PSAK-ja gjatë vitit përkatës (bazuar në planin vjetor sektorial të implementimit ose në bazë të planit operacional)? • Çfarë rishikimesh, studimesh dhe vlerësimesh janë kryer dhe çfarë rezultatesh kanë dhënë ato? • A ka nevojë të ndryshohen prioritetet e politikave të PSAK-së?
Proceset e PSAK-së?	<ul style="list-style-type: none"> • Cili është proporcioni i financimit nga qeveria dhe nga partnerët zhvillimorë që në mënyrë direkte ose indirekte lidhen me politikat prioritare të PSAK-së? • Sa është e fuqishme pronësia mbi PSAK-në nga palë të ndryshme të involvuara? • Deri në ç'masë i përdorin partnerët zhvillimorë sistemet qeveritare të buxhetit, shpenzimeve, kontabilitetit dhe raportimit? Çfarë ka qenë ndikimi i kësaj? • Sa i përshtatet ndarja e tanishme e buxhetit në mes të nënsektorëve ndarjes së projektuar në PSAK? • Cilat janë trendet e shpenzimit në administratë, nëpër nënsektorë, shpenzimet jashtë pagave në nivel shkolle, dhe asistencë teknike si përqindje e shpenzimeve të përgjithshme dhe cilat janë implikimet e kësaj? • Hulumtimi për përcjelljen e shpenzimeve publike për shkollat dhe për arsimin, • Deri në ç'masë e ka zvogëluar koordinimi i donatorëve barrën e menaxhimit të donatorëve nga MASHT? • Çfarë përparimi është bërë kundrejt parimeve të PSAK-së për barazinë gjinore, për arsimin gjithëpërfshirës dhe arsimin e të varfërve?

Dy komponentat e fundit (3 dhe 4) janë tregues kryesorë nënsektorial të PSAK-së dhe trajtohen nga treguesit kryesorë të paraqitur në tabelën 7.2 që përbëhen nga treguesit e verifikueshëm të bazuar në caqe nënsektoriale.

Treguesit e caqeve të paraqitur në tabelën 7.2 do të përcillen rregullisht duke ndërmarrë masa të duhura që të sigurohen të dhëna të besueshme për palët e involvuara në nivel qendror dhe në nivel të

komunave. Secili veprim i domosdoshëm politik do të ndërmerret për të siguruar reagim të shpejtë ndaj trendeve të vërejtura nga të dhënat e mbledhura; menaxhmenti i lartë do të jetë përgjegjës për një reagim të tillë në kohë të duhur.

Do të jetë e rëndësishme që qysh në fazën e hershme të jetësimit të PSAK-së të rishikohen dhe, sipas nevojës, të zvogëlohet numri dhe shtrirja e treguesve dhe caqeve kryesore nënsektoriale me qëllim që të bëhen më të përdorshëm.

Table 7.2: Treguesit kryesorë nënsektorialë të PSAK-së për KVP (ndërlidhur me SMIA-n)

Kodi	Treguesi i verifikueshëm nënsektorial	Gjendja fillestare 2011 (nga programet nënsektoriale të PSAK-së)	Caqet vjetore të performancës (CVP): bazuar në caqet e planit vjetor të implementimit	Koment: Vlerëson performancën vjetore karshi CVP
EPSH	Parashkollor dhe parafillor			
EPSH1	Numri i grup-moshës në parafillor sipas gjinisë			
EPSH2	Numri i grup-moshës në parashkollor sipas gjinisë			
EPSH3	Numri i mësimdhënësve që arrijnë numrin e caktuar të orëve të aftësimi të akredituar			
EPSH4	Nr. i shkollave të licencuara			
EPSH5	Nr. i menaxherëve të aftësuar			
EPSH6 (a)	Nr. i mësimdhënësve të aftësuar për arsim gjithëpërfshirës			
EPSH6 (b)	Nr. i programeve të ofruara në shërbim			
APU	Arsimi parauniversitar			
APU1	Nr. i menaxherëve të shkollave e të komunave të aftësuar, sipas gjinisë			
APU2	Nr. i ligjeve të miratuara dhe të implementuara			
APU3	Nr. i komunave që i menaxhojnë financat në mënyrë efektive			
APU4	Përqindja e vlerësimeve shkollore të kryera me sukses			

APU5	Përçindja e shërbimeve aktive për orientim profesional			
APU6	Nr. i shkollave që zbatojnë kurrikulumin e ri			
APU7	Nr. i mësimdhënësve që përtërijnë licencën dhe shkalla e promovimit – sipas gjinisë			
APU8	Nr. i fëmijëve të pafavorizuar që hyjnë dhe mbesin në arsimin e obliguar			
APU9	Nr. i nxënësve në arsimin e mesëm të lartë - sipas gjinisë			
APU10	Nr. i shkollave që raportojnë dhe deshmojnë përmirësim të shëndetit e tësigurisë në shkollë			
APU11	Nr. i shkollave që veprojnë në një ndërrim			
APU12	Nr. i shkollave që marrin materiale/mjete të dhura për të zbatuar kurrikulumin e ri			
AAP	Arsimi dhe aftësimi profesional			
AAP1	Nr. i nxënësve dhe koha e aftësimit të kaluar në përvojë praktike në kompani			
AAP2	Nr. i shkollave profesionale që kanë arritur autonomi në punë			
AAP3	Nr. i QK-ve të integruara në AAP			
AAP4	Ndarja dhe përshtatja e profilit të shkathtësive të punësimit			
AAP5	Përçindja e institucioneve të AAP me sistem të SC			
AAP6	Sasia e kurrikulave të përshtatshme e të përfunduara			
AAP7	Nr. i pjesëmarrësve në trajnime që punësohen pas mbarimit – sipas gjinisë			
AAP8	Nr. i programeve të AAP që kualifikohen për akreditim			

ZHM	Zhvillimi i mësimdhënësve			
ZHM1	Nr. i mësimdhënësve që marrin ZHPM			
ZHM2	Nr. i zyrtarëve të NjAM, inspektorëve dhe drejtorëve të shkollave që mbarojnë aftësimin për menaxhim – sipas gjinive			
ZHM3	Nr. i vlerësimeve të ZHPM të kryera në shkollë			
ZHM4	Përqindja e të dhënave nga trajnimet të futura në bazë të të dhënave			
ZHM5	Nr. i programeve të akredituara ZHPM			
ZHM6	Nr. i trajnerëve për ZHPM – sipas gjinive			
ZHM7	Nr. i mësimdhënësve që përtërijnë licencat dhe shkalla e avancimit – sipas gjinive			
ZHM8	Nr. i shkollave me programe funksionale të ZHPM			
ZHM9	Përqindja e programeve të ZHPM të monitoruara me sukses			
ZHM10	Nr. i mësimdhënësve që marrin pjesë në programe rajonale e ndërkombëtare të ZHPM-së			
ZHM11	Përqindja e mësimdhënësve që u është pranuar të nxënit paraprak			
ZHM12	Nr. i personelit të fakulteteve arsimore me aftësim për ZHP			
ZHM13	Nr. i projekteve hulumtuese të ndërmarra nga departamenti			

AL	Arsimi i lartë			
AL 1	Nr. i rregulloreve të miratuara			
AL 2	Përqindja e grup-moshës 18-25 në arsimin e lartë - sipas gjinisë			
AL 3	Nr. i studentëve sipas gjinisë, moshës, religjionit, nevojave të veçanta arsimore dhe grupeve të tjera sociale në AL– sipas gjinisë			
AL 4	Nr. i programeve studimore që plotësojnë nevojat e tregut të punës			
AL 5	Përqindja e rritjes së buxhetit të institucioneve të AL			
AL 6	Përqindja e mjeteve shtesë të realizuara nga institucionet			
AL 7	Nr. i orëve të trajnimit të ofruara nga QPM–sipas gjinisë			
AL 8	Nr. i programeve të implementuara të shkëmbimeve shkencore			
AL 9	Nr. i programeve të orientuara ndërkombëtarisht			
AL 10	Përqindja e zgjerimit të mjedisit teknik e shkencor			
ARR	Arsimi i të rriturve			
ARR1	Nr. i ligjeve dhe rregulloreve të rishikuara, të miratuara e të implementuara			
ARR2	Përqindja e njësive funksionale për sistemin e ARR dhe të AJF			
ARR3	Përqindja e personelit të aftësuar administrativ e profesional – sipas gjinisë			
ARR4	Përqindja e programeve të monitoruara			
ARR5	Nr. i marrëveshjeve të përbashkëta në mes të partnerëve			

TIK	Teknologjia e informimit dhe e komunikimit (TIK)			
TIK1	Statusi i strategjisë së TIK			
TIK2	Përqindja e shërbimeve të TIK për sistemin funksional			
TIK3	Nr. i operatorëve të aftësuar në të gjitha sistemet – sipas gjinive			
TIK4	Përqindja e mbarimit të kurrikulumit të integruar			

MASHT do të hartojë një Doracak Implementues për PSAK-në, i cili do t'i nënshtrohet rishikimit, plotësimit dhe përmirësimit, sa herë që të ketë nevojë për këtë.

Në nivel të sektorit, MASHT-i do të jetë përgjegjës për koordinimin e procesit të rishikimit të performancës së sektorit, raportimin për palët me interes në nivel të lartë (ministrive dhe partnerëve për zhvillim) dhe procesin në vijim të negociatave e të rishikimit strategjik me palët me interes. Zyrat komunale të arsimit do t'i menaxhojnë aspektet teknike të monitorimit të performancës së sektorit duke i hartuar raportet e ndikimit dhe ato të progresit të programeve dhe projekteve të ndryshme mbështetëse dhe burimeve të tjera të informimit. Një numër i misionëve rishikuesë do të koordinohen dhe zbatohen me personelin e menaxhmentit me përvojë dhe do të themelohen grupet për hulumtim aty ku shihet e përshtatshme. Raportet financiare dhe të performancës do të përgatiten paraprakisht nga Rishikimi Vjetor i Përbashkët i Sektorit.

Treguesit kryesorë të performancës të politikave, sidomos në dimensionin e qasjes së barabartë, e vënë theksin në indekset e barazisë gjinore, sociale, urbane/rurale, në vend të përdorimit të numrit të përfshirjes gjinore dhe urbane/rurale. Korniza Strategjike sektoriale siguron një kornizë për monitorim të sektorit duke i adresuar fushat kryesore të politikave, objektivat e politikave që duhen arritur, si dhe ndarjet e përgjegjëseve.

Pos monitorimit të nënsektorëve, do të parashihen edhe udhëzime të veçanta për politikën, për të cilat mund të kërkohet edhe monitorim i veçantë. Kjo e thekson nevojën për një numër të treguesve themelorë dhe përcjellje të vazhdueshme dhe raportim mbi treguesit që do të sigurojnë vërejtje me kohë të paraqitjes së rrethanave të papritura. Kur të paraqitet nevoja për intervenime specifike në nënsektorë (aktivitete shtesë por komplementare), do të ketë nevojë që disa tregues të përshtaten për të ruajtur llogaridhënien e sistemit.

Aktivitetet kryesore për vlerësimin e performancës për kornizën zhvillimore të sektorit të arsimit pritet të jenë:

- a) **Rishikimi i Përbashkët Vjetor i Sektorit (RPVS)** dhe një proces për dakordimin, finalizimin dhe raportimin lidhur me rezultatet (shih në vijim);
- b) Një sistem i **raportimit vjetor teknik e financiar i përparimit** të arritur;
- c) Një **raport vjetor sektorial**, i përgatitur nga MASHT ku përfshihen aspektet teknike e financiare të aktiviteteve;
- d) **Një rishikim afatmesëm i PSAK-së (pas tri vitesh)** që do të fokusohet në përshtatjet eventuale të nevojshme në politika, caqe, tregues dhe në aranzhmanet implementuese.

Raportet nga proceset e vlerësimit të performancës nga KVP-ja mund të përdoren për nxjerrjen e raporteve sektoriale të MASHT-it për qeverinë. Nga ky pikëvështrim KVP-ja, e skicuar në këtë pjesë kërkon përkrahjen si të MASHT-it, ashtu edhe të partnerëve zhvillimorë. Në pajtim me Deklaratën e Parisit dhe me Marrëveshjen e Akra-s, KVP-ja synon të promovojë harmonizim, përshtatje, zvogëlim të kostos të transaksioneve dhe përmirësimin e parashikueshmërisë së mbështetjes financiare. KVP-ja mund të përshtatet për programin e tanishëm të implementimit dhe të përqendrohet në atë që është duke u financuar në vend se të vlerësojë aspekte më të përgjithshme.

Palët kryesore do të informohen lidhur me çështjet, sfidat, sukseset dhe përparimin e arritur në sektor, nëpërmjet Strategjisë së MASHT-it për Komunikim (uebfaqja dhe raportet), në mënyrë që të mund të bëhen analiza e të sillen vendime të bazuara në dëshmi e në informacione.

MASHT do të hartojë Strategjinë e Komunikimit, e cila do të pëfshijë opsione të bazuar në uebfaqe dhe të shtypura.

Rishikimi i Përbashkët Vjetor i Sektorit (RPVS)

Strategjia e sektorit siguron mundësi për Qeverinë e Kosovës dhe Ministrinë e Arsimit, Shkencës dhe Teknologjisë që ta udhëheqin monitorimin dhe raportimin e performancës së sektorit përmes një procesi të rishikimit vjetor të përbashkët. *Rishikimi i Përbashkët Vjetor i Sektorit (RVPS)* do të sigurojë një pasqyrë, vlerësim periodik dhe sistematik të *sektorit të arsimit* që do të bëhet së bashku me palët relevante dhe me partnerët zhvillimorë. RVPS-ja do të ofrojë një mundësi për të matur përparimin, për të vlerësuar arritjet dhe mangësitë e implementimit dhe për t'u marrë vesh për përmirësimet e nevojshme me qëllim të arritjes së objektivave dhe caqeve zhvillimore të përcaktuara në këtë Strategji. Ky konsiderohet si pjesë integrale e punës së sektorit dhe do të kontribuojë në ciklin e planifikimit të arsimit.

RVPS-ja do të themelohet për të përkrahur planifikimin dhe monitorimin e shpenzimeve në vitet e ardhshme, duke kontribuar në procesin e buxhetit, duke e informuar qeverinë për planet dhe trendet e financimit të jashtëm, dhe duke i ndihmuar për t'i orientuar më mirë këto fonde të jashtme për t'i adresuar prioritetet kombëtare dhe për të siguruar se rezultatet përdoren për ta informuar rrugën më efektive dhe efikase të sektorit në politika dhe prioritete të arsimit të Kosovës. MASHT-i konsideron se objektiva e procesit të rishikimit të sektorit do të jetë, të mësojë për përshtatjen e politikave dhe të strategjisë dhe të sigurojë një forum për punë të mëtutjeshme në planifikim me partnerët zhvillimorë.

Korniza për Vlerësimin e Performancës (KVP), paraqet një spektër të treguesve të performancës së sektorit, përfshirë edhe a) listën që i referohet performancës së përgjithshme të procesit në sektor dhe b) caqet dhe pikat e veçanta të referimit. Do të ketë nevojë për përgatitje të dokumentacionit të bazuar në fakte shumë para rishikimit dhe, rrjedhimisht, do të ketë nevojë edhe për dokumente dhe raporte speciale si dhe një marrëveshje për secilin modalitet përkrahës – duke theksuar kush merr pjesë, shumën e premtuar, periudhat e pagesës, kohën për rishikim, shkëmbimin e raporteve të auditimit dhe llogarive, datat për rishikim e të tjera.

Viti 2011 do të jetë i pari në ndërtimin e RPVS-së, e ngritur mbi shqyrtimet e çështjeve të nënsektorëve të caktuar dhe të përgjigjeve specifike të sektorit apo madje edhe rishikimet e elementeve diskrete të sektorit, ku të gjitha mund edhe të pritët të bëhen në bashkëpunim me partnerët relevantë dhe palët me interes. Do të organizohen takimet gjysmëvjetore të rishikimit me qëllim të bashkimit të të gjitha palëve kryesore të sektorit për të informuar procesin e RPVS-së.

Konsultimet

MASHT-i i vlerëson shumë mundësitë për monitorim dhe konsultim me palët me interes. Përveç RPVS-së, MASHT-i është i përkushtuar në fuqizimin e mekanizmave konsultuese me palët me interes, duke përfshirë konsultimet e rregullta me partnerët zhvillimorë për t'u marrë me progresin dhe brengat në çështjet kryesore dhe për t'u pajtuar për hapat e domosdoshëm që duhen ndërmarrë.

KAPITULLI 8: KORNIZA FINANCIARE DHE PRIORITETET

Një qasje e prioritetizuar prej poshtë-lartë

Gjithnjë ekziston rreziku që një plan strategjik për sektorin e arsimit me nevoja e probleme kaq të mëdha siç është Kosova me popullatën e vet të re e me mungesë kronike të resurseve, të shndërrohet në një listë joreale të dëshirave me gjasa shumë të vogla të implementimit. Megjithëkëtë, një listë e dëshirave me caqe shumë të arsyeshme për përfshirje të të gjithëve, cilësi dhe mjete mësimore për shkolla, infrastrukturë të TIK-ut e aftësim profesional, si dhe së paku një shkallë minimale i arsimit terciar dhe i kërkimeve shkencore, janë më se të arsyeshme dhe paraqesin një ilustrim të boshllëkut në mes të situatës së tanishme dhe të resurseve të kërkuara.

Metoda e zgjedhur këtu ka qenë që të niset një planifikim strategjik me një qasje prej poshtë-lartë pa kufij të epërm financiar, mirëpo duke përfshirë një mekanizëm të prioritetizimit ku zhvillohen skenare për buxhete më të vogla se sa ato që janë llogaritur si kërkesa optimale. Pas një punëtorie në të cilën ishte diskutuar një version i mëparshëm i strategjisë, u bënë disa redukime, ose më konkretisht, caku për eliminimin e ndërrimit të dytë ishte lëvizur përtej periudhës së PSAK-së.

Në ushtrimin e prioritetizimit caqet për secilin nënsektor ishin ranguar sipas përparësisë me qëllim të lehtësimit të vendosjes së prioriteteve në të ardhmen. Po ashtu, disa nga përpjekjet zhvillimore që vlerësohet se janë përtej kapacitetit të tanishëm implementues, mund të kërkojnë zgjidhje të jashtëzakonshme kompensuese duke pranuar përkrahje të jashtme, përfshirë ndonjëherë edhe mbulimin e kostos operative për një periudhë të caktuar.

8.1 Përmbledhja financiare e zhvillimeve strategjike

Për planifikimin strategjik dhe për llogaritjen e kostos së saj është me rëndësi vendimtare që të bëhet dallimi në mes të përpjekjeve e investimeve të njehershme zhvillimore (sikurse zhvillimi i kurrikulave të reja, themelimi i një universiteti ose i një qendre të kompetencës), dhe shpenzimeve operative (për të vazhduar këto ndërmarrje nëpër vitet e ardhshme (përmes pagave të mësimdhënësve, pagesave për shërbime komunale, mirëmbajtje e të tjera). Në tabelat e kostimit të masave është tërhequr një vijë e qartë në mes të shpenzimeve ose kostos zhvillimore dhe atyre operative. Shpenzimet zhvillimore janë të njehershme dhe mund të financohen nga fonde të përkohshme të jashtme, ndërkaq për të funksionuar ato duhet të mbështeten gjatë një periudhe shumë më të gjatë. Tabelat e kostimit përfshijnë:

- a) Koston e vlerësuar zhvillimore gjatë periudhës 2011-2016;
- b) Koston operative të masave që rezultojnë gjatë periudhës 2011-2016;

- c) Kostoja e vlerësuar operative vjetore në plan afatgjatë prej vitit 2016 e tutje (që duhen mbuluar mbi mjetet që shpenzohen sot) për masat e shërbimet e reja dhe nivelin e ngritur të shërbimeve që kanë dalë nga strategjia.

Kjo mënyrë e prezentimit nuk do të thotë kurrsesi që vetëm kostoja zhvillimore 2011-2016 duhet të jetë objekt i kërkesave për financim prej partnerëve zhvillimorë. Mund të ndodhë që edhe shpenzimet fillestare rrjedhëse të kenë nevojë të mbulojnë nga partnerët zhvillimorë si një investim në vete për gjeneratën e re të Kosovës, si për shembull, sigurimi i trajnerëve të kualifikuar të mësimdhënësve, vlerësues cilësorë për arsimin e lartë ose një menaxher i përkohshëm për një agjenci të re. Mënyra më e mirë për të mbuluar shpenzimet rrjedhëse fillestare do të ishte nëpërmjet të përkrahjes së buxhetit sektorial. Mirëpo, pasi që përkrahja e jashtme nuk mund të zgjasë në plan afatgjatë, atëherë është me rëndësi të analizohet shkalla dhe natyra e implikimeve operative dhe të shikohet se cila qasje është më e qëndrueshme në perspektivë më të gjatë.

Kostimi i strategjisë zhvillimore është përmbledhur në tabelën 8.1:

Tabela 8.1: Paraqitje e përgjithshme e koston së strategjisë zhvillimore

Nësektori	Kostoja zhvillimore 2011-2016	Kostoja e shpenzimeve operative 2011-2016	Kostoja e gjithëmbarshme 2011-2016	Kostoja vjetore operative përtej 2016
1. Parauniversitar	140 037 324	102 826 480	242 863 804	22 399 150
2. Parashkollor	3 142 050	13 461 285	16 603 335	2 722 420
3. Aftësimi profesional	20 140 950	14 200 360	34 341 310	4 298 350
4. Zhvillimi profesional i mësimdhënësve	2 913 310	7 770 900	10 684 210	1 501 410
5. Arsimi i lartë	28 211 300	68 102 300	96 313 600	20 193 900
6. Arsimi i të rriturve	2 723 900	2 384 050	5 107 950	569 590
7. TIK	43 244 700	29 768 800	73 013 500	5 976 800
8. Ndërtimi i kapaciteteve për MASHT-in dhe agjencitë qendrore	1 477 233	20 000	1 497 233	20 000
Gjithsej	241 890 767	238 534 175	480 424 942	57 681 620

Kostoja e përgjithshme për implementimin e planit strategjik do të kërkonte 480,4 milionë € brenda një periudhe 2011-2016 ose 80 milionë € në vit. Prej këtyre, 241,9 milionë € u referohen masave të njëhershme zhvillimore për të cilat mund të kërkohej dhe, deri në një masë, tashmë ekziston financim i jashtëm. Përkrahja e jashtme mund të kërkohej pjesërisht edhe për koston operative fillestare prej 238,5 milionë € për tërë periudhën 2011-2016 për shërbimet e ngritura, për mirëmbajtjen e

infrastrukturës e të tjera. Kjo është e barabartë me mesatarisht 40,0 milionë në vit për të gjitha shërbimet. Kostoja operative vjetore është vlerësuar në 57,7 milionë pas vitit 2016. Në periudhën 2011-2016, pjesa kryesore e shpenzimeve operative krijohet në pjesën e dytë të periudhës, kur fillojnë të përfundohen masat zhvillimore.

Duhet vërejtur se kostimi i planit strategjik është një ushtrim orientues i bazuar në informacionet, nevojat dhe nivelin e tanishëm të çmimeve. Kjo do të duhet të rishikohet dhe t'i nënshtrohet një kontrolli të hollësishëm gjatë planifikimit dhe prioretizimit vjetor operacional dhe me rastin e hartimit të projekteve. Kostimi i hollësishëm është bërë me një program në *excel* me një qasje mjaft të detajuar. Të gjitha materialet janë në dispozicion në MASHT.

Tabela 8.2 paraqet 11 caqet më dominuese (që paraqesin 17 %) prej gjithsej 57 caqeve në strategjitë nënsektoriale, të cilat krahasohen me shpenzimet e gjithëmbarshme. Kjo tabelë tregon se 11 caqet paraqesin 86 për qind të kostos së gjithëmbarshme të llogaritur. Vetëm caku i parë - programi i infrastrukturës për institucionet parauniversitare – që përfshin zgjerimin e infrastrukturës parauniversitare dhe shpenzimet përcjellëse operative për shërbimet komunale dhe për mirëmbajtjen e objekteve, paraqet 26 % të kostos së gjithëmbarshme të paraparë.

Tabela 8.2: 11 caqet më të mëdha sipas nënsektorëve

	Nënsektori dhe caku	2011-2016				
		Kostoja zhvillimore	Kostoja operative	Gjithsej kostoja	Kosto operacionale vjetore > 2016	% Gjith
APU11	11. Infrastruktura shkollore	97 753 000	27 330 000	125 083 000	7 880 000	26%
APU6	6. Korniza e re kurrikulare	3 477 600	60 000 000	63 477 600	10 000 000	13%
TIK2	2. Infrastruktura e TIK	29 651 700	28 454 200	58 105 900	5 858 200	12%
AL2	2. Pjesëmarrja në arsimin e lartë	550 000	54 313 720	54 863 720	16 342 000	11%
AL9	9. Infrastruktura në arsimin e lartë	27 207 000	8 790 000	35 997 000	2 630 000	7%
APU12	11. Mjetet mësimore	24 180 000	0	24 180 000	0	5%
AAP3	3. Qendrat e kompetencës	11 739 200	10 195 600	21 934 800	2 846 400	5%
APU5	5. Shërbimet këshilluese dhe orientimi në karrierë	859 500	10 600 800	11 460 300	3 339 000	2%
TIK3	3. Zhvillimi i resurseve njerëzore në TIK	8 887 000	945 000	9 832 000	57 000	2%
EPSH1	1. Përfshirja në edukimin parafillor	425 000	8 955 000	9 380 000	1 615 000	2%
	Gjithsej për këto 11 caqe	204 730 000	209 584 320	414 314 320	50 567 600	
	% nga të gjitha caqet	85%	88%	86%	88%	86%

Për më shumë hollësi për kostimin, shih tabelat përkatëse për kostimin e nënsektorëve.

8.2 Kostoja aktuale dhe niveli i financimit të sektorit

Është me rëndësi të analizohet se sa e shton kostoja (zhvillimore e operative) e përlogaritur për implementimin e strategjisë nivelin e tashëm të alokimeve për sektorin e arsimit. Kjo paraqitet në vijim. Tabela 8.3 përmban informacione nga buxheti shtetëror për vitin 2010.

Tabela 8.3: Ekstrakt nga buxheti shtetëror i Kosovës

Organizatrat buxhetore dhe linja buxhetore	Buxheti 2010 në 000 €						
	Pagat e mëditjet	Shërbimet e mallrat	Shërbimet komunale	Subv. e transfere	Shpenzimet kapitale	Rezerva	Gjithsej
Gjithsej buxheti qendror i arsimit	13 173	8 471	1 742	193	25 991	2 000	51 570
MASHT	3 082	5 524	648	193	24 731	2 000	36 177
Arsimi i lartë	1 041	354	386	-	-	2 000	3 782
Qendra e studentëve	647	201	337	-	-	-	1 185
Institutet	321	119	40	-	-	-	481
Instituti Pedagogjik i Kosovës	73	34	9	-	-	-	116
Universiteti i Prizrenit	-	-	-	-	-	2 000	2 000
Arsimi tjetër	1 094	3 114	147	166	-	-	4 520
Nevoja të veçanta arsimore	813	481	46	-	-	-	1 340
Bibl.Komb.Universit.	281	132	101	-	-	-	514
Aftësimi i mësimdh.	-	2 116	-	-	-	-	2 116
Hartimi i kurrikulave	-	385	-	-	-	-	385
Marrëv. bilaterale	-	-	-	166	-	-	166
Adminstrata arsimore	946	2 056	115	27	24 731 ²⁶	-	27 875
Administrata qendrore ^{1/}	861	1 994	115	27	24 731	-	27 727
Zyra e Ministrit	86	62	-	-	-	-	148
Universiteti i Prishtinës	10 091	2 947	1 095	-	1 260	-	15 393
Gjithsej buxheti komunal							118 465
Grantet arsimore për komuna	94 393	12 801	-	-	3 271	-	110 465
Shpenzimet nga mjetet vetanake							8 000
Gjithsej buxheti arsimor							170 035

Janë disa investime të mëdha të parapara për këtë sektor në buxhetin e vitit 2010 në shtyllën e shpenzimeve kapitale. Prej gjithsej 26 milionë € të parapara, pjesa më e madhe – 24,3 milionë €

²⁶Investimet kapitale në arsimin parauniversitar në buxhetin shtetëror përfshihen në “Shpenzimet kapitale” nën Administratën Qendrore. Prej këtyre, rreth 800,000 € sigurohen nga Banka Botërore në buxhet përf inancimin e një shkolle. Të gjitha shpenzimet tjera kapitale janë siguruar nga të hyrat e Qeverisë së Kosovës.

përdoren nga MASHT për financimin e investimeve në arsimin parauniversitar, kryesisht ndërtim i shkollave nëpër komuna. Prej vitit 2010, Universiteti i Prishtinës e ka buxhetin e vet të investimeve kapitale në shumë prej 1,3 milionë €.

Për Universitetin e Prishtinës, të hyrat nga pagesat e studentëve dhe taskat administrative përbëjnë një pjesë substanciale të buxhetit – 42 për qind ose 8,3 milionë € në vitin 2008 dhe 6,9 milionë në vitin 2009. Ky financim për vitin 2010 është përfshirë në shpenzimet buxhetore në tabelë.

Alokimet e resurseve për nënsektorët

Për të fituar një pasqyrë të qartë të ndarjeve dhe realizimeve buxhetore sipas nënsektorëve është kryer një studim për buxhetin e realizuar për vitin 2009. Ky studim ka trajtuar si analizën e buxheteve komunale ashtu edhe shpenzimet kapitale në nivel qendror. Tabela në vijim është përgatitur duke u bazuar në shpërndarjen dhe ndarjen e vijave qendrore buxhetore për nënsektorët përkatës. Tabela përfshin realizimin e vijave të buxhetit qendror si dhe buxhetet komunale të financuara nga granti arsimor për komunat dhe nga mjetet vetanake të komunave. Janë përfshirë edhe shpenzimet e financuara nga pagesat e studentëve të pranuar nga Universiteti i Prishtinës.

Tabela 8.4: Realizimi i buxhetit 2009 sipas nënsektorëve në 000 €

Realizimi i buxhetit sipas nënsektorëve në 000 €				
Nënsektori	Operative	Kapitale	Gjithsej	%
Arsimi parafillor	5 361	0	5 361	3%
Arsimi fillor	78 606	34 736	113 342	62%
Arsimi i mesëm / gjimnazet	9 737	2 269	12 005	7%
AAP	14 011	1 493	15 505	9%
Arsimi i lartë (UP)	21 304	475	21 779	12%
Të pashpërndara	5 776	0	5 776	3%
Shpenzimet qendrore	3 674	4 178	7 852	4%
Gjithsej	138 469	43 150	181 619	100%

Mjetet jashtëbuxhetore në arsim

Pos këtyre, ekzistojnë edhe mjete të tjera të cilat nuk paraqiten në buxhetet publike dhe në tabelat e mësipërme. Njësitë kryesore jashtëbuxhetore janë:

- Institucionet private të financuara kryesisht nga pagesat e vijuesve;
- Grantet dhe kreditë e ofruara nga partnerët zhvillimorë dhe nga OJQ-të;
- Universiteti i Mitrovicës që aktualisht financohet nga mjete të jashtme që nuk figurojnë në buxhetin shtetëror të Kosovës.

Institucionet private

Aktualisht janë rreth 18 institucione private terciare arsimore në Kosovë. Këto institucione financohen plotësisht nga pagesat për studime dhe nga taksa të tjera dhe nuk figurojnë buxhetin publik. Ekzistojnë edhe pesë shkolla profesionale të financuara privatisht. Nuk dihet buxheti i këtyre institucioneve. Një vlerësim i përafërt i bazuar në llogaritjen e shpenzimeve për një student prej 600 € në vit, tregon për një buxhet prej përafërsisht 18,5 milionë €. Pos këtyre, një pjesë e madhe e edukimit parashkollor dhe parafillor financohet përmes pagesave të prindërve në institucione private.

Financimi nëpërmjet kontributeve të partnerëve të jashtëm zhvillimorë

Në vitin 2010 është bërë një vlerësim paraprak i nivelit të tanishëm të financimit të sektorit nëpërmjet fondeve të partnerëve zhvillimorë. Tabela 8.5 tregon mesataren e financimit të vënë në dispozicion nga ana e projekteve në vijim në vitin 2010 ose që planifikohen të fillojnë në këtë vit. Është llogaritur shuma mesatare vjetore për secilin projekt dhe është mbledhur shuma mesatare vjetore për të gjitha projektet, e paraqitur në shtyllën “Shuma vjetore”. Pos këtyre, fondet janë shpërndarë përgjatë viteve të kohëzgjatjes së projektit, ndërsa shumat vjetore të buxhetuara për periudhën 2010 deri 2013 është treguar më poshtë. Disa projekte zgjasin edhe përtej kësaj periudhe, kështu që 5,3 milionë € janë tashmë të buxhetuara për vitin 2014 dhe 4,0 milionë € për vitin 2015.

Tabela 8.5: Financimi mesatar i vënë në dispozicion për çdo vit nga projektet vijuese.

Nënspektori	Numri i projektëve	Shuma e gjithëmbarshme në €	Shuma mesatare vjetore €	Shuma 2010	Shuma 2011	Shuma 2012	Shuma 2013	%
1. Parauniversitare	19	19 195 567	7 300 727	6 567 789	3 937 805	2 428 312		13%
2. Parashkollore	4	981 749	581 658	581 658				1%
3. Arsimi profesional	13	57 179 937	20 940 745	16 394 745	13 187 967	8 074 556	5 285 667	38%
4. Zhvill. prof. i mësimdhënësve	4	6 179 624	2 186 145	2 186 145	1 200 417	1 166 667		4%
5. Arsimi i lartë	35	20 908 434	10 570 898	9 419 448	4 143 170	2 879 111		19%
6. Arsimi për të rritur	5	16 329 662	3 686 548	1 862 548	3 427 342	3 096 724	2 432 000	7%
7. TIK	3	4 979 500	2 989 750	2 489 750	2 406 417	83 333		5%
8. Ndërtimi i kapaciteteve qendrore	4	1 452 462	598 308	501 086	36 667	18 333		1%
9. Të ndryshme / mbulojnë disa nënspektore	7	30 209 150	6 811 300	4 987 300	6 453 250	6 333 708	2 736 000	12%
Gjithsej	94	157 416 085	55 666 079	44 990 469	34 793 033	24 080 744	10 453 667	100%

Pjesa relativisht e madhe e projekteve ‘Të ndryshme’ u referohet projekteve që mbulojnë disa nënspektore ose që nuk kanë mundur të pozicionohen lehtë në një nënspektori. Një paraqitje e hollësishme e projekteve në secilin nënspektori dhe shumat përkatëse janë të paraqitura në Shtojcë. Tabela tregon se, një pjesë e madhe e përkrahjes së tanishme të partnerëve zhvillimorë kanalizohet në drejtim të arsimit dhe aftësisimit profesional, 38 %, e pasuar nga arsimi i lartë me 20 %; arsimi parauniversitar përfiton 12 %, megjithëse këtij mund t’i shtoheshin pjesë të mëdha të “zhvillimit profesional të mësimdhënësve” (4 %), TIK (5 %) dhe një pjesë e madhe e “Të ndryshme” (12 %). Vlerësohet se rreth 3 % shkon në nënspektori të arsimit parauniversitar. Arsimi për të rriturit përfiton 7 %, ndërkaq ndërtimi i kapaciteteve në nivel qendror 1 %.

Sa i përket vendeve partnerë zhvillimorë, tabela 8.6 tregon prejardhjen e fondeve. Tufëzimi është bërë në bazë të pastër kombëtare, kështu që disa vende përfaqësojnë këtu më shumë se një organizatë partnere zhvillimore, dhe në disa raste OJQ-të (kryesisht *Save the children*).

Tabela 8.6: Përkrahja nga vendet partnere zhvillimore

Vendi partner zhvillimor	Numri i projekteve	Gjithsej shuma	% e shumës së përgjithshme	Shuma vjetore ²⁷	% e shumës vjetore
Austria	8	4 433 300	3%	1 611 433	3%
Danimarka	1	4 000 000	3%	1 000 000	2%
BE-KE ²⁸	22	22 668 500	14%	12 287 840	22%
Finlanda	4	1 174 866	1%	577 997	1%
Franca	5	46 350	0%	101 842	0%
Gjermania	3	12 215 000	8%	4 071 667	7%
Italia	4	1 238 209	1%	721 276	1%
Japonia	2	7 000 000	4%	2 800 000	5%
Luksemburgu	4	18 570 200	12%	5 336 656	10%
Norvegjia	7	18 660 010	12%	9 367 537	17%
OSBE	5	286 210	0%	286 210	1%
Suedia	5	4 974 708	3%	1 995 152	4%
Zvicra	8	6 092 605	4%	2 280 610	4%
Holanda	5	2 542 805	2%	684 990	1%
UNICEF-i	1	1 998 971	1%	999 486	2%
SHBA	9	43 514 351	28%	10 210 052	18%
Banka Botërore	1	8 000 000	5%	1 333 333	2%
	94	157 416 085	100%	55 666 079	100%

Projektet e përkrahura janë të paraqitura në Shtojcë.

8.3 Financimi i Planit Strategjik për Arsimin e Kosovës 2011 - 2016

Është e qartë se përpjekjet reformuese do të kërkojnë financim të konsiderueshëm zhvillimor si dhe fonde për të mbuluar shpenzimet rrjedhëse (operative) për të mbajtur investimet për një periudhë më të gjatë. Fonde shtesë do të mund të thitheshin nëpërmjet të:

- Rialokimeve nga sektorët e tjerë në sektorin e arsimit në buxhetet arsimore në nivel qendror dhe komunal;
- Rialokimeve dhe kursimeve në kuadër të sektorit të arsimit;
- Fondet e jashtme të thithura nga donatorët;

²⁷ Kjo shumë vjetore nuk i pasqyron gjithsesi fondet e vëna në dispozicion për secilin vit, pasi që disa nga projektet fillojnë pas vitit 2010, e disa më herët. Një shumë e fondeve në dispozicion në çdo pesë vjet është paraqitur në Tabelën 8.5., ku shuma e përgjithshme e buxhetuar është për vitin 2010 është 45,0 milionë €. Duhet përmendur se pjesë të mëdha të këtyre shumave paguhen nga donatorët drejtëpërsëdrejti si asistencë teknike në vendet përkatëse.

²⁸ Nuk përfshihen shifrat e financimit të ndërtimit të shkollave në komuna

d) Financimit të brendshëm nëpërmjet pagesave për participim dhe pagesave të tjera. Në vijim shqyrtohen opsionet e ndryshme për sigurim të mjeteve financiare.

a) Rialokimet nga sektorët e tjerë për buxhetet e sektorit të arsimit në nivel kombëtar dhe komunal

Arsimi sot përfiton 16 % të shpenzimeve publike. Kjo përqindje është arritur gjatë disa viteve të fundit shikuar nga buxhetet e realizuara. Kjo është e përafërt me mesataren në shkallë rajonale.

Megjithatë, duhet vënë në pah se Kosova ka një popullatë të re, gjë që ndikon në rritjen e nevojave për investim në arsim si investim në gjeneratën e re dhe në zhvillimin ekonomik të vendit. Në tjetrën anë, në Kosovë hasim në një investim të konsiderueshëm jashtëbuxhetor në arsimin e lartë nga burimet private. Nga kjo kuptojmë se sektori i arsimit në përgjithësi konsumon më shumë mjete financiare se sa 16 për qind që shihen në buxhetin publik. Po të bëhej një vlerësim i mjeteve jashtëbuxhetore të shpenzuara në arsimin privat terciar dhe në arsimin profesional, do të shtoheshin edhe rreth 4 milion € ose 2 për qind të shumës së përgjithshme vjetore në arsim. Duhet vërejtur po ashtu se buxheti publik (për vitin 2008), formon një pjesë relativisht të vogël (prej 25 %) të BPK-së, sidomos krahasuar me Shqipërinë (30 %) dhe Serbinë (45 %), dhe rrjedhimisht, buxheti i arsimit është më i kufizuar se sa në shumë vende të tjera. Çështja e rritjes së financimit dhe të pjesëmarrjes së sektorit të arsimit në BPK (qoftë përmes rritjes së buxhetit publik apo përmes participimit në shpenzimet e arsimit) është një çështje politike.

Një rritje e pjesëmarrjes së arsimit në buxhetin publik për vetëm 1 % (në 17 % të buxhetit të qeverisë) do të nënkuptonte 11 milionë € më shumë në vit për sektorin e arsimit. Nëse, në anën tjetër, pjesëmarrja e arsimit në BPK do të shtohej për 1 %, përmes pagesave ose përmes buxhetit publik ose taksave, kjo do të nënkuptonte një prurje prej 37 milionë € në vit për këtë sektor. Kjo mund të krahasohet me shpenzimet e gjithëmbarshme operative përtej vitit 2016 për reformat e sugjeruara dhe zgjerimin e ofertës arsimore prej 68,3 milionë € në vit.

Korniza Afatmesme e Shpenzimeve (KASH) 2011

Po të kishte një zhvillim të përgjithshëm ekonomik, atëherë arsimi do të mund të përfitonte nga mjete shtesë mbase edhe duke e mbajtur nivelin e tashëm të buxhetit publik dhe të BPSH. Projektionet makroekonomike për Kosovën në KASH-in e tanishëm për periudhën 2011-2014 parashohin një rritje reale të BPSH ndërmjet 5 e 6 për qind në vit për periudhën përkatëse. Shumat e alokuara për sektorët e arsimit e të kulturës në KASH 2011 deri 2014 janë paraqitur në tabelën 8.7 (Kjo përfshin MASHT-in, Ministrinë e Kulturës, Rinisë dhe Sportit dhe Universitetin e Prishtinës, por jo edhe grantet komunale për arsim):

Tabela 8.7: Alokimet për sektorin e arsimit e të kulturës (KASH 2011)

	2010	2011	2012	2013
Gjithsej	63,715,491	66,363,212	74,366,487	81,631,040
Shpenzimet operacionale	31,780,212	32,171,262	31,246,797	30,471,350
Shpenzimet kapitale	31,935,279	34,191,950	43,119,690	51,159,690

Kjo paraqet një rënie të ndjeshme në alokimin për shpenzimet operative, mirëpo në anën tjetër, një rritje domethënëse të shpenzimeve kapitale. Shpenzimet kapitale përfshijnë edhe Universitetin e Prizrenit, bashkëfinancimin për projektet e Instrumentit të Përafrimit (IPA) të Komisionit Evropian, ndërtimin dhe renovimin e hapësirave shkollore dhe aktivitetet botuese të Akademisë së Shkencave e të Arteve të Kosovës.

KASH, gjithashtu përfshin një tabelë për mjete plotësuese, në raste se mjete të këtilla vihen në dispozicion. Sa u përket buxheteve arsimore komunale, buxheti i caktuar për arsimin në komuna është projektuar të rritet prej 109,3 milionë € në 115,2 milionë gjatë kësaj periudhe. Granti përfshin kontribute të kufizuara për një numër të vogël të politikave të reja nga viti 2011, përfshirë edhe qendrat e kompetencës, futjen e gjuhës angleze nga klasa e parë dhe pedagogët për komunat.

Në përfundim, mjete shtesë në KASH janë alokuar kryesisht për i) rritjen e granteve arsimore për komunat prej 110 në 115 milionë € gjatë periudhës tri vjeçare dhe për ii) alokime të shtuara për investime nëpërmjet buxhetit qendror arsimor – që shtohen prej 34 në 51 milionë € gjatë po kësaj periudhe. Ka edhe një rritje të kufizuar të shpenzimeve kapitale për Universitetin e Prishtinës. Siç tregohet edhe në KASH, ekzistojnë kërkesa për fonde plotësuese për investime të mëtejme dhe për të mbështetur shpenzimet operacionale për disa nisma të reja. Kërkesa e gjithëmbarshme për mjete të tilla plotësuese për sektorin e arsimit e të kulturës të parashtruara në KASH arrijnë shumat prej:

- 52.5 milionë € për 2011;
- 43.9 milion € për 2012; dhe
- 43.6 milion € për 2013.

Këto kërkesa nuk janë kërkesa të tjera mbi ato që paraqiten në këtë strategji – këto janë më parë ekstrakte të kërkesave të strategjisë.

b. Rialokimet dhe kursimet brenda sektorit të arsimit

Një mënyrë për të bërë rialokime të tilla do të ishte përmes shpërndarjes së baraspeshuar të mjeteve në institucionet e arsimit fillor dhe të mesëm për nga kriteri i madhësisë së paraleleve. Kështu, mjetet që

ndahen për shkollat me paralele të vogla – kryesisht në zonat rurale – do të orientoheshin kah shkollat e stërngarkuara urbane. Kjo do të nënkuptonte ndonjëherë edhe mbylljen e disa shkollave. Një mundësi tjetër do të ishte rialokimi i mjeteve nga gjimnazet e përgjithshme në shkolla të mesme profesionale; kuptohet, kjo do të bëhej me kusht që të shtohet numri i nxënësve në arsimin profesional.

Çfarëdo masash të tilla do të kërkonin shqyrtime dhe analiza të mëtejme dhe trajtim të kujdesshëm politik. Në këtë moment nuk është e mundur të përcaktohet sasia e mjeteve që do të mund të siguroheshin në këtë mënyrë. Një zbritje e kostos së shkollimit fillor për 1 % do të mund të rezultonte me kursimin e një shume prej 1 100 000 € që do të mund të përdreshin për të ndihmuar shkollat urbane. Një rialokim që do të kursente 1 % të kostos për gjimnaze do të rezultonte me 120 000 € për arsimin e aftësimin profesional.

c. Rritje e mjeteve të përkrahjes nga donatorët

Donatorët aktualisht e përkrahin sektorin e arsimit në Kosovë me rreth 44 milionë euro në vit (2010) dhe kanë shprehur gatishmërinë për të përkrahur planin strategjik të sektorit të arsimit dhe qasjen tërësektoriale (QTS) për këtë sektor.

Mbetet megjithatë pyetje e hapur nëse kjo përkrahje do të mund të shtohet më tej për të mbuluar nevojat e tjera. Dyfishimi i nivelit të tanishëm i përkrahjes do të arrinte nivelin prej 88 milionë euro në vit. Kjo mund të krahasohet me nevojat e vlerësuara vjetore për periudhën 2011-2016 prej 103 milionë € për të mbuluar implikimet e shpenzimeve operative fillestare.

d. Financimi plotësues nëpërmjet participimit dhe pagesave të tjera

Institucionet private të arsimit të lartë dhe, deri diku, universitetet publike realizojnë të ardhura nëpërmjet pagesave të ndryshme për studime. Edhe edukimi parashkollor i ofruar nga institucionet parashkollore financohet kryesisht përmes pagesave për shërbime. Në Kosovë ekziston edhe një numër i kufizuar (pesë) i shkollave profesionale të cilat vetëfinancohen nëpërmjet të pagesave për mësim.

Zgjerimi i arsimit të lartë konsiderohet si një nga mundësitë për financim privat, sidomos nëse do të kombinohej me një skemë të bursave për studentët të cilët nuk kanë mundësi për të siguruar mjete për financimin e studimeve të tyre.

Parashihet që edhe edukimi parashkollor për fëmijët e moshës 1-5 vjeçare do të mund të financohej nëpërmjet të pagesave private. Në këtë kontekst, është me rëndësi që mjetet e siguruar përmes këtyre pagesave të përdoren për institucionet përkatëse, e jo si burim i përbashkët i mjeteve financiare për sektorin e arsimit.

8.4 Përputhja e resurseve me kërkesat

Është vlerësuar se për financimin e masave të parapara në këtë strategji për periudhën 2011-2016 do të duhen 480 milionë €. Prej tyre, 241,9 milionë janë kosto investuese dhe zhvillimore dhe 238,5 milionë janë kosto fillestare operative. Në bazë vjetore, kjo nënkupton investime zhvillimore prej 40 milionë € dhe shpenzime operative fillestare prej mesatarisht 40 milionë euro në vit, ndërsa në plan afatgjatë edhe 57,7 milionë euro shpenzime operative pas vitit 2016.

Në pjesën më të madhe, këto shpenzime janë mbi buxhetin e tashëm të alokuar për sektorin e arsimit prej rreth 181,6 milionë € në vit (realizimi për 2009). Nga KASH për vitet 2011 deri 2014 shihet qartë se korniza e tanishme buxhetore nuk do të mbulonte shpenzimet operative që dalin nga masat e strategjisë, me përjashtim të disa alokimeve specifike për Universitetin e Prizrenit dhe disa shpenzime të kufizuara për disa qendra të kompetencës.

Lartësia e përkrahjes së tanishme të sektorit të arsimit nga donatorët prej rreth 46 milionë € në vit jep shenja se shuma e kërkuar prej 40 milionë € në vit do të mund të arrihej, mirëpo prapëseprapë, do të mbetej të mbulohej kostoja operative si në perspektivën e shkurtë, ashtu edhe në atë afatgjatë (2016 e më tej). Zbrazëtia vjetore në mes të nivelit të synuar të koston operative dhe nivelit të sotëm të mjeteve të alokuara për këtë qëllim është 40,0 milionë € në plan afatmesëm dhe 57,7 milionë € në plan afatgjatë. Kjo nënkupton një rritje prej 31 % të alokimeve të tanishme për arsimin për shpenzime operative nga buxheti publik, ndërkaq pjesëmarrja e arsimit në bruto prodhimin vendor (BPV) do të duhej të shtohej për 1.3 % të BPV-së. Megjithëse ky nuk është një nivel joreal dhe i paarritshëm, prapëseprapë nuk mund të pritet që një zhvendosje e tillë të ishte e mundshme në kufizimet e tanishme buxhetore dhe në kushtet e marrëveshjes së tanishme me FMN-në. Elementet e planit strategjik që do të shkaktojnë pjesën më të madhe (prej gjithsej 57,7 milionë eurove) të shpenzimeve të parapara operative janë të paraqitura në tabelën 8.8.

Tabela 8.8: Elementet kryesore shpenzuese në PSAK

	Nësektori dhe caku	Kostoja vjetore operative përtej vitit 2016	% e kostos operative përtej 2016
AL2	Pjesëmarrja në arsimin e lartë	16 342 000	28%
APU6	Korniza e re Kurrikulare	10 000 000	17%
APU11	Programi i infrastrukturës shkollore	7 880 000	14%
TIK2	Infrastruktura e TIK	5 858 200	10%
APU5	Shërbimet shkollore për këshillim dhe orientim në karrierë	3 339 000	6%
AAP3	Qendrat e Kompetencës në AAP	2 846 400	5%
ALD9	Infrastruktura e AL	2 630 000	5%
EPSH1	Përfshirja në arsimin parafillor	1 615 000	3%
ZHPM6	Licencimi i mësimdhënësve	1 254 660	2%
ALD8	Ndërkombëtarizimi i arsimit të lartë	872 500	2%
		52 637 760	91%

Kostoja operative për zgjerimin e institucioneve të arsimit të lartë në Prishtinë dhe Prizren merr pjesën më të madhe (28 %) të rritjes së shpenzimeve operative, e përcjellë nga jetësimi i kurrikulumit me 17 % dhe e pasuar nga zgjerimi i shërbimeve dhe shpenzimeve rezultuese operative për arsimin parauniversitar me 14 %. Edhe infrastruktura e zgjeruar e TIK rezulton me rritje madhore të kostos (10 %). Përshkrimi më i hollësishëm i rritjes së kostos dhe shpjegimi i tyre janë të paraqitura në tabelën për kostimit e nësektorëve në Pjesën 5.

8.5 Rekomandime për financimin e sektorit të arsimit

Financimi i plotë i masave zhvillimore dhe i shpenzimeve operative që dalin nga to, do të kërkojë mobilizimin e mjeteve nga një numër i burimeve. Rezultati i kësaj do të varet shumë nga gatishmëria e Qeverisë së Kosovës për të investuar në sistemin e vet arsimor në mënyrë efikase dhe efektive, nga gatishmëria e partnerëve zhvillimorë për të përkrahur Kosovën, zhvillimi i ekonomisë, niveli i mbledhjes së taksave dhe nga mundësitë për të gjeneruar të ardhura përmes pagesave të shfrytëzuesve të shërbimeve arsimore. Propozohet kjo strategji për sigurimin e fondeve për implementimin e planit:

Në KASH parashihen alokime në sasi prej 133.2 milionë € për investime kapitale në nivel qendror dhe 16 milionë € në nivel komunal për periudhën 2010-2013. Po t'i shtohen kësaj edhe dy vjet të investimeve të nivelit të njëjtë do të rezultonte me një shumë të përgjithshme të investimeve prej 200 milionë € për vitete 2011-2016. KASH-i megjithatë nuk le shumë hapësirë për zgjerim të shpenzimeve operative as në qendër e as në komuna (të cilat financohen nga granti arsimor komunal). Rrjedhimisht, do të kërkohej

përkrahja e jashtme si për shpenzimet operative, ashtu edhe për koston zhvillimore për tërë periudhën pesëvjeçare të implementimit të strategjisë.

Niveli i tashëm i përkrahjes së partnerëve zhvillimorë dhe investimet kapitale nga buxheti shtetëror, duket se mund të mjaftojnë për nevojat e kostos zhvillimore të paraparë në planin strategjik, me kusht që mjetet të harmonizohen me kërkesat e planit. Mirëpo, zotimet e tanishme të partnerëve zhvillimorë ofrojnë përkrahje vetëm për periudhën e parë trivjeçare; për këtë arsye, kërkohet përkrahja e vazhduar me zotime për vitet e mëvonshme.

Aspekte më problematike për t'u përkrahur, paraqiten të jenë implikimet e kostos operative dhe zgjerimi i sektorit. Një pjesë e madhe e këtyre shpenzimeve duket se rrjedh nga zgjerimi i sistemit në të gjitha nivelet. Rrjedhimisht, do të jetë e domosdoshme që këto aspekte të financohen përmes një startegjike të kombinuar të:

- Përdorimit të pagesave të përfituesve në nivelin parashkollor e terciar të kombinuar me bursa;
- Rialokimeve brenda sektorit;
- Ndarjes për arsimin të një shume më të madhe nga buxheti shtetëror e lidhur me zhvillimin e ekonomisë që do të shprehej me rritjen ekonomike dhe të ardhura më të mëdha nga taksat.

Gjatë një periudhe kalimtare prej rreth pesë vitesh, partnerët e jashtëm do të duhej të përkrahnin edhe mbulimin e shpenzimeve operative si një investim në gjeneratën e re të Kosovës.

Mund të ndodhë që shpenzimet operative në plan afatmesëm dhe afatgjatë të reduktohen për disa nënsektorë si rezultat i rënies së natalitetit dhe i zvogëlimit të numrit të nxënësve. Pasiguria e tanishme lidhur me shifrat e popullatës dhe mungesa e regjistrimit të popullsisë, i bën vlerësimet e trendeve të këtilla të kota në këtë fazë; mirëpo, posa të jenë të dhënat më të besueshme në dispozicion, do të jetë shumë e rëndësishme që të përshtatet kostimi i programeve të infrastrukturës në përputhje me të dhënat e reja. Në rast se nuk do të mund të sigurohen mjetet e duhura për mbulimin e të gjitha masave të parapara në strategji, atëherë duhet bërë prioritetizimin e masave dhe të analizohet se çka mund të bëhet për skenarët më të ulët të mjeteve në dispozicion siç është treguar në pjesën 8.7.

MASHT planifikon ta formojë një grup punues për thellimin e analizës financiare, për përcaktimin dhe propozimin e një drejtpeshimi në mes të burimeve të mundshme të financimit të planit strategjik të përshtatura me Kornizën e ardhshme Afatmesme të Shpenzimeve, si bazë për planifikimin operacional dhe për vendosjen e përparësive e të dialogut me partnerët zhvillimorë. Grupi punues duhet të punojë së bashku me Ministrinë e Financave dhe me partnerët prijës për nënsektorët përkatës. Ajo duhet të pëfshijë edhe përfraqësuesit nga agjencitë dhe këshillat qendrore, si dhe nga terreni dhe nga niveli komunal. Për të arritur rritjen e mjeteve në dispozicion duhet ndërmarrë një sërë masash grupi punues do të duhet të shqyrtojë disa çështje përkitazi me:

- Pëputhjen e përkrahjes së tanishme me përkrahjen e kërkuar si dhe përshtatjen me pëparësitë qeveritare.
- Analizën e opsioneve të financimit përfshirë pagesat e studentëve e të nxënësve, rialokimin nga sektorët e tjerë, por edhe rialokime brenda përbrenda sektorit të arsimit dhe përkrahje e kredi nga partnerët zhvillimorë.

8.6 Modalitetet e sugjeruara të financimit

Pjesa më e madhe e ndihmave të siguruara për sektorin e arsimit sot nga partnerët e jashtëm ofrohet si përkrahje e bazuar në projekte me kërkesa specifike nga secili prej partnerëve zhvillimorë, përkritazi me modalitetet e ndihmave për planifikim, prokurim e kontraktim, kryerje të pagesave, monitorim dhe raportim. Njëkohësisht, ka përpjekje aktualisht për bashkërenditjen e partnerëve zhvillimorë për të harmonizuar planifikimin, raportimin dhe formatet e rishikimit e të tjera.

Parashihet se për disa nga masat e parapara në strategji do të ketë nevojë për asistencë të vazhdueshme teknike dhe për shërbime këshillimore të nivelit të lartë të cilat nuk mund të financohen aq lehtë nëpërmjet përkrahjes së buxhetit të përgjithshëm ose përmes përkrahjes së buxhetit sektorial. Aspekte të tjera të strategjisë mund të sigurohen nga buxheti ose nga përkrahja e buxhetit sektorial. Kjo në mënyrë më specifike u referohet shumë projekteve themelore të infrastrukturës dhe përkrahjes për të siguruar fonde për shpenzime operationale. Kosova ka një sistem shumë të mirë të menaxhimit të financave, i cili mund të përshtatet për të prodhuar raporte shumë të dobishme dhe dhe gjurmë auditimi përkritazi me përdorimin e fondeve të tilla. Për të realizuar këtë megjithatë duhet të rishikohet struktura e buxhetimit dhe e raportimit për sektorin e arsimit në nivel të buxheteve qendrore dhe komunale, në mënyrë që të fitohen pasqyra më të mira e më të sakta të alokimeve të resurseve dhe realizimeve financiare për nënsektorët ose për nivelin lokal.

Do të themelohet një fond i mirëbesimit që do të administrohet nga një partner zhvillimor me qëllim të krijimit të fondit të përbashkët (*ang. pooled funding*) nga disa partnerë zhvillimorë për ofrimin e asistencës teknike dhe për ndërtimin e kapaciteteve në sektor.

Çështjet e lidhura me modalitetet e ndihmave janë shtjelluar më tej në një dokument të veçantë që gjithashtu lidhet me këtë plan strategjik: "Modalitetet e ndihmave në drejtim të një Qasjeje Tërësektoriale për Planin Strategjik të Arsimit në Kosovë (PSAK) 2011 – 2016" (MASHT tetor 2010) .

8.7 Caktimi i prioriteteve dhe skenarët

Si bazë për caktimin e prioriteteve në intervenime të ndryshme të sugjeruara në rast se fondet nuk do të jenë në dispozicion në lartësinë e dëshiruar, ishte kërkuar nga grupet punuese për strategjitë nënsektoriale që të caktojnë prioritetet në intervenimet e sugjeruara në nivel të synimit, dhe t'i zvogëlojnë shpenzimet për dy skenarë të ndryshëm – njëri për 70% të fondeve në dispozicion dhe tjetri për 50%. Caktimi i prioriteteve është bërë në bazë të katër kriterëve të ndryshme – rëndësia, potenciali për ta përmirësuar cilësinë e arsimit, urgjenca, kapaciteti zbatues dhe qëndrueshmëria. Rangimi ka rezultuar në pikët dhe rangimin e paraqitur në tabelat për nënsektorët përkatës të paraqitur në vijim. Qëllimi i këtij rangimi është që të përkrahet dialogu me partnerët zhvillimorë dhe të lehtësohet prioritetizimi dhe identifikimi i caqeve më urgjente.

Tabelat dhe shënimet në vijim paraqesin prioritetet e nënsektorëve të caktuara nga grupet punuese.

Tabela 8.9: Prioritetet dhe skenarët për nivelin parashkollor

EPSH- Edukimi parashkollor							
Nr	Caku	Pikët	Rangimi	Skenari 100%	Skenari 70%	Skenari 50%	Diferenca e skenarëve 100%/50%
1	Përfshirja në arsimin parafillor	20	1	€ 9 380 000	€ 6 000 000	€ 4 400 000	
2	Përfshirja në edukimin parashkollor	18	3	€ 3 779 500	€ 2 600 000	€ 1 800 000	-€ 1 979 500
3	Aftësimi për përmirësim të cilësisë	20	1	€ 1 257 500	€ 1 000 000	€ 700 000	-€ 557 500
4	Kurrikulat dhe standardet	19	2	€ 583 600	€ 520 000	€ 400 000	-€ 183 600
5	Menaxhimi dhe kapaciteti profesional	19	2	€ 831 600	€ 750 000	€ 550 000	-€ 281 600
6	Zhvillimi i kapaciteteve në EPSH	16	4	€ 561 885	€ 540 285	€ 286 000	-€ 275 885
7	Aktivitetet për ngritjen e vetëdijes	16	4	€ 209 250	€ 209 250	€ 165 000	-€ 44 250
				€ 16 603 335	€ 11 619 535	€ 8 301 000	-€ 8 302 335

Shënime:

15. Përfshirja e përgjithshme në arsimin parashkollor (klasa 0) parashihet sipas Ligjit mbi Arsimin Parashkollor. Në rast se buxheti në dispozicion zvogëlohet, procesi i gjithpërfshirjes do të përfundojë padyshim në klasë të stërmbushura dhe pa burime të mjaftueshme.
16. Në anën tjetër, përfshirja e shtuar në arsimin parashkollor, duke e përjashtuar klasën 0, është një hap i rëndësishëm përpara, edhe pse nuk është kërkesë sipas ligjit. Andaj, kontributi i Qeverisë së Kosovës për arritjen e këtij synimi do të duhet të zvogëlohet proporcionalisht në rast të zvogëlimit të fondeve në dispozicion.
17. Punësimi i edukatorëve është një aktivitet i planifikuar me këtë synim, i cili do të duhet të lihet anash apo të zvogëlohet në rast të zvogëlimit të fondeve.
18. Kurrikulumi dhe standardet janë një aktivitet i rëndësishëm dhe urgjent për grup-moshën 0-3 vjeç. Në anën tjetër, nuk është aq i kushtueshëm, kështu që nuk është paraparë zvogëlim i buxhetit.
19. Ky synim ka të bëjë me punësimin e zyrtarëve për nivelin parashkollor në komuna. Këto punësime duhet t'i marrin parasysh kufizimet buxhetore.
20. Zhvillimi i ekspertizës për arsimin parashkollor ndërlidhet me zhvillimin dhe funksionimin e programit për nivelin master në këtë fushë, si edhe me sigurimin e përkrahjes financiare për përfundimin e studimeve të doktoratës në universitete tjera. Zvogëlimi potencial varet nga kufizimet buxhetore.
21. Aktivitetet për ngritjen e vetëdijes e synojnë publikun e gjerë dhe komunitetin profesional. Niveli i aktiviteteteve do të varet nga kufizimet buxhetore.

Tabela 8.10: Caktimi i prioriteteve dhe skenarëve në nivelin parauniversitar

APU - Arsimi parauniversitar							
Nr.	Caku	Pikët	Rangimi	Skenari 100%	Skenari 70%	Skenari 50%	Diferenca e skenarëve 100%/50%
1	Përmirësimi i menaxhimit	18	4	€ 1 013 800	€ 1 013 800	€ 1 013 800	€ 0
2	Legjislacioni	15	5	€ 98 000	€ 98 000	€ 98 000	€ 0
3	Menaxhimi i decentralizuar financiar	20	2	€ 192 420	€ 192 420	€ 192 420	€ 0
4	Sigurimi i cilësisë	18	4	€ 1 526 610	€ 1 435 000	€ 1 000 000	-€ 526 610
5	Shërbimet shkollore këshillimore	20	2	€ 11 460 300	€ 6 000 000	€ 5 000 000	-€ 6 460 300
6	Korniza e re kurrikulare	18	4	€ 63 477 600	€ 63 477 600	€ 53 500 000	-€ 9 977 600
7	Implementimi i sistemit për licencimin e mësimdhënësve	20	2	€ 3 106 200	€ 2 200 000	€ 2 230 082	-€ 876 118
8	Gjithëpërfshirja në arsimin e obliguar	19	3	€ 8 640 874	€ 7 000 000	€ 4 800 000	-€ 3 840 874
9	Rrjeti i shkollave të mesme	18	4	€ 85 000	€ 85 000	€ 85 000	€ 0
10	Krijimi i mjedisit të sigurt	18	4	€ 4 000 000	€ 3 500 000	€ 2 500 000	-€ 1 500 000
11	Infrastruktura shkollore	18	4	€ 125 083 000	€ 65 000 000	€ 40 000 000	-€ 85 083 000
12	Mjetet mësimore	21	1	€ 24 180 000	€ 20 000 000	€ 11 000 000	-€ 13 180 000
				€ 242 863 804	€ 170 001 820	€ 121 419 302	-€ 121 444 502

Shënime:

1. Menaxhimi duket se është pika më e dobët e sistemit ku përmirësimi është kritik për suksesin e çdo reforme. Prandaj, përkundër kapacitetit të kufizuar për implementim, është me rëndësi të zbatohen të gjitha aktivitetet në secilin nga të tre skenarët.
2. Vetë legjislacioni nuk shihet si faktor kufizues për përmirësimin e cilësisë së arsimit. Megjithatë, shumë akte nënligjore mungojnë, kështu që buxheti i vogël i ndarë për këtë synim mbetet i njëjtë për të tre skenarët.
3. Menaxhmenti i decentralizuar financiar është punë e vazhdueshme për zbatimin e legjislacionit të ri që parasheh zvogëlim të përgjegjësive nga niveli qendror në atë lokal, dhe nga niveli lokal në nivel shkolle. Në çdo situatë, është me rëndësi të ndërtohet kapaciteti i shkollave dhe i komunave për menaxhim financiar, ndërsa buxheti i pamjaftueshëm duhet të rishikohet.
4. Sistemi i Sigurimit të Cilësisë ndërlidhet me zbatimin e Kurrikulumit të ri të Kosovës dhe parasheh masa për ndërtimin e kapacitetit në nivel qendror. Varësisht nga fondet në dispozicion, ekziston rreziku që zbatimi të zgjatet përgjatë një periudhe më të gjatë kohore duke shkaktuar vonesa të pashmangshme dhe madje pengesa për zbatimin e Kurrikulumit të ri.
5. Shërbimet për Këshillimin e Shkollës janë struktura të reja që nevojitet të themelohen për të siguruar zbatim të lehtë të Kurrikulumit të ri dhe të vazhdojnë përmirësimin e arsimit. Zvogëlimi i buxhetit për zbatim do të ndikojë padyshim në ndërtimin e këtyre strukturave.
6. Zbatimi i Kornizës së Kurrikulumit të Ri është shpenzim i rëndësishëm i cili parasheh shpërndarjen e teksteve shkollore falas me shpenzim vjetor prej 10 milion € (gjithsej 60 milionë € gjatë 2011-2016).
7. Licencimi i mësimdhënësve parashihet të ndikojë në cilësinë e mësimdhënies në shkollat e Kosovës dhe orari i zbatimit do të varet nga fondet në dispozicion.
8. Gjithëpërfshirja në arsimin e obliguar është një synim që ndërlidhet me arritjet e Caqeve Zhvillimore të Mileniumit (CZHM), kështu që duke e patur parasysh rëndësinë, zvogëlimi i buxhetit për këtë synim nuk mund të jetë në proporcion me zvogëlimet për PSAK në përgjithësi.
9. Rrjeti i shkollave të mesme përbëhet nga shpenzime minore të cilat mund të kenë më shumë rëndësi nëse arsimi i mesëm i lartë bëhet i obliguar.
10. Krijimi i mjediseve të sigurta në shkollë do të përjetonte disa zvogëlime buxhetore në rast të zvogëlimit të fondeve të përgjithshme në dispozicion.
11. Programi për infrastrukturën e shkollës do të vuajë më së shumti nga zvogëlimi i buxhetit. Parashihet se vetëm pak më pak se një e treta e hapësirës së nevojshme shkollore mund të

ndërtohet/rindërtohet në rast se buxheti i domosdoshëm për zbatimin e PSAK zvogëlohet përgjysëm.

12. Furnizimi me material shkollor do të duhej të zvogëlohet në mënyrë proporcionale në rast të zvogëlimit më të madh të buxhetit të nevojshëm për zbatimin e PSAK.

Tabela 8.11: Skenarët dhe prioritetet

AAP – Arsimi dhe Aftësimi Profesional							
Nr.	Caku	Pikët	Rangimi	Skenari 100%	Skenari 70%	Skenari 50%	Diferenca e skenarëve 100%/50%
1	Praktika e nxënësve në AAP	22	3	€ 1 771 160	€ 1 771 160	€ 1 000 000	€ 771 160
2	Autonomia financiare	18	5	€ 365 440	€ 365 440	€ 365 440	€ 0
3	Qendrat e kompetencës	13	6	€ 21 934 800	€ 13 000 000	€ 7 122 800	-€ 14 812 000
4	Forcimi i lidhjeve ndërmjet AAP dhe tregut të punës	23	2	€ 5 399 700	€ 4 000 000	€ 3 000 000	-€ 1 399 700
5	Vlerësimi në shkollat e AAP	20	4	€ 692 660	€ 500 000	€ 400 000	-€ 292 660
6	Kurrikulat, standardet, tekstet	24	1	€ 1 305 450	€ 1 305 450	€ 1 124 000	-€ 181 450
7	Mobiliteti dhe punësueshmëria	23	2	€ 2 277 650	€ 1 700 000	€ 1 300 000	-€ 977 650
8	Barasvlerësimi dhe akreditimi	17		€ 594 450	€ 575 000	€ 500 000	-€ 94 450
				€ 34 341 310,00	€ 23 217 050,00	€ 16 583 400,00	-€ 17 757 910

Shënime:

Prioritetet në nënsektorin e AAP shihen në mënyrë alternative në raportin mes Qendrave të Kompetencës dhe masave për sigurimin e cilësisë për nënsektorin. Kështu që, nëse fondet e parapara janë në dispozicion për të 7 Qendrat e Kompetencës, atëherë ato do të kishin prioritet dhe gjithashtu do të bëheshin pika fokusi për përpjekjet e reformës në sektor. Pasi që në skenarët me fonde të zvogëluara buxheti nuk pritet të jetë i mjaftueshëm për t'i mbuluar shpenzimet e larta të nevojshme për këto Qendra, pritet që në skenarin e dytë dhe të tretë, MASHT-i do ta fokusojë qasjen e tij në përpjekje më klasike për shpërndarjen e shërbimeve cilësore në nënsektorë përmes institucioneve ekzistuese (shkollat AAP dhe qendrat trajnuese), dhe mekanizmave (si praktika e nxënësve, lidhjet më të mira dhe bashkëpunimi me ekonominë, etj).

1. Praktika e nxënësve të AAP: shihet në të tre skenarët si prioritet i lartë ku të gjitha fondet mbahen në skenarin e dytë dhe rreth 60 për qind në skenarin e tretë.
2. Autonomia financiare e shkollave AAP: shihet si prioritet absolut pasi që fondet e parapara në skenarin optimal mbahen gjithashtu në dy skenarët tjerë të fondeve në dispozicion.
3. Qendrat e Kompetencës në AAP: janë prioritete kryesore të politikave të reformës në AAP që marrin rreth 50 % të fondeve të përgjithshme të parapara për këtë nënsektor në skenarin optimal. Megjithatë, fondet për këto Qendra pritet të vijnë nga partnerët zhvillimorë për shkak të pamundësisë së buxhetit të Kosovës, për të mbledhur një shumë të tillë. Si rezultat, paraqitet një situatë mjaft e pasigurtë kur MASHT-i duhet të shikojë rrugë të tjera për reformë në rast se këto fonde nuk sigurohen nga partnerët zhvillimorë. Në këtë rast, shkollat e AAP-së do të punonin për t'u hapur më shumë ndaj shoqërisë dhe tregut të punës dhe ndaj mekanizmave tjerë që do të siguronin cilësinë në nënsektor.
4. Fuqizimi i lidhjeve në mes të AAP-së dhe tregut të punës është një prioritet që ndërlihet me ngritjen e cilësisë dhe relevancës.
5. Kurrikulumi, Standardet, Tekstet Shkollore: prioriteti më i lartë që i adreson aspektet e cilësisë dhe mbetet prioritet në të gjithë skenarët.

Tabela 8.12: Skenarët dhe prioritetet e zhvillimit të mësimdhënësve

ZHPM – Zhvillimi profesional i mësimdhënësve							
Nr.	Caku	Pikët	Rang imi	Skenari 100%	Skenari 70%	Skenari 50%	Diferenca e skenarëve 100%/50%
1	Hartimi dhe implementimi i legjislacionit	23	1	€ 117 500	€ 95 500	€ 65 500	-€ 52 000
2	Aftësimi i administratës arsimore	0		€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
3	Vlerësimi i nevojave për zhvillim profesional	22	2	€ 16 500	€ 16 500	€ 14 000	-€ 2 500
4	Sistemi për menaxhimin e informatave	18	4	€ 51 420	€ 50 000	€ 45 000	-€ 6 420
5	Akreditimi i programeve	20	3	€ 182 540	€ 150 000	€ 85 000	-€ 97 540
6	Licencimi i trajnerëve	0		€ 36 800	€ 0	€ 0	-€ 36 800
7	Licencimi i mësimdhënësve	23	1	€ 6 508 600	€ 5 157 947	€ 3 752 605	-€ 2 755 995
8	Zhvillimi profesional me bazë në shkollë	20	3	€ 2 021 600	€ 1 000 000	€ 731 000	-€ 1 290 600
9	Monitorimi dhe vlerësimi	18	4	€ 58 900	€ 45 000	€ 35 000	-€ 23 900
10	Bashkëpunimi rajonal	15	6	€ 489 500	€ 200 000	€ 100 000	-€ 389 500
11	Kualifikimi i mësimdhënësve	17	5	€ 15 000	€ 14 000	€ 14 000	-€ 1 000
12	Harmonizimi i programeve të ZHPM	23	1	€ 642 200	€ 400 000	€ 300 000	-€ 342 200
13	Kërkimet në fakultetet arsimore	17	5	€ 543 650	€ 350 000	€ 200 000	-€ 343 650
				€ 10 684 210	€ 7 478 947	€ 5 342 105	-€ 5 342 105

Shënime:

Kur janë vendosur prioritetet në nënsektorin për zhvillimin profesional të mësimdhënësve, grupi punues i ka dhënë prioritetin më të lartë licencimit të mësimdhënësve dhe akreditimit të ofruesve dhe programeve për trajnimin e mësimdhënësve, që merr mbi 70 % të fondeve të parapara për këtë nënsektor. Në anën tjetër, zhvillimi profesional i bazuar në shkollë (me pak më shumë se 2 milion €) dhe

bashkëpunimi rajonal (me rreth 0.5 milion €) janë në mesin e intervenimeve të para që do të dëmtoheshin nga pamundësia për të siguruar fonde optimale për zbatimin e strategjisë.

1. Zhvillimi dhe zbatimi i legjislacionit: shihen si një nga prioritetet kryesore dhe në të dyja skenarët (70% dhe 50%) përmbajnë 20 % më shumë fonde se sa niveli minimal për atë skenar. Kjo sigurisht që është një shenjë se ligji i ri për arsimin parauniversitar mund ta ndryshojë kornizën ligjore të ZHPM dhe do të nevojiten më shumë akte nënligjore.
2. Trajnimi i administratorëve të arsimit: Pritet që kjo masë të zbatohet në kuadër të nënsektorit të arsimit parauniversitar ku edhe do të caktohen prioritetet.
3. Kapaciteti për vlerësimin e nevojave për zhvillim profesional: Edhe pse masë relativisht jo e shtrenjtë, kapaciteti për t'i vlerësuar nevojat e mësimdhënësve për zhvillim profesional shihet si një nga aspektet më të rëndësishme që duhet të adresohet në periudhën e ardhshme, prandaj mban shumicën e fondeve në të dy skenarët (vetëm 10 % e fondeve janë marrë në skenarin 50 përqindësh).
4. Sistemi i Menaxhimit të Informatavenë Arsim (SMIA): masë që shihet si një nga më të rëndësishmet për të siguruar të dhëna të sakta dhe sistem të besueshëm informacioni në lidhje me procesin e licencimit të mësimdhënësve. Të gjitha fondet për këtë masë parashihet të sigurohen në skenarin 70 përqindësh, dhe vetëm pak më pak se 10 % të fondeve janë marrë nga skenari i tretë.
5. Akreditimi i programeve: shihet në mesin e masave prioritare (humbja e vetëm 15 % të fondeve në skenarin prej 70 % të fondeve në dispozicion), por e humb këtë status në skenarin e tretë. Skenari i tretë llogaritet se nuk do të përdorej ekspertizë e jashtme për akreditimin e programeve dhe do të kryhej nga personeli i MASHT-it.
6. Licencimi i trajnerëve: kjo masë nuk shihet si prioritet pasi që MASHT-i mund t'ua lë licencimin e trajnerëve ofruesve dhe procesit të akreditimit të programeve. Në anën tjetër, kjo mund të shihet si pjesë e tendencës së MASHT-it për t'u larguar nga roli implementues drejt një funksioni më monitorues, planifikues dhe politikbërës.
7. Licencimi i mësimdhënësve: licencimi i mësimdhënësve ka kuptim më të gjerë në Kosovë – atë të zhvillimit dhe promovimit të mësimdhënësve. Prandaj, licencimi i mësimdhënësve e merr pjesën më të madhe të fondeve dhe siguron programe dhe ngjarje të shumta trajnimi për këtë qëllim. Nga 6.5 milionë € optimale, 80 % të fondeve janë 'mbajtur' në skenarin 70 përqindësh dhe 60 % në skenarin e tretë (50 përqindshin) duke e reflektuar rëndësinë dhe pozitën qendrore të trajnimit në-shërbim dhe licencimit të mësimdhënësve në zhvillimet e ardhshme në këtë nënsektor (në veçanti kur krahasohen me masat zhvillimore për arsimin e mësimdhënësve para-

shërbimit – shih 12 më poshtë).

8. Zhvillimi profesional me bazë në shkollë: zhvillimi profesional me bazë shkollën shihet si një nga risitë në zhvillimin e mësimdhënësve për shkak të nevojës për të siguruar qëndrueshmëri të përpjekjeve për trajnimin e mësimdhënësve dhe për të lejuar më shumë zbatim të drejtpërdrejtë në klasë të shkathtësive dhe njohurive të fituara nga këto përpjekje. Megjithatë, kjo nuk është prioritet krahasuar, për shembull, me licencimin e mësimdhënësve, dhe si rezultat, vetëm 50% e fondeve parashihen në skenarin 70 përqindësh (- 20 % në krahasim) dhe vetëm 30 % (0.7 nga 2 milionët) në rast se MASHT-i mund t'i mbledhë vetëm 50 % të fondeve të parapara për këtë nënsektor.
9. Monitorimi dhe vlerësimi i programeve të trajnimit: është caktuar si prioritet që të mundësojë sigurimin e cilësisë së lartë të zhvillimit profesional. Për këtë shkak mbi 80 % të fondeve janë mbajtur në skenarin e dytë (plus 10%) dhe 60% në të tretin (sërish plus 10 %). Kjo duhet të shihet në raport me masën për ndërtimin e kapacitetit për nevojat e vlerësimit.
10. Bashkëpunimi rajonal: poaq i rëndësishëm sa është integrimi në trendet rajonale dhe evropiane për Kosovën, prioritetet e caktuara për këtë masë tregojnë se theksi i është dhënë sigurimit të cilësisë së brendshme krahasuar me programe të ndryshme të shkëmbimit dhe mobilitetit.
11. Njohja e të nxënit të mëhershëm: rëndësia e njohjes së përvojave relevante të të nxënit në karrierën profesionale të mësimdhënësve tregon përkushtimin për t'u bërë më të hapur dhe më fleksibël ndaj formave të ndryshme të përvojave të të nxënit. Kështu, pothuaj se 100% të fondeve të parapara janë mbajtur edhe në skenarin e dytë edhe në të tretin.
12. Programet para-shërbimit:nuk janë në mesin e prioriteteve më të larta, por aspektet kryesore të zhvillimit profesional të mësimdhënësve (si programet e studimit, shkëmbimi i personelit dhe studentëve dhe mobiliteti, tekstet shkollore, hulumtimi, etj.) janë adresuar gjithashtu nga nënsektori për arsimin e lartë.
13. Hulumtimi në arsimin e mësimdhënësve: nuk është në mesin e prioriteteve më të larta.

Tabela 8.13: Skenarët dhe prioritetet e arsimit të lartë

AL – Arsimi i lartë							
Nr.	Caku	Pikët	Rangimi	Skenari 100%	Skenari 70%	Skenari 50%	Diferenca e skenarëve 100%/50%
1	Legjislacioni	20	4	€ 158 000	€ 158 000	€ 158 000	€ 0
2	Pjesëmarrja	22	2	€ 54 863 720	€ 42 000 000	€ 27 000 000	-€ 27 863 720
3	Barazia	21	3	€ 1 084 000	€ 800 000	€ 800 000	-€ 284 000
4	Tregu i punës	24	1	€ 17 000	€ 17 000	€ 15 800	-€ 1 200
5	Financimi	24	1	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
6	Krijimi i të ardhurave	24	1	€ 173 500	€ 173 000	€ 170 000	-€ 3 500
7	Sigurimi i cilësisë	20	4	€ 146 380	€ 146 000	€ 146 000	-€ 380
8	Kërkimet shkencore	24	1	€ 267 000	€ 267 000	€ 267 000	€ 0
9	Ndërkombëtarizimi	18	5	€ 3 607 000	€ 1 858 520	€ 1 600 000	-€ 2 007 000
10	Infrastruktura	15	6	€ 35 997 000	€ 22 000 000	€ 18 000 000	-€ 17 997 000
				€ 96 313 600	€ 67 419 520	€ 48 156 800	-€ 48 156 800

Shënime:

Në arsimin e lartë, më shumë se 90 % të investimeve të planifikuara (mbi 107 milionë €) janë alokuar për përmirësimin e pjesëmarrjes (regjistrimi i më shumë studentëve, ndërtimi i objekteve të reja, punësimi i më shumë mësimitdhënësve, etj.) duke e bërë atë prioritet kryesor. Arsyeja për këtë qëndron kryesisht në faktin se ka një mungesë shumë të madhe të objekteve, punëtorive dhe laboratoreve në shumicën e institucioneve të arsimit të lartë dhe Kosova është shumë prapa vendeve në rajon me pjesëmarrjen e rinisë në arsimin e lartë.

Investimet në infrastrukturë dhe punësimi i personelit kushtojnë më shumë se sa shpenzimet që kanë të bëjnë me cilësinë dhe kanë më shumë shpenzime rrjedhëse. Për këtë arsye, në rast të mungesës së burimeve në dispozicion investimet në infrastrukturë janë të parat që do të përgjysmohen, punësimi i personelit dhe regjistrimi i shtuar do të reduktohen dhe në këtë mënyrë do të ndodhë ngadalësimi i synimeve të parapara për përfshirje në arsimin e lartë.

1. Kosova ishte në mesin e shteteve të para në Evropë dhe në rajon që e prezantoi kornizën ligjore të Bolonjës në arsimin e lartë. Pothuajse një dekadë pas zbatimit, Ligji i Kosovës për Arsimin e Lartë (i hartuar në vitin 2002) do të kalojë nëpër procesin e rishikimit dhe rishkrimit në mënyrë që t'i reflektojë zhvillimet dhe t'i plotësojë nevojat e reja. Përveç këtij ligji, Financimi i Arsimit të Lartë dhe udhëzimet relevante administrative janë prioritet i lartë që nuk mund të negociohet

në asnjë skenar. Shpenzimet relativisht të ulëta për këtë aktivitet janë ndarë tashmë nga fondet dhe ekspertiza vendore dhe nga ato të partnerëve zhvillimorë.

2. Pjesëmarrja në arsimin e lartë: me politikat e reja për regjistrim të shtuar në arsimin e lartë, MASHT-i e ka vënë pjesëmarrjen në arsimin e lartë në mesin e prioritetëve kryesore dhe është duke planifikuar të shpenzojë rreth 50 % të të gjitha investimeve në arsimin e lartë për këtë qëllim. Për më tepër, edhe në rast të skenarit 70 përqindësh, *pjesëmarrja* do të merrte rreth 90 % të fondeve të planifikuara për këtë masë, duke e paraqitur përkushtimin e MASHT-it për ta bërë arsimin e lartë në Kosovë sa më gjithpërfshirës që të jetë e mundur. Kjo politikë mundëson arritjen e synimit për përfshirjen e 35 % të grup-moshës (18-25 vjeçarëve) të pjesëmarrësve në arsimin e lartë.
3. Barazia në arsimin e lartë: së bashku me pjesëmarrjen dhe infrastrukturën, është në mesin e prioritetëve kryesore të nënsektorit në PSAK. Ky aspekt do të marrë rreth 80 % të fondeve të parapara edhe në skenarin 70 përhindësh edhe në atë 50 përqindësh. Kjo tregon qartë favorizimin e mundësive më të mëdha për arsimin e lartë për studentët me nevoja të veçanta arsimore, për të pafavorizuarit në aspektin shoqëror, komunitetet minoritare, gjinitë, grupet në rrezik dhe studentët e talentuar.
4. Arsimi i lartë dhe tregu i punës: sigurisht për shkak të sasisë së vogël të fondeve të parapara për këtë masë, është me prioritet të ulët në të tre skenarët. Kjo shpjegohet me mungesën e studimeve mbi trendet dhe nevojat e tregut të punës. Për shkak të mungesës së ndërlidhjes së ndërmarrjeve industriale dhe ekonomike me tregun e punës kjo me siguri se do të mbetet një nga sfidat me të cilën do të ballafaqohemi në periudhën e ardhshme.
5. Financimi i arsimit të lartë është masë që nuk kërkon shpenzime pasi që është paraparë të zbatohet përmes miratimit të Ligjit të ri për Arsimin e Lartë në kuadër të të cilit parashihet nxjerrja e akteve nënligjore për formulën e financimit dhe rregulloret tjera përkatëse.
6. Gjenerimi i të ardhurave, sigurimi i cilësisë dhe masat për ta përmirësuar hulumtimin, inovacionin, ndërmarrësinë dhe transferin e teknologjisë, të gjitha konsiderohen me prioritet të lartë që mbulohet në nivel prej 100 % në të tre skenarët e financimit. Aktivitetet konsumojnë më pak se 1 % të shpenzimeve të planifikuara strategjike. Rëndësia e tyre, megjithatë, e tejkalon shpenzimin e tyre pasi që lejojnë cilësi të përmirësuar, më shumë hulumtim dhe më shumë zhvillim të qëndrueshëm përmes gjenerimit të të ardhurave.
7. Ndërkombëtarizimi i arsimit të lartë: MASHT-i e ka vënë ndërkombëtarizimin e arsimit të lartë në mesin e prioritetëve të tij. Por, zvogëlimet me siguri se do të ndikojnë gjithashtu në cilësinë e arsimit të lartë pasi që ndërkombëtarizimi i arsimit të lartë shihet si sigurues i krahasimit dhe kompatibilitetit të arsimit të lartë në Kosovë me struktura dhe programe të ngjashme në Evropë.

8. **Infrastruktura:** me pjesëmarrjen dhe përfshirjen që kanë fituar prioritet të lartë në skenarët optimalë të zhvillimit për arsimin e lartë, infrastruktura bëhet më e rëndësishme për të siguruar kushte adekuate për punë për numrin e shtuar të studentëve (duke përfshirë ndërtimin e objekteve për Universitetin e Prizrenit të sapo themeluar). Megjithatë, për shkak të shpenzimeve të larta për këtë masë (më shumë se 50 % të vlerës së përgjithshme të intervenimit në këtë nënsektor), në skenarin e dytë më të mirë ky aspekt do të duhet të zvogëlohet përgjysëm, duke i dhënë prioritet masave që adresojnë aspektet e cilësisë në arsimin e lartë (si programet e reja të studimit, mobiliteti i studentëve, hulumtimi, risitë, integrimi në trendet Evropiane etj.). Rrjedhimisht, pasi që infrastruktura është shumë e lidhur me pjesëmarrjen e shtuar, në rast se MASHT-i nuk është në gjendje të sigurojë fonde optimale për zbatimin e PSAK, masa dhe skenarë të tjerë do të nevojiten për ta adresuar çështjen e regjistrimit të ulët.

Tabela 8.14: Skenarët dhe prioritetet e arsimit dhe aftësimit për të rriturit

ARR – Arsimi për të Rriturit							
Nr.	Caku	Pikët	Rang Imi	Skenari 100%	Skenari 70%	Skenari 50%	Diferenca e skenarëve 100%/50%
1	Legjislacioni	13	2	€ 28 100	€ 28 100	€ 28 100	€ 0
2	Sistemi për menaxhimin e ARR	20	1	€ 2 545 650	€ 1 500 000	€ 1 200 000	€ 1 345 650
3	Ndërtimi i kapaciteteve	17	3	€ 1 398 800	€ 1 000 000	€ 700 000	€ 698 800
4	Sigurimi i cilësisë	19	4	€ 1 026 250	€ 938 000	€ 516 500	€ 509 750
5	Partneriteti social	13	2	€ 35 750	€ 35 750	€ 35 750	€ 0
6	Financimi	15	4	€ 73 400	€ 73 400	€ 73 400	€ 0
	Gjithsej			€ 5 107 950	€ 3 575 250	€ 2 553 750	-€ 2 554 200

Tabela 8.15: Skenarët dhe prioritetet në TIK

TIK - Teknologjia e Informimit dhe e Komunikimit							
Nr.	Caku	Pikët	Rang imi	Skenari 100%	Skenari 70%	Skenari 50%	Diferenca e skenarëve 100%/50%
1	Strategjia e TIK	20	1	€25 000	€25 000	€25 000	€ 0
2	Infrastruktura e TIK	18	3	€ 58 105 900	€ 38 472 700	€ 26 102 390	-€ 32 003 510
3	Zhvillimi i resurseve njerëzore	20	1	€ 9 832 000	€ 8 848 800	€ 7 374 000	-€ 2 458 000
4	TIK dhe të nxënit elektronik	19	2	€ 5 050 600	€ 3 787 950	€ 3 030 360	-€ 2 020 240
				€ 73 013 500	€ 51 134 450	€ 36 531 750	-€ 36 481 750

Shënime:

1. Situata momentale e infrastrukturës së TIK është shumë e pakënaqshme, prandaj ky objektiv konsiderohet të ketë rëndësi shumë të lartë. Megjithatë, në rast të kufizimit të fondeve buxheti do të duhet të zvogëlohet në mënyrë proporcionale.
2. Zhvillimi i Burimeve Njerëzore është kryesisht i ndërlidhur me trajnimin e mësimitdhënësve dhe zhvilluesve të përmbajtjes së të nxënit elektronik.
3. Zhvillimi dhe zbatimi i përmbajtjes së të nxënit elektronik do të duhet të jetë në pajtim me infrastrukturën dhe zhvillimin e burimeve njerëzore për TIK. Prandaj, zvogëlimi i buxhetit duhet t'i përcjellë reduktimet në këto dy objektiva.

SHTOJCAT: Skicim i hartës së përkrahjes aktuale dhe asaj të planifikuar të donatorëve për nënsektorët e arsimit

1. ARSIMI PARAUNIVERSITAR

Titulli i projektit /programit	Përshkrimi i objektivave të projektit/programit	Organizata / agjencia financuese	Data e miratuar e fillimit	Data e miratuar e mbarimit	Shuma e përgjithshme	Buxheti vjetor
Arsimi në Kosovë: Interkulturalizmi dhe Procesi i Bolonjës	Të krijohen kushte të qëndrueshme për forcimin e mirëkuptimit ndërkulturor në mes të të gjitha komuniteteve në Kosovë në kushte të respektit të ndërsjellë të bazuar në të drejta të njeriut dhe në arsimimin ndërkulturor në një kornizë të të nxëniet gjatë gjithë jetës që do të ishte kompatible me standardet evropiane;	Komisioni Evropian	06.12.2008	06.12.2011	1 500 000	500 000
Përkrahje MASHT-it	Përkrahje për krijimin e një organi të inspektimit brenda MASHT-it. Aftësimi i inspektorëve në Kosovë brenda MASHT-it: misione në Kosovë dhe trajnime në Francë në ESEN (shkollë e lartë);	Ambasada e Francës	09.01. 2009	30/09/2010	17 000	15 692
Ndërtimi i kapaciteteve në sektorin e arsimit të obliguar (faza e parë)	Objektiva e përgjithshme është që të përmirësohet cilësia e arsimit themelor, në rrethana të mirëkuptimit se arsimimi cilësor themelor do t'u mundësonte fëmijëve dhe të rinjve qasje në arsimim të mëtejshëm;	Ministria Federale për Bashkëpunim Ekonomik dhe Zhvillim (BMZ) – Gjermani - GTZ	01/2010	12/2012 (faza e I) 12/2018 (tërë programi)	3 800 000	1 266 667

<p>Përkrahja institucionale e Universitetit Jyväskylä për MASHT-in 2009-2010. Zhvillimi i arsimit gjithëpërfshirës</p>	<p>Rritja e kapacitetit për të administruar dhe rregulluar zhvillimin e arsimit inkluziv në Kosovë. Më konkretisht, qëllimi i projektit është që të zhvillojë mënyra të administrimit të resurseve të arsimit të përgjithshëm dhe të atij special ashtu që këto të sjellin deri te përfshirja;</p>	<p>Finlanda</p>	<p>05.01.2009</p>	<p>31/12/2010</p>	<p>483 078</p>	<p>241 539</p>
<p>Përfshirja, integrimi dhe zhvillimi i fëmijëve me aftësi të kufizuara</p>	<p>Qëllimi është përfshirja, integrimi dhe zhvillimi i shkathtësive sociale dhe akademike të fëmijëve me paaftësi dhe të fëmijëve të tjerë të pafavorizuar për integrim më të lehtë në shkollë.</p>	<p>Finlanda</p>	<p>01.06.2008</p>	<p>31/05/2010</p>	<p>97 925</p>	<p>39 170</p>
<p>Ndërtimi i kapaciteteve organizative të Asociacionit të Shurdhmemecëve të Kosovës dhe projekti për zhvillimin e gjuhës së shenjave</p>	<p>Objektiva e përgjithshme është që të rriten mundësitë për shurdhmemecët për pjesëmarrje aktive në shoqëri dhe për jetë të pavarur nëpërmjet të: 1. Avancimit të kapacitetit të Shoqatës së Shurdhmemecëve dhe të degëve të saj ; 2. Zhvillimi i gjuhës së shenjave.</p>	<p>Finlanda</p>	<p>2009-01-01</p>	<p>31/12/2011</p>	<p>444 863</p>	<p>148 288</p>
<p>Fondi për arsimimin e romëve</p>	<p>Qëllimi është që të ndihmohet në ngushtimin e dallimeve në rezultatet e shkollimit në mes të komuniteteve RAE dhe komuniteteve të tjera, përfshirë edhe eliminimin e ndasive në arsim. Programi është hartuar që të ndihmojë në implementimin e strategjive dhe planeve të veprimit për komunitetin rom, dhe bazohet në kërkesat e këtij komuniteti.</p>	<p>Sida Suedeze</p>	<p>01.02.2006</p>	<p>30/06/2010</p>	<p>368 166</p>	<p>81 815</p>

PLANI STRATEGJIK I ARSIMIT NË KOSOVË 2011-2016

Gara Kosovizion	Projekti promovon përfshirjen e të rinjve në formësimin e një të ardhme më të mirë, e cila është vendimtare për zhvillimin e një shteti shumetnik dhe demokratik.	Agjencia Zvicerane për Zhvillim e Bashkëpunim	11.01. 2009	31/08/2011	336 558	183 577
Gara Kosovizion	Garë mbarëkombëtare e shoqëruar nga mediat për projekte të cilat zhvillohen nga nxënësit e të gjitha klasave të pesta Aftësimi i mësimdhënësve pa shkëputje nga puna në fushën e Edukimit për Qytetari Demokratike, pjesëmarrje dhe metodologji të mësimdhënies	Disa donatorë: Agjencia Zvicerane për Zhvillim e Bashkëpunim (SDC), Kantoni i Cyrihut	2008-05-01	2011-05-31	1 615 839	775 603
Arsimimi i grave e i fëmijëve të pafavorizuar në zonat rurale	Avancimi i barazisë gjinore dhe zbutja e varfërisë. Ky projekt synon arsimimin e grave dhe të të rinjve të komuniteteve romë e ashkali dhe të të rinjve pa baballarë në komunën e Gjakovës në Kosovë. Ky arsimim besohet se do ta çojë përpara barazinë gjinore.	Holanda	01.04.2009	2010-01-02	14 760	14 760
Projekti për Zhvillimin Institucional të Arsimit (PZHIA)	Qëllimi i përgjithshëm afatgjatë i projektit të propozuar është përkrahja e qeverisë në zbatimin e Strategjisë për Zhvillimin e Arsimit Parauniversitar në Kosovë dhe të Strategjisë për Zhvillimin e Arsimit të Lartë. Objektive specifike e projektit të propozuar është forcimi i sistemeve, institucioneve dhe i kapaciteteve menaxhuese të nevojshme për përmirësimin e cilësisë së arsimit	Banka Botërore	2007	2012	6 908 546	1 381 709
Aktivitetet e Kosovës në përkrahje të shkollave (50 % shkollat fillore, 50%	KASS – eliminimi i ndërrimeve të treta e të katërta në shkolla.	USAID	01/09/2009	28/09/2012	4 253 533	1 417 844

shkollat e mesme)						
Infrastrukturë e vogël për arsimin në Kosovë (50% arsimimi fillor dhe arsimi i mesëm i ulët, 50% arsimimi i mesëm i lartë)	Objektiva e projektit të SIEK është që të krijohet një mjedis më i mirë i të nxënësve duke eliminuar ndërrimet e treta e të katërta në shkolla.	USAID	16/09/2008	15/09/2010	3 526 590	1 234 842
Koncepti i qytetarisë në mesin e nxënësve të shkollave të mesme në Kosovë (projekt i plotë)	Vënia e themeleve për analizën empirike të konceptit subjektiv të qytetarisë, si dhe zhvillimi i hulumtimeve empirike për konceptin e qytetarisë në mesin e shkollës kosovare.	Departamenti i kërkimeve shkencore i Universitetit të Edukimit të Cyrihut	01-08-2010	31.08.2012	120 621	60 311
Përkrahje për krijimin e mundësive për personat me aftësi të kufizuara	Qëllimi i kësaj iniciative është që të promovojë përfshirjen ekonomike e sociale të njerëzve me aftësi të kufizuara.	Ministria Italiane e Punëve të Jashtme / Drejtoria e Përgjithshme për Zhvillim e Bashkëpunim	01.06.2008	31/07/2010	366 242	183 121
Edukimi për Qytetari Demokratike	Zhvillimi i kurrikulave, implementimi dhe aftësimi i personelit në fushën e edukimit për qytetari demokratike.	IPE i Universitetit të Edukimit - Cyrihut	2010?		27 000	27 000
Vlerësimi i materialeve mësimore në Kosovë	Përkrahje për Ministrinë e Arsimit në Kosovë për vlerësimin e materialeve mësimore.	Kantoni i Cyrihut	01-04-2009	31-03-2010	158 016	158 016
Zhvillimi i materialeve mësimore	Përkrahje për Ministrinë e Arsimit në Kosovë dhe për diasporën shqiptare, për zhvillimin e materialeve mësimore për diasporën.	Kantoni i Cyrihut	15-09-2008	30-06-2010	252 323	126 162

PLANI STRATEGJIK I ARSIMIT NË KOSOVË 2011-2016

Koncepti i qytetarisë në mesin e nxënësve të shkollave të mesme në Kosovë (projekt i plotë)	Rezultatet e hulumtimit do të jenë shumë të rëndësishme për planifikimin e duhur arsimor dhe për hartimin e kurrikulave përkatëse në Kosovë si dhe për komunitetin ndërkombëtar kërkimor në fushën e arsimit të edukimit për qytetari.	Departamenti i kërkimeve shkencore i Universitetit të Edukimit të Cyrihut	01-08-2009	31-07-2010	45 236	45 236
Projekti i Arsimit Themelor (PATH)		USAID	1/10/2010	30/09/2015	13 680 000	2 736 000
Gjendja e minoriteteve RAE në sistemin e arsimit	Analizë e gjendjes së minoriteteve RAE në sistemin arsimor të Kosovës.	IPE i Universitetit të Edukimit - Cyrih	2010?		7 200	7 200
Programi i infrastrukturës ekonomike e sociale në komuna /IPA 2008	BE-ja do të financojë ndërtimin e këtyre shkollave dhe sallave të edukatës fizike: 1. Istog – Cerrcë - Ndërtimi i shkollës së re fillore - Bajram Curri, Cerrcë, përfshihet salla e edukatës fizike; 2. Novobërdë – fshati Pasjak – ndërtimi injë shkolle të re fillore, përfshihet salla e edukatës fizike; 3. Fushë Kosovë - Ndërtimi i sallës së edukatës fizike (ndërtimi i shkollës ka qenë financuar nga fondet e BE-së gjatë projektit të kaluar të infrastrukturës në komuna). 4. Podujevë – Ndërtimi i sallës së edukatës fizike (ndërtimi i shkollës ka qenë financuar nga fondet e BE-së gjatë projektit të kaluar të infrastrukturës në komuna).	Komisioni Evropian	2011-01-01	2013-01-01	1 400 000	700 000
Dhuna në shkollë	Parandalimi i dhunës në shkollë nëpërmjet krijimit të rrjeteve shkollore, komunale dhe rajonale për mbrojtje.	UNICEF	2008-09-15	2012-12-31	300 000	70 588
Përkrahje për shkollimin e	Ofrohet përkrahje për shkollim për fëmijët dhe familjet e komuniteteve RAE në kampin	UNICEF	2008-10-01	2010-12-31	206 434	91 748

PLANI STRATEGJIK I ARSIMIT NË KOSOVË 2011-2016

komuniteteve RAE në kampin në Osterode	Osterode në Mitrovicën Veriore.					
Përkrahje për arsimimin e komuniteteve RAE	Reagim ndaj braktisjes së shkollimit fillor nga ana e fëmijëve të komuniteteve RAE përmes kyçjes së prindërve dhe përkrahjes së qendrave komunitare të të nxënimit në zonat përfituese.	UNICEF	2008-02-15	2010-12-31	310 812	109 698
Arsimi gjithëpërfshirës	Aftësimi i mësimdhënësve për mësimdhënien dhe të nxënimit ndërveprues për arsimim gjithëpërfshirës; arsimim me bazë në komunitet në zonat fshatare dhe promovimi i paqes dhe tolerancës nëpërmjet Klubeve të Paqes për Fëmijët.	UNICEF	2008-10-02	2010-12-31	450 000	200 000
Ofrimi i shërbimeve për arsimimin e minoriteteve	Ndërtimi i kapaciteteve për autoritetet arsimore dhe shoqërinë civile në tri komuna lidhur me arsimimin e minoriteteve	UNICEF	2009-01-15	2010-12-31	106 000	53 000

PLANI STRATEGJIK I ARSIMIT NË KOSOVË 2011-2016

2.EDUKIMI PARASHKOLLOR

Titulli i projektit /programit	Përshkrimi i objektivave të projektit/programit	Organizata / agjencia financuese	Data e miratuar e fillimit	Data e miratuar e mbarimit	Shuma e përgjithshme	Buxheti vjetor
Edukimi parashkollor multikultural	Edukimi multikultural parashkollor në Kosovë. Qerdhe shumëgjuhësore dhe shumëkulturore, aftësim i personelit, informim i prindërve dhe i komunitetit vendor si dhe aktivitete të orientuara kah komunat dhe MASHT-i.	Norvegjia	01.11.2008	Dhjetor 2010	600 136	200 045
Mozaiku-Një model për pajtimin e komuniteteve përmes edukimit multikulturor e dygjuhësor parashkollor në Kosovë	a) Zvogëlohet niveli i konfliktit në komunitete përmes rritjes së ndërveprimit në mes të pjesëtarëve të komuniteteve të ndryshme etnike; b) Të avancohen shkathtësitë e mësimdhënësve pjesëmarrës për promovimin e filozofisë së Mozaikut; c) Të krijohet një hapësirë unike për fëmijët.	MPJ e Norvegjisë Save the Children Norvegji	Janar 2010	Dhjetor 2010	177 270	177 270
Promovimi i edukimit gjithëpërfshirës për fëmijët parashkollorë me aftësi të kufizuara	a) <u>Qasje e barabartë në arsim;</u> b) arsimim cilësor parafillor dhe fillor.	Save the Children -Itali	1 janar 2010	31 dhjetor 2010	144 343	
Përmirësimi i edukimit cilësor për fëmijët parashkollor përmes rindërtimit	Përmirësohet qasja dhe cilësia e edukimit për fëmijët parashkollor në çerdhet në Pejë dhe Gjiilan përmes rehabilitimit të ndërtesave të çerdheve. Objektiva 1: Rehabilitimi dhe rindërtimi i çerdheve publike.	Save the Children -Itali	1 janar 2010	30 shtator 2010	60 000	60 000

3. ARSIMI DHE AFTËSIMI PROFESIONAL

Titulli i projektit /programit	Përshkrimi i objektivave të projektit/programit	Organizata / agjencia financuese	Data e miratuar e fillimit	Data e miratuar e mbarimit	Shuma e përgjithshme	Buxheti vjetor
ECONET- Rrjeti i Firmave Trajnuese në EJL, 2010-2013	Ndërtim i kapaciteteve dhe aftësim i mësimdhënësve e drejtorëve në shkolla profesionale në metodologjinë e ndërmarrjeve praktike. Përfshinë edhe ngritjen e gjashtë klasave të ndërmarrjeve praktike në shkollat në Fushë Kosovë, Vushtrri e Skenderaj.	Agjencia Austriake për Zhvillim	04-01.2010	31/12/2013	400 000	106 667
Punësimi dhe promovimi përmes zhvillimit të shkathtësive e të biznesit / AAP Bujqësia 2008-2012	1: Përkrahje për agrobiznesin, 2: Përmirësimi i punësueshmërisë për të rinjtë, 3. Aftësimi praktik i mësimdhënësve, 4. Ndërlidhejt në mes të shkollave dhe tregut të punës 5.Zhvillimi i kapaciteteve	Danimarka	2008-01-06	2012-01-12	4 000 000	1 000 000
BE KOSVET VI – Zhvillimi i skemave të aftësimin profesional dhe të atij në kompani dhe zhvillimi i shkathtësive të ndërmarrësisë	Projekti do të përkrahë qeverinë në implementimin e reformës së vet të sistemit të AAP-së me qëllim të tejkalimit të dallimeve e pengesave në mes të arsimit e aftësimin formal dhe botës së punës, promovimit të aftësimin të bazuar në kërkesa dhe të tregut të sigurtë të punës që u përshtatet punëkërkuësve të rinj.	KE	2009-10-21	2011-10-21	1 898 000	949 000
Aftësimi i 10 të rriturve (të rinj) për aktivitete ekonomike	10 të rinj nga Kosova (kryesisht nga rajoni i Prizrenit) do të aftësohen për një muaj në Francë në profesione të turizmit	Ambasada e Francës	2010-03-22	2010-04-23	24 500	24 500

PLANI STRATEGJIK I ARSIMIT NË KOSOVË 2011-2016

<p>Promovimi i Qendrave për Arsimin Profesional në kontekstin e reformës së arsimit profesional në Kosovë</p>	<p>Themelimi i Qendrave të Kompetencës (QK) si element i rëndësishëm i një sistemi të AAP-së të kthyer kah kërkesat, të përshtatura me rregulloret e BE-së, gjithnjë duke i lidhur QK-të me shërbimet e tregut të punës; pilotimi i Sistemit për Menaxhimin e Cilësisë së arsimit profesional në qendrat e kompetencës; përmirësimi i punësueshmërisë së të diplomuarve nga AAP.</p>	<p>Ministria Federale për Bashkëpunim Ekonomik dhe Zhvillim (BMZ) – Gjermani</p>	<p>06.22.2009</p>	<p>Faza e parë: 31.12.2012 Tërë projekti: maj 2017</p>	<p>8 000 000</p>	<p>2 285 714</p>
<p>Përkrahja për reformën e AAP-së në Kosovë</p>	<p>Forcohen MPMS-ja dhe Qendrat e AAP-së dhe aftësitë e tyre për të përshtatur AAP-në dhe për të ofruar shërbime përkatëse. Ndërtohen, aftësohen dhe pajisen qendrat e AAP-së, ndihmë në hartimin e politikave.</p>	<p>Luksemburgu</p>	<p>2007-01-01</p>	<p>2010-01-07</p>	<p>3 500 000</p>	<p>1 166 667</p>
<p>Forcimi i aftësisë profesionale në Kosovë-vazhdim i projektit</p>	<p>Të ndihmohet për zbutjen e varfërisë në plan afatgjatë duke ofruar qasje të drejtë dhe të paanshme në programe cilësore të aftësisë që janë drejtëpërsëdrejti të dobishme në tregun e punësimit.</p>	<p>Luksemburgu</p>	<p>10.07.2010</p>	<p>31/12/2012</p>	<p>2 150 000</p>	<p>955 556</p>
<p>Përkrahje për projektin e MASHT-it për Shkollat e Përsosmërisë</p>	<p>Ndërtohen, pajisen dhe aftësohen shkollat e reja të përsosmërisë në Prizren dhe Ferizaj.</p>	<p>Luksemburgu</p>	<p>01.01.2010</p>	<p>31/12/2014</p>	<p>12 316 000</p>	<p>3 079 000</p>

Ndërtimi i shkollave profesionale në Skenderaj dhe Malishevë	Ndërtimi i dy shkollave të mesme profesionale, njëra në fushën e ndërtimtarisë në Skenderaj dhe një e ekonomisë në Malishevë. Sigurimi i pajisjeve për shkollat.	Norvegjia	03.12.2008	01.03.2011	14 072 906	6 254 625
Aftësimi i mësimdhënësve për shkollat profesionale në Skenderaj dhe Malishevë		Norvegjia	09.09.2009	31.12.2011	412 131	176 628
Përkrahja e arsimit profesional	Sistemi i arsimit e aftësimi profesional në Kosovë lidhet dhe përshtatet me kërkesat e tregut të punës, e ngushton distancën nga standardet evropiane dhe përmirëson punësueshmërinë e të rinjve përfitues. Projekti i adreson reformat e tërë sistemit.	Agjencia Zvicerane për Zhvillim dhe Bashkëpunim	01.01.2010	31/12/2012	3 400 000	1 133 333
Punëtori në endje, prerje dhe qepje	Për shumicën e grave në zonat rurale të rajonin e Pejës kjo punëtori do të jetë vendi i vetëm ku ato ndërveprojnë, takohen me të tjerët, shkëmbejnë përvojat dhe mësojnë diçka të re. Përpjekjet e tilla janë shumë të rëndësishme për zhvillimin e besimit.	Holanda	2009-07-12	2010-07-07	6 400	6 400

PLANI STRATEGJIK I ARSIMIT NË KOSOVË 2011-2016

<p>Themelimi i Qendrës së Kompetencës për TIK në Prishtinë</p>	<p>Qendra e Kompetencës për TI do të aftësojë e arsimojë të rinjtë profesionalisht, do të ndihmojë zhvillimin e personave të punësuar dhe do të ofrojë shërbime të llojllojshme për nevojat e komunave dhe të mbarë Kosovës në fushën arsimimit dhe vetëdijes mbi TI-në.</p>	<p>Japonia</p>	<p>11 prill</p>	<p>13 shtator</p>	<p>7 000 000</p>	<p>2 800 000</p>
<p>Programi i tregut aktiv të punës për të rinjtë</p>	<p>Përmirësohen gjasat për punësim për nxënësit e arsimit profesional duke promovuar skema të aftësimin në punë: (a) Aftësimi për nxënës me bazë në punë, (b) Orientimi dhe këshillimi në karrierë (c) Masat e sigurisë në punë (d) Ofrimi i ndihmës për MASHT për hartimin e instrumenteve të politikave për implementimin e Ligjit për Arsimin Profesional dhe për zhvillimin e skemës së gjithëmbarshme të punës praktike.</p>	<p>Qeveria e Norvegjisë</p>	<p>2008-12-01</p>	<p>2011-12-31</p>	<p>965 599</p>	<p>321 866</p>
<p>Aftësimi i mësimdhënësve, korniza e kualifikimeve, zhvillimi i shkollës, decentralizimi, arsimit terciar profesional dhe politikat e punësimit</p>	<p>Punë analitike dhe këshilla për politikat për palët kosovare të arsimit e të aftësimin dhe ndihmë për programimin dhe ciklet e projekteve të Komisionit Evropian. Zhvillimi i kapaciteteve duke financuar pjesëmarrjen e tyre në Bashkëpunimin Rajonal të Ballkanit Perëndimor dhe Turqisë, BE-së dhe aktivitete të tjera të të nxënësve të përbashkët dhe të ndërsjellë ndërkombëtar.</p>	<p>BE Bruksel /ETF</p>	<p>2011-01-01</p>	<p>2013-12-31</p>	<p>450 000</p>	<p>150 000</p>

4. ZHVILLIMI PROFESIONAL I MËSIMDHËNËSVE

Titulli i projektit /programit	Përshkrimi i objektivave të projektit/programit	Organizata / agjencia financuese	Data e miratuar e fillimit	Data e miratuar e mbarimit	Shuma e përgjithshme	Buxheti vjetor
Metoda të reja të mësimdhënies e të nxënit për mësimdhënësit e shkollave fillore	Ndërtimi i kapaciteteve dhe aftësimi për mësimdhënësit e shkollave fillore në metodologjitë e reja të mësimdhënies e të nxënies për të nxënit e individualizuar. Këtu përfshihen edhe disa pajisje teknike për Qendrat Didaktike në Pejë, Gjiçan, Prizren dhe për disa shkolla në Prishtinë.	Ministria Federale Austriake e Arsimit, Arteve dhe e Kulturës (BMUKK)	09/2009	09/2011	90 000	45 000
Aftësimi i mësimdhënësve: Kualifikimi i mësimdhënësve dhe i drejtorëve të shkollave	Projekti synon forcimin dhe përmirësimin e cilësisë së arsimit në Kosovë nëpërmjet të zhvillimit të një sistemi të qëndrueshëm të aftësimin të mësimdhënësve pa shpëputje nga puna, si dhe aftësimin e drejtorëve të shkollave për përmirësimin e menaxhimit në nivel vendor.	Komisioni Evropian			3 500 000	1 166 667
Zhvillimi i sigurimit të cilësisë, akreditimi dhe zhvillimi i AKK dhe KKK në Kosovë	Ky projekt ofron përkrahje për themelimin dhe funksionimin e Autoritetit të Kosovës për Kualifikimet dhe implementimin e Kornizës së Kualifikimeve të Kosovës (KKK).	Komisioni Evropian	09.01.2009	09.01.2011	1 922 000	640 667

PLANI STRATEGJIK I ARSIMIT NË KOSOVË 2011-2016

<p>Përkrahje për zhvillimin e një Qendre për aftësimin e mësimdhënësve pa shkëputje nga puna në Universitetin e Prishtinës</p>	<p>Shërbime këshilluese së bashku me Kolegjin Shën Patrik (St Patrick's College) nga Dablina në themelimin dhe zhvillimin e Qendrës për Aftësim në Prizren.</p>	<p>Kroacia</p>				
<p>Përkrahja për themelimin e Institutit të Pedagogjisë të Kosovës</p>	<p>Përmirësimi i sektorit të arsimit në harmoni me standardet evropiane dhe promovimi i aktiviteteve të aftësimin e të hulumtimit.</p>	<p>Ministria Italiane e Punëve të Jashtme / Drejtoria e Përgjithshme për Zhvillim e Bashkëpunim</p>	<p>Janar 2007</p>	<p>Qershor 10</p>	<p>667 624</p>	<p>222 541</p>

5. ARSIMI I LARTË

Titulli i projektit/programit	Përshkrimi objektivave të Projektit/Programit	Organizata/Agjencia Financuese	Data e Aprovuar e Fillimit	Data e Aprovuar e Përfundimit	Shuma gjithsej	Buxheti vjetor
Asistencë teknike MASHT-it në Reformën e Arsimit të Lartë		Agjencia Austriake për Zhvillim	2010-01-05	31/12/2010	40 000	40 000
Ndërtimi i cilësisë, njohurive dhe shkathtësive për zhvillim ekonomik dhe shoqëror – Përkrahje Arsimit të Lartë të Reformuar në Kosovë 2008-2011	Zhvillimi dhe modernizimi i arsimit të lartë në Kosovë duke u fokusuar në lidhjet e arsimit të lartë, tregut të punës, përkrahjes së punësimit dhe mundësisë së punësimit. Theks i veçantë në të gjitha masat e propozuara do të vihet në kapacitetin institucional dhe njerëzor.	Agjencia Austriake për Zhvillim	2008-01-02	31/01/2011	833 300	277 767
Sfida e Ballkanit 2008 – 2010 – Nënkonkurrenca për Kosovën	Përkrahje studentëve nga EJL për perspektiva dhe lidhje të reja në AL. Ai synon të hapë mundësi dhe perspektiva të reja për studentët përmes fuqizimit të lidhjeve në mes të arsimit të lartë – punësimit dhe duke siguruar mundësi konkrete për punë.	Agjencia Austriake për Zhvillim	01/10/2007	30/09/2010	100 000	33 333
Projekti multidimensional për zbatimin e Partneritetit të institucionalizuar në mes të Austrisë dhe Kosovës në fushën e Arsimit të Lartë, Hulumtimit dhe Inovacionit – Konsolidimi		Agjencia Austriake për Zhvillim	2011-10-01	31/12/2013	2 000 000	500 000

PLANI STRATEGJIK I ARSIMIT NË KOSOVË 2011-2016

<p>Projekti multidimensional për zbatimin e Partneritetit të institucionalizuar në mes të Austrisë dhe Kosovës në fushën e Arsimit të Lartë, Hulumtimit dhe Inovacionit – (Partneriteti Institucional Kosovë - Austri, KAIP)</p>	<p>Projekti multidimensional synon reformimin e stabilizimin e sistemit të arsimit të lartë publik në Kosovë në përputhje me parimet e Procesit të Bolonjës, duke i kontribuar kështu objektivës së përgjithshme për themelimin e një sistemi të mirë të qeverisjes në Kosovë.</p>	<p>Ministria Federale Austriake për Shkencë dhe Hulumtime</p>	<p>2006-01-12</p>	<p>2010-12-31</p>	<p>2 860 000</p>	<p>572 000</p>
<p>Bursa për studime në Francë</p>	<p>Përkrahje për studentët e studimeve master apo të doktoratës të cilët studiojnë në Francë. Ambasada franceze çdo vit ofron 2 bursa të reja për studentët që përgatisin punimin master apo të doktoratës në Francë.</p>	<p>Ambasada e Francës</p>	<p>2009-01-10</p>	<p>30/06/2010</p>	<p>56 800</p>	<p>37 867</p>
<p>Përkrahje Departamentit të Gjuhës Frengje në Universitetin e Prishtinës</p>	<p>Përkrahje ekzistencës së një lektori nga Franca në departament. Ambasada Franceze e identifikon kandidatin për këtë pozitë dhe i mbulon një pjesë të shpenzimeve të rrogës së tij/saj.</p>	<p>Ambasada e Francës</p>	<p>2009-02-11</p>	<p>29/05/2010</p>	<p>3 000</p>	<p>3 000</p>
<p>Instituti Kosovar për Gazetari dhe Komunikim Masiv</p>	<p>Instituti Kosovar për Gazetari dhe Komunikim Masiv (IKGKM). Projekt për ndërtimin institucional përmes themelimit të një programi Master në gazetari. Të kontribuojë në zhvillimet politike dhe kulturore të Kosovës duke ofruar zhvillim profesional në fushën e gazetarisë.</p>	<p>Norvegjia</p>	<p>2008-03-12</p>	<p>2010-12-31</p>	<p>3 207 034</p>	<p>1 603 517</p>
<p>Programi i Bursave për studentët kosovarë në Norvegji</p>	<p>Bursa për kosovarët për të studiuar në Norvegji.</p>	<p>Norvegjia</p>	<p>2009-01-01</p>	<p>2010-12-31</p>	<p>46 902</p>	<p>23 451</p>

Zhvillimi i mëtutjeshëm institucional dhe ndërtimi i kapacitetit për arsimin e mësimdhënësve në gjuhën boshnjake	Të zhvillojë më tutje qasjen në programe arsimore të mësimdhënies cilësore në gjuhën boshnjake në kampusin e Prizrenit të Universitetit të Prishtinës.	OSBE	2010-01-02	2010-01-02	93 000	93 000
Themelimi i Qendrës për Përkrahje Studentëve në Universitetin e Graçanicës	Ta ngritë përkrahjen e studenëve në kampusin e Graçanicës të Universitetit të Mitrovicës.	OSBE	2010-05-01	2010-12-31	25 000	25 000
Themelimi i Qendrës për Karrierë në Universitetin e Mitrovicës	Të zhvillojë më tej Qendrën për Karrierë në Universitetin e Mitrovicës që do ta përmirësojë punësimin e studentëve të tij dhe të diplomuarve të ardhshëm.	OSBE	15/02/2010	31/12/2010	85 250	85 250
Përkrahja e Zhvillimit të një Qendre për trajnimin e mësimdhënësve pa shkëputje nga puna në degën e Fakultetit të Edukimit në Prizren / Universiteti i Prishtinës, Faza 1	Të ndërtojë kapacitetin institucional në Fakultetin e Edukimit/Universiteti i Prishtinës përmes mësuesve edukatorë dhe administratorëve më të kualifikuar në mënyrë që të nxisë përsosmërinë dhe mbulimin e aftësimin pa shkëputje nga puna për mësimdhënësit e gjuhëve.	OSBE	2009-01-12	2010-01-12	82 960	82 960
Zhvillimi i mëtutjeshëm i kapacitetit hulumtues dhe bashkëpunimit në Universitetin e Mitrovicës dhe Prishtinës	Përmes krijimit të Programit të Bursave në fushat e disiplinave specifike me Universitetin La Sapienza dhe me Universitetin e Dablnit	OSBE	2010-05-01	2010-08-21	?	?

PLANI STRATEGJIK I ARSIMIT NË KOSOVË 2011-2016

Kolegji Evropian për Studime të Biznesit e Administratës Publike në Mitrovicë	Të krijojë institucion të lartë profesional vërtet gjithpërfshirës, të qëndrueshëm, që prodhon të rinj profesionistë si shërbyes civil dhe udhëheqës biznesi në rajonin e Mitrovicës, të mësuar të punojnë në ekipe multietnike; ta përmirësojë punësimin përmes programit të studimit.	Sida	15-12-2008	30-03-2011	2 735 779	1 094 312
NEËEN	Projekti synon të themelojë një rrjet ndërkufitar të gjashtë universiteteve në Ballkanin Perëndimor (në Shqipëri, Bosnje dhe Hercegovinë, Maqedoni, Mal të Zi, Serbi dhe Kosovë) dhe tre universitete dhe institucione në Holandë.	Holanda	2008-01-10	31/05/2010	120 708	43 455
Zhvillimi Rajonal i OJQ-ve	Projekt rajonal që mbulon Shqipërinë, Bosnjen, Kosovën, Maqedoninë, Malin e Zi dhe Serbinë dhe së bashku me OJQ-të si palë implementuese, fokusohet në prezentimin e të ashtuquajturës ‘agjendës së gjelbër’ në lidhje me zhvillimin e qëndrueshëm të mjedisit.	Holanda	13/12/2006	2010-12-12	1 700 000	340 000
Universiteti Veror i Mitrovicës	Ngjarje e përvjetshme akademike në Universitetin e Mitrovicës ku studentëve me prejardhje të ndryshme etnike u jepet mundësia të marrin diplomë të njohur në Evropë në lëndë të zgjedhura akademike (Studime Evropiane).	Holanda	2009-01-04	31/03/2011	700 937	280 375
Projekti për Zhvillimin Institucional të Arsimit (PZHIA)	Qëllimi i përgjithshëm afatgjatë i projektit është edhe përkrahja e Strategjisë për Zhvillimin e Arsimit të Lartë. Objektiva specifike e projektit është forcimi i sistemeve, institucioneve dhe i kapaciteteve të nevojshme menaxhuese për përmirësimin e cilësisë së shërbimeve arsimore.	BANKA BOTËRORE/IDA	2007-01-01	2012-01-01	387 608	77 522

PLANI STRATEGJIK I ARSIMIT NË KOSOVË 2011-2016

TEMPUS	Program i shkëmbimeve për studentët kosovarë me institucione të arsimit të lartë në Evropë	Komisioni Evropian	2010-01-01	2012-12-31	2 000 000	666 667
Programi i Partneritetit në Universitetin e Prishtinës, Fakulteti i Ekonomisë	Qëllimi i këtij projekti është të themelohet një departament për kontabilitet dhe të zhvillojë një program të ri tëkontabilitetit në Fakultetin e Ekonomisë tëUniversitetit të Prishtinës (UP).	USAID	15/02/2007	30/09/2010	352 413	114 346
Programi i Partneritetit në Universitetin e Prishtinës, Fakulteti i Inxhinierisë dhe Shkencave Kompjuterike	Qëllimi i këtij projekti është të ngritet arsimi për telekomunikimin dhe shkencat kompjuterike në Fakultetn e Inxhinierisë Elektrike dhe Shkencat Kompjuterike të Universitetit të Prishtinës (UP).	USAID	19/05/2008	30/06/2011	290 716	123 834
Krijimi i studimeve të ciklit të tretë – Studimet e Doktoratës në Metrologji	Harmonizimi i studimeve në metrologji në sistem tre ciklor sipas Procesit të Bolonjës: Krijimi i Studimeve të Doktoratës në Metrologji; Krijimi i rreth 10 kurseve të reja dhe modernizimi i atyre ekzistuese;	Komisioni Evropian	15/01/2010	15/01/2013	1 049 313	349 667
Zhvillimi i studimeve rajonale ndërdisiplinare në Mekatronikë	Zhvillimi i studimeve rajonale ndërdisiplinare Baçellor dhe Master në Mekatronikë me rëndësi për nevojat e industrisë; krijimi i rrjetit të arsimit dhe industrisë; zhvillimi i kurseve për mësim gjatë gjithë jetës për ndërmarrje të vogla dhe të mesme.	Komisioni Evropian	15/01/2010	15/01/2013	894 395	283 132
Diploma e përbashkët ndërkombëtare Master në Fito-Mjekësi	Hartimi dhe zhvillimi i shkallës së përbashkët Master në Fito-Mjekësi dhe trajnimi i vazhdueshëm i personelit mësimdhënës; ngritje dhe modernizim i teknologjisë informative për mësimdhënie dhe zhvillim të projektit.	Komisioni Evropian	15/01/2010	15/01/2013	1 350 353	450 118

PLANI STRATEGJIK I ARSIMIT NË KOSOVË 2011-2016

<p>Qendra e Kosovës e dijes interdisiplinare trekëndore–Studime, kërkime shkencore dhe trajnime të nivelit të doktoratës në Shkencat Natyrore dhe Mjekësore</p>		<p>Komisioni Evropian</p>	<p>15/01/2010</p>	<p>15/01/2013</p>	<p>943 963</p>	<p>314 654</p>
<p>Përkrahja dhe zhvillimi i strukturave për SC në Institucionet Private të Arsimit të Lartë në Kosovë</p>	<p>Objektiva kryesore është të fuqizohen qendrat për sigurim të cilësisë në Institucionet Private të Arsimit të Lartë; instalimi i një sistemi të qëndrueshëm për sigurimin e cilësisë në të gjitha IAL private. Kjo do të mundësonte ngritjen e cilësisë së mësimdhënies dhe të tënxënit.</p>	<p>Komisioni Evropian</p>	<p>15/01/2010</p>	<p>15/01/2012</p>	<p>509 558</p>	<p>254 779</p>
<p>Shfrytëzimi i burimeve vendore për zhvillim mikro rajonal – agrobiznes dhe turizëm i qëndrueshëm në Ballkanin jugor</p>	<p>Themelimi i një programi të ri të shumëfishtë modular në mes të Universiteteve të shteteve anëtare të BE-së dhe atyre që nuk janë anëtare të BE-së në fushën e bujqësisë së qëndrueshme, pylltarisë, zhvillimit rural dhe turizmit të qëndrueshëm. Krijimi i programeve të reja modulare në mes të universiteteve evropiane dhe atyre joevropiane në fushën e bujqësisë, pylltarisë dhe zhvillimit të qëndrueshëm rural e të turizmit.</p>	<p>Komisioni Evropian</p>	<p>15/01/2010</p>	<p>15/01/2013</p>	<p>1 214 605</p>	<p>404 868</p>
<p>Përkrahja dhe zhvillimi i kulturës së cilësisë në Universitetin e Prishtinës</p>	<p>Objektiva kryesore e projektit është avancimi i kulturës së cilësisë në të gjitha nivelet si: mësimdhënie, të nxënë, hulumtime, shërbime administrative dhe përkrahje e studentëve duke marrë parasysh perspektivën e universitetit.</p>	<p>Komisioni Evropian</p>	<p>15/09/2009</p>	<p>31/08/2012</p>	<p>510 868</p>	<p>170 289</p>

Zhvillimi i ndërmarrësisë dhe ekonomisë vendore në Shqipëri, Kosovë dhe Maqedoni	Ky Projekt synon të ndërtojë kapacitetet e konsorciumit prej nëntë universiteteve në Shqipëri, Kosovë dhe Maqedoni dhe të kontribuojë në zhvillimin e ndërmarrësisë dhe krijimit të një mjedisi ndërmarrës në vendet e tyre.	Komisioni Evropian	15/09/2009	31/08/2012	1 057 880	352 627
Harmonizimi i Kurrikulumit të Shkencës së Sportit në Ballkan sipas Perspektivës së BE-së	Të harmonizojë përmbajtjen dhe strukturën e kurrikulumit të shkencës së sportit në kuadër të IAL duke synuar freskimin e programeve të studimit, sidomos në perspektivën bio-mjekësore dhe duke reflektuar përparësitë shkencore dhe arsimore si dhe, në të njëjtën kohë, duke zvogëluar dallimin në mes të rezultateve të të nxënësve.	Komisioni Evropian	15/09/2009	31/08/2012	766 000	255 333
Zhvillimi i programeve të studimeve Master në arsim	Objektivat e gjera janë: të themelohet një vizion dhe traditë e re për arsimin e lartë pedagogjik, duke përfituar nga përvoja e shteteve pjesëmarrëse në linjë me përvojat më të suksesshme në dispozicion.	Komisioni Evropian	15/09.2009	31/08/2011	880 582	440 291
Themelimi dhe zhvillimi i Bioteknologjisë në arsimin e lartë	Objektiva e gjerë është të zhvillohen kërkesat për kualifikim dhe standardet arsimore të njohura ndërkombëtarisht në studimet e reja Baccellor dhe Master i shkencave në Bioteknologji, Bujqësi dhe Ushqim në kuadër të caqeve të reformës së arsimit të lartë në universitetin partner.	Komisioni Evropian	15/09/2009	31/08/2010	766 101	766 101

PLANI STRATEGJIK I ARSIMIT NË KOSOVË 2011-2016

Krijimi i kapaciteteve dhe instrumenteve për kërkime dhe zhvillim për ngritjen e arsimit të lartë – Bashkëpunimi ekonomik	Projekti synon të kontribuojë në krijimin e kapaciteteve të kërkimeve shkencore dhe zhvillimit dhe në pajtim me objektivat e programit TEMPUS dhe prioritetet e gjera për AL-në dhe shoqërinë (trekëndëshi i njohurive arsimim-hulumtim-inovacion).	Komisioni Evropian	15/09/2009	31/08/2012	912 246	304 082
Përqendrimi në rezultate dhe avancimi i kapaciteteve të sektorëve në tranzicion	Programi i Avancimit të kapaciteteve në sektorë të ndryshëm në tranzicion (FORECAST) ofron aftësim dhe mundësi për studime për njerëzit e Kosovës që janë aktivë në profesione të ndryshme dhe i ndihmon organizatat dhe institucionet partnere të funksionojnë në mënyrë më efektive.	USAID	2005-09-28	2010-09-30	7 221 804	1 444 361
Partneriteti për zhvillimin e arsimit të lartë:		USAID		31/12/2010	266 000	266 000
Renovimi emergjent i ndërtesave në Universitetin e Prizrenit		TIKA	2010-08-20			
Punësimi i tre lektorëve nga Turqia në Universitetin e Prishtinës – Fakulteti i Edukimit në Prizren		TIKA	2010-09-01		150 000	150 000
Arsimi i lartë në universitetet turke	Projekti përfshin sigurimin e bursave për studentët që duan të mbarojnë studimet themelore dhe ato pasdiplomike (master dhe doktoraturë) në universitete në Turqi. Aktualisht, 473 studentë nga Kosova sudiojnë në Turqi nëpërmjet kësaj skeme të bursave. Bursat mbulojnë vendosjen, pagesat për studime, mëditjet dhe lloje të tjera të shpenzimeve arsimore.	Ambasada e Republikës së Turqisë			1 260 000	630 000

6. ARSIMIMI I TË RRITURVE

Titulli i projektit/ programit	Përshkrimi i Objektivave të Projektit/Programit	Organizata/ Ajencia Financuese	Data e aprovuar e Fillimit	Data e aprovuar e Përfundimit	Shuma Totale	Buxheti vjetor
Qendrat rinore në Mitrovicë dhe Vushtrri	Objektiva e projektit është mësimdhënia e shkathtësive për jetë për rininë në Mitrovicë dhe Vushtrri. Qendrat rinore i ftojnë të rinjtë për orë të gjuhës angleze dhe të teknologjisë informative dhe ofrojnë hapësirë për aktivitete gjatë kohës së lirë.	Finland KEO	2000-01-01	31/12/2010	149 000	149 000
Forumi Syd Kosovë	Projekti synon të krijojë të rinj të fuqizuar, të organizuar dhe qytetarë aktivë, të njohur dhe që kontribuojnë në mënyrë aktive për një shoqëri demokratike dhe të qetë.	SIDA	18/05/2009	31/12/2012	1 842 367	526 391
Përkrahje udhëheqësit të të rinjve në Kosovës	Përmes këtij programi USAID-i llogarit t'i arrijë rreth 1200 të rinj dhe t'i trajnojë për shkathtësi në punë dhe ndërmarrësi si dhe 1,100 të rinj të tjerë qëdo të përfitojnë përvojë në punë përmes praktikës dhe stazhit në sektorin privat.	USAID	16/09/2008	30/09/2011	1 763 295	587 765
Arsimi i të rriturve në Kosovë	Ngritja dhe përkrahja e strukturave arsimore të të rinjve vendorë si kontribut drejt stabilitetit në Kosovë përmes: përkrahjes së ofruesve të shërbimeve arsimore për të rriturit.	Ministria Federale për Bashkëpunim dhe Zhvillim Ekonomik Germany	2010	2012	415 000	138 333

PLANI STRATEGJIK I ARSIMIT NË KOSOVË 2011-2016

Projekti i Punësimit dhe Pjesëmarrjes së të Rrinjve (PPR)		USAID	1/10/2010	2015	12 160 000	2 432 000
--	--	-------	-----------	------	------------	-----------

7. TEKNOLOGJI E INFORMIMIT DHE E KOMUNIKIMIT (TIK)

Titulli i projektit/programit	Përshkrimi i Objektivave të Projektit/Programit	Organizata/ Agjencia Financuese	Data e aprovuar e Fillimit	Data e aprovuar e Përfundimit	Shuma Totale	Buxheti vjetor
Arsimimi dhe Punësimi – Pajisjet TI		KE	rreth 1.10.2010	rreth 1.6.2011	1 000 000	1 000 000
Arsimimi dhe Punësimi - Trajnimi TI		KE	1.02.2010	31.1.2012	2 000 000	1 000 000
Pilot Projekti i TI në fushën e arsimit në Kosovë (UNSCR 1244)	Pilot Projekti në fushën e Arsimit në kuadër të IPA 2008, përfaqëson një nga komponentat e programit më të gjerë të arsimit dhe punësimit për Kosovën. Projekti do të sigurojë trajnim për shkathtësitë e TIK për mësimmshënësit dhe profesionistët në fushën e arsimit.	KE	2010-01-02	2012-01-02	1 979 500	989 750

8. NDËRTIMI I KAPACITETEVE NË NIVEL QENDROR

Titulli i projektit/programit	Përshkrimi i Objektivave të Projektit/Programit	Organizata/Agjencia Financuese	Data e aprovuar e Fillimit	Data e aprovuar e Përfundimit	Shuma Totale	Buxheti vjetor
Aftësimi i autoriteteve qeveritare në Evropën Juglindore 2009-2011	Të shtojë kompetencën evropiane të menaxhimit publik të personelit të Qeverisë përmes arsimit dhe trajnimit. Qeveria e Kosovës duhet të ndihmohet për programet e bashkëpunimit të BE-së për të marrë fonde dhe për të marrë pjesë në reformën strukturale.	Agjencia Austriake për Zhvillim	2009-01-06	2012-06-30	110 000	36 667
Bursa të BE-së për Shërbimin Civil	Krijimi i administratës publike efektive, efikase dhe transparente në të gjitha nivelet dhe ngritja e kapaciteteve profesionale të shërbyesve civilë në segmentet kryesore të administratës publike të Kosovës.	Komisioni Evropian	2008-09-19	2010-09-19	1 000 000	500 000
Administrimi i zhvillimit të burimeve njerëzore	Ndërtimi i kapacitetit për zyrtarët e qeverisë së Kosovës.	Qeveria e Japonisë	2010-01-01	2011-12-31		

PLANI STRATEGJIK I ARSIMIT NË KOSOVË 2011-2016

<p>Projekti për reformën arsimore dhe ndërtimin e kapaciteteve</p>	<p>PRANK përqendrohet në tri fusha të përkrahjes:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Korniza e planifikimit strategjik synon përfshirjen e të gjithë lëmenjve arsimorë në një politikë dhe plan të gjithmbarshëm të implementimit; buxheti dhe financimi i sektorit të arsimit - financimi i nevojave të prioretizuara dhe gjetja e mënyrave për të përmirësuar performancën e sistemeve të tashme të MFP-së dhe mënjanimi i rreziqeve në sistem; ndërtimi i kapaciteteve të agjencive qendrore. 	<p>Sida</p>	<p>2009-05-01</p>	<p>2011-06-30</p>	<p>470 667</p>	<p>217 231</p>
---	---	-------------	-------------------	-------------------	----------------	----------------

9. TË NDRYSHME

Titulli i projektit/programit	Përshkrimi i Objektivave të Projektit/Programit	Organizata/ Agjencia Financuese	Data e aprovuar e Fillimit	Data e aprovuar e Përfundimit	Shuma Totale	Buxheti vjetor
Përkrahje zbatimit të qasjes ndërsektoriale në arsimin e Kosovës	Projekti siguron përkrahje për të zhvilluar dhe menaxhuar cilësinë e sistemit të arsimit përmes zhvillimit dhe zbatimit të qasjes tërësektoriale: ndërtimi i kapaciteteve të MASHT-it dhe DKA-ve; zhvillimi i kurrikulumit dhe trajnimi i mësimitdhënësve.	Komisioni Evropian	20/10/2009	20/10/2012	2 869 000	717 250
Kosova e bukur	Ky është një projekt për ta adresuar papunësinë në Kosovë përmes krijimit të iniciativave për punë dhe, në të njëjtën kohë, nxitjen e rilindjes urbane, përmirësimin e mjedisit dhe zhvillimin e hapësirave të hapura të gjelbëra, fushave rekreative dhe restaurime kulturore.	Komisioni Evropian			5 000 000	1 666 667
Panairi vjeshtor i studentëve	Të përkrahë dhe marrë pjesë në panairin vjeshtor të studentëve.	Ambasada e Francës	2010-01-10	30/11/2010	1 850	1 850
Sfidat e të rinjve në Kosovë	Përmes përkrahjes dhe ndërtimit të këshillave të studentëve e të të rinjve pjesëmarrës, përmes arsimit “P2P” që fuqizon të rinjtë. Përhapja e mësimave rreth sëmundjeve që barten përmes rrugëve seksuale dhe për rreziqe të tjera shëndetësore.	Luksemburgu	2009-01-01	31/12/2010	604 200	302 100

PLANI STRATEGJIK I ARSIMIT NË KOSOVË 2011-2016

<p>Qasje në arsim për fëmijët romë, ashkalinjë dhe egjiptianë në Kosovë</p>	<p>a) Ta ngrisë shkallën e vetëdijes në mesin e fëmijëve të komuniteteve RAE për të drejtat e tyre dhe ta ngritë pjesëmarrjen dhe përkushtimin e komuniteteve RAE për përfshirjen e fëmijëve të tyre në arsim; b) Shkollat përkrahen për rishikimin e qasjeve dhe praktikave të veta lidhur me fëmijët e këtyre komuniteteve.</p>	<p>Save the Children-Suedi</p>	<p>01/01/2010</p>	<p>31/12/2010</p>	<p>54 100</p>	<p>54 100</p>
--	---	--------------------------------	-------------------	-------------------	---------------	---------------